

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital utgave av en bok som i generasjoner har vært oppbevart i bibliotekshyller før den omhyggelig ble skannet av Google som del av et prosjekt for å gjøre verdens bøker tilgjengelige på nettet.

Den har levd så lenge at opphavretten er utløpt, og boken kan legges ut på offentlig domene. En offentlig domene-bok er en bok som aldri har vært underlagt opphavsrett eller hvis juridiske opphavsrettigheter har utløpt. Det kan variere fra land til land om en bok finnes på det offentlige domenet. Offentlig domene-bøker er vår port til fortiden, med et vell av historie, kultur og kunnskap som ofte er vanskelig å finne fram til.

Merker, notater og andre anmerkninger i marginen som finnes i det originale eksemplaret, vises også i denne filen - en påminnelse om bokens lange ferd fra utgiver til bibliotek, og til den ender hos deg.

Retningslinjer for bruk

Google er stolt over å kunne digitalisere offentlig domene-materiale sammen med biblioteker, og gjøre det bredt tilgjengelig. Offentlig domene-bøker tilhører offentligheten, og vi er simpelthen deres "oppsynsmenn". Dette arbeidet er imidlertid kostbart, så for å kunne opprettholde denne tjenesten, har vi tatt noen forholdsregler for å hindre misbruk av kommersielle aktører, inkludert innføring av tekniske restriksjoner på automatiske søk.

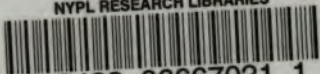
Vi ber deg også om følgende:

- **Bruk bare filene til ikke-kommersielle formål**
Google Book Search er designet for bruk av enkeltpersoner, og vi ber deg om å bruke disse filene til personlige, ikke-kommersielle formål.
- **Ikke bruk automatiske søk**
Ikke send automatiske søk av noe slag til Googles system. Ta kontakt med oss hvis du driver forskning innen maskinoversettelse, optisk tegngjenkjenning eller andre områder der tilgang til store mengder tekst kan være nyttig. Vi er positive til bruk av offentlig domene-materiale til slike formål, og kan være til hjelp.
- **Behold henvisning**
Google-"vanmerket" som du finner i hver fil, er viktig for å informere brukere om dette prosjektet og hjelpe dem med å finne også annet materiale via Google Book Search. Vennligst ikke fjern.
- **Hold deg innenfor loven**
Uansett hvordan du bruker materialet, husk at du er ansvarlig for at du opptrer innenfor loven. Du kan ikke trekke den slutningen at vår vurdering av en bok som tilhørende det offentlige domene for brukere i USA, impliserer at boken også er offentlig tilgjengelig for brukere i andre land. Det varierer fra land til land om boken fremdeles er underlagt opphavsrett, og vi kan ikke gi veiledning knyttet til om en bestemt anvendelse av en bestemt bok, er tillatt. Trekk derfor ikke den slutningen at en bok som dukker opp på Google Book Search kan brukes på hvilken som helst måte, hvor som helst i verden. Erstatningsansvaret ved brudd på opphavsrettigheter kan bli ganske stort.

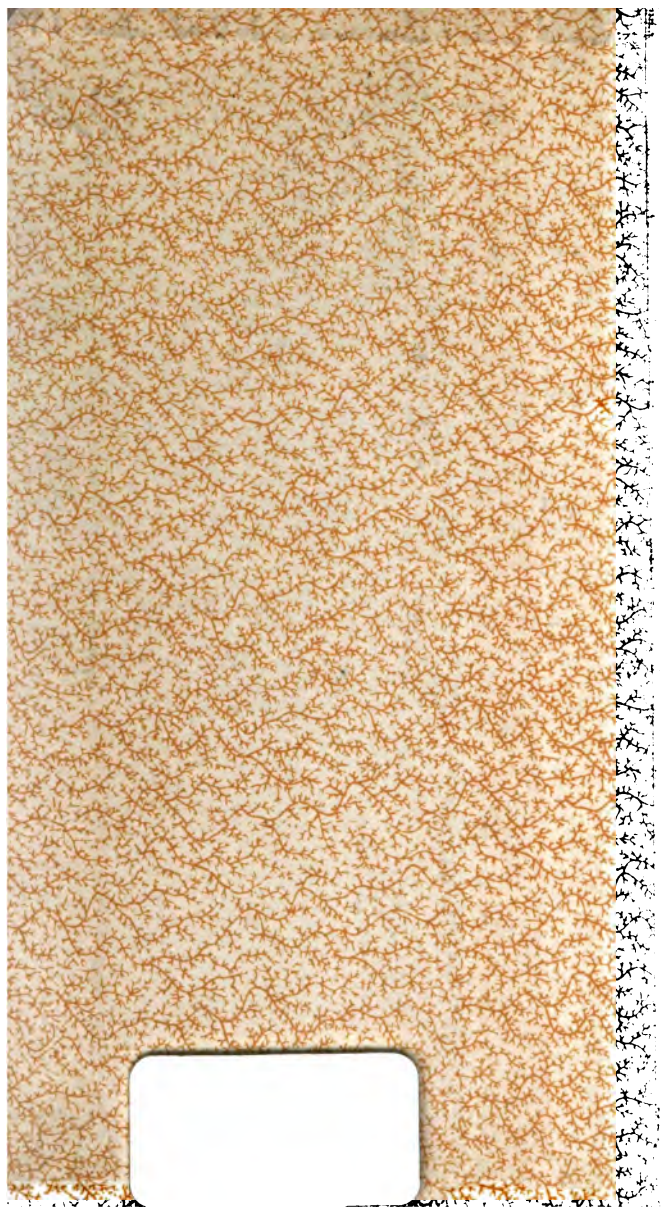
Om Google Book Search

Googles mål er å organisere informasjonen i verden og gjøre den universelt tilgjengelig og utnyttbar. Google Book Search hjelper leserne med å oppdage verdens bøker samtidig som vi hjelper forfattere og utgivere med å nå frem til nytt publikum. Du kan søke gjennom hele teksten i denne boken på <http://books.google.com/>

NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 06667021 1

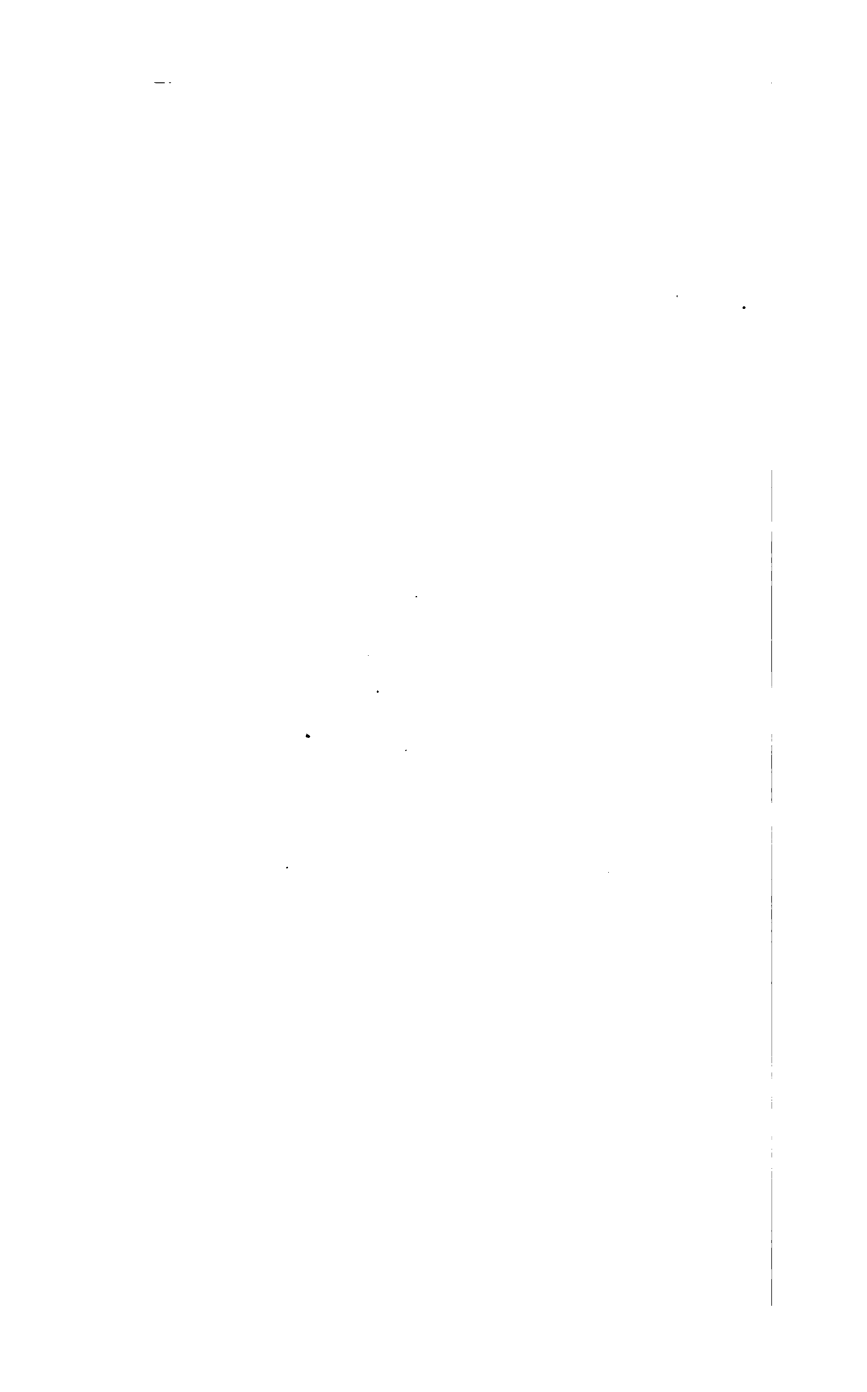

Baden
GE

1. Gammal - Kir. - B. 10

2. Nerven - 3 - 6 .
i

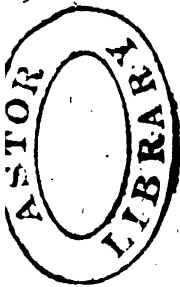

Dansk - Norsk
Historisk Bibliothek,

indeholdende
Efterretning om de Skrifter,
som bidrage til
dansk-norsk Historiekundskab.

Ved
Dr. Gustav Ludvig Baden.

Odense 1815.

Trykt og forlagt af Sören Hempel,
Eier af Fyens Stifts Adressekontor og Bogtrykkeri.

ROY WEN
2187
1881

Af de flere vore Stors, til Hvilke jeg nærmede mig med mine første historiske Forsøg, skyldes Deres Eksel- lenses fortrinlige Opmærksomhed og Opmuntring, at jeg paa Fædrelandetets Historie anvendte de mine Frit- timer, Andre i min Stilling, Sig og Familie til større jordiske Fordele, og sende dels paa indbringende Systemer dels paa selvkøbtige Adspredelser. I en Række af mange Aar har jeg derfor forelagt D. E. mine man- gelflags større og mindre Arbejder i dansk og norsk Stats- og Kultur-historie, og altid funnet i Deres Opmærksom- hed Opmuntring til Sammes Fortsættelse selv der, hvor min Høie Vehynder efter sin Overbevisning ikke har været af min Mening. Thi som De oplyste Mænen ved, at ingen Videnskab trives uden Frihed, saa allermindst Historien, naar ogsaa her det skal bero paa Tiderne at bestemme, om Danmark altid har været et Arverige, om første Valdemar har oprettet Dannebrogordenen, om Kristian 2den var en Tyran, om Griffenfeld for- tjente sit Fald, Struensees at døe paa Skafottet. Tyge Rothes Motto foran Bogen Europas Lensvæsen: Personna n'est obligé d'écrire l'histoire, mais quiconque l'entreprend, s'engage a dire la vérité tout entière.

kyldede De altid, og altid har jeg derfor tørdet nærme mig Dem, uden Hensyn til mine egne individuelle Meninger.

Saa stolt jeg er af denne D. E. smigrende Opmuntring, saa er det dog ikke fordi jeg troer, at mine Arbeiders Fortrinlighed tiltrak sig denne Deres Opmærksomhed. Nei tidlig attraaede De Høie Velynder Selv engang at kunne, naar Døden aabner Eftermælets Dørre og lukker Avinds Porte, efterlade Sig et hæderligt Navn i Danmarks og Norges Aarbøger. Thi ikke Fødsel — ikke høie Æresposter — ikke Titler og Ordener — ikke selv Førsters Fortrolighed, men kun sande Fortjenester af Staten give Adgang til hæderlig Omtale i Historien. Derfor og at De, Værdige Mæsen, skøndt Udrunden af tysk Æt, dog fød og opdragen Dansk, tidlig følte for Alt, hvad der var Dansk og Norsk, tidlig søgte Omgang og Venskab med danske og norske Mænd af Hoved og Lærdom. Men derfor og, at, af hvad der er Dansk, allermost Fædrenelandets Historie og dens Dyttere maa interessere Dem. Derfor og, at En af disse atter tillader Sig med Deres Navn at pryde og saa dette sit Bidrag til dansk og norsk Historiekundskabs Udbredelse.

Gustav Ludvig Baden.

Til Læseren.

Et hett Sekel gammelt er i Aar netop Sibberns bekendte *Bibliotheca historica Dano-Norvegica*. Den dansk-norske Historie har imidlertid faaet betydelig Tilvækst, og dens Studium en ganske ny Skikkelse. En Mængde Sibberns ubekendte Kilder, baade i den ældre og nyere Historie ere fiden opdagede af vore flittige Old- og Historie-grandfætere, der have været saa lykkelige, at kunne arbeide mellem Hovedstadens paa flige Ting rige Samlinger. Saavel disse ny opdagede, som de allerede til Sibberns Tid bekendte, Kilder ere rensede af det oplyste attende Sekels hos os tilførn lidet bekendte historiske Kritik. Endelig ere fiden tilkomne Kilderne til Historien om de i alle Danerigets Stater under Kongerne, høilovlig Ihukommelse, Frederik IV, Kristian VI, Frederik V, og Kristian VII foregaaede meget vigtige Begivenheder.

Jeg troer derfor at have gjort mine oplyste Landsmænd, der alle maa ynde Fædrelandets Historie, en behagelig Tje-

nefle, ved i dette mit dansk-norske historiske Bibliotek, at
levere Dem ganske omarbejdet, efter Tidernes Trang, his
Sibberns Værk. Jeg tør imigre mig med, at man vil finde
mit Bibliotek ligesaa brugbart, som Sibberns, var for sin
Tid. Vel har jeg, ifølge min Embedsfilling, ikke som
Sibbern, kunnet opholdt mig i Hovedstaden, for der umid-
delbar i de rige Bogsamlinger at kunne randfage selve Kilde-
værkerne. Men sligt et Ophold var for en Datids Literator
nødvendigere, end nu vi have flere Thuraer, Wormer, og
Nyerpper, i hvis lærde Værker fuldelig de samme Oplys-
ninger kan findes, som i selve de store Københavnske Bog-
samlinger. Derimod har jeg i mine Venner Hr. Bergen-
hammer og Hr. Müllertz, begge Lærere ved Odense Kate-
dral-skole havt 2 Wierichser, som jeg skylder offentlig at be-
vidne min Tak for den Redebonhed, hvormed de have
gaaet mig tilhaende. Den Første har saaledes til Trykken
renskrevet mit Haandskrift og den i dette lille Værk meget
fuldstændige Rode Afdeling skyldes fornemmelig Ham. Korrek-
turen, flere meget betydelige Rettelser og Tillæg, samt Regi-
sterets Fuldstændighed, skyldes Hr. Müllertz, en sjelden ung Mand
af ualmindelige Talenter med den ældre Mand's Lærdem, hvorfra
jeg, overbevist om at ikke Odense Adlspredeller ogsaa skul-
de kunne hilde Ham, tør for Videnskaberne i Almindel-
lighed, som for vort lærde Skolevæsen i Sædeleshed lode
noget Stort. Ogsaa vort Københavnske Universitets lærde
Bibliotekar skylder jeg i dette, som i flere mine historiske
Arbejder, et og andet Tillæg, en og anden Berigtigelse.

Som oftest har jeg henvist til de vore lærde Journaler, hvori de af mig anførte Bøger findes anmeldte og bedømte, men ofte har jeg selv om et eller andet Skrift kortelig og efter bedste Overvisning sagt mine Tanker. At nu Alle skulle bifalde enhver min Dom, tør og bør jeg ikke paa-
staae, men paaaae tør jeg, ikke at have bedømt noget større eller mindre Skrift, uden selv nøie at have læst det, og i en Række af 30 Aar stundom gæntagen læst det. Og-
saa tør jeg troe, at om enhver enkelt historisk Materie er anført om ikke alle, dog de allervigtigste og vigtigste, For-
fattere, hvor Dilettanten altid skal finde sig fyldestgjørende Op-
lysning, og Historiegrandskeren ikke heller blive utilfreds-
fillet, da de af mig anførte Forfattere som alleroftest vil give ham Anledning til videre at finde, hvad han ikke fandt hos mig. Med alt dette føler jeg alt for meget, hvor langt et Arbeide, udført efter Sibberns og min indskrænkede Plan, maa være under Warnholts's kostelige 8 Dele udgjørende *Bibliotheca Historica Svec-Gothica*. Men som Noget er bedre end Intet, saa tage man til Takke til videre med dette mit mindre Værk, til en Mand med min Lyft men i heldigere Stilling og Tider kan skænke os et Værk i den danske og norske Historie, som hint Warnholts's er i Sver-
rige Historie. Et saadant Værk tør jeg maaske love os af Hr. Profesør Werlauf, hvis baade Lærdom og Stilling vis-
ser os, at det vil kunne sættes ved Siden af vore svenske Næ-
boers, og tør jeg da maaske smigre mig med, at under Ud-
arbejdelsen af hint større historiske Bibliotek, mit lille Bib-
liotek ikke skal findes ubrugbart.

Imidlertid er jeg, ved at udarbejde dette mit historiske Bibliotek, kommet i nøiere Bekendtskab med vor Literaturhistories Skribenter, hvorefter jeg især kunde have Lyft til at omarbejde Thuras *Idea historiae literariae Dan.*, som et Sidesykke til den nu forventende nye Udgave af Worms lærde Leksikon, til hvilken Omarbejdning jeg allerede har betydelige Samlinger af hvad der hører til 1ste Del i Thuras Værk, som indeholder vort Undervisningsvæsens Literatur. Dog jeg skylder flere mine videnskabelige Velynderes og Venners Opmuntringer først et ældre Løvtes Opfyldelse, nemlig en Beskrivelse over den i adskillige Henseender vigtige danske Købstad Odense. At sammenfanke og til et Helt ordne de flere Aars Samlinger, jeg til en saadan Beskrivelse har, skal og derfor blive det første og vigtigste Øiemed for mine literære Bestræbelser.

Indhold.

Første Afdeling. Den danske og norske Histories Literatur S. 1-10

- A. Skrifter, som i Almindel. afhandle vor Literaturh. 1-5
- B. Skrifter, som særlig handle om vor Histories
og Arkæologies Literatur 5-5
- C. Lærde Tidender og Journaler, hvori vore histo-
riske og arkæologiske Skrifter ere bedømte - 5-8
- D. Trykte Fortegnelser over vore offentlige og
private Bogsamlinger - 8-10

Anden Afdeling. Sagnhistoriens eller My- thologiens Kilder II-24

- a. Eddaerne, deres Udgaver og Oversættelser 11-12
- b. Skrifter om Eddaerne og den nordiske Old-
gudelære - 12-15
- c. Andre Digte fra den ældre Tid - 15-16
- d. Sagaliteraturen - 16-24

Tredie Afdeling. Den danske og nor- ske Histories døde Kilder 25-30

- a. Rune- og Bantaftene, Indskrifter - 25-27
- b. Mønter - 27-30
- c. Gravhøje, Ruiner, og andre Mindesm. - 30

Fjerde Afdeling. Vor Histories Kildesaml. 31-34

- a. udenlandske Kildesamlinger - 31
- b. indenlandske, til den ældre Historie - 32
- — til den nyere Historie - 33-34

Femte Afdeling. Vor Histories uden- landske Kilder 35-37

Sjette Afdeling. Vor Histories indenlandske Kilder fra Middelalderen - 38-49

- a. De islandske Aarbøger - 38-39
- b. Skjaldenes Sange og Sagakvad - 40
- c. Egentlige Krøniker og Historier, danske 40-47
norske 47-48
Hertugdømmenes 48-49

- a. Skrifter over Fortidens Statshusholdning
Landvæsen og Handel - - - - 266-269
- d. Skribenterne om vore Forfædres daglige
Levemaade og Sæder etc. - - - 269-272

**Femte Afdeling. Den danske og
norske Kirkehistorie / Literatur - 273-290**

- I. Skrifter om vor Kirkehistorie i Almindelighed 273-274
- II. Kildesamlinger og enkelte Afsendinger
til vor Kirkehistorie - - - - 274-276
- III. Skribenter, som have behandlet den
danske Reformationshistorie - - - 276-277
- IV. Geistlige Mænds Levnetsbeskrivelser - 278-282
- V. Efterretninger om den danske Kirkes
Helgener - - - - - 282-284
- VI-VIII. Skrifter om vore Kirker, Kloostre,
Kirkeskikke og Gudsdyrkelse - 284-290

**Sexte Afdeling. Videnskabernes og de
videnskabelige Instituters Literatur 291-302**

- a. Videnskabernes Literatur - - - - 291-292
- b. De videnskabelige Instituter, Univeriteter
Akademier, lærde Skoler, Seminarier,
lærde Selskaber etc. - - - - - 292-299
- c. Skrifter, som indeholde Bidrag til de
enkelte Videnskaber og Konsters Histo-
rie i Danmark - - - - - 299-302

Tillæg og Rettelser - - - - - 303-310.

De hyppigt forekommende Citationer har jeg for Kortheds
Skyld abbrevieret saaledes: K. I. E. Københavns lærde Efter-
retninger. S. L. S. Sk. Skandinaviske Litteraturfællesskabs Skrifter,
U. o. S. A. Univeritetets og Skole-Annaler, K. I. Kritisk Jour-
nal. N. K. I. Ny kritisk Journal T. I. f. N. Topografisk Journal
for Norge. K. V. S. Sk. københavnske Videnskabs Selsk. Skrifter.
I. f. P. Journal for Politik &c. K. I. T. Københavns lærde
Tidender, SS. RR. DD. *Scriptores rerum danicarum.*

Förste Afdeling.

Den danske og norske Histories Litteratur.

Hertil regner jeg først de Skrifter, hvor i Almindelighed afhandles vor Litteraturhistorie; dernæst de Skrifter, som særlig handle om vor Histories og Arkæologies Litteratur og Skæbne; saa de vore videnskabelige Journaler, hvori vi tildels finde vor Arkæologies og Histories Kilder og Skrifter bedømte; endelig de trykte Fortegnelser og Efterretninger, som have ikke allene om vore offentlige Bibliotheker, men ogsaa over de betydeligste private Bogsamlinger.

A. 1) C. C. Lyfchander *De scriptoribus danicis*, indført i *Westphalens Monum. Cimbric. T. III coll. 447*. Denne lille Afhandling er nok det Første i vor litterære Historie, men og det Upaalideligste, som Alt hvad der er kommen fra denne Forfatter. 2) A. Bartholin *De scriptis Danorum. Hafnia*, 1666. 8. Har større Værdi især med *I. Molleri Hypomnematis et Spicilegio*, som *S. Heyl* sammen har udgivet i Hamborg under Tittel af *Bibliotheca danica. Hamb. 1716. 8.* 3) *I. Molleri Isagoge ad historiam Chersonesi Cimbricæ, Hamburg 1691. 8.* Er et kosteligt lille Værk. 4) *Ejusdem Bibliotheca septentrionis eru-*

dit. *Litſte* 1699. 3. Heri haves og foranførte Bartholius Skrift med Møllers Forøgelse og Forbedringer. 5) *Ejusdem Cimbria literata* i tre Dele i Folio Hafn. 1744 med en Fortale af den lærde Hans Gram, som endnu mere forøger dette kostelige Værks Værd. 6) *A. Thura Idea historiae litterariae Danorum. In duas partes divisa, quarum prior Danorum linguam, scholas, gymnasia, academias, collegia academica, honores academicos, professores, studiosos, bibliothecas, bibliothecarios, typographas, et bibliopolas breviter recenset; posterior studiorum in Dania per duodecim secula posteriora originem, progresus, et fata complectitur.* Hamborg 1723. 8. Et Værk som omarbejdet, berigtiget, og til vor Tid fortsat fortjente at overlættes i Modersmaalet. 7) *J. Thorshilli Idea historiae litterariae Islandiae.* Er under Sibberns Navn indført i *Dreyeri Monument, anecdot. T. I.* 8) *H. Einari Sciagraphia historiae litterariae Islandiae.* Hafn. & Lipsiæ 1777. 8. er et udførligere Værk. Se K. I. B. 1778 p. 692 og N. K. J. 1778 No. 3. En ny Udgave af dette Værk udkom sammesteds i samme Format 1786. 9) R. Nyerup Udføgt over vort Fædrelands Litteratur i Middelalderen. Er det andet, i mine Tanker fortrinligst udarbejdede Bind, af denne Forfatters Skildring af Danmarks ældre og nyere Tilstand. Khvn. 1804. 8. — 10) *A. Thura Gynæceum Danicae literaturae.* Alt. 1732. 8. Men for dette havde allerede 11) *M. H. Schachius De eruditibus Danicae mulieribus,* indført i N. L. M. B. 1700 p. 209. Endnu udførligere handler herom 12) F. C. Schönau Samling af danske lærde Fruentimre i 2 Bind, Khvn. 1753. 8. Værket er fuldt af mange for vor Historie ikke uinteressante Notitser. — 13) C. Frimann Bergenske Skribenter i 3 Stykker, hvoraf de to første udkom 1766. Se Maanedlige Tillæg til Adressekon-

Forets Efterretninger for Aaret 1767 p. 13. 14) I Worms Leksikon over danske, norske, og islandiske lærde Mænd i 3 Dele i 8. Hefingsør og Kbhvn. 1771-84. Et i vore Litteratur saa bekendt Værk, at jeg ikke behøver om det at sige mere, end at man nu snart kan vente en ny Udgave, der vil indeholde Fortsættelsen til vore Tider, og besørjes af Professor Nyerup.

B. 1) *A. S. Wellejus* (Anders Sørensen Vedel) *Pro-mus condus scriptorum historiae danicae*, indført i Westphalens Monumenter T. IV, coll. 1585. 2) *N. P. Sibbern Bibliotheca historicae Dano-Norvegica. Hamb. & Lips.* 1716. 3. Et Supplement af Forfatteren har Westphalen opbevaret i sine Monumenter T. IV, col. 1532. 3) Hos Jeslen Om Kongeriget Norge handler det andet Kapitel om Norges Skribenter, blant hvilke og forekomme endeel norske Historieskrivere. 4) Suhm har i Fortalen til det fjerde Bind af sin kritiske Historie, det udkom 1781, omstændelig og kritisk gennemgaaet alle de til da trykte islandiske historiske Skrifter. 5) Om den egentlige Sagalitteratur og dertil hørende Skrifter findes best Underretning i Nyerups foransførte Middelalders Litteratur fra p. 97 til 133. 6) Gebhardi foran sine danske og norske Historier, Christiani foran sin flesvigholstenske Historie, og Bolten foran sin ditmarske Historie, have ligeledes mere og mindre fuldstændig handlet om de fædrenelandske Historieskrivere, og Sammes Kilder. 7) A. S. Vedel om den danske Krønike at beskrive er med et Tillæg om de danske Historiografer udgivet af Nyerup. Khvn. 1787. 8. Se K. 1. B. 1787 p. 529. 8) P. F. Suhm Tanker om de Vanskeligheder, som møde ved at skrive den gamle danske og norske Historie. Er først indført i 9 Del af det københavnske Videnskabs Selskabs

Skrifter aldste Samling, siden i Forfatterens af Hofbog-
 handler Poulsen udgivne Samlede Skrifter, 9 Del, 9) J.
 Møller Den danske Historiografies Historie indtil Gram, især
 med Hensyn til Historiens kritiske Behandling. I Skandina-
 visk Litterat. Selsk. Skrift. 1809. 10) *T. B. Bircherod*
Epistola ad amicum de causis deprædationum apud Sep-
trionales et præsertim apud Danos antiquitatum. Fin-
 des baade i 3 Tom. hos Westphalen og i Dänische Bibliothek
 4 Stk. Paa sidste Sted haves tillige en Fortegnelse over de
 mange denne Odense Latin-Skoles lærde og flittige Rekters
 efterladte utrykte Skrifter i Fædrelandets Historie og Old-
 tæger. 11) *G. Murray Positiones selectæ, quæ disser-*
tationi publicæ inserviant. Götting, 1769. Indeholde en
 kort, men god kritisk Overfigt af Kilderne til den ældste nor-
 diske Historie. Se K. I, E. 1769 p. 695. 12) E. C.
 Werlauff Udkast til den nordiske Arkæologies Historie indtil
 Ole Worms Tid, i Skand. Litterat. Selsk. Skrift, 1807. Se
 K. I, E. 1809 p. 109. 13) Nogle faa Bidrag til vor Hi-
 stories Litteraturhistorie har og Sibbern givet i Portalen til
 foransførte sit historiske Bibliotek. 14) W. Simonfen Ud-
 figt over Nationalhistoriens især dens haandskrevne Kilders
 forskjellige Skæbne i Norden. Er første Dels første Hæfte
 af Forfatterens Udfigt over Nationalhistoriens ældste og mær-
 keligste Perioder. Klyn. 1813. 8. Maaſke det interea-
 ſanteste Parti af det Hele, fordi Forfatteren her har
 havt mindst Anledning til at ſværme. Se Litteraturlidenden
 1813. No. 19. Endelig tages under denne Rubrik 15) *J. Qviſt-*
gaard Index chronologicus sistens foedera pacis, defen-
ſionis, navigationis, commerciorum, ſubſidiorum et alia
a regibus Daniæ et Norvegiæ ac comitibus Holfatiæ inita
cum gentibus intra et extra Europam, nec non capitula-
tiones, litteras, et mercaturæ privilegia ab anno 1200

usgve ad 1789. Götting. 1792. 8. Anmeldt med flere Berigtigelser og Tillæg, som endda meget kunne sørges, i Kyr. l. E. 1793. No. 6 og 7.

C. 1) I. H. Schlegel Betragtninger over Journals og lærde Tidender. Se K. l. E. 1779 No. 22. 2) *Notitia Litteraria Maris Balthici*, som udkom til Lybek i 4. fra Aar 1698 til 1708, er nok den første vor nordiske og særlig danske Litteratur næmst angaaende Journal. Foruden Anmeldelser af Skrifter indeholder den og adskillige især antikvariske Smaaafhandlinger af Sperling og flere vore Lærde i den Tid. 3) I. Wielandt Nye lærde Tidender fra 1720 — 1728. 8. Disse forfattedes fiden — af hvem ved jeg ikke — til Aaret 1748. Fra Aaret 1749 til 1810 udgaves de fra Berlingernes Offisium, til 1759 under Titel af *Københavnke nye Tidender om lærde og kuriøse Sager*, fiden fra 1760 under Titel *Københavnke Efterretninger om lærde Sager*. 4) *Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften und Künste in den königlich dänischen Reichen und Ländern* fra 1754 til 1757 i 3 Bind. 8. Udgiveren var den bekendte Geograf Büsching og Præsten Lorck. Af Sidste forfattedes de i Aarene fra 1758 — 1768 under Titel: *Fortgesetzte Nachrichten von dem Zustande o. s. v.* i 4 Bind 8. 6) *Mercure Danois* i 15 Bind fra 1755 til 1761 af Mallet og Reverdil. 7) Kongel. allernadigt privilegerede Efterretninger om nye Bøger og lærde Sager i Danmark og Norge i 2 Bind 8, 1756 og 1757. Biskop Tønne Bloch foran sit Eksemplar af disse Efterretninger, som jeg har tilkøbt mig paa Hans Auktion, har skrevet følgende Underretning, jeg saameget heller her vil afskrive, som jeg har bemærket, et man stundum som Medarbeidere nævner dem, der dog ikke have været det, ifølge Blochs Under-

retning, som man faa tiltroende, da Han selv var en af Hovedmedarbejderne i denne lærde Journal. Blochs Underretning lyder da saaledes: „Dette Arbeide blev begyndt af tre Alumner paa *Collegio Mediceo* i København 1) Iohn Erichsen: siden Professor Juris paa Sorø, 2) Jens Bing Dons siden Professor Juris ved Københavns Universitet, 3) Mig Tønne Bloch. Dons traadde ud af Selskabet efter de 2 første Hæfter, men Erichsen og Bloch vedbleve. Som Medarbejdere meldte sig af og til Rektor Benjamin Daff, Professor Friis Rottbøll, og Hans Broder C. M. Rottbøll, der døde som Biskop i Viberg.“ — 8) Maanedlige Tillæg til Adresskontorets Efterretninger for 1787. Forfatteren var Iakob Baden, der i de følgende Aar forfattede disse Efterretninger først under Titel: Den kritiske Journal fra 1768 til 1772, thi i Aargangen 1773 har Baden aldeles ingen Del. Derimod optog Han efter den under Kristian den 7des lange Regering for Videnskaberne virksomste Minister O. H. Guldbergs Opmuntring igen denne Journal, som nu forfattes fra 1774 til 1776 under Titel af Ny kritisk Journal. Paa meget faa nærtære alle Resensjoner af Baden selv, som i allerfjeldste Nummer af denne baade uden- og inden-lands meget agtede videnskabelige Dagbog har opgivet de Resensjoner, som ikke ere forfattede af Ham. Da jeg nu eier den Forevigedes eget Eksemplar af denne Journal fra dens Begyndelse i Aaret 1767, hvori han under Resensjonerne har skrevet de fremmede Resensjonters Navne, saa tillader jeg mig herved at opgive disse som Bidrag til vor Litteraturhistorie. Professor Abildgaard, Stifteren af vor danske Veterinærskole, er saaledes Forfatter til de oppgivne Resensjoner i Aargangene 1769 No. 28. No. 43. No. 44. No. 48. 1770. No. 1 og 2. No. 12. No. 22. No. 5a. 1771 No. 1 og 2. No. 42. No. 46. No. 51 og 52. 1772 No. 4 og 5

Den medicinske Afhandling af J. Bang. No. 7. Kapitan Abrahamson til No. 39 og 40 i Aargangen 1776. Inspektør T. Baden til Justitsraad Langes i de maanedlige Tillæg 1767 Januar, Februar, og Martz Maanedt Skrifts Refension. Biskop Tønne Bloch til i 1774 No. 33. No. 35 og 36 No. 51 og 52. 1775 No. 4. No. 5. No. 6. No. 7. No. 9. Præsten Buch, død som residerende Kapellan ved St. Marie Kirke i Helsingør, til No. 23 og No. 28 i 1776. Auditor Kærøck til 1777 No. 53 og 54, No. 55 og 56. No. 57. 1778 No. 1 og 2. No. 38. Professor Geuse til 1779 No. 21. No. 22. No. 37 og 38. 1775 No. 8. 1776 No. 19. 1777 No. 26. 1778 No. 3. No. 39. 1779 No. 24. No. 25. Rektor Gottschalch i Aalborg til de to for Septembr. i maanedlige Tillæg og givne Refensioner. Hansen, der døde som Biskop i Odense, til 1774 No. 7. No. 8. No. 9. Keurektor nu Artillerimajor Hansen til 1777 No. 45. 1779 No. 14. No. 12. No. 14. No. 46 og 47. No. 48. No. 49 og 50. Heger til No. 20 i 1775. Professor Kratzenstein til No. 15 i 1779. Doktor Lange til No. 8 i 1758. Toldkammerer ved Ørbsund Lytken til No. 18 i 1771. Den bekendte Botaniker O. Müller til 1768 No. 16. No. 22. No. 31. 1769 No. 1. No. 5. No. 10. No. 50 og 31. Justitsraad Müller ved Porfellan-Fabrikken til No. 51 i 1779. Den bekendte Niebuhr til No. 29 i 1771. Viseborgemeester og Hospitalsforstander Olrick i Helsingør til 1772 No. 1 og 2. No. 16 og 17. No. 28. Amtmand Sommerfeld til No. 16 i 1775. Amtmand Sporon til 1772. No. 4 og 5. No. 8. No. 9. No. 10. No. 12. No. 13, det først anførte Skrift. No. 14. No. 15 det sidstnævnte Skrift. Amtmand Theiste til Refensionen i maanedlige Tillæg April Maanedt. Professor Tode til No. 7 og No. 22 og 23 i 1778 samt No. 21 i 1779. Auditor Trøjel til 1775 No. 22

No. 24. No. 26. No. 32 og 35. No. 34. Præsten H. U-
 ſing til 1776 No. 28 det ſidſtanførte Skrift. No. 30 og
 31. No. 32. No. 33. No. 34. No. 41 og 42. No. 46. og 47.
 No. 48. 1777 No. 10. No. 12 og 13. No. 30. Profes-
 ſor Wahl til No. 13 og 14 i 1778. Om denne Journal ſe
 Gatterers hiſt. Journ. XII St. 1778 p. 154. 9) Kritiſk Tilſkuer 3
 Aargange 1777 — 79. 10) Almindeligg danſk Litteratur-
 journal fra 1779 til 1782 i 3 B. 8. 11) Danmarks Littera-
 riſke Progreſer i 4 Bind fra 1781 til 1789. 8. Redak-
 tøren var den i Odense for Videnskaberne til Han ved ſit
 Giſtermaal erhvervede Sig Midler virkſomme Bøghandler og
 Bogtrykker Chriſtian Iverſen. 12) Kritik og Antikritik,
 1788 ff., en Journal hvis Dømme aldeles ingen Anſeelse
 havde. 13) Danſk Litteratortidende er en Fortſættelſe,
 ſkøndt under en anden Forlægger, af de Berlingske lærde
 Efterretninger. Den begyndte, og fortſettes endnu under
 Redaktion af Profeſor P. E. Müller, med Aaret 1811.

D, 1) *A. Thura de bibliothecis Danorum.* Er
 det niende Kapit. i første Del af hans anførte *Hiſtoria lit-
 teraria.* Men hvad her om Fortidens Bogſamlinger an-
 føres kan ikke komme i Betragtning mod 2) Hved Nyerup
 herom har ſamlet i ſin Udſigt. over Middelalderens Littera-
 tur pag. 171. 243. 365. 3) Oglaa Sibbern har i ſit hiſtoriſke
 Bibliotek fra p. 311 til 314 noget men helt ufaldkomment
 herom. 4) Af alle vore Bibliotheker er umægtelig det
 ſtore kongelige allervigtigſt. Hvilken rig Skat det indeholder
 ogſaa for vor Hiſtorie, viſer I. Brichtſens Udſigt over den
 gamle Manuskriptſamling i det ſtore kongelige Bibliotek,
 Kbhvn. 1786. 8. Og endda er heri ikke den ſiden til-
 komne thottiſke Manuskriptſamling, hvis Katalog jeg ikke
 ved om er iſølge Thots Teſtamente trykt: I *Minerva Sep-*

tember 1786' haves et Bidrag til dette Biblioteks Historie af Nyerup, som saa at sige er opdraget ved Biblioteket, hvis Tab ved Hans Afgang og Erichsens Død først Efterfølgten tør upartisk vurdere. I samme Maanedsskrift 1788 August-Hæftet har samme Forfatter givet tvende Bidrag til Bibliotekets Historie i det løstende Sekel. Endnu bør og bemærkes den kongelige Plakat af 15 Novbr. 1793, som egentlig først gjør denne vigtige Bogsamling, til et offentligt Bibliotek. Se Københavns Universitets Journal 1793 p. 190d

5) Næst dette kongelige Bibliotek bliver nok den vigtigste Bogsamling Universitetets i København, hvorom se i Juli Maanedes Minerva 1786: Noget om Københavns Universitet forfattet omtrent 1764; I Universitetsjournalen 1793 p. 33 haves og noget om dette Bibliotek af Sammes daværende Bibliotekar-Professor Elert. 6) Det klassiske Bibliotek betyder ikke meget for Historien, saa betydeligt det dog er for de matematiske og naturhistoriske Videnskaber. Se Minerva 1797 April Hæftet p. 48. I. c. 1798 April H. p. 47, og 1799 samme Maaned p. 117. 7) Vigtigere for Historien kunde under et videnskabeligt Opsyn blive Karen Brahes danske Bibliotek ved Odense Iomfrukloster, hvorover Lind har givet en Fortegnelse. Kbhvn. 1725. 4. Om dette Bibliotek se K. 1. E. 1789 p. 41—2. 8) Det kongelige Selskabs Begyndelse og Tilvæxt i de tre første Aar. Kbhvn. 1748. 8. viser, at her gæmmer flere trykte og utrykte ei uvigtige Bidrag til vor Historie. 9) *S. S. Monrad De Bibliothecis Norvegiæ. Christiania 1777. 4.* Af disse ere især vigtige det Deikmanske Bibliotek i Kristiania og det norske Videnskabs Selskabs i Trondhjem. I første er nu indlemmet afdøde Revisor Andersens ikke ubetydelige Manuskriptsamling, hvorom i Engelstofs Univ. og Sk. Annaler 1813. 1 H., hvor tillige om det norske

Universitets-Bibliotek. Om hint sidde se. (10) L. Wæ-
 rrup. *Catalogus librorum societatis regie norvegicae*
nidrosiensis. 1779. 8. og Catalog. over det norske Vi-
 denskabers Selskabs Samlinger, 1ste D. Bøger og Haand-
 skrifter (med Fortale og Anmærkninger af Prof. Nyerup.)
 Kbhvn. 1808. II) Af private Biblioteker med Henty
 til Fædrelandets Historie se Hjelmskjernes Bogsamling,
 tjenende til Oplysning af de under den danske Regering
 liggende Staters Litteratur. Khvn. 1782:—1785 i 4. 2
 Dele. Se K. L. E. 1782 p. 842 og 1785 p. 391. Dette
 Hjelmskjernes som og Suhms store ogsaa for vdr Historie vig-
 tige Bibliotek ere nu begge indlemmede i det kongelige
 store Bibliotek. (11) Om vorø øvrige private med Hen-
 fyt til den danske og norske Histories Litteratur mærke-
 ge Bogsamlinger vil jeg allene henviso til de trykte Kataloger
 over Daaneskjolds — Langebeks — Stampes — Lyxdorpha —
 Thotts — I. E. Colbjørnsens — og maaske flere mig ubekendte
 Bogsamlinger.

Anden Afdeling.

Sagnhistoriens eller Mytologiens Kilder.

Al Histories Kilder ere enten mundtlig Overleverelse — Sagn, eller skriftlige Efterretninger — vare sig Indskrifter, Mønter, Krøniker o. s. v.: Ogsaa vort Norden har sin Sagnhistorie eller Mytologi, der vist nok gemmer vore allerældste historiske Mindeamærker, men saa indhyllede i mange andre Historien nærmest uvedkommende Grønstænder, at det vist ikke isæner Umagen for Nogen, at vilde opføre sin Tid til at skille det rene Historiske fra det Uhistoriske. Det er fornemmelig i Edda, saavel den ældre som yngre, for allerældste Sagnhistorie eropvevset. Dennes mange forskjellige Udgaver og Oversættelser ville vi da her anføre:

- 1) *P. I. Reserii Edda Islandarum, islandice conscriptum, per Snorranem Sturlasen. Hafn. 1665.* 4. Er en hel feilsuld og ukritisk Udgave.
- 2) *Mallet Monumens de la mythologie et de la poesie des Celtes, et particulièrement des anciens Scandinaves. Copenh. 1756.* 4. Se Efterretninger om Bøger og lærde Sager for 1745 p. 304, og Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften und Künsten in den dän. Reich 3. B. p. 431. Suhm i Fortale til sin kritiske Historie 4. Bind p. VI siger, at denne franske Oversættelse er en god Parafraze, hvori John Erichsen har megen Del.
- 3) I. Schimmelmänn Die isländische Edda von Sæmund Frøden, Stetin 1777. 4. Er efter Suhms Dom l. c. p. XXVIII under al Kritik.
- 4) Forløg til en Oversættelse af Sæmunds Edda ved Sandvig. Kbhv. 1783 og 1786 i 10 Hæfter, lille 8. Se K. l. E. 1783 p. 262.
- 5) *Edda rhythmica s. antiquior vulgo Sæmundina dicta.*

Pars prima, vdat mythologica a Resenio noteditas continens. Hafn. 1787. *Sumtibus legati Magnæani et Gyldenaliæ.* 4. Se K. J. E. 1788 p. 257. 6) Allerede 9 Aar i Forveien havde Geheime-Arkivarius Thorkelin udgivet Væstfradnismal, hvorom se Ny Krit. I. 1779 No. 24 og Amd. Dansk Litterat. Journ. 1779 p. 341, hvor adskillige Ordbeværkninger. 7) Edda eller Skandinavernes hedenske Gudelære. Oversat ved R. Nyerup, København 1808. Efter Nyerups egen Tilfæaelse har den unge-haabefulde Old-Sprog-grandfater Rask megen Del i denne Oversættelse. 8) Lieder der æltern oder Sannuadimischen Edda, zum erstenmal herausgegeben durch F. H. von der Hagen, Berlin 1812; anmeldt i dansk Litt. Tid. 1814 i No. 10. Hvem der om Eddas forskjellige Udgaver ønsker sig nyere underrettet, henviser jeg til Nyerup om Middelalderens Litteratur p. 85.

Men for med Nytte at kunne læse Edda, maa man først vide, hvad dette Ord betyder, og hvad Edda er og indeholder. Man maa derfor kende bæde de flere mindre enkelte Afhændlinger over Edda, og de større Systemer, samt disses Udtog, der afhandte vor oldnordiske paa Edda foræmelig grundede Gudelære. 1) Før man begiver sig til at læse og studere (selve Edda ved jeg ingen bedre Indledning at anbefale end R. Nyerup om Edda; I andet Bind af Skandin. Litteraturselskabs Skrift, for 1807. 2) I samme Diemed anbefaler jeg og at læse P. E. Müller Om Autentisiteten af Snorres Edda I. c. for 1816, hvor man finder p. 75 og 74 vil faae at vide, hvad Ordet Edda egentlig betyder. 3) Brev til Hr. Kancelieraad S. Løgerbring, rørende then islandke Edda, och egentligen then Håndskrift theraf, som paa Kongel. Bibliot. i Upsalå forvares. Ups.

1772. . Se K. I. E. 1775 p. 154. 4) I. Schimmelmann
 Abhandlung von der alten isländischen Edda. Stettin 1774.
 Se K. I. E. 1776 p. 400. 3) Trog. Arnkjel Cimbrische Hei-
 denreligion. Vier Theile. Hamb. 1702. 4. 6) I. P.
 Ancherfen Herthedal ved Leire i Sælland og det gamle
 Danmark 150 Aar før og efter Kristusfes Fødsel. Københ.
 1745. 4. 7) P. F. Suhm om Odin og den hedenske
 Gudelære og Gudstjenesteudi Norden. Kbhvn. 1771. 4. Se K.
 I. 1772. No. 46 — 47. 8) G. Schütze der Lehrbegriff
 der alten deutschen und nordischen Völker von dem Zu-
 stande der Seele nach dem Tode überhaupt, und von dem
 Himmel und der Hölle insbesondere. Leipzig 1750. 8.
 Se K. I. E. 1774 p. 620. 9) Wille Udtog af den nord-
 ske Mytologi eller Odins Gudelære. Khvn. 1787. 8. 10) I.
 B. Møinichen nordiske Folks Overtro, Guder, Følger, og
 Helte indtil Frode den 7des Tider i Bogslåvorden. 1800.
 8. Se K. I. E. 1800 p. 289. 11) I Konfessionarius
 Bastholms historiske filosofiske Underfølgelse om de ældste
 Folkeslægters religiøse og filosofiske Meninger afhandler den
 syvende Afdeling Skandinavernes religiøse og filosofiske
 Meninger i et Udtog, som maaske er det kærnesfuldeste vi
 har af vor Oldgudelære. 11 b) F. Rühls Ueber die Be-
 deutung und den Werth der nordischen Mythologie. I neuer
 teutischer Merkur for Juni 1802. Se dog herimod Profes-
 sor P. Müllers Erindringer i det Skand. Litterat. Selsk.
 Skrift. for 1812 p. 93 og fl. 12) N. F. S. Grundtvig
 Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dan-
 nede Mænd, der ei selv ere Mytologer. Khvn. 1808. 8
 med det Mere, denne Forfatter har skreven om Edda (hvor-
 om se Dansk Litteturtidende 1811 No. 1), kan være brugelig
 for dem, der kunne og ville følge Hr. Grundtvig i hans Svær-
 merier. Oldgranskeren, der studerer Edda ikke som Næ-

ring for en sværmende Indbildningskraft, men for et samle grundige og nyttige antikvariske Kundskaber, gavne disse grundtvigste Sværmerier intet. Se Mère af disse Produkter i Minerva 1806 3 K. p. 270 og 1807 2 K. p. 156. 13) F. Rühs Versuch einer Geschichte der Religion, Staatsverfassung, und Cultur der alten Scandinavier. Götting 1801. 14) *Spæling de baptismo ethnicorum. Hafnia* 1700. 15) C. D. Friedenreich *De baptismo veterum septentrionalium. Hafn.* 1754. 4. 16) *Sperling De nomine et festo Iuul. Hafn.* 1711. 8. 17) G. Schøning *De festo, post accidit solis reditum in septentrione olim celebrato, Sorø* 1766. 4. 18) G. T. Thistrup *De festo Iuul. Aalborgi* 1769. Se K. I. 1769 col. 267. 19) F. A. Klyne, De gamle nordlandske Iulestuer. Khvn. 1707. 8. Se Worms lærde Leksikon 3 Del p. 154. 19 b) I. Birkerød, *Palæstra antiquaria, s. Antiquitates Iulie. Hafn.* 1688. 8. 20) Thor og Odin af Abrahamson. I Skand. Museum 1802. og samme Forfatter om Thors Hammerstegn, i Skand. Litt. S. Skr. 1810. 21) Sammebeds i Sk. Mus. haves og en egen meget lærd og dybsindig Underføgelse om Thor af S. T. Thorlacius. 22) I. Wislandt *De Thoræ veterum septentrionalium principe idole. I to Disputationer. Hafnia* 1709 — 10. 4. 23) I. Erics *Observationum ad antiquitates Septentrionales pertinentium specimen de somniis et geniis. Sorø* 1769. 8. Se K. I. 1769 No. 36. 24) Adjunkt Scheving kritisk Underføgelse over Vøluspå i skand. Litt. Selsk. Skr. 1810 pag. 175 fl. og Finn Magnusen om de ed. liske Sanges Lighed med Osfián, sammest. 1813. Skifners Reise oversat paa græske Vers, af Gräter, se lærde Esterr. 1810 p. 316, og Hammersheimt paa dansk af Rask i Nycrup's Idunna. 25) Da vore ortodokse Oldgrundskere holde den berømte Schløzer for en arkæologisk Kætter, saa har jeg tilfæld

gæmt denne Læffes dog idet mindste Overveieffe fortjænde
Smaaftykker von der isländifchen Litteratur überhaupt,
und der Edda infonderheit og Hliffe von der Upsalifchen Ed-
da, mit Schløzers Zufätzen, fom begge findes i Isländifche
Litteratur und Gefchichte. Götting og Gotha 1773. Deres
Læfning har ikke fortrædt mig, fom heller feiler med en
Schløzer end fvarmer med Hans Modftandere. *)

Men foruden de egentlige mytologifke eller eddafke
Sange have vi og en Mængde flere dels trykte dels endnu
utrykte, fom indeholde mange Bidrag til Sagnhistorien.
Man fe herom 1) Sandvigs Forerindring til Levninger af Middel-
alderens Digtekunft. Kbhvn. 1780-84. 2) Danske Sange af de
ældfte Tidsrum indeholdende blant andet nogle danfke og norfke
Kongers Bedrifter. Af det gamle Sprog overfattede, Overfæt-
teren var Sandvig. Khvn. 1779. 8. 3) Tragica eller gamle
danfke hiftorifke Elfkovs Vifer, fom ere lagte om faadanne
Kærligheds Øvelfer, fom have taget en tragifk eller førgelig
Ende. Khvn. 1657. 8. 4) I Aaret 1591 udgav den be-
kjendte Anders Sørenfen Vedel et hundred udvalgte danfke
Vifer, 5) fom fiden af den ligeledes bekendte Peder Syr
udgaves igen Aar 1695 forøgede med et andet hundred Vi-
fer, og ere bekendte under Navn af Kæmpevifer. 6) Af
disfe Kæmpevifer kan nu ventes en ny Udgave hvorpaa en

*) Skulde mine orangesarige Arbejder i Fædrelandets Hi-
ftorie og Oldfager ikke kunne befrie mig ved denne og
flere Udlæffelfer af dette Slags for at mistænkes for For-
ægt for og Ukyndighed i den isländifke Litteratur, faa tør
jeg vente en Afhandlung om de Oldnordifkes Aandskultur
før Kristendommen fkal gjøre det, naar Tiden tillader mig
at lægge Hænde paa den.

Sang til Prøve allerede er udkommen under Titel: Akse, Tordsen og Skøn Valborg, en norsk Ballade med Anmærkninger af R. Nyerup; som Prøve paa den nye Skikkelse, hvori Abrahamson, Rahbek, og Nyerup agte at udgive den saa kaldte Kæmpevisebog, og en anden under Titel Iomfru Eifes Vise, Kbhvn. 1810. 8. 7). Levninger af Middelalderens Digtetekunst i to Hefter 1780 og 1784, det første af Sandvig, det andet af Nyerup. Imidlertid erindrer Man sig ved disse Sange og Viser, som ikke bevislig ere forfattede af Samtidige om samtidige Begivenheder, Gram og Suhms Domme, der kun tillægges dem liden eller ingen historisk Værd, allerhelst hvad de saa kaldte Kæmpeviser angaae. Mængden af dem ere sammenfikkede af tyfke og andre fremmede Sange.

Endelig kunne og til vor Sagnhistories Kilder regnes de islandske saa berygtede Sagaer, der ofte indeholde en Blanding af Historie og Fabel om Begivenheder og Personer langt ældre end Forfatteren, og ligeledes ofte røbe en fremmet Herkomst, men ere alligevel ikke uden Nyttelse for at lære at kende Oldfædrenes Skikke og Sæder. Den arnæmaguæanske Kommission har gjort sig fortjent ved fiden Den under det for Videnskaberne og grundig Lærdom uforglemmelige guldbergske Ministerium kom i Virksomhed at udgive endel af disse Sagaer med hosføjede latinke Oversættelser og oftest gode Ordlekfikoner. Om disse Sagaer se 1) foranførte Disertation af Murray, ekserpert i K. 1. E. 1769 p. 695 — 69. 2) F. Rühns Ueber die Authenticitet der isländischen Sagen, als historischer Denkmäler. Berlin 1803. 8. 3) Nyerup i Middelalderens Litteratur, hvor man p. 97 vil om vor Sagalitteratur finde udførlig Underretning. Ogsaa ere her opgivne de Sagaer, som enten ved Indhold, eller

ved Udgavens Bearbejdelse og Udgivernes Anmærkninger eller i nogen anden Henfeende får udmærke fig. 4) Ogfaa i Budstikken for 1812 No. 56 og 57 findes en af Lektor Hersleb forfattet Fortegnelse paa alle de islandfke Sagaer, som ere trykte. 5) Et temmeligt fuldstændigt men kun tørt efter Alfabetet forfattet Navneregister paa alle baade trykte og utrykte Sagaer haver Torfæus givet i første Kapittel af sin *Series Dynastiarum et Regum Danicæ*. 6) Det er dette som ligger til Grund for følgende Fortegnelse, hvori tillige ere indførte de flere Sagaer, jeg hist og her har fundet hos Andre omtalte. Ved enhver Saga vil jeg kortelig opgive dels dens Værd, dels dens Indhold, forsaavidt begge Dele ere mig bekendte, ligesom og skal blive bemærket de Sagaer, som enten særlic eller i Samling med flere haves trykte. Adonius Saga — Alafleks Saga, er det den samme som Alfs S., saa handler den om norske Tildragelser i det 6te Sekul. I hvormeget den skal aende ægte nordiskt Alderdom, saa indestaar jeg dog ikke for dens Troværdighed — Aleksander Mikla S. — Amleða eller Amlets Saga, er ren Fabel — Ans S. er nok en af de 16 Sagaer, som er aftrykt i Bjørners Nordiske Kæmpedater under Titel: *Historia Ani Bogsvrigii*. Den skal, som Suhm vil, være behagelig at læse — Arman's S. skønt middelmaa- dig skal den dog indeholde nogle Bidrag til Islands gamle Geografi — Artus S. uidentvilt blot Digt — Arna Biskups S. — Aron's S. Hjørleifs Sonar. — Asmund Kappelbanes S. udgivet til Stokholm 1722 af den yngre Peringskjold. Er lutter Fabel — Asmund Sabafostre S. en Roman — Bandamanna S. er aftrykt i en til Holum 1755 i 4. udgiven Samling, hvis Titel er Nogle Merg- frøede Sagathætt. Den skal være sandfærdig, men handler kun om

nogle ubetydelige islandiske Tildragelser. — Bardar Snæfellsnaas S. er et Eventyr, som findes i samme Samling — Barlaama S. — Befng S. — Bjørns eller Bjarme S. hjtdals Kappa. Efter Erichsens Dantikke faaringe — Blomsturvalla S. — Bofa og Herrauds S. trykt i Uplaf 1666. 8. paa islandsk, og med svensk Overføttelse samt Noter af Verelius. Skal være fuld af hedensk Overtro — Bua Saga. Et Eventyr — Bærings fagra S. — Broddhelga S. — Brandkrossa Thattr — Bodvars Bjarka S. trykt i Bjørners Samling, paa svensk og latin. Er opfyldt med Fabler — Breta S. 3. Britternes Historie — Damufta S. — Didrik af Berns S. en fremmet Roman — Difet S. Fabel — Droplaugar Sona Saga — Dinus Dramblofa S. — Drauma Ions S. — Egils Einhendta S. — Egils eller Eiga Skallagrims Sona S. udgiven af den arnamagnæanske Kommission med latinsk Overføttelse 1809. 4. — Egils og Armunds S. Uplaf 1693 4. Er trykt paa Islandsk med svensk og latinsk Overføttelse besørget af P. Salan. Den er ellers en pur Roman — Elis S. er og en Roman — Esneks S. ligesaa — Erik Rødes Saga — Eriks Vidföfla S. — Edvardar hins helga S. — Eyerbyggja S. trykt paa Suhms Bekostning og under Thorkelins Opfyr i Kbhvn. 1787 i 4 — Frotrams og Plato S. — Finnboga Ramma S. Udgiven paa islandsk og dansk af Prof. Verlauf, Khvn. 1812. 4. — Floemanna S. Er overfat af den yngre Thorlacius under Titel: En nordisk Helt fra det 10 Aarhundrede Thorgils kaldet Orrabens-Stiffens Historie, Khvn. 1809. Overføttelsen er haade særskilt aftrykt og indført i Sk. L. S. Skr. for 1808. — Flores og Leo S. — Flovens S. Fabel — Frithiofs frakna S. er trykt i Bjørners Samling, og

skal indeholde et tro Mæleri af Oldfædrenes Sæder, men naar den handler om norske Begivenhedes foregaaede i fjerde Sekel, da kan man vel blive noget vantro — Flores Konungs og Sona hans S. — Fundin Noregs, trykt af Bjørner, indeholder Gammelheder om Norge, hvis Paa- lidelighed fordrer en stærk Tro — Geftt Bardason S. er trykt i den til Holum 1756 i 4 udkomne islandske Sam- ling, men indeholder kun Fabel og Eventyr — Gaungu Hrolfs S. en Roman, men dog skildrende vore Oldfæ- dres Sæder og Skikke — Gibbons S. — Geiralds Thattr — Gisla Surs Sonar S. skal være brugelig til Islands og Norges Historie i niende og tiende Sekler. Den findes at- trykt paa Islandsk i den af Laugmand Bjørn Marchusen til Holum udgivne Samling — Grettis Stërka S. er trykt i den islandske Samling i 4 1756, og ansees for en af de faa gode Sagaer. Af denne S. har Abrahamson over- sat Grettis Kamp med Gængangeren Glaam, se Skand. Mus. 1800, 1B. — Gvimars S. — Gudmundar Bi- skops S. fuld af Mirakler om den sal. Guds Mand — Grœnlændinga Thattr er trykt paa islandsk i Skal- holt 1688 4 og paa dansk udgiven af Busfæus 1732, 8. Gulkofra S. trykt i den islandske 4 Samling — Grettis Haavarda S. ligesaa — Gunears Keldugnups sifls S. Et Eventyr — Gunnars Thidranddabana S. — Gunnlaugs Ormstungu og Rafn Skalds S. er trykt 1775 i 4 paa det arnæmag- nazenske Instituts Bekostning. Denne Saga er oversat paa dansk af Abrahamson i alm. danske Bibl. Decbr. 1778 og Jan. 1779, samf, med en tilføiet Indledning, af Grundt- vig i Sæga for 1812. 8. — Gullthoris S. — Grims og Hjalmaris Rimur — Grifa Lodinkios S. I et slet Altryk i Fol. havet den udgiven til Upsal 1697 af den ældre Rudbek —

Götriks og Rolfs Saga, som Verelius har udgivet 1664, er vel grundet i sande Begivenheder, men dog fuld af mang- Fabler og Digt. — Halfsrecka S. — Halfdanar Bronufostra S. trykt i Bjørners Nordiske Kæmpedater. Er opfyldt med Fabler — Halfdanar Eystoins Sonar S. findes sammesteds trykt. Et Digt. — Hakons S. er en afvore meget faa troværdige Sagaer, hvorom se Suhm i Fortalen til 4de Bind af sin kritiske Historie p. XXXII — Haralds Hrings Bana S. — Harald Isfirding S. Trykt i Bjørn Mærkusens islandske Kvart Udgate. — Hektors S. Et Eventyr — Hjalmar's og Hramars S. Trykt først udgivet af Halpap i Stokholm 1690. 8, siden af Përingkjold sammesteds i Febr. 1710 med latinisk Overfættelse. Et rent Digt, maaske gar Bedrageri fra de nyere Tider — Helga Thoris Sona Thattur trykt i Bjørners Samling. Er et Eventyr — Hrolfs Krakka S. Sammesteds trykt. Skøndt og blandet med Fabler vil man dog den skal være brugelig — Hemings S. — Hervarar S. trykt først i Fol. til Upsal 1671 med Vereliuses Nøter siden i København i 4, 1785 paa Suhms Bekøstning — Hjalmthers og Olvers S. udgivet af Përingkjold 1720 i 4 med svenk Overfættelse. En slet Roman — Hognar og Hedins Thatter — Holmveria S. trykt i den islandske Oktaviamsling. Skal være nyttig til Sædernes Historie — Hrafnkels Goda S. — Hrings og Tryggva Rimur — Hølf's Gautreke Sonar S. Med svenk Overfættelse trykt udgivet af Verelius til Upsal 1664. 8. Heri Sange af Sterkodder — Hrolfs Skugga Sifis S. — Hromnuðar Gripa Sonar S. Et Eventyr trykt i Bjørners Samling — Hungrvaka. Ved den ærnamagnæanske Kommissions Omfarg trykt Kvn. 1778. 8. handler om nogle af de ældste islandske Biskopper — Hulde S. oversat af Abrahamson i det Sk. L. S. Skr. for 1805.

Hænfa Thóris S. — Hrafn Sveinbiarnar Sonar S. —
 Halfrædar Vandræða Skalds S. rofes — Hakonar Ko-
 nungs Hakonar Sonar S. — Huga Skaplars S. — Hakonar
 Hareks Sonar S. — Haralds Kvengiarna S. — Her-
 modur Rimur — Ihtyrðinga S. trykt i Björn Mar-
 kuseus islandske Kvart-Udgave — Iarlmans S. En
 Roman, som vel gælder om de fleste. — Illuga
 Gridarfosra S. Ogsaa Fabel, men dog særskilt aftrykt
 med svenk Oversættelse af Gudmund Olaffen til Upsal 1695.
 4. — Iokuls Bua Sonar S. Et Eventyr trykt i den
 islandske 4 Samling — Tomavikinga S. — Ions Bi-
 skups S. — Ivents S. En Roman af fremmet Oprin-
 delse som flere — Isfirðinga S. — Ions Leikfveins S.
 — Ionats Rimur — Ions Baptista S. — Ions Gud-
 spiallamans S. — Ivar Vidfarno S. udgiven af Broc-
 man. Stockholm 1762. 4. — Karlamaðnus S. —
 Ketils Hængs S. Et Eventyr udgiven af den ældre Rud-
 bech til Upsal 1697. Fol. — Knytlinga S. En af de
 meget saa gode Sagaer, som skønde trykt dog ikke er udgiven
 fordi Møllmann lod Oplaget æde op af Rotter; se herom Nye-
 rup St. 2 D. p. 125 — Konrads Kayfara Sonar S. Et Eventyr.
 Kermaks S. — Kroka Refs S. Et Eventyr som findes
 i den islandske 8 Samling — Klarus Kayfara Sonar S.
 — Kotludraumr — Kristendoms S. handler om
 Kristuslærens Oprindelse og Fremgang paa Island. Ved
 den arnamagnæanske Kommission besørget trykt med latinsk
 Oversættelse 1773. 8 — Kyrialaks S. Fabel — Kal-
 linus Rimur — Kruks Spa — Kjalnefinga S. Et
 Eventyr trykt i den islandske 8 Samling — Landnama
 S. Historie om Islands Bebyggelse. Suhm har besørget den trykt
 1774. 4. med latinsk Oversættelse. Paa blot Islandsk er den trykt i
 Skalholt 1688. 4. — Langfedgatal. Et Slægtregister fra

Odin af, som haves trykt i første Del af Langesbeks *Script. Rer. Danic.* — Laksdæla S. — Ljosvetninga S' Laurentius Biskups S. — Mabels Sterku Rimur — Maria-S. — Margretar S. — Magus Iarls S. — Mirmants S. — Magnus Orkneya Iarls S. — Mottuls S. Et Eventyr — Nials S. Denne til Kundskab om Oldfædrenes Levemaade meget interessante Roman haves nu ved den arnamagnæanske Kommissions Omforg trykt paa islandsk og latin 1810. — Nikolas Leikara S. — NitidaFrægu S. — Nornagelts Thattr. Fuld af Fabler; trykt i Bjørners Nordiske Kæmpedatter — Nikolas Ærkebiskops S. — Orvarods S. trykt ved den arnamagnæanske Kommissions Omforg 177 i 4 — Olkofra S. — Olvera Rimur — Olafs Tryggva Sonar S. trykt i Skelholt, 1689. 4. Se Fortalen til 4 B. af Suhms kritiske Historie p. VII til X. — Olafs Helga S. paa svenske Rim udgivet i Stockholm af Hadorph, 1675 - 8. — Orkneyinga S. besørget med latinsk Oversættelse udgivet af Suhm, og med en god Ordbog af Thorkelin 1780. 4 — Orms Storolfs Sonar S. — Ormars Rimur — Pontus Rimur — Petrus Postula S. — Partalopa S. Fabel — Poliftutors Rimur — Philippi Vagra Rimur — Pale Biskups S. er trykt med Hungryka — Parfevals S. en fremmet Roman — Regnars Lodbroka S. i Bjørns Nordiske Kæmpedatter — Remundar S. — Reinalds og Rosu Rimur — Sigurdar thogla S. — Storkunga S. — Søgubrot, en gammel Fabelhistorie om Oldtidens danske og svenske Konger, som Peringskjold har udgivet til Stockholm 1719. 8. — Saulus og Nikanors S. — Sozla Sterka S. En Fabel trykt i Bjørners Samling — Sigurdar-Fots S. — Sigurdar Tusmara S. — Sveins Muks Sonar Rimur — Siggards frækna S. — Skida Rima — Sturlaugs Starf-

sama S. En Roman trykt med svensk Oversættelse i Upsala 1694. 4. — Sverris S. En landferdig Historie om den store Kong Sverre, som nu udgjør 4de Delt af Snorres Sturlesens Prægtudgave. — Stufs Kattar Sonar Thattr — Skaldhelga Rimur — Svarfdals S. — Samfonar fagra S. Et Digt aftrykt i Bjørners Saml. — Stiornu Odda draumr — Skjeldunga S. er forgæet, men ovenanførte Søgubrot, hvori om Bravalla Slaget, skal være Levning deraf — Tyodels Riddara S. — Thorsteinn Magai S. trykt i Bjørners Samling — Thorsteinn Vikingfons S. havea trykt baade ved Rudbek og Renhjelm — Thorde Hræda S. trykt i den islandiske 4 Samling — Thorgrim Prudes S. ligesaa. Denne er oversat af Abrahamson under Titlen Thorgrim Prude og hans Søn Vigtund i Sk. Mus. 2 B. 1800. — Thialar Ions S. — Thidreke af Bern S. En fremmet Roman — Thoris Hælega Rimur — Thorsteinn Siduhals Sonar S. — Thormedar Kolbrunnar Skalds S. — Thorsteins Oksefods S. — Thorlak Biskops S. — Thorleif Iarlskalds S. — Thattr af Thorvald Vidfjarle er trykt ved Hungvaka — Tifling, en Skæmtelaga, oversat af Grundtvig i Idunna for 1811. — Ulfars Sterka og Onundar fagra S. — Vatnsdæla S. er nu med foranførte Finboge Saga trykt udgiven paa islandisk og dansk paa Ridder Jac. Aals Bekostning af Prof. Verlauf. Kbhv. 1812. 4. — Valdemars S. — Vallna Liots S. Vigaskuto S. Disse to indeholde Fabler om samme Personer — Velens S. oversat af Digteren Oehlenslæger i Sk. L. S. Skr. for 1809. — Vølsunga S. En Historie grundet paa Eddas Fabler, Herom og om Niflunga S. se Grundtvigs Optrin af Kæmpelivet, i B. I Bjørners Samling er den trykt — Viktors og Blaus S. — Viga Glúms Saga. Paa Suhms Bekostning trykt 1786. 4. — Vilkin og Niflunga S. Paa svensk og latin ved

Beringshjold. Stockholm 1715 i Fol. — Viglunder S. som Lyxdorph kalder en Komodie, er trykt i den islandfke 4 Samling — Vilhjelm's Stods S. — Vil-munders, S. — Vuifs Ugga Sonar S. — Vemundar og Vigaskuta S. — Ulfhams Rimur — Valvers The-tr — Voynfyrdinga S. handler om Bebeerneved Vap-nesfjord — Yngvars Vidforle S. En Fabelhistorie udgiven med lærde Noter af Brokmann; Stockholm 1762. 4.

De fleste og vigtigste Hæandskrifter af Sagserne saavel som af Edda findes paa Universitetsbibliotheket i Kø-benhavn, foruden hvad der findes paa selve Island, og paa det upfalske Bibliothek i Sverig. Herom kan sees, for-uden flere Smaaskrifter: Nyerups Forarbejde om Edda i Skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter for 1807; Sammes anden Del af historisk-statistisk Skildring af Tilstanden i Dan-mark og Norge i ældre og nyere Tider; P. E. Müller Ueber die Aechtheit der Asalehse und den Werth der Snor-roischen Edda, übersetzt von L. C. Sander. Kbhvn. 1811, samme Forfatters Ueber den Ursprung und Verfall der is-ländischen Historiographie nebst einem Anhang über die Na-tionalität der altnordischen Gedichte. Kbhvn. 1813; samt: Die Edda, nebst einer Einleitung über nordische Poesie und Mythologie von F. Rühls, Berlin 1812. anmeldt i Gøtt-gel. Anz. 1813 No. 46. Se og Udfigt over Nordens ældste Poesie. Kbhvn. 1798. rec. i l. Eftt. 1800 p. 22.

Tredie Afdeling.

Den danske og norske Histories døde Kilder.

Ved Historiens de døde Kilder forstaaer jeg de historiske Efterretninger, som hentes fra Mindestene, fra Indskrifter og fra Mønter, samt andre Mindesmærker.

Bekendte i vor nordiske Oldhistorie ere Bautaftenene med eller uden Indskrifter, i første Fald de kaldes Runestene. Om Oldtidens Bautaftenes og samnes Oprindelse, se det VII og VIII Kapitel i Bartholins Antikviteter. 1ste B. For at kunne samle og forstaae Indskrifterne paa Runestene maa man kunne læse de af vore Oldgrandskere saameget omhandlede og omdiskuterede Rune-Bogstaver. Disse Bogstavets Grænksning have derfor enkelte danske som svenske Antikvarer gjort Sig til et særskilt Studium, hvis Kilder her maa opgives: 1) De vigtigste Runeskribenter vil man finde opgive af Thorkelin i Fortalen til sit *Diplomatarium* 2) Ogsaa Suhm i sin Historie af Danmark 1 Del p. 476 til 483, har endel litterære Notitser om Runerne, 3) Alt hvad der angaar vor Runelitteratur vil man ellers fuldstændigt finde samlet af Nyerup i Indledningen til hans Udfigt over Fædrenelandets Litteratur i Middelalderen fra p. 7 til p. 52. Hr. Profesoren bebuder deri en Afhandling om Runerne fra den gid saa flittige som grundlærde Oldgrandsker Rektor Thorlacius, der vist nok vilde give os nye Udfigter i denne mørke Oldgæmskand, men desværre trettent Aar ere forløbene uden at Afhandlingen det mig bekendt er kommen for en Dag. Man faaer imidlertid altiaa hjelpe

sig med følgende 4) *Iohan Erikfen bibliotheca runica*.
 Gripsvald 1766. 4. Se K. I. E. 1766 p. 294. 5) Svar
 paa det Spørgsmaal: Om Hr. Erikfens Runebibliotek kan
 ansees som fuldstændigt og tilstrækkeligt? Gripsvald 1767.
 Se K. I. E. 1767 p. 545. 6) *L. Ihre de runarum in*
Svecia antiquitate. Upsal. 1769. 7) *Ejusdem de*
runarum patria et origine. Upsal 1770. 8) Begge disse
 to Ihres Afhandlinger har den lærde Schläger berigtigede
 overfat paa tysk og indført i sin *Allgemeine Nordische Ge-*
schichte 8de Kapitel under Overskrift: *Von der Schreib-*
kunst in Norden. 9) I det göttingke Universitets Viden-
 skabers Selskabs Skrifter for 1767 have og om Runerne to
 meget interessante Underløgeller af Professor Murray, hvor-
 om se K. I. E. 1769 p. 7 og p. 22. 10) *Olas Wormii*
danica litteratura antiquissima. Hafn. 1643. 4 og 1651
 Fol. 11) *Ejusdem specimen lexici runici*. Hafn. 1651.
 Fol. 12) *Ejusdem danicorum monumentorum libri sex*,
 Hafn. 1643. 4. hvor man især vil finde vore danske end-
 nu tilbageværende Runestene med deres Indskrifter forkla-
 rede; skøndt vel ikke altid til Oldgrandskernes Tilfredshed.
 I samme forevigeede Oldgrandskers Breve træffer man og paa
 ikke uvigtige Bidrag til Runeskiftens Litteratur p. 1056 til
 p. 1068. Jeg forbigaaer at nævne vore Naboers de Svæn-
 skes, før og efter Ihre, Arbeider i Runelitteraturen, da man
 herom vil finde tilstrækkelig Efterretning paa foranstøede Sted hos
 Nyerup. Endnu maa til Kundskab om vore Indskrifter anføres 13)
L. Asferous Inscriptionum Selandicarum Danicæ Anti-
grapha. Hafn. 1621. 12. 14) *P. Resenius Inscriptiones*
hafnienses. Hafn. 1668. 4. 15) *Terpæzeri In-*
scriptiones Ripenses. Hafn. 1702. 4. 16) *E. Pontoppidan*
Narmonæ danicæ 2 Tommer i F. d. Hafn. 1759. 1741. 17) I

sidstnævnte Forfatters danske Atlas og i 18) Hofmæns Samlinger af Fundationer og Gavebreve, som og i flere enkelte Topografier vil man og finde endel til vor ældre og midlere Historie afbenyttelige Inskriptioner, og Beskrivelser over Grayhøie, gamle Borge, og andre Oldmindesmærker. I sidste Hensyn fortjener og at studeres 19) T. Arpkiel Cimbrische Heydentum i 4 Dele i 4 og 20) V. Rhoden Cimbrische Grabhügel, samt 21) Nyerups og Abildgaards antikvariske Rejse. Med Hensyn til Norges Oldmindesmærker fortjener at nævnes 22) G. Schønning Beskrivelse over Tronhjems Domkirke. Tronhjem 1762. 4. og 23) Samme Forfatters Rejse gennem en Del af Norge i Aarene 1773 til 75, hvoraf dog kun de to Hæfter endnu ere udkomne; det første 1778, det andet 1782 i 4. Hvad vi ellers have af Beskrivelser over vor Oldfager som de flere Afhandlinger om Guldhornene og andre gamle Mindesmærker vil man siden finde anførte under vore Oldfagers Litteratur. I det skandinaviske Museum og Litteraturfællesskabs Skrifter findes adskillige enkelte Runicinskriftioner forklarede af Abrahamson, Werlauf o. s. Se og Abrahamson om Mærkeligheder paa Runestene i Antq. Anal. 2 B. 1813.

Staaer endelig tilbage at anføre Skribenterne om vore Mønter og vort Møntvæsen, der ere som følger: 1) I. G. Mølenil *Numismata Danorum et vicinarum gentium, edita a Thom. Bartholino, Hafn. 1670 i Fol.* og 4 cfr. *Sibbern Biblioth.* p. 316-17. 2) O. Iacobeus *Museum regium, Hafn. 1696 Fol.* er siden igen oplagt og fortsat, under Titel: *Museum regium auctum et uberioribus commentariis praesertim quoad antiquitates et historiam numismatum danicorum illustratum af Lauretzen, Hafn.*

1710. Fol. 3) T. B. *Bircherod Specimen antiquæ rei monetariæ Danorum. Hafn. 1701. 4.* 4) Hjelmsfjernes Medalie- og Mønt- samt Skilderi- og Kobber-Samling tjæ- nende til Oplysning af de under den danske Regering lig- gende Ståters Historie. Khvn. 1746. 4. Se K. J. E. 1786. Nb. 47. 5) Beskrivelse over danske Mønter og Medalier i den kongelige Sæmting. Khvn. 1791. To Bind i Fol., hvoraf det ene indeholder Købberne, det andet Forklaringen over dem. Værket begynder med en Indledning af Suhm, som heri giver mange vigtige histo- riske Efterretninger om vort ældste danske Møntvæsen. Saa haves og her Efterretninger samlede af Rentskammerets Arkiv det danske Møntvæsen betræffende ved Konferensraad Prætorius. End har og Etatsraad Kølle forsynet dette ko- stelige Værk med Tabeller over danske Guld- og Sølv- Penges Udmøntning fra Kristian den anden til nærværende Tid. Værket selv indeholder Beskrivelse over alle hidtil bekendte danske Mønter, som ere delte i tre Klasser. Den første Klasse indeholder Brakteater og andre gamle Guld- og Sølv-Mønter, som formodes at være danske, endskøndt man ei kender deres Tidsalder og Møntsted. Den anden Klasse indeholder Mønterne fra Knud den Stores Tid til den oldenborgske Stammes Bøgyndelse. Den tredie Klasse indeholder de oldenborgske Kongers Mønter lige fra Kristian den 1ste. Se K. J. E. 1792 No. 12 og No. 15. Fra disse større Værker over vore Mønter gaae vi nu til de mindre betydeligste Afhandlinger herom. Og da først den ældste af disse som er 6) *O. Sperlingius Epi- stola ad D. I. æ Mellen de nummorum bracteatorum et cavorum nostræ ac superioris ætatis origine ac pro- gressu. Lübeck 1700. 4.* Her omtales og udførlig de

danske Brakteater, hvoraf især nævnes tolv. 7) I. A. Høp-
 pener gammel dansk og norsk Mønts Forklaring. I Samme
 ved Sandvig besørgede Samlinger til den danske Historie 2
 B. I H. 8) B. W. Lüdendorphs Anmærkninger over ad-
 skillige Møntanordninger under Kongerne Kristian den 2,
 Frederik den 1, og Kristian den 3. I den ældste Sam-
 ling af det københavnske VidenskabsSelskabs Skrifter 8 Del.
 9) Samme Forfatter om Møntens Udregning her i Lan-
 det i det fjortende Sekel l. c. 9 Del. 10) Samme, Om
 nogle gamle danske Loves Prøvelse l. c. Lüdendorph har i
 disse Afhandlinger vist, hvorledes de danske Mønters Vær-
 di, Vægt, og Lødighed gik fra Knud den Stores Tider
 til femtende Sekel i Landets forskjellige Prøvidser, og
 hvornænge mislykkede Finantsoperationer Kongerne foretog
 med Mønten, Bisperne som skulde holde Kongernes Møntfod
 gjorde ligesaa, og sloge end slettere Mønter, som og af
 K. Erik Menved bebreides Erkebisp Iens Grand. I Norge
 gik det ikke bedre. Allermeest forskjelligt er Præget i el-
 leste Sekel. Siden afdøde Mønterne i Mængde og God-
 hed mere og mere, et sikkert Bevis for, hvor elendig Dan-
 marks Handel har været paa den Tid, da Hanssestæderne
 derimod vokste til, og spillede Mester over hele Norden.
 En Følge heraf var, at fra sidste halve Del af det trettende
 Sekel til første Halvdel af det femtende ingen uden frem-
 mede Mønter have kureret i Riget, og at man derfor for-
 lod den gamle nordiske Regning med Marker, Øre, Ør-
 tuger for at antage den tydske, skønt med nogle For-
 andringer, som Forfatteren udvikler i disse grundlærdede og
 mærfommelige Afhandlinger. Siden disse lærde Underfø-
 geller kender jeg ingen af Vigtighed der oplyser vor Mønt-
 historie uden jeg dertil skal henføre 11) I. H. Schlege

Ueber die Runemünzen. I Sammlung zu dänischen Geschichte u. s. w. Zweit. B. 2 Stk. Men i de senere Aar have vi af Inspektøren ved det kongelige Møntkabinet Professor C. Ramus faaet flere Smassamlinger om vore ældre Mønter, der meget opklare vor Mønthistorie som uidentivt ved denne Lærdes Grandforskninger vilde faae et ganske nyt Udseende; om det maatte behage ham at give os noget Samlet og Helt. Hvad af ham haves beløber sig endnu kun til følgende: 12) Om Brakteaterne og i Betyderlighed om deres foregivne Oprindelse i Norden. I Skandinavisk Museum for 1803 p. 117. 13) Historisk Beretning om de Guldmønter, som ere slagne i de danske Søster. I det Skandinav. Litterat. Selsk. Skrift. 1807. Første B. 14) Om nogle i Haderslev Amt fundne Mønter l. c. — Af disse er især den første af megen Vigtighed i Henseende til Beviset den indeholder for at Brakteaterne ingenlunde ere oprindelig nordiske.

Til vor Histories døde Kilder høre ogsaa Gravhøie, Ruiner, og andre Minder fra Oldtidens Dage. Om disse se Arnkiel cimbrische Heidenthum; Rhode cimbrische Antiquitäten Remarques, Hamb. og Lyb. 1730, 4; 5te Del af Nyerup st. Skild, og Sammes Fodreise i Fyen; Thorlacius populäre Aufsätze, Kbhvn. 1812. 8. og Sammes om Hedenolds Høie og Stenætninger i Danmark i Sk. l. S. Sk. 1809, samt Nyerup Afhandling sammesteds om Tryggevelde-monumentet; Münzer om Leire i Sælland, l. c. for 1805. Prof. Dr. Wedel-Simonsens Borgruiner; hidtil 2 Hæfter m. K., 1815. Fortættellen ventes.

Fjerde Afdeling.

Vor Histories Kildesamlinger.

Flera, baade fremmede Skribenter og egne Landsmænd have samlet vor Histories Kilder. Af hine bemærke vi 1) *G. G. Leibnitzii Mantisæ cod. jur. gent. diplomatic. Guelferb.* 1747. 2) *Ejusdem Scriptorum rerum Brunvicensium.* Hannöv. 1707-11. 3 Vol. Fol. 3) *H. Meibomii Scriptorum rerum Germanicarum i 5 Tomer i Folio.* Helmst. 1688. 4) *Erpoldi Lindenbrogii scriptores rerum germanicarum septentrionalium vicinorumq. populorum.* Francofurt. ad Moen. i Fol. 1609. Forøget haves dette Værk udgivet til Hamborg af J. A. Fabricius 1706. Fol. 5) *P. de Ludovig Reliquiæ manuscriptorum medii ævi.* Franc. et Lipsiæ 1731. Her især findes flere vor Middelalders Krøniker, men ikke altid saa paalidelige, aftrykte, hvilket og tildels gælder om 6) *E. J. de Westphalen Monumenta inedita rerum Germanicarum præcipue Cimbricarum et Megapolensium.* Lipsiæ 1739-1745 i 4 Tomer i Folio. Værket anbefaler sig især ved de grundlærde Fortællinger, hvormed Udgiveren har gjelejet enhver Tome, men indeholder desuden og mange vigtige Bidrag til Holstens Historie, som Historikerne ellers skulde have Vanskelighed at overkomme. Hvad saavel Westphalen og Ludovig som de øvrige Kildesættere have den egentlige danske Historie nærmest vedkommende er siden med langt mere Kritik besørget trykt af Langebek. 7) Foruden disse Samlinger haves endnu endel flere mindre vigtige, som Christiani opgiver i Angivelsen af sine Kilder til Slesvig-Holstens Historie. 8) *S. Bring (Lagerbring) Monumenta scanensia, quibus varia ad antiquitates Sviogethicæ pertinentia capita continentur* i 4 Dele i 4.

9) N. H. Sigøborg Sammenligninger til Skaanøes Historia og Beskrifning i 2 Hæfter i 8. Lund 1801-2. Se K. l. B. 1802 No. 53 og 1803 p. 559.

Vore Næstenlandts Kildesamlinger deler jeg i dem der indeholde Bidrag til Historien om de ældre Tider, eller før det oldenborgske Huses Tronbestigelse, og de Samlinger hvor fornømmelig Bidragene angaae de tidligere Tider. Til hine høre 1) *Jacob Langebek Scriptorum Rerum Danicarum medii ævi partim hactenus inediti, partim emendati editi. T. I. - VII. Hafn. 1772 - 1792* i Fol. Spittler dømmer: at det er en af de fortræffeligste og planmæssigste Samlinger man har af Middelalderens Værker. I Københavns lærde Efterretninger er enhver Tomes Indhold nøiagtig angiven, nemlig *T. I.* i Aargangen 1772 p. 729 og p. 745. *T. II.* 1774 p. 273 til 289. *T. III.* 1775 p. 275. *T. IV.* 1777 p. 1 og p. 17. *T. V.* 1783 p. 497. *T. VI.* 1787 p. 1. *T. VII.* 1792 p. 353. Ogsaa i den Kritiske Journal ere de fire første Tomer anmeldte nemlig 1772 No. 44. 1774 No. 47 og 48. 1775 No. 12. 1776 No. 25 og 26. 2) *J. G. Thorkelin Diplomatarium Arna-Magnæanum. Hafn. 1786. 4.* I to Dele, hvoraf den første Del indeholder danske Diplomer fra 1085 til 1259 og den anden norske Diplomer fra 1146 til 1299. En lærd Fortale og mange lærde Oplysninger ved selve Diplomerne lade beklage, at Lyften til slige Fædrelandet og Udgiveren hørende Værker tabte sig for tidlig. Se K. l. B. 1786. No. 26. 3) *Ejusdem Analecta ad historiam, antiquitates, et jura Norvegiæ. Hafn. 1778. i 8.* 4) Desuden ligge betydelige Bidrag til et dansk Diplomatarium, især samlede af Langebek og Suhm, utrykte i det Kongl. geheime Arkiv. 5) Om 8de Tome af Langebøks Scriptorum, som brændte i Københavns Ildbrænd 1795, se Nyerup st. Sk. a D.

Til den senere og nyere Histories Kildesamlinger regner jeg 1) Langebeks danske Magazin i 6 Bind i 4. Khvn. 1745 til 1752. Et efter Suhms Dom kosteligt Værk, hvis Mage kun skal findes i et lige Værk i Engelland udgivet af Hearne. Den af vor Middelalders Historie høit fortjente Langebek fik samlet en Del Yndere af Fædrelandets Historie, Oldsager og Sprog, som forenede kaldte sig Det danske Selskab til den nordiske Histories og Sprogs Forbedring, og besørgede dette Magazin, ved fornemmelig dertil at give Bidrag, dem Langebek redigerede. Men Langebek fik andre lærde Beskæftigelser og Selskabet kom i Uvirksomhed, til det endelig igæn fornemmelig ved Lyxdorph og Suhm kom under Guldbergs Ministerium paa ny i Virksomhed, hvorom se de af Professor Nyerup samlede Lixdorphiana p. 502 til 506. Fra dette fornyede Selskab have vi nu faaet 2) Ny danske Magazin i 3 Bind i 4. 1794 — 1810. Se K. l. E. 1795 p. 289, 1810 p. 496 og p. 521. Dansk Litteraturtidende 1811 p. 161 og p. 195. 3) I. H. Schlegel Sammlung zur dänischen Geschichte, Münzkentnis, Oekonomie, und Sprache. Kopenhagen 1771 til 1776, 2 Bind i 8. Denne Samling er især vigtig for den oldenborgske Kongehistorie. Se K. l. E. 1772 p. p. 49. 809. 1773 p. 113. 1774 p. p. 353. 369. 1775 p. p. 145. 433. 656. 1776 p. 595 og p. 609. 4) N. Bang Samling af nyttige Materier i 7 Stykker. Khvn. 1743 til 1747. 8. indeholder et og andet ikke nbrugeligt Bidrag til Historien. 4) L. Evenfens Samlinger af juridiske og historiske Materier. 2 Bind i 8. Trondhjem 1784 — 85. Se K. l. E. 1786 p. 401. 5) I. I. Weber Samlinger til den danske Historie, Lovkyndighed, og andre Materier Khvn. 1775. 8. Men disse Materier bleve ikke mange, thi der udkom ei mere end et eneste Hæfte. Se K. l. E. 1776 p. 81 og N. K. l. 1776 No. 7 — 8. Hvad Weber

kun begyndte og gav en længsøft Forfølgelse efter mere paa opfykte med større Flid, men og under en Suhms Befjærelse, den for Fædrelandets Historie og Oldsager for tidlig hedsangne Sandvig og vor færtjente Nyerup, hin i 7) P. F. Suhms Samlinger til den danske Historie i 2 B. i 4. Kbhvn. 1779-84. Se K. l. E. 1781 p. p. 225. 263. 282. 1782 p. 625. 1784 p. 225. 8) Sammes ved Nyerup udgivne Nye Samlinger til den danske Historie i 4 B. i 4. Kbhvn. 1792 — 1795. Her fik vi først egentlige autentiske Bidrag til den i Aaret 1660 indførte Soveræjntets Historie, hvis her meddelte Dokumenter tillige give et indlysende Bevis paa den gyldne Trykkefrihed vort Fædreland da var stolt af. Se K. l. E. 1792 p. p. 220. 254. 9) W. A. Heinze Kielisches Magazin og Neues Kielisches Magazin von der Geschichte, Staatsklugheit, und Staatskunde 1783 — 1787. Indeholder mange interessante Bidrag især til Hertugdømmenes Historie. Se K. l. E. 1784 No. 16 10) Samme meget for tidlig hordtøde flittige Lærde har og udgivet: Samlungen zur Geschichte und Staatswissenschaft. Götting 1789. 8. Se K. l. E. 1790 p. 215. 11) A. F. Büsching Magazin für die neuere Historie und Geographi i 2 B. Hamb. og Halle 1767-88 i 4. Indeholder flere vigtige Bidrag til især det attende Sekula danske baade Finans- og Militær-Historie, hvorom findes oplysende Dokumenter, som en indfødt Dansk neppe skulde have kommet i Besiddelse af, men som man maatte være Fremmet især Tydsker for at skaffe sig. Dette gælder og om følgende 12) A. G. Gaspari Urkunden und Materialien zur näheren Kenntniss der Geschichte und Staatsverfassung Nordischer Reiche. Hamburg 1786 — 1790. 3 B. 8. Her traafes desuden mange ligesaa vigtige som interessante Efterretninger om vort Hof og sammes Personale under vore tre sidst afdøde Konger.

Femte Afdeling.

Vor Histories udenlandske Kilder.

Kilderne til vor især ældste og gamle Historie maas' søges saavel udenlands som hjemme. Disse udenlandske Kilder angaae dels Oldtiden dels Middelalderen. Til den nordiske og særlig danske og norske Oldhistories Kilder regner jeg hvad vi om vort Norden forefinder i de gamle græske og romerske Skribenter. Men hvor ufuldkommen og til hvor lidet de græske og romerske Skribenters Efterretninger om det dem kun af Rygtet bekendte Norden beløbe sig; overbeviser vi os om af følgende Forfatteres lærde Underfølgelse, hvis selv stridige Resultater dog indelig befrie os fra at begynde vort Fædrelands Histories Studium med først at grundskæ i Herodot eller Ptolomæus. Disse Forfattere ere 1) B. P. Ancherfou Herthedal ved Leyre i Sælland, og det gamle Danmark 150 Aar før og efter Christus's Fødsel. Kbhvn. 1745. 4. 2) G. Schønning om de gamle Grækeres og Romeres Kundskab til de nordiske Lande, især det saakaldte Skandinavien. Indført i 5de og følgende Tomer af det københavnske Videnskabs Selskabs Skrifter. 3) A. L. Schløzer Von der Unwissenheit der alten Griechen und Römer in der Erd- und Geschicht-kunde des Nordens. Et en kritisk gennemgaaet og berigtiget Overlættelse af foranførte Schønning's Underfølgelse, som den lærde Schløzer har sat foran til en Indledning i Haus Allgemeine Nordische Geschichte. 4) Sigurd Sigurdens Anmærkninger. Sorø 1773. 8. vil hos den af Nationalfordomme Uindtagne neppe kunne svække Schløzers i foranførte Værk

ligesaa skarpsindige som grundlærde Erindringer og Berigtigelser ved det store Udbytte, mange vore Oldgranskere troe at gjøre hos Roms og Grækenlands Skribenter ideres Kundskaber om vort Fædrelands allerældste Forfatning. 5) Abraham Kall Ptolomæi Beretning om vor cimbriske Halvø. I Nye Samling af det københavnske Videnskabers Selskabs Skrifter 2det Bind. Af yngre fremmede Skribenter, som kunne ansees for Kilder til vor danske Historie, maa vi fornemmelig bemærke trende Middelalderens Forfattere, hvis Efterretninger ere lige vigtige for den egentlige danske og for den holstenske Historie. 1) *Mag. Adami Bremensis Historia ecclesiastica continens religionis propagatæ gesta, quæ a temporibus Caroli Magni usq. ad Henricum IVtum inciderunt in ecclesia non tam Hamburgensi quam Bremensi, vicinisq. locis septentrionalibus. Cura ac labore E. Lindenbruch. Lugduni Bataavorum 1695.* 4. Denne Historie, som begynder Aar 754 og slutter med Aaret 1076, indeholder mere end Titelen lover. Thi dens Efterretninger ere ikke blot kirkehistoriske, men man finder og her alle de Landes politiske Historie, som stode i Forbindelse med Bremens Prælat, og vare underlagte hans Ærkeføde. Med alle Adams fra Bremen stundum grove Feil har dog ingen af Middelalderens tyske Skribenter saa udførlig som han afhandlet de nordiske Begivenheder. Fuldstændige Litteraturnotitser om denne fortjente Oldskribent har Nyerup samlet i sin Middelalders Litteratur p. 226 og følg. 2 og 3) *Helmoldi Presbyteri Busoviensis & Arnoldi Abbatiss Lubecensis Chronica Slavorum, in quibus res Slavica et Saxonica fere a tempore Caroli Magni usq. ad Ottonem IVtum exponuntur. Recensuit Henricus Bangert. Lübeck 1659.* 4. Helmolds Arbeide gaar fra Aar 804 til 1170 og Arnolds Supplement fra 1171 til 1209.

Egentlig ere Begivenhederne i de vendiske Lande, hvoraf det nuværende hollstenske Vagrion var en Del, Indholdet af dette Værk, som alligevel har mange skønne Bidrag til Dattids danske Historie. 4 og 5) *Chronicon Alberti Abbatis Stadenfis a condita urbe usq. ad auctoris ætatem v. annum Iesu Christi 1256 deductum. Helmstadii 1587. 4.* Af vor som dansk Lovlærd og Historiograf berømte Andreas Høier haves udgivet med en lærd Fortale og mange oplysende Noter: *Continuatio Annalium Alberti Stadenfis ab anno 1264 ad annum 1524. Hafniæ 1720. 4.* 6) Endnu staaer tilbage at anføre den Historieskriver, som allerførst efterst Videnskaberne begyndte i Væster at reise Hovederne skrev en almindelig Historie om vort Norden, nemlig Albertus Krantzius, hvis baade Saxonia og Vandalia har meget til den danske politiske Historie, som hans Metropolistil vor Kirkehistorie, men hvis især *Chronica regnorum aqvilonarium* er vigtig for alle vore tre nordiske Rigers Historie især i de Færfatteren, som døde 1517, nærmest værende Tider. Disse Krøniker haves udgivne til Frankfurt ved Mayn i Fol. 1575 og 1583. Suhms Dom oyer denne Historieskriveres baade Foredrag og Paalidelighed se i samlede Skrifter 9 Del p. 90.

Sjette Afdeling.

Vor Histories indenlandske Kilder fra
Middelalderen.

Hertil regner jeg først Islændernes gamle Aarbøger, dernæst deres sig ved de nordiske Høffer opholdende Skjalderes Digte, Isaa Middelalderens Krøniker og Historier.

Af de mange Bidrag, Islænderne have givet til Nordens Historie, ere unægtelig deres Aarbøger de vigtigste og eneste rene, dog kun for faaridt angaaer Begivenhederne fra Kristuslærers Indførelse. Disse de islandiske Aarbøgers Værd har vor første kritiske Historiegrundfker Torfæus afhandlet i sin *Series Regum Daniæ*, hvis femte Kapitel indskrives *de authenticis Islandorum historiis*. Ogsaa Langebek i anden Tomte p. 177 af sine SS. RR. DD. taler meget fordelagtig om dem. Ligeledes Suhm i Fortalen til IV Bind af den Kritiske Historie. Skade at kun den mindste Del af disse Annaler ere trykte. Professor A. Kall skal have paataget sig at udgive samtlige islandiske Annaler, hvoraf allerede 18 Ark for nogle Aar siden vare trykte (Se Skand. Litterat. Selsk. Skrifter for 1812 p. 60 i Noten), saa at man da vel en Gæng og snart kan vente at faae denne Samling fra Trykken. De mig bekæendte islandiske Aarbøger vil jeg her anføre 1) Are Frødes Skaldæ eller *Islendinga Bok* er en Art Historie af Island fra dets Bebyggelse 876 til 1118. Det er kronologiskt, frit for Fabler, og tjener meget til at oplyse ganske Nordens Historie. De forskjellige Udgaver se hos Suhm l. c. p. IV. og i Prof. Verlaufs Doctordisputats *De Aris Multiscio*, Kbhvn. 1808.

2) Odda Annaler tillægges Sæmund Frode, som vel og har skrevet saadanne, men ikke dem, der endnu haves under dette Navn, hvilke ere meget yngre. 3) I det saa kaldte Rygiar indbefattes de norske Kongers Historie fra 1136 til 1161, hvis Forfatter var Erik Oddson, der skrev omtrent ved Aar 1170. Snorre har brugt denne Historie-skriver, hvis Værk endnu var til i Torfæus's Tid, men nu ikke længer i det mindste fuldstændig haves. 4) Ligeledes har en Gunlaug Munk skrevet den norske K. Oluf Trygvasons Historie, men som er forkommen. Derimod haves en anden trykt til Skalholt 1689 i 4, og ligeledes en fra denne forskjellig udgivet af Reenhjelm paa islandsk, svensk, og latin. Upsal 1699. 5) Den saa kaldte Flatey-arbog indeholder og mange islandske Aarbøger og andre Ting, se Suhm I, c, p. IX. 6) Til disse Aarbøger kan og regnes Islands Landnamabok *o: Liber originum Islandiæ. Ex manuscriptis legati magnæani. Hafn. 1774* 4. Se N. K. L. 1675 No. 13. 7) Annaler Bjørns *o Skardsa f. Annales Bjørnanis de Skardsa.* Trykt paa islandsk med latinsk Oversættelse i 2 Dele, Hrapsey 1774 og 1775. 4. Disse Aarbøger indeholde meget om Danmark og Norge. 8) Hertil kan endnu regnes de flere Sægaer, som dels utrykte endnu dels trykte haves fornæmnelig om Norges Konger, hvorom se Suhm i foranførte sin Fortæle. Saa have vi og nogle islandke Annaler opbevarede af Langebek nemlig 9) *Annales Islandorum vetustissimi* i SS. RR. DD. T. II. p. 126, som fra det niende Sekul til 1513 har mange for vor danske og norske Historie interessante Efterretninger. 10) *Annales Islandorum regii a nato Christo ad annum 1341.* I. c. T. III. p. 1 Disse Annaler ere af stor Nytte for Norges baade Kirke- og Stats-historie.

Ved de Islands Digtere eller Skalder, hvis Poesie jeg anseer for paalidelige Kilder til vor Historie, forstaaer jeg ikke dem, hvis Sange man anseer for ældre end Kristendommen, men de islandke Skalder, hvoraf lige til hen i det trettende Sekul altid befinder sig En eller Flere ved vore nordiske, det svenke, norske, og danske Hof. Den Tids Digtere vare som vor Tids Aviskrivere, Begivenhederne, begge Slags Referendarier førte i Pennen vare de selv allerofteft Øientidner til, og kendte selv de Personer, der deltog i eller voldte Begivenhederne, ja hvad Skalderne angaaer, saa vare de selv ofte, som Kongernes Raadgivere eller paa anden Maade, Deltagere i dem. Men derfor og at paa hine som Dises Relationer ikke altid saa trygt kan lides, da saamange Aarlagder sammenslæde for at blænde den, der endog uden selv at have taget Del i de Begivenheder, han fortæller, dog skal omtale sin Samtids Mennesker og deres Begivenheder, der lettelig nær eller fjern altid have nogen Indflydelse paa Historiekriveren. Men disse Skaldedigte ere nu for det meste ikke til uden i enkelte Strofer og Vers, som Sagaskribenterne have til Bestyrkelse paa deres Beretningers Paalidelighed helt indført. En Fortegnelse paa disse Digtere tør vi derfor saameget mere spare os for her at anføre, som dette Skaldetal findes paa flere Steder, hvorom kan eftersees Nyerup Middælalderens Litteratur p. 135.

Vi komme nu til Middælalderens Kronografer og Historiekrivere og først da de danske. Den Første af alle disse er da Saxo den Grammatiker, af hvis Histories flere Udsæver her anføres allene 1) *Saxonis Grammatici Historia danicæ Libri XVI. E Recensione Stephani Johannis Stephanii cum prolegomenis et lectionis varietate edidit*

C. A. Klotzius. *Lipsia* 1771. 4. Se K. l. B. 1772 p. 206. Paa dansk findes to Oversættelser af denne Historie-skriver. Den ene trykt 1575 i Fot. af Andreas Sørensen Vedel, den anden af Sejan Schousbølle 1752 i 4. Om hvilken sidste se K. l. T. 1753 p. 26. Om Saxos Fortjeneste som Historieskriver se blandt flere især *Georg Reimer de vita, eruditione, et scriptis Saxonis Grammatici. Helmsi.* 1762. 4. Se K. l. T. 1762 p. 235, og G. L. Baden Om vor danske Histories Fader! Saxo Grammaticus. Odense 1809. 8. Se K. l. B. 1809 p. 747. Hvad ellers kan ønskes at vide om denne Historieskriver og hans Værks Litteratur vil man finde udførlig Anvisning paa i Nyerups titansførte Værk p. 267 til 292. 2) *Svenonis Aggonis compendiosa regum Danicæ historia a Shioldo ad Cantutum Vitum.* Stephanius udgævesførst denne Forfatter efter et nu forkømtet Pergament, hvilket Aftryk Langebek har fulgt i SS. RR. DD. T. 1 p. 42. Professor Odiu Wolf har nu og givet os en dansk Oversættelse. Khvn. 1807. 8. Se Nyerup l. c. p. 293 og fl. 3) *Incerti auctoris genealogia regum Danicæ a Dan et Angul ad Christophorum I. num.* hos Langebek l. c. T. I. Forfatteren der levede under Valdemar den Anden og hans Sønner har nogle Partikulariteter, som ei forekomme hos Andre. 4) *Annales rerum danicarum esromenses,* Langebek l. c. Disse Aarbøger, som gaae til 1307, ere især fra ellevte Sekuls Slutning brugelige. 5) *Annales fratrum minorum visbyentis* l. c. iædeholder mange vor nordiske Historie oplysende Beretninger. 6) *Chronicon Erici regis (s. regum) et gentis danorum historia a Dano usq. ad annum 1288,* Langebek l. c. p. 148 viser, hvor urigtig denne Krønike tillægges en Kong Erik og navnlig ham fra Pommeren. Skøndt den kun er en af vore middelalderige Krøniker.

(seu dog da. det i et og andet er omstændigere end de fleste øvrige Middelalderens Krøniker, har. Hvidtfeld ofte afbenyttet den. Under Titel: Historisk Beretning om det danske Folks Oprindelse, nægle af deres Konger, og berømmelige Idrætter haves den paa dansk udgiven af I. P. W. Kbhvn. 1729. 8. Se Nyerup Middelald. Lit. p. 384. 7) *Cornelii Hamsfort Chronologia rerum danicarum ab anno 687 ad annum 1448* hos Langebek l. c. har, som samlet af tildels nu forkomne Krøniker, mange ikke andenslids forekommende Anekdoter. 8) *Anonymi rothschildensis chronicon danicum* l. c. fra Aar 826 til 1157 har om sin egen Tid mange Partikulariteter, som kunne tjene til at supplere Saxo, hvis Samtidig han synes at have været. 9) *Anonymi veteris rerum danicarum et vicinarum chronologia*. l. c. fra Aaret 826 til 1415. Dens Forfatter har om sin egen og den nærmest foregaaende Tid mange gode Efterretninger. 10) *Thomæ Gheysmeri compendium historiae danicæ ab initio ad Waldemarum IVtum conscriptum anno 1431*. Langebek, l. c. T. II. Er et Udtog af Saxo, saavidt denne rækker, kan og derfor tjene til at oplyse ham. Men hvor Saxo slipper, er Forfatteren original, benyttet og af Petrus Olai og Hvitfeld. 11) *Incerti auctoris chronicon Danorum ab anno 936 ad 1307*. l. c. p. 169, har mange særlige Anekdoter. 12) *Chronicon danicum ab anno 980 ad 1286*. l. c. har et og andet ikke andenslids forekommende. 13) *Chronicon rerum memorabilium ab anno 1020 ad 1323*. l. c. og i *Westphalens Manum. Cimbr. T. III p. 540*. Forfatteren som levede under K. Erik Menved og hans Broder har mange fornæmnelig Nylænd angaaende hos Andre ikke forekommende Efterretninger. 14) *Chronicon skibyense s. Annales rerum danicarum ab anno 1046 usq. ad annum*

1554. l. c. p. 554. De Forfatteren er en ivrig paa Protestanterne meget opbragt Katolik, saa gætter Langebek, at han er den bekendte Povel Vendelkøbe. I Kongerne Kristian den 1ste og Frederik den 1ste Historie kan denne Krønike bruges med Nytte. 15) *Incerti auctoris chronicon Danorum et præcipue Sællandicæ ab anno 1028. ad annum 1367.* Er en af vor Middelalders ikke uvigtige Krøniker, lom derfor tildrog sig den lærde Arnas Magnæuses Opmærksomhed, der udgav den til Leipzig 1695, hvor han da studeede. Siden har Langebek indført den i anden Tome af *Scriptores* p. 602. Endskøndt Hvidtfeld ikke nævner den, saa spores dog, at han har brugt den; Forfatteren, formoder Langebek, var en Sistelektioner-Munk. Han har et og andet rigtigere end hos Adam fra Bremen og Saxo Grammatikus, og overalt meget, som ikke forekommer andensteds. I 6 Tome l. c. p. 519 findes en Continuation af denne Krønike, der og er af Vigtighed for Kongernes Kristoffer den Andens og Søns Historie, og hel feilfuld var aftrykt i Westphalens *Monum. Cimbr.* 16) *Chronicon danicum ab anno 1074-1219* T. III p. 259 hos Langebek. l. c. Er og en ikke uvigtig for Hvitfeld dog ubekendt Krønike, hvis skaanske Forfatter har levet under K. Waldemar den Anden, om hvem som om Broderen Knuds Bedrifter her findes adskilligt af Andre forbigaaet. 17) *Laurentii Stralii Annales danici ab anno 1084 ad 1314.* l. c. p. 302. Hvem denne Stral har været, vides ikke, men Aarbøgerne ere uden Tvivl meget ældre end Stral, som nok allene har samlet eller afskrevet dem. 18) *Breve chronicon danicum 1095-1194.* l. c. p. 627 har vel megen Overensstemmelse med foranstørte saa kaldte K. Eriks Krønike, men indeholder dog et og andet mere ei andensteds forekommende. 19) *Annales danici* har med flere For-

døge nogle særlige ikke andensteds forekommende Anekdoter. De gaae fra 1101 til 1513 og ere aftrykte hos Langebek l. c. T. IV p. 22. 20) *Anonymi chronicon danicum*. l. c. p. 225, hvor Langebek mod Ludvig, som tilforn har aftrykt denne Krønike, bemærker, at den har flere Partikulariteter. Forfatteren synes at have levet under K. Erik Menved. 21) *Annales danici 1151 — 1325* opbevaret og afkrevet af den ved flere dette Slags Afskrifter fortjente Stephanius. Forfatteren er ukendt, men hans Optegnelser ere især for Kronologien nyttige foruden at de fra Aaret 1255 til Slutningen fortjene megen Opmærksomhed. Foruden hos Langebek l. c. p. 282 findes de i *Westphal. Monum. Cimbr. coll.* 1389 T. I. 22) *Incerti scriptoris Sveci chronicon rerum Sveogoticarum 1160. — 1320* har Langebek l. c. optaget formodentlig adskillige i dem forekommende Efterretninger om danske Sager. 23) *Chronicon danicum 1214 — 1252* var allerede opbevaret af Ludvig og findes nu hos Langebek l. c. T. V p. 497. Dens Ælde fra omtrent det trettende Sekulis Midte er det vigtigste ved den. 24) *Chronicon danicum 1241 — 1412* ligeledes først opbevaret af Ludvig, hvis Grunde for at Forfatteren ikke har været nogen Dansk, Suhm ei forekommer mig at have svækket i sin Indledning til denne Krønike, som findes l. c. p. 528. 25) *Anonymi chronicon Danicum 1260 — 1286* ogsaa først hos Ludvig og siden l. c. p. 614. Den har fornemmelig et og andet særligt Bidrag til K. Erik Glippings Historie. 26) *Anonymi chronicon danicum 1274 — 1497* ligesaa først hos Ludvig og siden l. c. p. 624 betyder ikke meget, uden i K. Erik Menveds Historie. 27) *Incerti auctoris chronicon danicum 1168 — 1523* er og hos Ludvig og hos Langebek l. c. T. VI p. 219. Olava Petri er kendt og brugt den.

28) *Then danske Krønnikæ vel offverleest och ræth.* Trykt i Kjøbmanhaffin ved Godfried aff Ghemen 1495. 4. B. den saa kaldte Rimkrønike, som er det første her i Danmark, saavidt man ved, trykte danske Skrift. Forfatteren holdes for at være en Systerhensler af Sorø-Kloster, som levede i det femtende Sekul. Se Danske Magazin i B. p. 30 og Rahbeks og Nyerups Bidrag til der danske-Digtekonsts Historie i Del p. 19 til 49. Denne Krønike er siden oplagt i Kbhvn. 1533 og Malmø 1534. Saa atter i Kbhvn. 1555. 1573 og 1613. 29) *Chronicon breve danicum* 1275 — 1347 i 38. RR. DD. VI p. 253 vel tilforn utrykt dog bekendt for Hvitfeld. 30 a) *Annales danici* 1316 — 1389 l. c. p. 531. Af Vigtighed i K. Valdemar Kristoffersens Historie. 30 b) *Petri Olai Minoritæ Roeskildensis chronicon regum danorum a Danō ad obitum regis Iohannis* l. c. T. I p. 68. 31) *Ejusdem Annales rerum danicarum a Cimbrorum exitu ad annum Christi 1341* l. c. p. 171. 32) *Ejusdem excerpta ex historiis Danorum a Svenone Tjugskæg ad Ericum Menved.* l. c. T. H. p. 203. I alle disse denne Forfatters, en Munks, Arbejder forekommer meget ikke af Andre omtalt, fordi han i sin Levetid omtrent i Begyndelsen af sekstende Sekel har havt Adgang til mange nu forsoopede Kilder. Hvitfeld har og troelig afbenyttet denne flittige Samler. 33) *C. Hamsfortii series regum Danicæ a Danō ad Fredericum* 2. l. c. T. I p. 34. 34) *Ejusdem chronologia rerum danicarum secunda.* l. c. p. 266. Forfatteren, Hvitfelds Samtidige og Ven, har i disse tvende, som i den under Nø. 7 anførte Kronologi, samlet til den danske Historie alle vegne fra, og har derfor Meget, som man nu forgæves søger hos Andre. 35) Lyfkander tillægger en under Kongerne Christian den 2 og Frederik den 1 levende Rigsraad

Klaus Bille nogle Krøniker, der vel og muligt i Lykanders Tid kunne have været til, men nu nok ere ganske ubekendte som si længere tilværende enten i Haandskrift eller paa Præst. Se Vorthe Leksikon i D. p. 109 — 10. 36) Af Johan Svaniug den Ældre skal og have en endnu i Manuskrift heiliggende kronologisk dansk Historie, hvoraf alle- he er udgiven den om K. Hans under Naynet Rosfontanus og den om Kristian den 2 under Forfatterens eget Navn. 37) Arild Hvidtfeld Danmarks Riges Krønike, haves baade i Kuart og i Folio. Men førstnævnte Udgave er langt korrek- tere end sidste; hvis Trykfeil ere mange og betydelige. Se herom Langebeksudførige Brev til Lyxdorph i *Lyxdorphia* p. 118 til 134. Se og Mølmann i Khvn. Vid. Selsk. Skrivt. 10 Del 7 Stk. Denne Hvidtfelds Krønike, som slut- ter med Kristian den Tredie, er især i den midlere Tids Historie af megen Vigtighed, vel ikke fri for Feil, men som dels erstattes baade ved den Mængde Dokumenter og Akt- stykker Værket prænger med, og ved de Efterretninger hvis Kilder nu ikke maa være at finde; dels og maa undskyldes ved Hvidtfelds Samtids Uvidenhed om historisk Kritik 38) *Johan Isack Pontani rerum danicarum historia* er en som oftest berigtiget Oversættelse af Hvitfeld, men gaaer til K. Fre- derik den Andens Død. De 9 Bøger til 1448 ere særskilte trykte i 4 til Amsterdam 1651; men Resten de oldenborgske Kongers Historie indbefattende opbevares hos Westphalen i Monument. *Cimbriae. T. II.* Suhms meget fordelagtige Dom over denne Historie se i Suhms Side. Skrift. 9 De p. 95 — 96. 39) *Kleine Chronick der Könige von Dänne- mark. Eine Handschrift der sechzehnten Jahrhunderts mit historisch etymologischen Anmerkungen und einer Vorrede* begleitet. Altona 1790. — Bey I. F. Hammerich; 8. Ud- giveren har især gjort sig fortjent ved sine historiske

Anmærkninger til denne rimede Krønike, som tilforn var aftrykt i Hartveghs *Icones Regum Danicae* paa Bogfører Holsts Bekostning i Khv. 1646. Disse to Aftryk kunne og tjene til Tekstens gænsidige Berigtigelse. Se K. I. E. 1794 p. 39 til 40. Endelig kan endnu til Krønikerne i vor Middelalders Historie henføres 40) I. N. Stralovs Guthi-landske Kronika, Khvn. 1643. 41

Middelalderens norske Krøniker og Historier ere 1) *Theodorici Monachi historia de regibus vetustis norvegicis* udgivet først af B. C. Kirchman. Amsterdam 1684. 8., siden aftrykt i SS. RR. DD. T. V. under Titel *Historia de antiquitate regum norvagiensium*. Forfatteren en Munk i Trondhjem mellem Aarsne 1160 og 1170 har været en for sin Tid ikke almindelig studeret Historiekræver. S. Nyerup Middel. Lit. p. 199 — 200. 2) Heimskringla eller Snorro Sturleens Norske Kongers Historie. Udgivet af Schøning og Thorlacius paa Arveprinds Frederiks Bekostning i 3 Dele Fol. Khvn. 1777 — 1783. Se K. I. E. 1778 p. 625. 1782 p. 670. 1785 pp. 785, 807, 807. 1787 p. 161. Originalen er islandsk, hvortil i forebenedte Udgave er føjet en dansk og en latinsk Oversættelse. Snorre er i den gamle norske Historie, hvad Saxo er i den gamle danske, men mindre fabelagtig; derimod i den egentlige historiske Periode ikke saa pragmatisk som Saxo, hvis to sidste Bøger baade i Sprog og i Foredrag overgaaer alle Middelalderens Historiekrævere. Se N. K. I. 1778 No. 31 — 32. Om de flere ældte Udgaver af Snorre se Nyerup I. c. p. 90 og fl. 3) *Konungar Sögur de regibus Norvegorum*. Skreven paa Islandsk og oversat i Svensk af I. L. Rugman. Wifingburg. 1670 i Fol. 4) *Necrologium Islando - Norvegicum vetus* i SS. RR. DD. T. II,

p. 502, som og i *Finni Johannei Historia Ecclesiast. Island. T. I.* p. 505. Den er gammel begyndt i det ellefte Sekul og siden fortset af andre til hen i fjortende Sekul. I den norske som i den islandiske Historie giver den flere ikke ubetydelige Oplysninger. 5) *Annales Islandorum regii* l. c. T. III have flere Partikulaiter i Norges Historie. 6) *Chronicon regum Mannis* fra Aar 1066 til 1266 *cum continuatione*. Skønt nærmest vedkommende de Norge forud underlagte Syderøer, saa er dog og i Norges Historie denne Krønike meget brugbar. Sædvanlig findes den ved Udgaverne af *Camdeni Britannia*, hvorefter Langebek har indført den i SS. RR. DD. T. III p. 209.

Til Hertugdømmenes især Høistens Middelalders Krønike og Historie høre fornemmelig de allerede anførte. 1) Adam fra Bremen 2) Helmold med sin Fortfætter 3) den lybekke Arnold og 4) Albert fra Stade med sin 5) Continuator udgiven af Høier. Endvidere 6) Albert Kranzes *Saxonia* oder Beschreibung der Ankunft, Sitten, Regiment, Religion, Kriege, und allerley Geschichten, so sich etliche hundert Jahr von Christi Geburt bis über das Jahr Christi 1564 zugetragen. Aus dem Latein von deutsch von Basilio Fabro Sorano. Leipzig 1565. 7) Ejusdem Wandalia oder Beschreibung wendischer Geschichten, übersetzt aus dem Lateinischen. Lybeck 1600. 8) Johan Petersen eller Petrus Holsteinische Chronik 1531, i 4 Dele. 9) Lyfianus Spangenberg Schauenburgische Chronik. 10) Adam Olearius Holsteinische Chronik aus Selini Chronologis zusammengetragen 1674. 4. 11) *Melchior Goldasti ab Hereminsfeld Memoranda vetera holsatica. s. de origine et indole vetusti comitatus et principatus Holsaticæ etc.* I *Westphal. Monum. Rer. Cimb.* T. I c. 867. 12) Chronick der

Stadt Rendsburgh von 1201 bis 1725 mit eingerückten Urkunden. I Büchings Magazin 17 Th. p. 273. 12) *Nicol. Helvaderi Silva circuli balthici chronologica 1624.* 4. Indeholder fornemmelig flesvig - holstenske Begivenheder. 13) *Pauli et Iohannis Adolphi Cypræorum Annales episcoporum Slesvisencium. Colonia 1634.* 8. Indholdet er ligesaameget verdslig eller politisk Historie, som Slesvigs Bishops Historie, og disse Annaler ere derfor af stor Interesse i den flesvig-holstenske Historie. De øvrige Kilder til Hertugdømmenes Historie vil man finde i Christianis Anzeige der vornehmsten Quellen zur Schleswig-holsteinischen Geschichte, som staar foran første Del af Hans Geschichte der Herzogthümer Schleswig und Holstein.

Syvende Afdeling.

De større og mindre almindelige danske og norske nyere Historier.

De større danske ere 1) *Joh. Meursii Historia danica, cujus libri sex postremi nunc primum in lucem prodeunt, scolis perpetuis Iohannis Grammii illustrata.* Florent. 1746. Fol. Grams lærde Anmærkninger gjøre denne ellers hel maadelige Historie uundværlig til grundig Kundskab om Middelalderens Begivenheder. Se Nachricht. von der Zust. der Wisenf. und Künste in den königl. dän. Reich. und Länd. 1 B. p. 557. Se og Suhms samlede Skrift. 9 D. p. 96. 2) *I. B. Des Roches Histoire de Dannemarc.* Amst. 1750. Ny Udg. 1755. 7 D. 8. Er under al Kritik. 3) Ludvig Holbergs Dannemarks Riges Historie i 5 Bind i 4. Sluttes med K. Frederik den Tredies Død, og er i de oldenborgske Kongers Historier klassisk. Den tyske med Kristian den 5tes Historie forøgede Oversættelse af dette Værk vil man ikke rose. Se Københavns l. Tid. 1750 p. 111. 4) P. H. Mallets *Histoire de Dannemarc.* Geneve i 9 B. 1787-88. Lader sig godt læse, skønt Man ikke maa vente nye Opdagelser hos denne fremmede Forfatter, hvis fornemste Fortjeneste er at have givet Fremmede en rigtigere Ide om dansk Historie, end de forhen havde. Det samme gælder om 5) D. E. Wagners *Geschichte von Dänemarc und Norwegen*, som udgjør det sekstende Bind af Guthries og Grays paa tysk oversatte *Allgemeine Weltgeschichte.* 6) L. A. Gebhardts *Allgemeine Geschichte der*

Königreich Dänemark i 5te og 33te Bind af den Hallische Aegem. Welthist. Den i sine yngre Aar virksomme Bøghandler Iversen i Odense har af denne Historie besørget en dansk Oversættelse af Heilmann, Odense 1780-89, 8 B. 4. med endel Berigtigelser og Tillæg fra Forfatteren, hvorfor vel og Biskop Münter om denne Oversættelse siger: at den har mange Fortrin for Originalen, se det Skand. Lit. Selsk. Skrift. 1805 Aud. B. p. 267, thi Oversættelsen i sig selv er ellers maadelig. I øvrigt underskriver jeg om denne Historie Schlegels Dom, at Gebhardi har været heldigere i at faae samlet en Del gode Materialier, end i paafønde at have afbenyttet dem til Begivenhedernes rigtige Sammenhæng. Jeg lægger til, at Gebhardis Foredrag som allerøstest er saare tørt, uden det Liv i Fortællingen, som man træffer hos Holberg, Lagerbring, og selv Mallet. 7) P. F. Suhms Historie af Danmark fra de ældste Tider i 11 Dele i 4. Kbhv. 1782 til 1812. gaaer til Aaret 1519. Dog mangler endnu den 9 D. eller K. Valdemar den Audens Historie, som besørgeres af Abraham Kall, ligesom Nyerup besørger de øvrige, der skal slutte med Aaret 1400. Dette for ikke allene den danske men ogsaa Sverrigs og Norges Middelalders Historie høist vigtige Værks Plan har jeg omstændelig beskrevet i de K. l. E. 1787 p. 453 og II. Denne Historie er l. c. anmeldt 1789 p. 753. 1790 p. 401. 1791 p. 359. 1792 p. 368. 1793 p. 122. 1794 p. 296. 1800 p. 497. 1807 p. 449. 1810 p. 417 og 433. Af de to første Dele har Gräter givet en tysk Oversættelse, se l. c. 1804 p. 497. — Følgende Kompendier eller Udtog haves i den danske Historie 1) *J. Ulfeld Compendium historicum regum Danicæ ab anno 1333 ad 1559. I Westphal. Monum. Cimbr. T. III c. 456.* En dansk Oversættelse af dette Kompendium har C. P. Rothe besørget. Kbhv. 1752. 4. Se K. l. T. 1752 p. 85 og Nachr. von

d. Zust. d. Wiss. u. Künst. 1 B. p. 476. 2) I. S. Nørnismus, En kort dansk Krønike fra Kong Dan indtil denne nærværende Tid. Kbhvn. 1649. 8. Betyder ikke meget. Se *Sibbern Bibl. Hist.* p. 39-40. 3) Andr. Høyer Kurts-gesafste Dänemarfche Gefohichte. Flensb. 1619. 8. Længe fnart det eneste brugelige Kompendium, fom skønt det paadrog fin Forfatter Ubhageligheder, vel ikke heller er uden Feil, dog og har fine meget gode Sider, og endnu kan bruges med Nytte. 4) *Mallet Abrege de l'histoire de Dannemarc, a l'usage de le Prince Royal.* Copenhague 1760. Et tørt Udtog, hvoraf Hans Kongelige Høihed ikke skulde lære meget, fom Man da og meget maatte ønske, at en Kronprinde i den for Tronarvingen faa vigtige Fædrelandshistorie altid maatte oplæres af en indfødt Lærd. 5) P. F. Suhms Historie af Danmark, Norge og Holsten i tvende et større og et mindre Udtog. Kbhvn. 1776. 8. En tyfk Overføttelse haves trykt til Flensborg 1777. 8. Seneste Udgave af dette fortræffelige Kompendium, det bedste vi have i vort Fædrelands Historie (skønt Recensenten af Prof. Engelstofts Bog om Nationalopdragelsen i lærde Eft. for 1809 synes at være af anden Mening), er besørget af Prof. Werlauf, Kbhvn. 1815. 6) S. Lægerbring Nya Stathistorien 1 Del, fom handler om Danmark. Stockh. 1777. 8. Er især i det attende Sekels Historie interessant, som i det hele upøstisk, og i K. Kristian den 7des Historie temmelig udførlig. Se K. I. E. 1779 p. 688. 7) P. Sneedorffs Forelæsninger over Fædrelandets Historie, holdne i Aarene 1789 og 1790. Udgjøre i to Bind den fjerde Del af denne altfor tidlig borttrykkede unge Lærdes samlede Skrifter. Men at den forevigeede Forfatter ikke skulde besørge sine Skrifter til Pressen overleverede, spore altformøget just i disse Forelæsninger. 8) G. L. Baden De

danſke Riges Hiſtorie, en Haandbog. Kbhvn. 1797. 8. Er og paa tyſk overſat. 9) K. D. Hüllmann Geſchichte von Dänemark nach einem vorausgeſchickten Entwurfe einer beſſern Behandlung der Europäiſchen Staatengeſchichte. Beylin 1799. 8. haves og i danſk Overſættelſe. 10) Spittler Entwurf der Geſchichte der Europäiſchen Staaten. Berlin 1793-94 og 11) Mouſel Anleitung zu Kenntniß der Europäiſchen Staatengeſchichte. Leipzig 1800. Begge indeholdende gode Udtog af den danſke Hiſtorie med en kort Anviſning til Kilderne. Spittlers Udtog er desuden rigt paa pragmatiſke ſtundom af vore egne Hiſtorikere overſete Blik. 12) I. Werfel Fædrelandets Hiſtorie, udarbejdet efter Suhms Plan. Kbhvn. 1804. 8. 13) I. K. Høſt Udfigt over Fædrelandets Hiſtorie. Dette velkrevne lille Udtog indeholdes i 4 Del af Lømmenſyklopedi for Børn. Se K. l. E. 1819 p. 643-44. 14) Et maadeligt Udtog af Danmarks ſaavelſom Norges Hiſtorie har Overlærer Koſod leveret i ſin almindelige Verdenſhiſtorie, 2 B. Kbhvn. 1811. 8. 15) Endelig kan mærkes de korte Udtog af Fædrelandets Hiſtorie bag i Overſættelſerne af Galløttis Lærebøger; det ene er af afd. Pr. Kierulf, ſe l. Eſterr. for 1816. — Om Danſkes Norſkes og Holſteneres Store og gode Handlinger har Ove Malling leveret ſin bekjendte koſtelige Ekſempelfamling.

De nyere norſke Børre Hiſtorieſkrivere ere. 1) *Thormod Torſti Hiſtoria rerum norvegicarum* i 4 Tomer i Fol. Hafn. 1711. Er en udførlig med Kritik ſkrøvet norſk Hiſtorie, ſom gaaer til 1387. Se Suhms ſamlede Skrifter 9 D. p. 98. 2) G. Schønning Norges Riges Hiſtorie. Fra det norſke Riges ſegmentlige Ophav til Aar 995. Udgjør 3 Dele i 4. Skade at Forfatteren døde fra dette Værk, ſom fuldendt vilde have blevet uden Lige i vor nordiſke hiſtoriske Literatur. Se K. l. 1772 c. 293.

- 5) L. A. Gebhardi Kongeriget Norges Historie. Om den danske Overføttelse i to Bind i 4 gælder det samme, som er anført ved denne Forfatters danske Historie. — Af Udtog i Norges Historie haves 1) I. Mortensens Norske Kongers Krønike 1594. 8. Er et Udtog af Snorre. 2) I. Ramus Norriges Kongers Historie. Kbhvn. 1719. 4. 3) L. Rosenkilde, de Forandringer, som Norge har været underkastet baade i verdalige og geistlige Sager. Er egentlig kun en Ekstrakt af Torfsæus, se K. l. E. 1773 p. 404. 4) G. L. Baden. Det norske Riges Historie. En Haandbog. Kbhvn. 1804. Se K. l. E. 1804 p. 273. Men udførrigere refereret i Iris og Hebe for samme Aars Oktober Maaned. — Af de større og mindre slævig-holstenske Historiekrivere er nok at mærke sig følgende: 1) A. H. Lackmann Einleitung zur Schleswig-holsteinischen Geschichte. Hamburg u. Kiel 1750-56 i 7 B. 8. Er et klassisk Værk fornemmelig fra Kong Kristian den 4des og de med ham samtidige Hertugers Historie. 2) A. B. Michaelis Geschichte des hochfürstlich holsteinischen Hauses; i Einleitung zur Geschichte der Chur- u. Fürstlichen Hause 2 Dele. Lemgo 1760. Er mere en Regent- end en Stats-Historie. 3) W. E. Christiani Geschichte der Herzogthümer Schleswig u. Holstein i 4 Dele. 8. Flensb. u. Leips. 1775-79. 4) Sammes Geschichte der Herzogthümer Schleswig u. Holstein unter dem Oldenburgischen Hause und in näuere Verhältnisse gegen die Krone Dänemark. Kiel 1781-1802. Gaaer til Aaret 1694. Dog naede Christiani selv kun til K. Frederik den 2dens Død, det Øvrige skyldes hans værdige Eftermand Hegewisch. 5) I. A. Bolten Ditmarsische Geschichte i 4 Dele. 8. Flensb. u. Leips. 1781-88.
-

Ottende Afdeling.

De særlige danske og norske Historiekrivere og Historiegrundkere for det oldenborgske Kongehus.

Vi anføre først hvad der haves fra den saa kaldte odinske Periode lige til Knud den Store. De almindelige Historiekrivere ere da 1) *Thorm. Torfæi Series Dynastiarum et Regum Danicæ. Hafn. 1702. 4.* 2) *Torfæana s. Th. Torfæi notæ posteriores in seriem regum Danicæ. Hafn. 1777. 4. se N. K. I. 1777 c. 172.* 3) *E. Pontoppidans gesta et vestigia Danorum extra Daniæm P. I — 111. Lips. 1740. 8.* En ukritisk Kompilation, hvortil Wadskjær uden Tvivl har forsynet Forfatteren med Materialier. 4) *P. F. Suhm Om de fra Norden udvandrede Folk i 2 B. 4. 1772-75. Se K. I. 1772 No. 51-52 og 1775 c. 413.* 5) Sammes kritiske Historie af Danmark fra Odin til Gorm den gamle 1774-1781. 4 Bind i 4 foruden et i Fol. med genealogiske Tabeller. Se K. I. E. 1774 p. 593 og 609. 1776 p. 275 og 289. 1783 p. 209. N. K. I. 1775 No. 6 og No. 33. 1776 No. 12 og 13. 6) *F. W. Wedel-Iarlsberg Abhandlung über die Ältern Schandinavische Geschichte von den Cimbern und den Schandinavischen Gothen. Kopenhag. 1781. 8. Se K. I. E. 1782 p. 553.* Er og paa dansk oversat. 7) *A. L. Schläger Allgemeine Nordische Geschichte. Halle 1771. 4.* 8) *F. Rühes Versuch einer Geschichte der Religion, Staatsverfassung, und Cultur der alten Scandnavor. Götting 1801. 8. Se K. I. E. 1801 p. 717.*

Om mere spætsle Begivenheder i denne Periode handle følgende Forfattere: 1) *Nic. v. Hagens Anglo-Saxonibus, Danis et Holfatis, Hafn. 1745. 4.* 2) *G. I. Thorkelin, Nordymna s. historia rerum in Northumbria a Danis Norvegisq. gestarum seculis 9 — 11. Angaer Regner. Lodbrogs Tog til Engelland og findes i Fragments of English and Irish History etc. London 1788. 4. Se K. 1. E. 1789 p. 450.* 3) *Ragnar Lodbroks Saga, i Bjørners Nord. Kämpedater, Se Nyerups Middelald. Lit. p. 117-18.* 4) Men bedre end denne fabelagtige Saga aalseer Suhm den formentlige Levning af Skjoldunga Saga, som Langebek har opbevaret i SS. R. D. T. II p. 266 og skal indeholde skønne Efterretninger om Regnar Lodbrog og hans Sønner. Se Fort. til den kritiske Historie IV B. p. XVII. 5) *N. H. Siøborg Lodbrokar-Qvida. Carmen gothicum famam regis Ragnari Lodbrochi celebrans. Lund. 1802. Part. I — IV.* Om de flere Udgaver af denne Sang se Worms lærde Lektikon 3. Del p. 394 og K. 1. E. 1789 p. 458. 6) *Konung Hrolf Krakes i Danmark samt Adils Upsala Konungs Saga, i Nord. Kämp. Subm l. c. p. XXXV.* 7) Paa dette uidentivl Eventyr er bygget *Th. Torfæi Historia Hrolfi Krakii. Hafn. 1705.* 8) *T. Bartholinus. De Holgero dano, qui Caroli magni tempore floruit. Hafn. 1676. 8.* 9) *Ermoldi Nigellii Narratio de baptismo Harald Danorum regis Ao. 826. I SS. RR. DD, T. I p. 398.* 10) *Th. Erics Historia de Halfdano nigro, rege Oplandozum in Norvegia. Hafn. 1658. 4.* 11) *D. H. Hegewisch Ueber die vermeinten seerauberischen Unternehmungen der sogenannten Nordmänner oder Dänen wieder die Franken in neunten und zehnten Jahrhunderten.* Denne klasiske historiske Underføgelse giver

en ny og ganske anden og rigtigere Udfigt over disse saameget udkvegne Søøvertog, end den, hvorunder de almindelig findes i vo. ⁴ Histoffer betragtede. Se Forf. Historische Philosph. und Literär. Schrift. 12) *I. Gram Commematio de Henrici aucupis expeditione danica* indført i Miscel. Lipsiens. nova II p. 228. 13) *Mascovii Observationes de Ottonis magni bello adversus Danos et de episcopatibus in dania fundatis* indf. i Forf. Comment. De rebus Imperii Romano-Germanici. a Conrado I. ad Henricum III. 14) W. E. Christiani Ueber die Zeitbestimmung der vor dem Kaiser Otto dem Großen gegen den König der Dänen unternommenen Feldzuges. Et Bilag ved tredje Del af Forf. Slesvig-Holst. Historie. 15) I. E. Schlegel *Conjectura pro conciliando veteris Danorum historiae cum Germanorum rebus gestis consensu*. Sorø 1749. 4. Se K. l. T. 1749 p. 87. 16) Th. Torfsøi *Trifolium historicum s. disertatio historica chronologica critica de tribus potentissimis Daniæ regibus: Gormo grandævo — Haraldo cœrulidento — Svenone fucato barbæ*. Hafn. 1707. 4. 17) I. C. Neuchø *Haraldi-Blaatandi sedes regia Haraldskjær*. Hadersl. 1769. 4. 18) C. Lyshalm *Programma de Haraldo Gormonide*. 19) *Fragmentum islandicum historiae regum Daniæ Haraldi cœrulidentis et Svenonia fucata barbæ*. I SS. RR. DD. T. II p. 146. Forfatteren synes vel ilær at have brugt Adam fra Eremen, men som han selv har befidet megen Kyndighed i den hele nordiske Historie, saa kan og af ham Et og Andet hos Adam berigtiges. Originalen er islandsk. 20) Anders Sørensen Vedel *Kong Svend Haraldsøn Tveksøgs Bedrifter*. Kbhvn. 1705. 21) P. F. Suhm *Om den danske K. Svend Tveksøgs Dødsaar*. I det Kbhvnsk. Vid. Selsk.

Skrift. 8 Del. 22) Karakterer af de danske Konger, som have regeret i det tiende Sekul ved P. F. Suhm. I Forhst. samlede Skr. 4 Del. 25) *Olai Regis Tryggvini historia per Gunlaugum Leifi filium et Ottonem Monachos* eller Saga Olafs Tryggvalonar. Upsal 1691 8. Se Fortalen til Suhms krit. Hist. 4de B. p. VIII-IX. 24) Olafs Saga Tryggvalonar, Skalholt 1689. 4. Om de flere denne Konges Sagaer og deres Aftryk, se *Sibbern Bibl. hist.* p. 76. Iesen om Norge p. 59. *Einari Histor. lit. Isl.* p. 117 og 126. Worms Lekkikon 2 Del p. 134 og 301-2, 3 D. p. 573. Nyerup Mittdel, Litterat. p. 102 og Suhm l. c.

I at opregne de historiske Forfattere fra Knud den Store ville vi indtil Unionen skælne mellem de danske og de norske. Hine ere 1) *Knytlinga Saga* i. *Historia Cnutidarum regum Danie*. Har over i 50 Aar været trykt med en latinsk Oversættelse, men af Mangel paa Register og Fortale er den ikke udgiven. Se Nyerup l. c. p. 125. 2) P. F. Suhm Om Knud den Store Konge i Danmark, Engelland, og Norge. I Suhms og Schønninges Forsøg til Forbedringer i den gamle danske og norske Historie. Kbhvn. 1757. 4. Se K. I. T. 1759 p. 121. 3) Gram om Knud den Stores Reise til Rom. I Khvss. Vid. Selsk. Skrift. 1 D. 4) P. Vogelins Lovtale over Knud den Store. I Selskabet for de skønne Videnskabers Skrift 9 St. Se K. I. E. 1772 p. 195 og K. I. No. 4-5. 5) *Encomion Emmæ Regine Danie et Anglie*. I SS. RR. DD. T. II p. 472. Skønt Lovtaler er Forfatteren dog som samtidig Vidne ikke uvigtig, selv i Svend Tveskægs Historie kan den bruges. 6) *C. Lysholm Programma de Svenone Espritii* 1769. Er denne Konges Historie Lapidarst. 7) *Lectiões de legatione Helfini Abbatis in Daniam* i SS. RR. DD. T. III. Gesandtskabet var

fra den engelske K. Vilhelm Erobrer i Anledning af Svend Estridsøns Fordringer paa Engelland. 8) *Elogium S. Kanuti Regis et martyris auctore anonymo coevo l. c. p. 317.* Udentvirl opfat af en samtidig Geistlig til Forlæsning ved Knuds Kanonisationsakt. 9) *Historia martyri- zationis S. Kanuti Regis, auctore anonymo coevo l. c. p. 322* har Et og Andet som ei andensteds kommer for. 10) *Ælnothi Monachi historia ortus, vitæ, et pas- sionis S. Canutis regis Daniæ.* Forfatteren udentvirl Præst ved St. Albans Kirke i Odenso er samtidig, troværdig, og vigtig endog i det hele ellefte Sekels Historie. Med herlige Noter udstyret har Langebek udgivet ham l. c. p. 327. Om de flere Udgaver af denne Historie se Worm l. c. 3 D. p. II og Nyerup l. c. p. 235. 11) *Legendæ ali- quot de S. Canuto Danorum rege et protomartyre l. c.* hos Langebek p. 390. 12) *C. Lysholm Programma de Canuto Sto Othinienfi.* 13) T. B. Bircherod K. Knud den Helliges Historie. Odenso 1773. 8. N. K. L. 1775 No. 21. 14) N. H. Weinwich Sandfynlige Formodninger om en gammel dansk Brakteat, som man tillægger Kong Harald Hein. I Iris og Hebe 1808. 2 K. p. 225. 15) P. F. Suhm Karakterer af de danske Konger, som have regeret i det II Sekul, I 4 Del af Forf. samlede Skr. 16) Samme Forf. Om Erik Eiegod Konge i Danmark. I foransførte Forsøg til Forbedringer o. s. v. 17) Sammes udførlige Karakter af den danske Kong Erik Eiegod. I samlede Skr. 4 D. Se K. l. E. 1775 p. 369. 18) *Historia S. Canuti ducis et martyris, auctore anony- mo. I. SS. RR. DD. IV p. 230.* Er vel ikke gammel, dog grundet paa gamle Efterretninger. Bedre er 19) *Roberti episcopi eigenfis vita S. Canuti ducis.* Men til Uheld for denne af Danmark høit fortjente Prindses Hi-

Historie har Langebek ikke kunnet af den overkomme mere end en Udfigt eller Resension forfattet af Hamsfort og aftrykt i SS. RR. DD. IV p. 256. Ikke uden Nytte for Historien ere derfor 20) *Legendæ aliquot de S. Canuto Duce*, skønt blandede med overtroiske Fabler l. c. p. 261. 21) Mindestenen over Kong Nielses Minister Helge ved Professor Nyerup opdaget. I Skand. Museum for 1803. 22) P. F. Suhm Om Erik Emund Konge i Danmark. I Forsøg til Forbedringer o. l. v. 23) Da Ærkebisp Absalon levede og virkede ligesaa meget for Staten som for Kirken, og sær i første Henseende har gjort sit Navn udødeligt, saa fortjener og de ham angaaende Skrifter Inarere Plads i den egentlige Statshistorie end i Kirkehistorien: Abbed Morten Pederfen, Biskop Absalons og Hr. Esbern Snaris Herrekomst oc adelige Stamme. Kbhv. 1589. 4. 24) I Dänisch. Biblioth. Zweit. Sk. og 25) i Wandalls Iægersprifes Mindeamærker Første B. p. 95 haves denno fortjente Prælats Levnetsbeskrivelse, som dog meget kunde forøges og berigtiges af hvad 26) Suhm har samlet om Ham i Valdemar den 1 og Knud den 6 Historier. 27, 28) Sas haves og i de skønne Vidensk. Selsk. Skrift. 8 Sk. 2 smukke Lovtaler over Absalon af Jacobi og Vogelius. Se K. I. 1770 No. 35-36, hvor en interessant Sammenligning gjøres mellem disse to Lovtaler, der med Hensyn til det Historiske falder nd til Fordel for den Sidste, som dog i det Æsthetiske maa vige den Første. 29) *Testamentum Absalonis notis illustratum Othonis Sperlingii.* Hafn. 1698. 8. Er siden indført i SS. RR. DD. T. VI forøget med Suhms Noter. 30) *Wilhelmi Abbatis epistolæ* l. c. T. VI. Ere til megen Oplysning i denne Tids baade Kultur- og Stats-historie sær med Hensyn til Uenigheden mellem den franske Kong Philip August og

hans Dronning, som var en Datter af K. Waldemar den Første. 31) *Diplomata ad historiam Ingeburgæ Reginae* i SS. RR. DD. V samlede af Suhm, som har udtaget dem af Langebeks efterladte Diplomatarium. 32) W. E. Christiani historiske og kronologiske Underfølgelse af Skilsmisetrættten mellem Philip August Konge i Frankerig og hans Gemalinde Ingeborg fød Prindsesse af Danmark. I Ny Saml. af Vid. Selsk. Skrift. 5 Del. 33) L. Engelstoft Philip August Konge af Frankerig og Ingeborg Prindsesse af Danmark. En historisk Underfølgelse. Kbhvu, 1801. 8. Se K. 1. E. 1801 p. 497. 35) I. M. Schulz Philip August König zu Frankreich und Ingeborg Prinzessin von Dänemarck. Eine historif. Versuch nach dü Theil u. Engelstoft. Kiel 1804. 8. Se K. 1. E. 1805 p. 675. 35) W. E. Christiani Zeitrechnung der Geschichte Waldemars der 1sten. Se K. 1. E. 1782 p. 635. 36) Sammes Vergleichung der Nachrichten von 1182 his 1209 und Berichtigung der dazu gehörigen Zeitrechnung. Kopenh, 1789. 4. Se K. 1. E. f. A. 37) *Chronicon danicum ab Ao. 1074 ad An. 1219.* Hos Langebek T. III: Er vigtig i Knud den 6 og Valdemar den 2 Historier, hvorom her forekomme udsørligere og nøjagtigere Efterretninger end dem, man andensteds træffer. 38) *Vita Gunneri episcopi viburgensis, qui obiit 1251. l. c. T. V.* Gunner var en under Valdemar den 2 berømt Prælat, som meget deltog i Konseptionen af Iyske Lov, hvis Fortælle han og menes at have skreven. I Minerva for Juli 1805 har jeg givet en dansk Oversættelse af denne skønne Levnetsbeskrivelse. 39) *Libri census Daniae tempore regis Waldemari II et Christophori I confect.* med oplysende kostelige Noter af Langebek udgivet ved Suhm i SS. RR. DD. T. VII. Denne lsa kaldte Kong Waldemars Jordebog er

et megen Vigtighed til Kundskab om Danmarks Datids indvortes Forfatning. 40) *Incerti auctoris genealogia regum Daniae a Dan et Angul ad Christophorum I.* l. c. T. I. Forfatteren, som har levet under Kongerne Erik, Abel og Kristoffer har og Et og Andet i disses Historier, som man ikke træffer hos Andra. 41) *Processus litis inter Christophorum I et Iacobum Erlandi* oplyser Stridighederne mellem denne Konge og hans trodfige Ærkebisp l. c. T. V. 42) *E. G. Winther De Arnefasto regis Christophori imi interfecore.* Hafn. 1776. 8. 43) Kierulf Om K. Kristoffer den 10 Død i et latinsk Program, af mig med Anmærkninger overlat i Minerva for Juni 1802. 44) *S. Iørgensen Historia contentione regum Daniae Christophori I Ericum VI et VII cum archiepiscopis I. Erlandi et I. Grand.* Hafn. 1774. 8. 45) *Actiones adversariae Erii regis Daniae et Iohannis Grand Archiepiscopi lundensis coram curia et sede romana.* I SS. RR. DD. T. VI. Et vigtigt Stykke som giver megen Oplysning i Kongernes Erik Glippings og Erik Menveds Historier. 46) *Actio Erii Menved in Esgerum Lundensem coram pontifice romano instituta* Ao. 1317. l. c. p. 535. og et kosteligt Bidrag til Historien om Stridighederne paa den Tid mellem Stat og Kirke. 47) *Processus inter regem Christophorum II et episcopum Burglauensem Tuchonem* l. c. p. 345. Skade at heri allene haves Kongens ikke Biskoppens Ankeposter. Hvor usel eller Tilstanden har været under denne Konge, viser den allerede fra Hvitfelds Krønike bekendte. 48) *Planctus de statu regni Daniae sub rege Christophoro II.* der i disse Tider tør have dobbelt Interesse. Hos Langebek l. c. p. 551. 49) H. Grams Forbedringer til K. Waldemar Kristoffersens Historie. I Kavn. Vid. Selsk. Skrift.

4 Del. Et klasifikt Bidrag til denne Konges Historie, som
 og er afbenyttet i følgende grundige Afhandling 50) W.
 A. Heinze Diplomatfche Gelchichte des dänifchen Königs
 Waldemar III Christopher II Sohns. Leipzig, 1781. Se
 K. I. E. 1782 p. 456. 51) For Kongernes Kristoffers og
 Søns Waldemars Historie er og vigtig forhen anførte *Con-*
tinuatio chronici Danbrum ab Ao. 1308-57 hos Langebæk
 T. VI. 52) C. E. Vofs Beytrag zu Verbeferung einer
 Stelle in der Lebensbefchreibung Waldemars III. I Kie-
 lifches Mag. I B. p. 89. 53) En rimet Fortælling
 om Forliget mellem Kong Waldemar og den tyfke
 Ordens Formand Herm. Balke angaaende Efland i Aaref
 1368. Se *Symbola ad literaturam teutonicam antiqui-*
orem ex codicibus manu exaratis, qui Hafnia affer-
vantur, edita sumtibus P. F. Suhm 1787. 4. K. I. E.
 1788 p. 214. 54) Kong Olufs Haandfæftning i Iris og Hebe 1807.

Til denne Tids norfke Hiftories Forfattere kan
 henføres 1) *Olai Sti Haraldj filij (cum an-*
nexis multis hiftoriis brevioribus (vulgo Pæt-
tir), quæ vitam dicti Regis aliquomodo illustrant cfr.
Einari Hiftor. Litterr. Isl. p. 117, og Nyerup Middel-
alderens Litteratur p. 101, og Fortalen til 4 Bind af Suhms
kritifke Hiftorie p. XXIV. 2) Legendæ aliquot de Sto
Olavio Rege Norvgiæ i S. R. D. II p. 529. En Blan-
ding af Sandt og hellig Løgn. 3) F. Hagerup om Oluf
den Hellige. En Læfebog for Menigmand. Kbhvn. 1806.
8. cfr. K. I. E. 1806 p. 65. 4) Samme Forfatters Ha-
ken Adelfens Fofre, Kbhvn. 1811. 8. Se K. I. E. f. A.
5) G. Schønning om Harald Haardraade Konge i Norge.
I Forfatterens og Suhms foranførte Forføg til Forbedrin-
ger e. f. v. 6) S. Monradi Vita Einari Tambeftjel-
var. Hafn. 1773. Se K. I. 1772 col. 12. 7) I. P.

*Ancherfen de cruciata Norvegica s. expeditione Hiero-
lymitana Sigardi Regis Norvegiæ. Hafn. 1762. 4.*

8) G. Schøning om Eistein eller Augustinus, Ærkebisp i Trondhjem. En interessant Historie om denne for Norges hierarkiske Statsforfatning saa vigtige Prælat. Findes i ostanførts Forsøg af Suhm og Schøning. 9) Ei mindre vigtig i Datis Kulturhistorie er: *Kongs-Skugg-Sio* udlægd a Danuski og Latinu eller *Speculum Regale* udgiven af Einarssen med en Indledning af Erikfen. Khvn. 1768. 4. Se K. l. E. 1768 p. 98 og K. I. 1768 c. 217. Med Magnus Erlingsfen slutter Snorre Sturlesfen sin berømte foranførte Krønike eller Historie. De følgende Kongers Historie ere vel beskrevne, men i Behold haves kun; 10) Sverres — Hakons Sverreføns — og Inge Bardføns Historie, som samlede ere udgivne af Profesorerne Thorlacius og Weylauff. Denne Udgave, der er fjerde Tome af Norske Kongers Historie, er geleidet med en lærd Fortale af Udgiverne, hvori handles om disse Historiers Forfattere og deres Kilder, Aand, Troværdighed o. l. v. 11) K. Hagen Hagensens Krønike af Sturle Thordfen med nogle Brudstykker af Kongernes Magnus Lagabøters og Erik Præstehaders Historier kan paa samme Maade fra de samme Udgivere veetes som Femte Tome af dette kostelige norske-historiske Værk. Se Suhms Fortale til 4de Bind af den kritiske Hist. p. XXXII, Worms lærde Leksikon 3 Del p. 778, og Nyerup Middelalderens Litteratur p. 94-95. 12) *J. Johnstone Anecdotes of Olave the Black, King of Man*, 1780. Indholdet er en Beretning om et efter Kong Hagens Befaling til Syderøerne fra Norge foretaget Tog. Se K. l. E. 1789 p. 454. 13) *The Norwegian Account of King Hacons Expedition against Scotland 1263*. Se Worms Leksikon 3 Del p. 593 og K. l. E. 1789 p. 456.

- 14) *A 'Fragment' of ancient History*, Et som en Fortættelse af Historien om hint Tog, og indeholder tillige Beretninger om Forhandlingerne efter K. Hagens Død mellem hans Søn Kong Magnus og den skotlandske Konge, K. I. E. 1769 p. 458. 15) Om Vilkaarene for Islands Overgivelse under Norge se Nyerup Middelalderens Litteratur p. 143. 16) *Testamentum Magni Regis Norvegiæ conscriptum Ao. Christi 1277*. Et til Kundskab om Norges Datids indvorte Forfatning vigtigt Bidrag, som Arnas Magnæus først udgav i København 1719. 8, hvorefter det siden er indført i S. R. D. VI. Se Nyerup l. c. p. 208 17) Verträge zwischen den Norwegern und Newgorodern von 1326. I Büschings Mag. 5 Th.

Til den nordiske Unionshistorie høre følgende Akter og Skribentere. 1) Selve Foreningen af 1397 efter Originalen som opbevares i det kongel. Geheimearkiv haves aftrykt i Ny Dansk. Mag. 5 Bind. 2) Semmeftæds p. 84 haves den mellem Danmark og Sverrig fornyede kalmariske Forening af 1438. Originalen af dette Dokument, som er paa Pergament, med derunder hængende Sigiller, opbevares ligeledes i samme Arkiv. 3) *F. C. Munchenberg Historia pragmatica Pacti Calmariensis, cui annexa sunt nonnulla huc spectantia inedita documenta*, Hafn. 1749, Se K. I. Tid, 1749 p. 116. Ikke fri for altfor ensidig Anskuelse er denne lille Historie, hvori vor udødelige Kofod Anker har megen Del. Det samme tør gælde om følgende to Arbejder af svenske Forfattere: 4) *Terngren de unionis Calmariensis*. 5) *Bring (Lagerbring) de unionis calmariensis*. Lund. 1645. 4. Mindre ensidig men altfor kort er følgende lille Tale: 6) F. Sneedorf om Vigtigheden af de tre nordiske Rigers Forening.

I Skandinavisk Museum. 7) Gedanken über die in den nördlichen Reichen so berühmte kalmarsche Union. I histor. Portofolj. 1784. 12 St. p. 647-77. 8) Ueber die kalmarsche Union. I Berlinische Monatschrift 1792. Januar p. 36-67. 9) D. Hegewisch über die kalmarsche Union. I første Del af Forfatterens Historiske-Philosophie und Litter. Schrift. p. 79. 10) Se til Slutning Rektor Trøiels Afhandling i Engelstofts Annaler 1811, med den af Udgiveren tilføiede Note.

Resten nu at tale om Unionsregenternes, til den oldenborgske Stamme, Historieskrivere. Til Lys i denne Tids danske og norske Historie bidrager meget disse følgende tre svenske Forfattere 1) *Ericus Upsalienfis*. 2) Den Svenske af Hadorph udgivne Rimkrønike, og 3) Sven Lagerbring Svea Rikes Historie. Fjerde Del, Ifran Ao. 1397. til Ao. 1457, der er isaa meget vigtigere i vor Historie, som dette Parti af Danmarks Historie er allermindst kritisk bearbejdet af vore Egne. 4) F. Brandt Historie der Königin Margarethe. Kopenhagen 1672. 12. 5) *C. E. M. Lætus Margareticorum Lib. X De conflictu inter Margaretam Reginam Dan. et Albert Regem Sveciæ. Francof.* 1573. 4. 6) A. G. Carstens Oplysning angæende det Spørgsmaal: om det kan lægges Dronning Margarete til Last som en Stæfseil, at Grev Gert til Holsten blev 1386 forlenet med Sleavig. I Kbhvns. Vidensk. Selsk. Skrifter 10 Del p. 104. 7) I. C. H. Drefers Brägänzungen und Bägträge zur Geschichte des zwischen K. Erik VIII von Dänemark und den Hansestädter geführten Krieges. I Pommerische Samlungen, von T. H. Gadebusch. 8) I. A. Dimiers Nachricht von dem Antheil welchen die Stadt Stralsund an der Fehde der Hansestädte mit dem König Erich genommen hat. l. c. Begge disse Opsatser forbedre mange Feil hos de almindelige Historie-

skriverq; se Danske Museum for August 1782 p. 240

9) I. Paludan Oplysninger til Erik af Pommerns Historie, af utrykte pommerfke Krønikanter. I Ny Minerva for Juni 1806 p. 305. 10) G. L. Baden Anke over de Oplysninger til Erik af Pommerns Historie, som Ny Minerva for Juni 1806 indeholder l. c. Septbr. p. 300. 11) *I. P. Murray commentatio de Philippa Regina Sveciæ, Dan. et Norv. Gøtting 1774. 4.* Etikke uvigtigt Bidrag til hele K. Erik af Pommerns Historie indtil Aaret 1429. cfr. K. l. E. 1777 p. 45. 12) *Acta procesus inter Ericum Regem Daniæ ab una et Ducem Slesvicensem ac Comitem Holsatiæ ab altera parte de ducatu Slesvicensi 1424.* 13) *Attestationes testium in eadem causa, productorum 1424.* 14) *Procesus in curia Romana in causa arbitraris sententiæ a Sigismundo Rege Romanorum inter Ericum Regem Daniæ et Comites Holsatiæ, super ducatu Slesvicensi Regi adjudicato latis, quam Comites ad Papam appellaverunt.* 15) *Copia litterarum Domini nostri pro concordia.* Alle disse 4 Aktstykker give megen Oplysning om K. Eriks Handeler med de Slesvig-holstenske Førster de ere nu opbevarede af Suhm i VII Tome af S. R. D.

16) Kong Kristoffer af Bayrens Historie har ingen Historieskriver grundigere og udførligere, behandlet end Lagebring i foransførte sin svenske Historie.

Niende Afdeling.

De danske Kongers af det oldenburgske Hus
Historieskrivere.

Først ville vi anføre de almindelige Historieskrivere om dette Kongehus, og siden de der angaa enhver Konge især.

Til hine høre 1) Herman Hamelmann Oldenburgische Chronicon 1599. Vel uden Kritik men med Efterretninger, hvis Kilder nu ere forstoppede. 2) G. A. v. Halem Geschichte des Herzogthumes Oldenburg. Et velkøvet Værk i 3 Dele. Oldenburg 1794-96. 8. I Indledningen haves en Udfigt over dette Førstendoms historiske Kilder. 3) A. H. Lackmanns Einleitung zur Schleswig-holsteinischen Historie unter dem Oldenburgischen Stamme, Hamburg 1730-1753. 8 Theil. 8. 4) Foranførte W. E. Christiani Geschichte Schlesvig u. Holst. unter dem Oldb. Hause i 4 Dele. 5) Geschichte der Streitigkeiten der Herzoge von Holstein-Gottorp mit den Königen Dänemark. Frankfurt und Leipzig 1762. 4. 6) I. H. Schlegel Geschichte der Könige von Dänemark aus dem Oldenburgischen Stamme. 2 Dele i Folio med Kobber, overfar paa Frank af Champigny, Amsterdam 1676. 3 T. 4. Om dette Værk, som dog ikke gaar længer end til Aaret 1629 se K. L. E. 1769 p. 535 og 1770 p. 49. K. L. 1769. No. 55 og N. K. L. 1777 No. 32. Se og Deutsche Merkur 1775 Drit. Stk. p. 259. 7) A. Schumacher Gelehrter Männer Briefe an die Könige in Dänemark von 1562 bis

1665. Kopenhag. 1757-59 3 Theil. 8. 8) G. L. Baden de danske Kongers af det Oldenborgske Hus fra Kristian den 1 til Frederik den 5 Karakteristiker. Kbhvn. 1810. 8. Dog haves kun nogle faa særlig aftrykte Eksemplarer, da disse Karakteristiker ellers staae i Ny Minerva. 9) A. Hvidtfeldt, Danmarkis Rigis Krønike, i Føl. og 4. bærer og herhen.

Nu til de enhver Konge ilær angaaende historiske Skribenter, og først da til

Kristian den 1 (te. 1) Hamelmann — Krantzius — Hvitfeld — Pontanus — Meursius — Holberg — Mallet — Schlegel — Gebhardi — Christiani — og von Halem ere de almindelige Historieskrivere. 2) Saa haves og i Manuskript en Historie om denne og de to følgende Konger af I. Svaning. 3) O. Fabritius Daniades pars prima, qua vita et res gesta Regum Christiani 1 et Iohannis filii describuntur. Slesvig 1581. 4. De specifiellere denne Konge angaaende Skribenter ere: 4) I. Langebek K. Kristian den Førstes uopdelige Ihukommelse, fornyet udi en Iubeltale. Kbhvn. 1749. Er indholdsrigere end af en Tale ikulde ventes, da heri alle under denne Konge indtrufne vigtige Begivenheder forekomme ofte hol omstændeligen fortalte i et for sin Tid sjældent rent og godt Sprog. cfr. K. l. T. 1750 p. 267. 5) K. Kristian den 1 Haandfæstning. Dateret Hadersleff 1448 paa St. Egidij Dag. Meddeit af Abraham Kall efter Originalen i Geheimesarkivet, i Ny danske Mæg. 2 B. p. 127. 6) Efterretninger om Erkebisp Aslak Bolt i Tronhjem l. c. 2 B. Denne norske Prælat havde under Kristian den 1 megen Indflydelse paa sit Fædrenelands Anliggender. 7) L. H. Sehlegel über eine in Rom geprägte Schaumünze auf König Christian 1 Einsug in diese Hauptstadt im Jahr 1474

und über die Reise dieses Königs durch Deutschland nach Italien, I Samlung zur Dän.-Gef. 2 B. 4 St. 8) Dänisches Sendschreiben von 1478 über König Christian I Besuch bei Kaiser Frederik III zu Rotenburg an der Tauber mit eine Einleitung l. c. 1 B. 2 St. 9) Om hvorledes Ørkenøerne etc. kom fra Norge se en interessant Underretning i Pr. Odin, Wolffs Journal for Politik 1808, 3 Hæfte p. I. 10) Sammeffeds 1803, 3 H. p. 109 haves og Danmarks Konges Kristian den Førstes Pilegrims-Reise til Rom, udtaget af I. Peterlens holstenke Krønike. 11) *Chronicon monasterii Rastedensis*, som findes i S. R. D. T. III har endel om det Oidenborgske Hus, men især om den første danske Konge af denne Familie. 12) Med Henlyn til Kristian den Førstes svenske Handler mas ikke overlees Lagerbring i sin Sverrigs Historie om Karl den Ottende. 13) *W. E. Christiani commentatiuncula exhibens emortualem Regis Christiani 1 annum. diemq. utrumq. temperum rationibus mathematicis et diplomatum fide asserptum. Kilie 1781. cfr. K. 1. E. 1782 p. 408.* 14) Diplomet hvorved Keiser Frederik den Tredie i Aaret 1474 ophøiede Holsten og Stormara til et Hertugdøm findes i T. III af *H. Maibomii Scripr. Rer. Germ.* Til Oplysning i denne Konges Historie har Sibbern i sit historiske Bibliotek p. 169-70 lagt Mærke til tvende i Leibnitzii *codex diplomaticus* p. 404 og 414 opbevarede Dokumenter, nemlig 15) *Nicolai V suspensio processus appellationis et declaratio de non cursuris fatalibus, cum Carolus Rex Sveciæ, tanquam gravatus ad sedem Romanum appellasset, quod Christianus Daniæ Rex capitulis Helmstedensibus stare nollet; et causa Iohanni Cardinali S. Angeli Legati a latere in Germaniam et Septentrionem commissa, Romæ Cal. April. 1451 data*

16) *Christianus Danica Rex scribit Carolo Gallie Regi prorogandam esse dietam inter se et Scotia Regem, coram Rege Gallie ad controversias eorum sedandas, indictam, ob novum emergens, quod intervenerat, nave Islandica a Scotis intercepta. Kopenhagen Dominic. in carnis Palm. 1457. Endelig anfører og Sibbern følgende Dokument. 17) *Transactio Oldesloensis Christiani I cum Schauenburgicis pro cessione juris in Holfati-am Ao. 1460 erecta.**

Haars. 1) De almindelige Historiekrivere om Kong Hans ere de Samme, som om hans Fader ere anførte. 2) Denne Konges Haandskriftning har Hvitfeld i sin Krønike opbevarat. 3) *P. P. Rosæfontani Chronicon s. Historie Johannis Regis Danie. Hafn. 1360.* Men den lærde Gram har i sin Fortale til *Molleri Cimbrica Litterat.* p. 28 godtgjort, at denne Histories sande Forfatter er Iohann Syaning. Dette bestrykes og af et Eksempplar, hvori med en meget gammel Haand det Samme er skreven, cfr. Worms lærde Leksikon 2 Del p. 163. Om den urigtig foregivne Forfatter se og K. I. T. 1755 p. 177. Men hvo er saa Forfatteren til 4) Kong Hanses Historie af Latin fordanskede ved Z. Jacobi 1560. 5) A. Kall, Kong Hanses forehavende Pilegrimsfart ved samme Tid, da Andreas Rente-skriver blev hængt Aar 1494. En i denne Konges Historie splinterny høist interessant Opdagelse, for hvis Rigtighed Kall har fremlagt i Ny Danske Mag. 2 B. p. 314 Kongens eget Brev, hvori Reisen bestemt omtales. 6) *O. Fabricius de bello Ditmarsico anni 1500. I Westphal. Menum. Rer. Cimbric, T. IV col. 1462.* 7) Sibbern i Biblioteket p. 172 tager om et Manuskript, Han har oiet, som indeholder den ditmarske Krige-Historie, godt skreven

paa gammel tydsk af en Hans Ditlevsen. 8) I en tydk Kodeks paa det hamburgske Bibliotek skal og denne Krig være beskrevet med en udførlig Underretning om og Fortællelse paa de i Krigen Faldne. 9) Men udførligst og mest upartisk haves denne før Kong Hans i flere Henseender ulykkelige Krig nu fortalt i fjerde Del af Boltens ditmarske Historie 4 Tidrum 1 Afdeling. 10) Nogle Dokumenter om Biskop Karls i Hammer Fængsel 1508. I 4 Bind af dansk Mag. Som de bidrage til Oplysning om det norske Oprør under K. Hans, saa retfærdiggjøre de og den unge Kristian den 2 Fremgangsmaade mod hin norske Prælat, da Kristian, som Arveprinds, var af sin Fader opsendt til Norge, for at stille dette Oprør. 11) Molbeks Historie om Ditmarskerkrigen 1500. Khvn. 1815. 8. 12) B. Møllmann *Feminas Havnenses inter regiarum nuptiarum solemnia 1478 temere suspectas.* Hafn. 1771. Er et Bidrag til Historien om denne Konges Dronnings Kristinas Fødsel, Forlovelse og Giftermaal, og en Gændrivelse af en de københavnske Fruentimmer urigtig gjort Beskyldning for under Mærker begaaede Uordenor ved Bryllups høitidelighederne. sfr. K. L. B. 1772 p. 573. 13) Kopie af K. Hanses Skrivelse til Prælat og Kan. i Ribe for Hr. Hartvig Provst i Viborg eller Jens Pederfen K. Kristian den 1e Kantaler at være Biskop i Ribe efter Biskop Peder. Iris 1795. 1 K. p. 308.

Kristian den 2den. 1) Foruden de samme om denne som de to foregaaende oldenborgske Konger anførte almindelige Historieskrivere, haves flere enkelte Skrifter om ham, som dels angaa hans Regering, dels allene hans Karakter og Skæbne, som en ulykkelig Første. At Læsere her skal finde alle disse K. Kristian den 2 angaa-

ende større og mindre Skrifter, når vi ikke indestaar for;
 men de vigtigste af dem troe vi dog ikke forgaves skal her
 søges efter: 2) *Ioh. Svaningius, Christianus II Dan-
 iæ Rex, Francof. 1658. Speculum regis magni —
 crudelis — infelicis — exulis — exemplum cæteris.*
 Alle denne Konges Handlinger sees her tom. hos Hvitfeld al-
 tid fra verste Side. Se Worms 2 D. p. 449. Dette gæl-
 der ikke mindre om følgende 3 Forfattere. 3) *I. Zieg-
 leri relatio de Christiani II Daniæ Regis attentatis in
 Sveciam, et crudelitæte perpetrata in proceres ejus. cfr.
 Sibbern. p. 173.* 4) *Incerti auctoris rerum gestarum
 succincta narratio, quæ in Dania et Svecia aliisque fi-
 nitimis locis ab a 1510-20, Christiano II Rege Sveciæ
 imperante acciderunt, quibus adjuncta est ejusdem Re-
 gis vitæ et coronationis brevis descriptio. l. c. p. 174.*
 5) Hans Olaffen historisk Relation om Kønning Christians
 then andens medh thet Naunet fordum Kønningz i Danmark
 grumme Tyrannie o. k. v. Paa nyt revideret. og efter
 poetisk Art förbätret af Erico Schrødero. Trykt
 1644. Heryed findes og baade de Dankes og de Sven-
 skes Opfigelsesbreve, samt Aarsagerne til de Førstes Op-
 figelse. Derimod dels undskyldes, dels forsvares denne
 Konge af følgende Forfattere: 6) Der unschuldige Ty-
 ran vorgestellt in der Person Königes Christian II von Dä-
 nemark, Schweden und Norwegen. I auserlesene An-
 merkungen über allerhand wichtige Materien und Schriften,
 And. Th. p. 50. Frankf. u. Leipzig 1705. 7) N. D.
 Riegels Skilderi af Kristian den 2. Noget af det bedste,
 denne Forfatter har skrevet i Fædrelandets historiske Ma-
 terier. Findes i første Del af hans smaa historiske Skriv-
 ter. 8) H. Behrmann Geschichte Christian 2, Königs v.
 Dänemark, Norwegen und Schweden. Koph. 1805.

Men (om Forfatteren i denne Konges Talenter ganske her overfjet Tytannen (aa foranledigedes herved 9) Dr. G. L. Badens Erindringer, Anmærkninger og Rettelser ved Hr. Behrmanns Geschichte Chr. 2. Odense 1805. Disse ere blevne ubefyarede, kun at man i en udenlandsk lærd Tidende har søgt, dog uden Gændrivelse, at nedfætte dem, og, hvad er befynderligt, i samme Tidende, som saaledes roser disse Erindringer Forfatters øldenborgske Konge-Karakteristik, hvori dog jøst, tildels bogstavelig, figes det samme om Kristians Tænke- og Handle-maade, som var søgt i Erindringerne mod Behrmann. 10) H. Behrmann Om den sidste pavelige Legat Johannes Angelus Arcemboldi Ophold og Forhold i Dann, I. Sk. L. S. Skr. 1810. 11) W. F. v. Schmettow Christian II König von Dänemark, Norwegen und Schweden. Ein Versuch die Geschichte zu nützen. I 1. Del af denne Forf. kleine Schriften. Et skønt lille historisk Stykke, der indeholder Alt, hvad der kan vel ikke retfærdiggjøre, dog undskyde denne Konge. 12) Efterretning om K. Kr. 2 Bilager og Kroningsferemonier. Et interessant, hidtil unbekendt Stykke. I Journ. for Polit. 1794 2 Kvart. p. 52 med Bilag. 13) Urkunden von der Vermählung K. Kristian II mit Elisabeth von Oesterreich und Burgund 1514 med en lærd og skøn Indledning af Schlegel, som her givet os disse Brevkaber i Sammlung zur Dän. Geschichte, u. s. w. 2 B. 4 St. 14) Hans Walkendorf Skrivelse til hans Broder Ærkebiskop Erik Walkendorf, dat. Löwen die b. Georgii Mart. 1515. I Ny danske Magsz. 2 B. 15) Erik Pøntoppidan om nogle Koloniers Ankomst og Forplantelse her i Danmark, særdeles først om Amagerne og først her fra Nederlandene Ankomst. I Kbh. Vid. Sælk. Sk. 3 D. p. 121. Som bekendt var det under denne Konge, at Amaget blev besat med Nybyggere

fra Holland. 16) M. Trefschov Bidrag til Oplysning om de Stridigheder, som have været mellem K. Kristian den 2, og Biskop I. Anderfen Beldenak i Odense. Et meget interessant Bidrag til denne Konges Historie, som findes i Ny Dansk. Magaz. 3 B. p. 197, éfr. Lit. T. 1811, p. 196. 17) Om Mag. Jesper Brinkman, Sekretær hos Kong Kristian den 2 og tvende følgende Konger. Udentvivel har han især været brugt til Konseptionen af denne Konges mange gode Love, hvorfor jeg og her anfører de Efterretninger, som Langebek i 6 Bind af sit Danske Mag. har opbevaret om denne fortjente kongelige Haandskriver. 18) I. H. Schlegel Briefschaften zur Geschichte König Christian II, die in der Cottenischen Bibliothek zu Londen aufbewahrt werden. I Samml. zur Dän. Gesch. 1 B. 1 St. Oplys især hans Landflygtigheds Historie. 19) H. Behrmann Fem Breve fra Kristian den 2 til Kristian den Tredie i Aaret 1540. Ny Danske Mag. 3 B. p. 49. Angaae den ulykkelige Konges Fængsel og sammes Formildelse, hvorom vi desuden nu af samme Forfatter have faaet 20) Kristian den Andens Fængsels og Befrielses Historie efter Dokumenter udarbejdet. Kbh. 1812 8. 205 Sider, hvoraf Bilagene udgjøre de halve. 21) Behrman Om nogle fremmede Troppers Ophold her i Danmark under Kristian 2 og deres og Kongens Forhold til hinanden. Efter Dokumenter. Klyn. 1812. 8. De flere Bidrag til Historien om denne Konges Reforme i Religionens Foredrag, forekomme under Kirkehistoriens Literatur. Til Oplysning om denne Konges hele Regering og Landets Forfatning under Ham bidrage og meget 22) Kong Kristian den Andens aabne Breve. I Suhms ved Sandvig besørgede Samlinger til den danske Historie. 23) Kong Gustav 1 Bref til Biskopen i Skara om K. Christian 2 Inbrott i Riket 1531. I. S. Lönsboms Uplysninger i Svenska

Hist. 5 D. Endnu høre til K. Kristian den 2 Historie
 følgende Aktstykker; 24) DeOersaken, wo de van Lübek mit
 deren Vervanten, uth rechter unumgänglicher Noth, to Ge-
 gegenwehr tegen Koning Christiern find gedrunge. Lybeca
 1525. 4 Haves og paa Dansk hos Hvitfeld. 25) *Corn.
 Dup. Scepperi Regis Christiani II Cancellarii et in exilio
 comitis Responso adversus emissos contra Christianum II
 Danicæ Regem Lubecensium articulos, e jure belli* 1524
 4. 26) C. Gyldenstjerne *Apologia nobilitatis Daniæ
 contra Christ. 2.* Efter Lyschander. 27) Af Høier haves
 i Msept. et Forfvar for Krist. 2. 28) Frederik den Første
 havde i Aaret 1523 tilskrevet det tydske Riges Kurførster
 og Førster to Breve, hvis Indhold gik ud paa at vise Fre-
 deriks Aarsager til den af Ham med sin Farbroder Kong
 Kristian begyndte Krig. Disse Breve bekvares i følgende:
 29) *Corn. Dup. Scepperi Responso pro Rege Daniæ
 Christiano II ad Ducis epistolas Frederici illius patru-
 elis, Ducis Holsatiæ, quibus rationem belli adversus
 ipsum suscepti, et cur eundem Regem regniis et ducatus
 spoliavit, reddere conatur.* A. 1524 4. Men herimod
 blev fra Frederiks Side tagen til Gæmmale i 30) *Responso
 ad Patrualem* A. 1525. 4. som udentvivel var konfiperet af
 den bekendte Peder Svave. 31) Hertil høre og de flere
 i Hvitfelds Krønike og andre denne Konges Historiekrivers
 Værker indførte, og de endnu i Arkiverne, især Køben-
 havns og Stokholms, opbevarede Aktstykker. 32) Om
 Gablenslatinske Vers, cfr. Nyerup, Middelalderens Litterat.
 p. 486 og Worm 5 D. p. 253. 33) Verträge Zwischen
 Rußland und Dänemark von 1517. I Büschings Mag.
 3 Th. 34) Dyvekes Ligsteen. Af Kapitain Abrahamfen.
 I det Skand. Lit. Selsk. Skr. for 1806. 35) *Jaspari
 Epithalamium in nupt. Francisci Lotharingi cum Christina*

Danica Antw. 1441. *cf.* Worms (Loks) I D. p. 495. 36) Kristian den 2 Brev til Hans Wendeland, hvoraf kun Ekstrakt hos Hvitfeld *in fol.* II p. 1288. Se ellers Nyerup Middelald. Lit. p. 481-82. Worm 2 Del. p. 51. 37) Om et Krist. 2 Arkiv som skal findes er Sted i Holland, se Langebekiana p. 13-14. — Foruden hvad saaledes haves trykt til denne mærkværdige Konges Historie, har Overlærer Behrman samlet en Mængde utrykte Aktsykker og Dokumenter dertil, som udentvivel vilde give mangt vigtigt Lys i denne Konges Historie, naar de engang kunde udkomme bearbejdede.

Frederik den 1ste. 1) Saa bearbejdet K. Kristian den 2 Historie er, baade i det Hele og i enkelte Dele, saa fattig et derimod hans Eftermands, Frederik den 1 Historie. Thi naar undtages de om denne Regent almindelige Historiekrivere, Hamelman — Hvitfeld — Pontanus — Meursius — Helberg — Mallet — Schlegel — Gebhardi — og Christiani, saa beløber Resten sig kun til Lidet, som følgende vil vise: 2) *Frederici I oratio habita coram Imperatore Carolo V in bello adversus patrualem Christianum II.* Sibbern veed dog ikke om denne Tale endnu er til, eller om den maaske er den samme, som de to under Christian den 2 anførte Breve. 3) *Svalius Friderici 1 Regie Danie ad Christianum patrualem responsio.* Hafn. 1524. 4. 4) Nogle Anmærkninger til Nordstrands Historie fornemmelig i Kong Friderik den 1 Tid, medens han endnu var Hertug. I Suhms ved Sandvig besjærgede Samlinger til den danske Historie 2 B. 2 H. De oplyse mindre Frideriks publike Liv eller Regering, end hans private Levnet. 5) Af mere Vigtig-

hed, derfom Forfatteren havde været mere upartisk og fordomsfri, er *Chronicon Schibyense* hos Langebek i S. R. D. T. II p. 576-590. 6) Kong Frederik den 1 og Rigets Raads Dom angaaende Mogens Thomfen, som af Christian den 2 var mishandlet 1523. I Ny Danske Mag. 2 B. p. 118. 7) Kong Frederik den 1 Ordinance l. o. p. 179. Et i denne Konges Historie vigtigt-Aktstykke, som angaaer Købstæderne, og deres Handel og Næring cfr. K. L. E. 1860, p. 508. 8) Ei mindre vigtige ere nogle denne Konges Forordninger, da de ere en Kilde til Et og Andet i Christian den 5 Lov. En Fortegnelse paa disse K. Frederiks Love findes i Kongeslevs Indledning til den danske Privatret eller i Forberedelsen om Loven p. 54-55. Selve Lovene eller Forordningerne findes i danske Magazin. 9) K. Frederik den 1 Haandfæstning udstædt til Viborg 1523 ved jeg ikke have trykt videre end hvad om den findes hos Hvitfeld. 10) I Ny Danske Mag. 1 B. p. 52. 53, 54, forekomme og et Par denne Konges aabne Breve. 11) Et og Andet til Oplysning om hans Regjering indeholde og de om Biskop Ove Bilde af Aarhus sammesteds samlede Efterretninger. 12) Ligesom og i det Iohan Rantzors Levnetsløb, som findes i Danske Mag. 4 B. p. 33 og følg. Hertil ved jeg allene at føie: 13) *W. E. Christiani de anno dieque Friderici 1 Danicæ, Norvegiæque Regis, Cimbriæ Ducis, natalis*. Kiel 1782. 4, 14) *Ejusdem de Frederico 1, Danicæ Norvegiæque Rege, Iohanne Constante Saxone et Philippo Magnanimo, ob tumultum foed. Societatis*. Kiel 1783. 4. 15) C. E. Vuls Nachricht von einm Hr. v. Reventlov der Frederich 1 die Kronens prophezeihet haben soll. Se Neues Kienisches Magazin.

Kristian den 3die. Vi anføre først de Skrifter, som angaa Møllemergeringen, og den under samme, under Navn af Grevens Feide, opkomne Borgerkrig. 1) En Beslutning af Danmarks Riges Raad paa den Københavnske Herredag 1533 i Danske Mag. 3 B. p. 105. Giver god Oplysning om Datids Rettergangsmaade. 2) Om selve Møllemergeringen har Kall meddelt os endnu fuldstændigere Efterretninger i følgende vigtige Stykke, indført i Ny Danske Mag. 2 B. Oplysninger til Møllemergerets Historie efter K. Frederik den I Død og de da forefaldende første Herredags Handlinger. Stykket er tillige geleidet med en passende historisk Indledning cfr. K. 1. Est. 1810 p. 508-9. 3) Der Stadt Lübeck Ausschreibung gegen König Christian 3. 4) Christiani III, erwählten Königs zu Dänemärck Antwort auf der Lübeckischen Ausschreiben 1535. 4. 5) En gammel Vise om Grev Kristoffer af Oldenburg, Hans Feide paa Danmark i D. Mag. 1 B. p. 243. 6) Hertug Albrekt af Meklenborg Brev til Hr. Anders Bilde 1534 l. c. p. 99. 7) Nogle Dokumenter om Grev Kristoffer af Oldenburg l. c. 3 B. p. 67. 8) Et tysk Brev, som den danske Adel lod udgaae i Grevens Feide 1536 l. c. p. 304. 9) Forteguelle paa det Mærkværdigste i Grev Kristoffers Feide 1534, 1535, 1536. Opkreven af en samtidig Ubekendt l. c. 5 B. p. 303. 10) *Gerh. Korbmackeri nautæ Lubecensis historia vernacula inauspicata, cui interfuit, expeditionis Lubecensium navalis, ad suppetias civitati Hafniensi, a Christiano III absessa, ferendas Anno 1535 susceptæ d. 20 Nov. ab eodem scripta.* Indført i Joh. Regkmanns Lübeckse Krønik cfr. I. *Molleris Isagoge ad historiam Chersonesi Cimbricæ. P. III et IV. p. 446-47.* 11) W. Simonson om Fyens Vilkaar under Grevens Feide. Kbhvn, 1813, 8. med Kort.

De almindelige Historiekrivere ere om denne Konge tidels de samme, som om de foregaaende oldenborgske Konger. Men desuden haves K. Christian den 3. i Særdelshed angaaende 1) *Nicolai Kragii annales, libri VI, quibus res Daniae ab excessu Friderici I a Christiano III gesta ad annum 1550, enatrantur. Cum praefatione Iohannis Grammii. Hafn. 1737 fol.* 2) *Steph. Ioh. Stephani Historiae Danicae libri duo quibus complectitur res memoratu dignas in Dania gestas, regnante Christiano III, ab anno 1550 ad annum 1559.* Først trykt i Sorø 1650, 4. Siden tilføjet Grams Udgave af Krag. Begge disse Krags og Stephanius's historiske Arbejder lod den ved gode Skrifers Forlag af vor Literatur vel fortjente Madam Godiche overlætte af Iakob Ørsløv, og Oversættelsen siden berigtige og forøge med Anmærkninger af den for dansk Historie og Oldstudium meget for tidlig borttrykkede Bertel Christian Sandvig. Anmærkningerne ere fornemmelig tagne af en haandskreven Historie om Christian den 3, der fandtes paa det med Kristiansborgs Slot i Aaret 1794 opbrændte Kongelige Haandbibliotek. Rimeligt har dette historiske Haandskrift været det samme, som Sibbern nævner p. 180-81, og tillægger den bekendte Lyshander. Titelen paa den danske Oversættelse af Krags Aarbøger og Stephaniuses Fortættelse lyder saaledes: Den stormægtigste Konge, Kong Kristian den Tredie, Konge til Danmark og Norge o. s. v. Hans Historie ved Niels Krag og Stephan Stephanius. Oversat af Latinen, forøget med adskillige Anmærkninger og Tillæg, samt Hr. Kammerherre Suhms og Hr. Etatsraad Grams Fortæle. Kbhvn. 1776. Anden Del, indeholdende hans Refeser, Forordninger og aabne Breve, samt andre hans Hysterie vedkommende Dokumenter, tilligemed en Fortegnelse over Hans

Mønter o. s. v. Kbhvn. 1778. Supplement til Kong Kri-
stian den 5 Historie, indeholdende Færdringer og saas-
Brove, samt andre Hans Regering og Danmarks daværende,
Statsforfatning oplysende Dokumenter. Kbhvn. 1779. Det
høle Værk paa Dansk befaaser saaledes af 5 Dele i 4. I den
sidste Del findes tillige de ved denne Konges Død og Be-
gravelse holdte Jaigprædikener. Hvor var det høiligen at
ønske, vi saaledes havde alle vore andre Oldenborgske
Kongers Historier udfærdigede! Imidlertid maa jeg dog af
egen Erfarenhed advare dem, der i dette Værk vilte læse
K. Kristian den 5. Historie, om end for blot Tidkort, at
de om muligt raadspørge de latinske Originaler, da Over-
sættelsen hist og her tør være ikke saaganske rigtig; cfr. K.
L. E. 1777 p. 240. 1778 p. 289. 333. 385. 1781 p.
328 og K. L. 1777, No. 11. 1778. No. 49-50. Paa sidste
Sted findes indrykket, c. 389-90, et Samlerne ukjendte
Privilegium for Amsagerne af 1541. 3) Fragment af den
Bog, som K. Kristian den 5 lod opløse imod Bisperne paa
Herredagen i København den 30 Oktober 1556. I Ny
Dansk. Mag. 3 B. 1 H. cfr. D. L. T. for Aaret 1811.
4) Peder Srave til Gjordslev, K. Kristian den 5s Raad og
Kammersekretær, Hans Liv og Levnet. Efter et gammelt
Haandskrift med Anmærkninger og Tillæg udgivet af B. C.
Sandvig. Kbhvn. 1777, 8. cfr. K. L. E. 1781 p. 641.
5) Johan Rantsows Levneteløb. I Dansk. Mag. 58, 39
og 40 H. 6) E. Pontoppidan, om Hr Peder Skram,
i første Samling af Kbhvns. Vid. Selsk. Skr. 2 D. 7)
O. Wolff Levnetsbeskrivelse over den tappre og mandhaftige
Ridder Hr. Peder Skram. I Journ. for Polit. 1811 4 B,
p. 195. 8) Samlede Efterretninger om Biskop Ove Bilde
af Aarhus. I Ny D. M. 1 B. 7 og 8 H. 9) At Lev-
netsmidlerne under denne Konge maa have været i let Præ-

10) Journal for Polit. 1806, 4 Kv. p. 166. 11) En fiden
 Erindringssæt med nogle Efterretninger om Møntmesteren
 Pori Pechtel. I Dansk Magazin. Da Kristian den 5
 allerførst satte den danske Mønt på den Fod, den fiden
 til vore Tider har staaet, saa ere disse Efterretninger af
 Vigtighed i denne Konges Historie især, som i den danske
 og norske Mønthistorie i Almindelighed. 12) Fem Bræve
 fra Kristian den 2 til Kristian den 5 i Aaret 1540. I Ny
 D. M. 3 B. 2 H. Angaae den Førstes Raad. 13) Ud-
 drag af en Kancelliregistrant for Aaret 1548 l. c. 2 B. cfr.
 K. I. E. 1870 p. 505. 14) M. Abblon. Pederzens Nor-
 ges Beskrivelse. I Suhns Saml. ved Sandvig 3 Del 1 H.
 p. 32. Oplyser godt Norges maadelige Forfatning under
 baade denne Konges og hans Søns Regering. 15) H.
 Kampmann Lovtale over K. Kristian den 5. I de skønne
 Vid. Selk. Skr. 13. Kbhvn. 1780. 8. 16) Fünff
 Briefe des K. Christ. des 5 an Melanchthon, Bogen-
 hagen und Meier, og 17) Melanchthons Schreiben an
 König Christian den 5 vom Jahre 1556. I erst. Stück af
 Dän. B. oder Sammlung von alten und neuen gelehrten Sa-
 chen aus Dänem. 18) Flere denne Konges Skrivelser fo-
 rekomme i anførte Dän. Bibl. som da de meest angaae
 Religionsfridigheder Vi her ei ville anføre. 19) C. M.
 T. *Colo de legislatoria Christiani 5 prudentia in sacro-
 rum emendatione instituenda maxime conspicua.* En
 Tale ved en af det Københavnske Universtitets aarlige Re-
 formationsfester, som jeg dog ikke ved om er trykt; cfr.
 K. I. E. 1792 p. 740. 20) *Petri Oxæ Historia rerum
 Slesvicensium Christiani III Regis Danica,* som Sibbera
 p. 181 efter Lyschadots Vidnesbyrd anfører, ved jeg ikke
 om er til. 21) Derimod findes i 1 D. af foranførte danske
 Udgave af Krag og Støphaniusses historiske Arbejde om
 denne Konge den berømte Niels Hemmingsens, Jakob

Bordings og Hans Thomfenss Ligtaler over Kong Kristian den 5, ligesom Johannes Sacerides Sørgeedigt over Ham, cfr. K. L. 1769 p. 268. 21) Bevis for at K. Kristian den 5 ei forstod Dansk. Se *Minerva* 1788 Aug. p. 261. 22) *Sibbern* p. 178 og 79 nævner endnu nogle flere Taler og Digte i Anledning af denne Konges Død. 23) Ruprecht Geyspütcher *Wahrhaftig Bericht von dem christlichen Abscheide Christiani III Hamb. 1559* 4 et 8. Atter udgiven af Prof. O. H. Møller. Flensborg 1752. 4. cfr. *Nachr. v. dem Zust. der Wissenf. in Dän.* p. 206. 24) *A: Mejerus Cantilena Germanica loco Epitaphii de morte Christiani III cum melodia & vocum et Elegia auctoris in eundem.* 8.

Frederik den 2 den. 1) Pontanus — Holberg — Mallet — Schlegel — Gebhardi og Christiani ere de almindelige Historiekrivere, hos hvem og Kong Frederik den 2 Historie forekommer. Thi Hvidfeld slutter med K. Kristian den 5. Dog skal Han i Haandskrift have efterladt sig i det mindste Samlinger til denne Konges Historie, der da vel og ere blevne afbenyttede i 2) P. H. Resen K. Frederik den Andens Krønike, Som var Danm. Norg. Vend. og Got. Konge, Hærtug i Slesvig o. f. v. og regerede liffigen i 29 Aar fra Aar 1559 til Aar 1588. Samlet og sammenskrevet af adskillige Cod. Mskript. Kbhvn. 1680 Fol. Til denne Krønike er et af følgende historiske Akter bestaaende Anhang: a, De Ditmarskers Svar paa K. Frederik den 2 og Hertugen af Høllstens Feidebrev. b, Sammes Skrivelse til K. Frederik den 2 om Leidebrev for deres Sendebud. c, Den Ditmarske Vise om K. Frederik den 2 med sin Melodie; er vel kun Digt, som de fleste vore gamle Viser af det Slags. d, En kort med Bevis af en svensk Forfatter stadfæstet Beretning om de Svenskes Maa-

gel paa Salt og Viin i Syvaarskrigen. e, Om en i denne Krig fan-
 gen russisk Adelsmand Phokar Saphropki, som gik i dansk
 Tjeneste. f, Den Stettinske Fredsslutning af 1570. g,
 Jacob Ulfolds Relation om sin under K. Frederik den 2
 Regering foretagne Ambassade til Rusland. Findes og i
 Suhms Saml. til den Danske Hist. 2 B. 1 H. h, Om Aar-
 sagen til M. Jacob Njellens Halsbuggelse. i, Brevveksling mel-
 lem K. Frederik den 2 af Danmark og Kong Hendrik af
 Navarra. k, Om de 3 Kroner og Danebroggen i det
 Kongelige danske Vaaben. Her igæntages den gamle af
 Bartholin i oratorisk Prunk opkøgte Fabel om Danebrog-
 ordenens Oprindelse. 3) *Macchabæus Memoria ac me-
 rita Frederici II carmine celebrata. Hafn. 1545.* 4)
*Caspari Eric Rerum Danicarum Frederico II Rege ge-
 starum historia belta Dittmarficum et Svecicum com-
 plectens, cum recensione eorum etiam, quæ in vitam
 et mortem prædicti regis incidierant. Francof. 1593.
 Fol. cfr. Sibbern p. 185-84.* 5) Af Mag. C. Aarslev ha-
 ves i Mskpt. en Historie om denne Konge, men som blev
 supprimeret, hvorom se Minerva 1796 2 Kv. p. 272 og
 Læxdorphiana p. 287. 5) *Andr. Sev. Welleji Chrono-
 logia rerum rege Frederico II regnante ab. A. 1559 ad
 A. 1588 gestarum,* som tilligemed en Stamtale og Lig-
 tale over denne Konge udkom i Khvn. 1588. Fol. 7) *Eras-
 mi Iohannis Reravii historia coronationis et nuptiarum
 Frederici II Regis cum Sophia regina,* i danske Vers
 udgivet 1576. Khvn. 8, cfr. Worm 2 D. p. 246. 8)
 Jacob Krügers paa tydisk udgivne Historie om denne Konge.
 Helmstad 1583. 4. 9) Sibbern nævner og tre paa det
 Københavnske Universitetsbibliotek om denne Konge opbe-
 varede historiske Manuskripter, hvorf det ene har til For-
 fatter Akse Gyldenstjærn, det andet Peder Hegelund, og

det tredje en Anonym, som formodes at være enten Hvitfeld eller Lyfchander. Se herom Refens Fortale til Frederik den 2 Krønike, hvoraf Man og erfarer, at en Københavnsk Professor Spormann havde begyndt af disse tre Manuskripter at forfatte om denne Konge en Historie, hvis første 9 Ark endog allerede vare trykte i 4, da Forfatteren imidlertid døde. Af samme Refens Fortale ser man og, at en Niels Engelbret, Sekretær i det tydske Kanselli, har paa tydsk samlet Noget om denne Konges Historie, hvilket i Haandskrift Refen synes at have eiet. 10) M. Hagerup Lovtale over D. Rantzau trykt med den over N. Juul 1795 cfr. Krit. og Anal. i Iris 1795. 1 Kv. p. 520.

Skribenterne om denne Konges to Krige, nemlig den Ditmarke 1559 og den syvaarige svenske, ere: 11) *Hieronimus Osius Historia belli Ditmarsici a Frederico II gesti.* cfr. Krit. Journ. 1769 p. 263. 12) *Christianus Cilicius Belli Ditmarsici gesti 1559 vera descriptio.* Argent. 1574. 8. Findes og aftrykt ved *Krantzii regnorum Aquilonarium Chronica.* Denne kostelige Beskrivelse er delt i 2 Bøger, hvoraf den 1 indeholder en Udfigt over Europas Forfatning i Aaret 1559, og Udkast til Holstens især Ditmarskens Historie, og i den 2 Bog fortælles egentlig Krigen og Ditmarskernees paafulgte Undertvingelse. At ellers ikke nogt Cilicius, men Hendrik Rantzau selv, hvem Bogen ellers er tilskreven, har forfattet denne Beskrivelse, er, som sig forekommer, uimodigelig bevist af Bolten i Ditmarskens historische Bibliothek, §. 25. I øvrigt er denne Beskrivelse af stor Vigtighed, da Forfatteren var en meget lærd Mand, forsynet med mange paaidelige Hjelpemidler, og derudi, som selv en af de fornemste Generaler i denne Krig, havde været Dievidns til hvad Man

om den beretter. Køltere, men ligesaa vigtig, er: 13) Wahrhaftige und kurtze Verzeichniss des Krieges, in welchem König Frederick zu Dänemark u. s. w. des Namens der Andre, und ihrer Køn. M. Vettern, Johan und Adolph Gebrüder, alle Herzogen zu Sleswik-Holsten, innerhalb zweyer Monaten iu Mayen tud Brachmonat des 1559 Iahres wieder die Ditmarsen geführet. Strasburg 1569. 4-Forfatteren skal være Johan Rantzau, der var høifkommanderende General i denne Krig, i hvis Historie derfor denne Beretning maa antees (aa meget paalideligere. Skade at dette vigtige Schrift er yderst sjelden at træffe paa. cfr Bolten l. c. it. Worm, 2 D. p. 229. 14) Wahrhaftige und gründliche Beschreibung der Historie des Ditmarschen Krieges und der Krönung Eröderici 11. Wittenb. 1560. 8. Er en Oversættelse af Hieronimus Olinses eller Hofiuses, trykt sammesteds og samme Aar, men nu hel sjelden at overkomme, cfr. Bolten l. c. og 15) Johan Gottschalch *de Hieronymo Ofio ejusque scriptis. Aalburgi* 1769. 4. I Haandskrift nævnes endnu om denne Krig følgende af Bolten: 16) *Nicolai Fedderi, Præpositi in Moens Insula, poema de bello Ditmarsico.* 17) *Laurentii Axelsonii, Pastoris in septentrionali Lütia, historia plenior belli Ditmarsici.* 18) Ditmarscher Fehde oder historischer Bericht, welchergestalt das vormals freye Land Ditmarschen durch Gewalt der Waffen bezungen worden 1559. Dette sidste Haandskrift har Bolten selv eiet. 19) Endaa bemærker Sibbern p. 189 at Johannes Ditlevus i sin haandskrevne Ditmarske Krønike omstændelig har i den sjette Bog beskrevet den Ditmarske Krig.

Da de tre Kræver i det danske Vaaben forøges som en Hovedgrund til Kong Frederik den 2 Krig med Sverrig, (aa fortjener at

læses, hvad om dette Vaabens Ælde med Hensyn til Sverrig findes hos 20) *Johan Schaffer de antiquis regni Svecici insignibus Holmiae 1678.* 4. Se især 12 og følg. Kapitler. 21) En sand og vahrhaftig Historie om den Krig og langvarige Feide, som sig begyndt haver og stænde i mange Aar imellem Dänemark og Sverrig af Aksel Gyldestjerne. *Bartholin de script. Dan.* anfører den som trykt, men Sibbern p. 190 har allene set den i Haandskrift. 22) *Iona Turonis, Canonici Lundensis, annales belli Svecici a Frederico II. Regē Daniæ gesti,* have nok og kun været i Haandskrift cfr. Sibbern p. 190. 23) *Iohannis Laurentii Amerini Ecloga de foedere inter Fredericum II et Iohannem Sveciæ Regem.* Wittenberg 1575. 8. 24) Til Historien om denne syvaarige svenske Krig haves og Bidrag i følgende Akttykker: Abdruck des Königl. Dän. und Lübeck. Ablage-Brief wider den König von Schweden. Kopenh. 1563. 4. 25) Des Raths zur Lübeck wahrhaftige und beständige Ursachen, warum sie, als dazu genothdrängt, in izt-erwehnten Defensions-Krieg wider die Königl. Würde zu Schweden sich begeben müsten, auch Ablehnung aller Beschuldigungen, so ihnen deswegen von hochgedachter Königl. Würde, auch sonst ihren Widrigen, zugemessen worden. Lübeck 1564. 4. 26) Der Lübecker Bericht gegen die Schweden. Lübeck 1566. fol. 27) *Transactio Stetinensis inter Fredericum II Reg. Dan. et Iohannem III Reg. Svec. et civitatem Lubecensem A. 1560 inita, latinitate donata a Joh. Mesferio.* Helm. 1611. 4. 28) Ogfa. omtaler Sibbern p. 191 et Haandskrift indeholdende dänne Krigs-Historie, som skal opbevares paa Biblioteket i Hamborg. 29) Endnu haves og, med Hensyn til Norge, et stænt historisk Bidrag om dänne Krig af Professor L. Stoud Platou Historisk

Udsigt over Norges Skæbne i den fyvsaarige nordiske Krig. Kristiania 1808. 50) Nogle Admiral Herlovs Trolles egenhændige Beretninger af Østersøen til Kong Frederik den 2 i Aaret 1564, der findes i danske Mag. 50. — 31. — 32. — 53. — 44 Hefter give og megen Oplysning om denne Krig og den danske Flaades Forfatning under Krigen. 51) Kantsler Johan Frises Breve til Kong Frederik den 2, 1. c. 43 H. oplyse adskillige i Aarene 1563 og 1568 foregaaede Begivenheder under denne Krig.

Til Kong Frederik den 2dens Historie hører endvidere: 32) Den norske Sen. I 2. B. 1. H. af Suhms ved Sandvig betørgede Samlinger til den danske Historie haves heraf et fuldstændigt Udtog, fuldt af mange nyttige, skøndt ikke altid behagelige, Bemærkninger om Norges Tilstand ved Slutningen af denne Konges Regering. 33) Man jøvnføre hermed: Om Erik Munk Befalingsmand over Nedens Lehn i Norge under Kong Frederik den 2. I Ny. D. Mag. 2 B. 6 og 8 Hæft. 34) En Mønt af Hertug Magnus, K. Frederik den 2 Broder, Biskop paa Øsel. I Anledning af denne Mønt har Langebek i D. Mag. 3 B. p. 129 bekendtgjort en Del hidtil utrykte Breve til Oplysning i denne Brindes som og den i Forbindelse med ham staaende Kongelige Broders Historie. 55) L. Boelsen Danmarks Riges Raad og øverste Admiral Herlovs Trolles Levnet og Bedrifter. Kavn. 1780. 8. sfr. K. L. E. 1780 p. 801 og Alm. d. Lit. Journ. 1780 p. 571. 56) En Medalie paa Hr. Hendrik Rantzau til Bredeberg. I Anledning af den har Langebek i D. Mag. 2 B. givet en Del Efterretninger om denne, især under Kong Frederik den 2, vigtige Statsmand. 57) Kongelige Breve og Befalinger til Knechtsteden Walchendorff fra 1558 til 1600. I Ny D. Mag. 2-6 H. Disse Breve oplyse især Datids Hofholdningsmaade. 38) To Breve af K.

- Fredrik den 2' sngatænde Svanings *refutatio calumniarum*
 Ioh. Mægi findes i Lyxdorphiana p. 285. 39) Om Fre-
 den 2 Salmer se Minerva 1789 3. Kv. p. 60. 40) *E. O.*
Epidorus Regesbe virtutum at-ferum. gestarum Nicolai
Kaasii Cancellarii. Hafn. 1580. 4. 41) Slangen-
dorsius Oratio de vita et morte Nicolai Kaasii. Hafn.
 1594. 8. — Af Ligprækerer og andre i Anledning af denne Konges Død udkomne Skrifter opregnes hos Sibbern: 42) *D.*
Andreas Laurentii oratio de vita et morte Friderici II.
Hafn. 1588. 4. 43) Jacob Waffsius Oratio de vita et
morte Friderici II. Rosloch. 1588. 8. 44) Ioh.
Caspius de morte Friderici II ad Senatores regni., Ro-
sloch. 1588. 4. 45) Ioh. Olai Slangendorfsius Oratio
in obitum Friderici II. Hafn. 1588. 8. Den er af
 Nik. Ioh. Saxild oversat paa Dansk. 46) Isaacus Grøn-
 becius, Biskop i Trondhjem, her og udgivet en Ligtale over
 denne Konge. 47) Kristoffer Knopf Hofprædikant lige-
 des en paa tysk, som udkom først i 8 i Kbhvn. 1588
 og siden i 4 til Wittenberg. 48) Albertus Iohannis, Bi-
 skop i Aarhus, ligesaa. 49) *Regis Friderici sepultura*
latine edita. Lipsia 1588. 4. 50) Olai Petri Gray-
skrift over K. Fræderik den 2. Kbh. 1589. 4. 51)
Henrici Rantzovii descriptio pompæ funebriæ habite
Roschilde in œsequiis Fræderici II etc. Hamb. 1588. 4.
 52) Zweyerley Bericht und Verzeichniß von König Fre-
 derichs des Anders Tode und Begrabiß. Lipsia 1588.
 4. 53) Anders Sørensen Vedels Ligpræker over denne
 Konge. 54) O. P. Kongsted Gæsteskift over K. Fræderik
 II efter gamle Posters Skik. Kbh. 1589. — 55) Om denne
 Konges Bronning Sofie fra Mahlenborg, en Datterdatter af Kong
 Fræderik d. 1 (se de Efterretninger, Schlegel har samlede Sam-
 lung sur Bûch. Geschichte, B. 4 St. p. 151. cf. 56) Thotts Keta-

10g T. V. P. I. p. 504. No. 634. 57) *Wismarus Regina Sophia laudata, deplorata et vere demum felix estimata* o: Leichsermon über Königin Sophia. Kph. 1631. Rostok 1632. 4. 58) Naahricht von der Verlassenschaft der verwitweten Königin von Dänemark Sophia, gebornen Herzogin von Meklenburg. 59) *Christ. Iani Sermo funebris Sophiæ reginæ D. Frederici II conjugis*, Hafn. 1632. 60) Om denne Dronnings Karakter se Vedels Ligpræken over Fræderik den 2 i Schlegels Udtog af Slange I D. p. 69. — 61) *I Qvistgaard's Index chronologicus* vil man finde en Fortegnelse paa de til denne Konges Regering henhørende *Acta publica*. Endnu derfor kun et Par dem angaaende Skrifter. 62) Jakob Krøger Historie von dem herlichen Triumph und Ehrentage, so durch Friedrich den Andern, Könige in Dänemerk, and Hern Adolph und Hern Johan den Jüngern, Hertsöge zu Schleswig-Holstein zu Odense in Fünen den 3. Maij A. 1580 ist gehalten, samt allen Umständen und Gelegenheit beschriben. Hamb. 1581. 63) Om Pragten ved denne Høstid have et latinsk Program af Professor Ancherfen i Odense trykt 1768 cfr. Krit. Journ. 1769 c. 224. 64) *Andr. Welleji oratio panegyrica Frederico II D. R. cum Gethinis in publicis regni comitiis de 3 Maij 1580 facto Ducatu Sleswicensi illustrissimos Holsatiæ Duces solemniter investit, oblata*. Hafn. 1580 4. Se og Worm 3 D. p. 710. 65) Angaaende den i Egeøllands Dronning Blæfets Historie bekendte Botwel, som paa sin Flugt fra Skotland blev af et dansk Krigsskib optaget og bragt til Norge, have en Del ei uvigtige Dokumenter af Maria Stuarts Historie af Bergenhammer Kbh. 1605, p. 314. — Endnu hører til denne Konges Historie: 66) Peder Oxes Liv og Levnets Beskrivelse ved A. N. Ryge. Kbh. 1765.

Kristian den 4de. Holberg — Mallet — Gebhardt og Hegewisch ere de almindelige Historiefkivere om denne Konge. Pontanus og Christiani slutte med K. Frederik d. 2. Men Hegewisch har forfat Christianis Stesvig-Holstenske Historie, hvis nyere Dels 3 Bind indeholder K. Kristian den 4. Historie. Schlegel slutter sin Oldenburgske Kongehistorie med 1530, saa at en god Del af denne Konges Historie høves. Skøde at, saavidt Mig bekendt, at deles ingen trykt eller utrykt Kilde havee, hvoraf kunde søes Noget til Oplysning i Kristian den 4. Opdragelses - Historie efter Hans kongelige Faders Død. Interessantere vilde Oplysning herom være, end den man kan faae af de mange af Sibbern p. 193-94 Kristian 4. Krøning angaaende anførte Skrifter, dem jeg troer ligesaa vel her at kunne forbigaae, som de adskillige sammesteds anførte, denne Konges ved adskillige Leiligheder i bunden og ubunden Seil holdte Løvtaler. Dog kan herved mærkes: 1) Erici Ausführliche Beschreibung von Christian 4. Krönung. Kph. 1597. 4. Er overfat paa dansk af A. Dallin. 2) Beskrivelse over Kristian 4. Krøning og herved forefaldne Høitideligheder af Wolffs *Encomion Regni danici*. I Journ. for Polit. 7. A. 1. Kv. p. 185. — Vi ville nu først opregne de denne Konges hele Historie omfattende Skribenter; dernæst de som især oplyse Historien om hans 3 Krige; og endelig de som give en og anden Oplysning om de mange andre under Kong. Kristian den 4. lange Regering forefaldne Begivenheder.

1) Niels Slænge Kong Kristian den Fjerdes Historie igennemset og af Arkivdokumenter forbedret af Hans Gram. i fire Parter. Et et med flere til denne Konges Historie hørende *Acta publica* forsynet høist vigtig. Værk. Kbh.

1749. fol. cfr. K. L. T. 1750 p. 297. Betydelig Tilvækst kunde dog dette ellers saa udførlige historiske Værk modtage af de mange til denne Konges Historie hønhørende Oplysninger, - som flere vore yngre Historiegrundforskere, men fornømmelig dog Langebek og Schlegel, have bragt for os Dag; Hin i sit kostelige D. Mag.; Denne dels i sine Samlinger til den danske Historie, dels i 2) Ioh. Heintz Schlegel Geschichte Christian des Vierten, Königs in Dänemark von Niels Stange. In dänischer Sprache aus Archivdokumenten verfertigt. Kürzer vorgetragen und mit Anmerkungen und Zusätzen erweitert. Er delt i 5 Bøger da den 4. Bog ikke udkom, saa Værket standfor ved Aaret 1649. Kopenh. und Leipzig 1759-71. Schlegels Noter især ere kostelige og rige paa nye Oplysninger cfr. K. L. T. 1757 p. 225. Se og hvad den 1. Del angaaer, Efterretninger om nye Bøger og lærde Sager 1757 p. 819. 3) N. D. Riegels Maleri af Kristian IV. I denne Forfatters bekendte historiske Foredrag. I 1. Del af hans smaa historiske Skrifter. cfr. K. L. E. 1796 p. 201.

De i det mindste vigtigste Forfattere og Afhandlinger om havet om den 1ste svenske Krig, saa kaldet Kalmarkrig ere: 1) Klaus de Wale, K. Kristian 4. Herolds-Ridder ind udi Sverrig, at forkynde Krigen mod K. Karl 5. 1611. Denne i d. Mag. 9 og 10 H. opbevarede Efterretning, som er paa Vers, indeholder mange Artigheder. Langebek formoder, at Klaus Kristoffer søn Lyschander kunde være dens Forfatter. 2) K. K. Lyschander Kristian 4. Kalmarks-Triumf paa Röm. Kbh. 1611. 4. 3) Mag. Agidii Lauritsens samlede Efterretninger om Krigen med Sverrig 4. Aarene 1611-13. Indeholder mange interes-

sante, for Holberg, Slange, Schlegel og andre Kristian 4 Historiekrivere ubekendte Omstændigheder. I Ny d. M. 2 B. 1 og 2 H. cfr. K. l. E. 1810 p. 500. 4) *Bertili Canuti Aquilonii Declamatio polemica de auspiciis secundis et successu desiderato Danica in Sveciam expeditionis sub imperatore augustissimo Christiano IV 1611. Hafn. 1644, cfr. Sibbern p. 200.* 5) *Westhoviuss MEATARIA de bello per Christian. IV adversus Carol. IX iuste suscepto et prospere continuato. Hafn. 1611. 4.* 6) Om det skotske Indfald i Norge under Oberst Zincklar se en national Vise i danske Museum for Juni. 1782. 7) Betragtning over Armeens Styrke, hvormed K. Kristian 4 rykkede ind i Sverrig. 1610 i Maj Maaned. Ny D. Mag. 2 B. 4 H. 8) K. Kristian 4 Skrivelse til Kommandanten paa Kalmar Slot Andreas Sinklar, dat. København den 5 April 1614. l. c. p. 349. 9) Mogens Ulfelds Tog udi Østersøen med kongelig Majestæts Skibe- flåde i Aaret 1611. D. Mag. 1 B. 1 H. 10) Skibeartikler for den danske Flåde, som under Admiral Mogens Ulfeld gik i Østersøen 1611 l. c. 7 H. 11) Kong Kristian 4 Anordninger Landmilitien i Danmark angaaende, i Aarene 1615-1627, samt om Landeværnet 1612. I Ny d. Mag. 2 B. 6 H. Et vigtigt Stykke i den danske Krigs- historie, cfr. K. l. E. 1810 p. 506-70. 12) K. Kristian 4 Artikler for det danske Krigsfolk eller Landeknægte af 10 Apr. 1611, tillige med hans Krigsordning eller Rytterret, samt Ridderret l. c. 3 B. 6 og 7 H. cfr. Lit. Tid. 1813 p. 195. 13) Andreas Arreboes Relation i Vers om Kristian 4 Seir over Svensken. Kbh. 1611 8. 14) Engelstoft om de Aufstæter, som under Kalmarskrigen bleve gjorte til at fikkre Øen Salland mod fjendtlig Angreb, med forudskikkede almindelige Betragtninger over Forvareren

fenet til Lande i Begyndelsen af Kristian 4's Regering. II Sk. L. S. Skr. 1808. 15) Med Hensyn til Krigens vigtigste Gensland, Striden om Lapmarken, fortjener og at læses, hvad findes i Engelstoffs og Møllers historiske Kalender for 1814 pag. 194-212 af Pr. Engelstoff.

Foruden hvad der hos de almindelige Skribenter om Trediveaarskrigen forekommer om det keiserlige Indfald i Danmark foranlediget ved den Del, Kristian 4 i Begyndelsen tog til Protestanternes Forfvar i denne Krig, veed jeg ikke nogen Anden, som især har beskrevet dette Indfald, uden de saa Skribenter Sibbern p. 196-97 opregner, som ere følgende: 1) *Christiani de Pura Casareum paciferum Danicæ, quo 8 rationes suggeruntur, cur cum Christiano IV Rege Danicæ ejusque filiis, S. Casareæ Majestati non nisi armis pax sit faciendæ. Lubeca 1627.* 4. Førfatteren har været en meget ivrig, paa Protestanterne yderst opbragt, Katolik, og hans Bog gives derfor af den lærde Møller et meget slet Skudsmaal, sefr. *Ifagoge ad hist. Chers. Cimbr. P. I. p. 141-42.* 2) *Martianus Coronæ opus Supererogationis militum pontificidrum; überflüssige gute Werke der papistischen Kriegseute, nachdem sie das Land Holstein A. 1627 überfallen und ausgeplündert, und viele unmenfliche Thaten begangen; insonderheit was sie vor Hostiliteten und Schandthaten in den neutralen fürstlichen Landen wider gegebene Assecuration und Salvoguarde verübet. Er dog kuh Manuscript.* 3) *Discours und Erinnerung von des Könige in Dannemark und des Nieder-Sächsischen Krayes Krieges-Verfassung 1626.* 4) *Discursus politico-juridicus de armorum Inter Casarem Ferdinandum II et Danicæ Regem Christianum IV Statuque circuli Inferioris*

Saxonis iustitia. 1628. 4; - 5) *Pax Lubacensis de A.* 1629. 5) *C. Friis Poema retrogradum de pace ad Christ. IV. Hafn.* 1629. 4).

Om denne Kænges sidste svenske Krig-anfører Sibbern:

- 1) *Ioh. Henr. Beclerus Historia belli Svec-Danielis opus posthumum ex auctoris autographo editum.* Holmiæ 1676. 4. Argent. 1679. 8. Er partisk for de Svenske.
- 2) *Donia ad Exteros de perfidia Svecorum* 1643. sfr. *Møller Ifag. ad hist. Oerf. Cimbr.* 1. p. 147. Forfatteren er P. Rosenkrands, se Worms 2 D; p. 283. Flere Skrifter af denne Forfatter se i Thotts Katalog T. V. P. 1. p. 305 No. 27-29.
- 3) *Succincta relatiø de exercitu Svecici in Holsatiam et Istriam improvisa irruptione.* A. 1646. 4. paa latin, fransk og tydsk. 1. c.
- 4) Svedisk Manifest, wærin die Ursachen angeführt werden, wæshe Ihre Kønig. Majest. in Schweden bewogt einen Kæng. wieder Christianum IV. Kønig in Dänemark zu resolviren. Paa tydsk, latin og svensk, til Stokholm 1644 l. c.
- 5) *Refutatio manifesti Svecici* paa latin, tydk og dansk. Kbhvn. 1644, l. c.
- 6) *C. Aagaard Laurus Cimbrica s. poema heralium de victoria Christ. IV adversus classem Svec-Batavæ d. 16. Maj. 1644. Hafn.* 1644. fol.
- 7) *Diarium Tychopolitanum* oder kurze Verzeichniß dessen, was seit mehrenden Schwedischen Einfals in Holftein, gegen dieselben, aus Glückstadt tönirt und effektuirt worden. 1646. 4. l. c.
- 8) Ursachen des neuen dänischen Krieges mit Schweden, s. *manifestum Regis Danic.* 1644. 4.
- 9) *Refutatio* der dänischen Ursachen, Belgicæ. Lugd. B. 1645, 4.
- 10) Teutsch Gespräch von der Schweden Invasion im Holftein und Dänemark. 1644.
- 11) *Discursus, an Sveci Danicæ rite invadere potuerint.* 1644. 4.
- 12) Copia Schrei-

bens eines vornehmen Schwedischen von Adel, worinnen der Crön Schweden feithero geführte noch führende und vorhabende Confilia und Desseins wegen des langwidrigen teutschen und angefangenen dänischen Krieges entdeckt werden. Francof. 1644. 4. Skal og være paa Latin.

13) *Danici cujusdam Ministri fidelis relatio ad Regem, super hodierno rerum statu.* 1645. 14) *Amici ad amicam epistola de statu tractatum pacis.* 1645. 4.

15) Neue dänische und Schwedische Mercurius. 1645. 4. Endnu, kan til denne Krigs Historie regnes 16) School om Rendsborgs Beleiring 1645. Se Sk. L. 3. Sk. for 1807.

17) Dom imellem H. K. M. Kristian 4. og velbaarne Holger Rosenkrands anlangende Borringholms Lehu Administration 1647. I Ny D. q Mag. 2 B. 18) Rådhus høyes om denne Krig: *Belli Sæco-danici Insuper af*

Winstrop. *Oratio latina.* Hæft. 1640. 4. Paa dansk udlat af Peder Hermansen ib. 1647. De øvrige til denne Krig hørende offentlige Akter paa visse Qvistgaard i sin *Index chronologicus.*

Vilgaae nu til de øvrige Skribenter, som have Noget til Oplysning i K. Kristian den 4. aandre Regerings- Foretagender: 1) Kort Overflag paa alt Rigets Indtægt og Udgift, som er gjort og tilliammendragen d. 24 Dec. 1602. I Schlegels Samlung zur dän. Gesch. 1 B. 1 St. 2) Egenhændige Anzeichnungen in Kønig Christian IV Schreibkalender von den Jahren 1607-8. l. c. 2 B. 3 St. 3) Kristian den Fjerdes Skrivkalender fra 1614 og 1616. I Suhms ved Nyerup beførgede Samlinger 2 B. 5 og 4 H. p. 91. 4) Samme Konges Optegnelser for Aaret 1621 findes hos Schlegel l. c. 2 B. 1 St. p. 26. 5) Königlicher We

ker oder K. M. zu Dänemark Erinnerungs- und Ver-
 mahnungsschreiben an Herzog Friederich Ulrich zu Braun-
 sehweig und Lüneburg wegen des bösen Regiments Se:
 fürstlichen Gnaden Landdrosten. Im Jahr 1620 den 23
 Dec. I sidste Del af Büschings Mag. 6) König Chri-
 stian IV Brieft an den Kanzler Friis auf Kragerup. Se
 Schlegels Saml. 2 B. 2 St. p. 69. 7) Rigsraad Fri-
 herre Gabriel Oxenstjernes Tale til K. Kristian den 4 i
 Daumark 1622. Er en Anmodning om, at de Svenske
 maatte gæennem Danmark føre Krigstropper bestemte med
 Pölen. Findes i Lønholds Uplysningar til Svenska Histo-
 rien, cfr. K. l. E. 1778, p. 798. 8) K. Kristian den 4
 egenhændige Breve fra 1630. I Ny d. Mag. 1 B. 7-11
 H. 9) Instruktion for Malte Juul, da Han som Gesandt
 sendtes til Rusland 1631. I Ny d. Mag. 2 B. 12 H. Et
 et vigtigt Bidrag til Historien om Danmarks og Ruslands
 gænsidige Forhold i den Tid. 9b) Axel Gyldenstjernes
 Dagbog paa hans Rejse til og fra Moskow 1602-3, udgivet
 med Anmærkninger af Pr. Engelstoft; i historisk
 Kalender for 1814. 10) *Carl Ogiers Epheme-
 rides s. iter danicum, svecicum, polonicum*, i Aarene
 1634-35, cfr. K. l. E. 1797 p. 508. Hvad danske Efterretnin-
 ger angaaende se Morgenposten for 1791 pp. 773, 793, 808.
 Af denne Reisebeskrivelse har Odin Wolff overlat en Del i
 Iris og Hebe 1767. 1 Kv. pp. 1. 161. 289. 2 Kv. p. 40.
 11) Paa Kongens Bibliotek skal findes den engelske Mini-
 sters ved det danske Hof Sidneys Relationer i deene
 Konges Tid. cfr. K. l. E. 1792 p. 269. 12) Om denne
 Konges Ridderordener se Worm 3 D. p. 171. 13) O.
 Wind Taksigelse til Gud, at de Hamburger sig nu som Un-
 derfaatter hos vor allerneaadigste Konge have indfattet.
 Kbhvn. 1642. 8. — Den ostindiske Handels Etablering var

en af de ikke uvigtige denne Konges fredelige Foretagender, hvorom derfor bør eftersees: 14) Beschreibung der ersten dänischen Reisen nach Ostindien in den Jahren 1618 bis 1622, aus der Handschrift des Kommandørs der Flotte und nachmaligen Reichs Admiral Ove Gjedde. I Schlegels Saml. zur dän. Gesch. 1 B. 2 St. 15) O. Gjeddes Bericht von seinen Unterhandlungen mit den Kaiser von Cailon und dem Naichen von Tanjour, med Opfysninger af Udgiveren, 1. c. 3 St. 16) Umständliche Nachricht vom Ursprunge der ostindischen Kompagnie in Dänemark. Aus Urkunden 1. c. 3 u. 4 St. I første §. er tillige en Udligt over de Skribenter, som til den Tid havde fortalt Noget om denne Handel. 16 b) Geschichte der ostindisch-dänischen Handlungsgesellschaft; med et Kort over Distriktet Tranæbar; findes p. 245 ff. i Allgemeine Geschichte der ost- und westindischen Handlungsgesellschaften in Europa, aus dem Engl. von I. S. Sender, 2ter Theil. Halle 1764. 4. 17) Nogle Efterretninger om Wilhelm Leyel og den danske ostindiske Handel under hans Bestyrelse af Niebuhr. I Sk. L. S. Skr. 1805. Angaae Kristian 4 sidste Regeringsaar. 18) Efterretninger om Marselius Boshauwer. I Ny d. Mag. 1 B. 12 H. — En af K. Kristian den 4des svage Sider var Hans Hengivenhed for Kønnen, som derfor spiller en altfor vigtig Rolle i denne Konges Historie, fornemmelig Kirstine Munk, hvem Kristian endog lod sig vie til, og de med Hende avlede Børn. 19) *Amores Christiani IV* med adskillige Bilag. Saaledes kaldes Suhra en Samling af Breve og Efterretninger Kirstine Munk fornemmelig angaaende, som han har ladet indføre i sine ved Nyerup besørgede nye Samlinger til den danske Historie 1 B. 1 H. 20) A. Kalls Efterretninger om Frue Karen Andersdatter, samt Kristian den

4 Bindebrev til Hende. I Ny d. Mag. 2 B. 1 H. 21) Nachricht von Wäldemar Christian Guldenvøve, Grafen von Schleswig-Holstein, Sohn des dän. Kön. Christian 4 von der Christina Munk, Reise nach Rusland zur Vermählung mit des Zaren Mich. Fedrowitsch Tochter Irena. I Büschings Mag. 10 Th. 22) Des dänischen Reichsraths angestellte Versicherung, daß Christina Munk Königs Christian IV rechtmässige Gefellin gewesen sey. 1548. I Büschings Mag. 4 Th. 23) Handlingar om K. Christian 4 Dottres Upsoftra i Sverrige 1628-29. I 2 D. af Lønhome Uptysning i svensk. Hist. cfr. K. 1. E. 1778 p. 781. 24) Smaatræk af Kristian 4 Tider. I Journ. for Polit. 1796 1 Kv. pt 148. — 25) N. Helvaderus Relation om Vandfloden i Desbr. 1615 i Eiderstedt, Nordstrand o. s. v. København 1616. 8. 26) Sammes Relation was sich bey das fürstl. Lehn-Jamfängnis zu Coldingen den 2 Des. 1616 zutragen. Slesvig 1616. 4. 27) L. Engelstofts Efterretninger om den svenske Enkedrønnings, Marie Eleonoras, Undvigelse til Danmark og Ophold der, i Aarene 1640-43. I Sk. L. S. Skr. 1811. 28) Se og herom et interessant Brev i Journ. for Polit. 1794 2 Kv. p. 191. — Om den til Tronsfølger udvalgte, før sin Fader bortdøde, Prinds Christian, saa kaldet den 5, der ofte deltog i de offentlige Regeringsfeger, har Sibbern p. 201 følgende Skribenter, der dog egentlig kun omhandle enten hans Valg eller Formæling eller Begravelse, og derfor kun lidet eller intet lære Os at kende Prindsen som Menneske, mindre som Første. 29) Claud. Christ. Lyschanders Udvelelser og Hyldings Historie af Christian V. Khvn. 1623. 4. 30) *Wellichii Westhovi Cimbri Comitum Palatini et Equitis poemation in festum connubiale Christiani V cum Magd. Sibylla. 1634. 4.* 31) *G. Holst, Triumphus nuptialis danicus* 3: Be-

fchreibung des| Beilagers C 5 mit Magdalena Sybilla. Ko-
 penh. 1635. 4. Samme paa Dansk. *ibid.* 1637.
 4. 32) Om det ved Formælingen holdte Ka-
 rusel se Morgenposten 1791 p. 191. 33) I. L. Wolf
 Beskrivelse, hvorede det er tilgaaet ved Prins Christian
 den 5 Ligs Indfættelse i Vor Frue Kirke. Kbh. 1648. 4.
 34) De øvrige Taler i Anledning af Hans Død ere af Al-
 bert Bartholin — Korfits Trolle — Peter Winstrup den
 Yngre — Kasper Brochmand — Hans Svaning — Iak Wel-
 ler — og Gotfried Gæhus. 35) Om K. Kristian den 4
 yngre Prinds Uldrik, der døde 1633, se de af Moller an-
 førte Ligprækener i *Iag. ad Hist. Chersf. Cimbr. P. 1*
cap. 12 §. 8. 36) I. P. Refen-Ligprædiken over Dron-
 ning Anna Katrins. Kbh. 1612. 4. — Vigtigere ere de
 i Anledning af denne Konges egen dødelige Afgang holdte
 Taler, som tildels afgive karakteristiske Bidrag til Kund-
 skab om den baade som Konge og som Menneske stedsmærk-
 værdige Kristian den 4. 37) *Laur. Mart. Schavenii*
Oratio in obitum Christiani IV. Hafn. 1648. 38)
Casp. Eras. Brochmand Oratio in funere Christiani IV
 1649. Fol. 39) *Ioh. Svaningii Idea boni Principis.*
Hafn. 1648. 4. 40) *Petr. Winstrupius Rex Dano-*
rum Davidicus. Hafn. 1648. Fol. *oratio in justis fu-*
nabribus Christiani IV. 41) *Laur. Iacobi Speculum*
Principis vitæ et mortis in obitum Christiani IV. Hafn,
 1649. 4. 42) *Frid. Rheder oratio de Christiano IV.*
angelo Daniæ tutelari. Lips. 1674. 43) *Nic. Aa-*
gaard Academia Soranæ oratio in exequias Christiani
IV. Sorø 1648. 4. 44) Om de flere Digtere, der
 have besjunget denne Konge, se *Frid. Rostgaard Deliciæ*
Poet. Dan. T. 1. — Endnu bør til denne Konges Histo-
 rie anføres: 45) Dr. Laur. Iacobsens Hindsholms Døgbog

medens han var Hofprædikant hos Kong Kristian den 4. Kbhv. 1779. 8. cfr. K. I. 1779 c. 331. Om nogle af denne Konges mange Reiter se 46) Charilius Kong Kristian 4 Reise omkring de norske Kyfter indtil de russiske Grændser 17 Apr.-13 Jul. 1599; indført i Schlegels Samlung zur dän. Gesch. I B. 4 St. 47) Sigvard Grubbes Dagbog af Nyerup i Iris og Hebe 1800 2 Kv. p. 97 og 241. Deri og Christian 4 Reise til Nordkap 1599. Originalen er Latin; men er nok udførligere. Journa. for Polit. 1808. 4 Kv. p. 269. — Endnu afgive Bidrag til Krist. 4 Historie følgende: 48) Danske Iomfruers Sæder i Aaret 1594; ved O. Wolff i Iris 1795, 1 Kv. p. 144. 49) Umennesket Sigvart, Baron von Reinschatt til Herningsholm, et Uhyre af Menneskeplager. I. c. 4 K. p. 16 49b) Den berømte Astronom Tyge Brahes Levnet i: P. T. Wandal, de paa Iegerspris hædrede Mænds Levnets beskr. Kh. 4. 50) Om Christian den Fjerdes mislykkede Forsøg paa at afskaffe Vornedskabet i Aaret 1644. Af Engelstoft i det Sk. L. S. Skr. 1815, I H. 51) *Nic. Kragius Oratio legati regis Daniæ habita in comitiis coram rege Poloniae Sigismundo III A. 1601, Warsovia. Cætonia 1612. 8.*

Frederik den Tredie. I vore om Kristian 4 anførte almindelige Historier, vil og Sønnens Frederik 3 Historie findes; thi nogen særskilt Forfatter har ikke afgivet sig med at beskrive hele denne Konges Historie. Skribenterne om K. Frederik 3 Hylding og Kroning ere her af mere Vigtighed, end ved de foregaaende Konger, med Hensyn til de Vanskeligheder og den deraf fulgte svære Haandfæstning, som ledsagede denne Konges Valg. 1) Om denne Haandfæstning se Kansellitaad Deichmans Brev til Langebek i Langebekians p. 53-72. 2) Selve Haandfæstningen ha-

ves i Holbergs Danmarks Historie. Vi ville nu anføre de Kroningen angaaende Skrifter efter Sibbern p. 202-3.

3) Kasp. Brochmand K. Frederik 3 Kroningsbeskrivelse. Kbh. 1650. 4. 4) *Alb. Bartholini oratio gratulatoria ad Fredericum 3, regem danicæ: Hafn. 1649. fol.*

5) *E Pontoppidan Panegyricus in coronatione Frederici 3. Hafn. 1648. fol.* 6) *Ioh. Rhederi applausus gratulatorius in auspiciis Frederici III. Hafn. 1648.* 7) *Christ. Jan. Iersini Oratio gratulatoria Syriaca in auspiciis imperii Frederici III. Witteb. 1649. 4.* 8) *Ang. Lucii Grasseri Homagium Friderico III præsitum. Hafn. 1648. 4.*

I Øvrigt ere den ulykkelige svenske Krig og Enevældets lykkelige Indførelse de vigtigste Begivenheder under denne Konge, hvilke og have beskæftiget flere baade indenlandiske og udenlandiske Skribenter.

9) Otto Krags og Frederik v. Ahlefelds Relation om deres Ambassade til Kurførsten af Brandenburg. Er et vigtigt Bidrag til deane Krigs Historie, som findes i Suhms ved Nyerup udgivne Saml. 1 B. 1 H.

10) Ditlev Ahlefeld Briefe u. Verrichtungen am Brandenburgischen Hof wegen des schwedischen Kriegs. 1658. 4.

11) Sammes Bedenken, warum Frfd. Wilhelm Churfürst von Brandenburg, unerwartet der polnischen und ungarischen Völker, in Schwedisch-Pommern einbrechen sollte, A. 1658 geschrieben.

12) Karl Gustavs Instruks af 3 August 1657 for I. F. v. Frilendorff og øvrige Underhandlere hos Engellands Protektor Cromwell, er og et nyttigt Bidrag til samme Krigs Historie; findes i Ny d. Mag. 3 B. p. 56 og 72.

13) Rog. Mantley History of Vares in Denmark 1657-60. London 1670. fol.

14) Terlons historiske Mærkværdigheder, Kongen af Frankrig overgivne som Rap-

port om hans Underhandlinger ved de danske, svenske og polske Hoffer, fra Aaret 1659 til 1667. Af fransk paa dansk overfattede og med adskillige historiske Anmærkninger oplyste af A. S. Delgast i to Dele. Kbh. 1753-54. 8. Den franske Original er trykt i Paris 1681-82. cfr. K. l. T. 1754 p. I og Nachr. von d. Zust. der Wissensch. u. Kunst. in Dän. 2 B. p. 62. 15) I. H. Schlegel Abhandlung über den Olivischen Frieden von Jahr 1660 in Verbindung mit dem zu derselben Zeit verhandelten Kopenhagener Frieden, nach Anleitung von Böhmi *Acta pacis Olivienfis*, und des dänischen Gesandten Christoffer Parsbergs Handschriften. Et vigtigt Aktstykke i denne Tids Historie; findes i Saml. z. dän. Gesch. 2 B. 3 St. Om disse Böhms Akter og Parsbergs Relation med Udgiwerens Anmærkninger samt Tillæg af Breve og Dokumenter cfr. K. l. E. 1767 p. 126. Se og 16) Kristoffer Parsbergs Relation om sin Ambassade ved den Oliviske Fredskongres, som nu kan læses paa dansk, hvori og Originalen er skreven, i Webers Samlinger til den danske Historie, hvoraf, som foran er anført, kun et lille Hæfte udkom, Kbh. 1775, 8. 17) *Acta pacis Olivienfis inedita. Recensuit, illustravit, tabulas publicas et observationes adjecit I. G. Böhmius*, (hvori de to Foransørte haves.) Urat. 1765. cfr. Fortg. Nachr. v. d. Zust. d. Wissensch. u. Kunst. 3 B. p. 194. Se og Worm 3 D. p. 592. 18) Anzeigung der Kriegshändel, die sich zwischen den Dänen und Schweden zugezogen, Forfatteren skal være Greflinger, Notarius Publicus i Hamborg, hvor Bogen er udkommen 1658. 8. 19) Petrus de Lange Successe Wapenen gevoert in Polen, Pruyßen en Dennemarcken. Amst. 1660. 12. 20) *Sedes et origo belli Danó-Suedici*. Amst. 1650. Er egentlig en Beskrivelse over de 3 nordiske Riger. Men i 8de Kap.

beskriver Forf. denne Krig, dens Anledning, og Fremgang til Frederiksdodens Indtagelse. 21) *Ius sociale armate Daniæ etc.* Hafn. 1657 da i Jun, hvori da og Aarsagerne opgives til den mod Sverrig beslattede Krig, som dog udsørligere findes i 22) Manifest aus Ihr. Kön. Majst. zu Dänemark sich ihre Reiche und Länder wider König Carl Gustav zu schützen u. s. w. mit Beilagen A — L. Kopenhagen 1657. 23) Paa begge disse Deduktioner udkom til Gripswalde 1657 en tysk Befvarelse og Gændrivelse, ligesom og til samme Tid en svensk Befvarelse. Karl Gustav selv udgav og til Stettin en latinsk Skrivelse til Kurførsten af Maynz og andre det tyske Riges Kurførster, dat. 6 Juli 1657. En lige Skrivelse udkom og til det tyske Riges Stænder fra den svenske Resident i Frankfurt, Snoilsky. Se endvidere 24) Discours zwischen einen Holländer und einen Dänemärker ueber den Zustand gegenwärtiger Zeiten. 1657. 4. Originalen er hollandsk. 25) Hollandsk Præfjen vom Nordischen Kriege gehalten zwischen Peter Ianson, Kaufmann, und M. Peer, Feldpredigern. Forfatteren skal være Joh. Balt. Scuppius, en efter Moliers Dom god Théolog, men partisk Historiker. 1657. 26) *Boni civis ad cives fidelis admonitio de necessitate conjunctionis clasfis belgicæ et danicæ.* Hafn. 1657. 4. Ifølge Bartholin de script. dan. tilkægger Sibbern den bekendte Gunde Røtenkrands denne Advarsel. 27) Om den Roeskildske Fred og de øvrige dertil hørende *Acta publica* se Qvistgaard p. 105 sqq. — Den roeskildske Freds pludselige Brud og derpaa fulgte Københavns Beleiring foranledigede følgende Skrifter: 28) Kurtzer aus den *Actis* und *Protocollis* gezogener Bericht, was nach den Røschildischen Frieden und Kopenhagenschen Tractaten, bis auf die Belägerung von Kopenhagen und Cronenburg, passiret,

Hafn. 1658. Paa dansk, latin og 'tyfk.' 29) *Expositio causarum, quibus S. R. M. Sueciæ, bellum a rege regnoque Daniæ sibi illatum, etiam post pacem Roschildensem continuare coacta fuit.* 1658. 4. Paa latin og tyfk med flere Bilag. 30) Wahr- und gewissenhaffter Unterricht, dadurch die expositio und Erörterung der Ursachen, warum der Krieg nach dem Roschildischen Frieden noch weiter soll fortgesetzt seyn, aus eigenen Schwedischen Worten, Beylagen und Autoren gründlich wiederlegt wird durch Philantropum Veronensem. Hafn. 1659. 4. 31) *Tela Suecici aranei, injustitiæ armorum prætexta, in expositione causarum, quibus S. R. M. Sueciæ bellum a Rege regnoque Daniæ sibi illatum etiam post pacem Roschildiæ initam continuare coacta fuit. S. R. M. Daniæ jussu a fideli ac bono Patriæ civis disrupta.* Hafn. 1660. 4. Fortatteren skal efter Bartholinus Vidnesbyrd være forhen anførte Gunde Rosenkrands, hvøm og tillægges. 32) *Speculum fidei danicæ et perfidiæ Svecicæ.* Hafn. 1659. 4. Se Worm 2 D. p. 283. 33). G. Rosenkrands *de legato Suesico, durante obsidione Hafniensi, a Rege Daniæ jure detento.* Hafn. 1659. 12. 34). *S. R. Majestatis Sueciæ binæ literæ priores ad S. R. M. Christianissimam, et posteriores ad Generales Ordines foederati Belgii, continentes causas expeditionis in Seelandiam contra Regem Daniæ, d. 21 Aug. 1658.* 35) *Epistola Regis Sveciæ Caroli Gustavi ad P. P. foederati Belgii de recuperando cum Daniis foedere, recensita et illustrata.* 1658. 36) Antwort-Schreiben an den Königl. Schwedischen Rath Cojet, betreffend die Auslegung der vorgegebenen Ursachen, welche S. K. M. zu Schweden *ad reassumptionem armorum*

zu einem nie erhörten Friedensbruch gegen Dänemark angetrieben hätten. 1659. 4. 57) Wahrhaftiger Bericht und Abdrück der Schwedischen Ruptur und Friedensbruch, fürnemlich im Fürstenthum Holstein. Glückst. 1658. 4. 58) *Epistola amici ad amicum de causis renascentium disfidiorum Sveco-Danicorum.* Hamb. 1658. Paa latin og tyfk. 59) Antwort eines guten Freundes auf dieses Sendschreiben 1559. Paa latin og tyfk. 40) Copia Schreibens der Königl. Dännemärsch. Regierung zu Glückstadt an die Röm. Kayserl. Maytt. wegen der Schwedischen Ruptur des Röschildischen Friedens 1658. 41) Einfältige Gedanken über die zwei Fragen, 1, Ob die Hostilitäten nach dem Röschildischen Frieden ein ganz neuer Krieg, oder Continuation des vorigen, und wer der eigentliche Anfänger sey. 2, Welcher Theil an Nicht-vollziehung des Röschildischen Friedens schuldig. 1659. Er et Forfvar for de Svenske. 42) Abdruck eines Schreibens Ihr K. M. zu Schweden an die Hochmögenden General-Staaten, 1658. 43) Privat-Schreiben, worinnen gewiesen wird, das der Kayser, Pohlen, Dännemark und Brandenburg wol befugt sind, Schweden allenthalben zu bekriegen, zu besreiten, und zu einem sichern Frieden zu nöthigen, datirt Warburg den 1 Aug. 1659. 44) Memorialien von dem Französischen und Englischen Ambassadeurs an die H. Herren General-Staaten, betreffend den Krieg zwischen den Nordischen Königen. d. 30 Novbr. 1658. 45) Discours oder hochnöthige Erörterung der Frage, ob die zu Franckfurt vorm Jahr gemachte Alliance etlicher Chur- und Fürsten des Reichs mit Frankreich und Schweden, solche Alliirte, wenn Dänemark, wegen letzteren Friedens-Bruch, die Schwedischen Provinzien im Reiche angriffe, Schweden zu assistiren verbunden, oder vielmehr Dänemark als einem

friedsüchtig überzogenem Theile, Stand des Reichs,
 und Glied des Nieder-Sächsischen Raytes. 1659. 4. 45) Brandenburgische Proposition an Holland, wegen der Französischen, Englischen und Holländischen Ministers Abrede, zu Beylegung der zwischen der Nordischen Königen verzierenden Zweyspalt. 1659. 4. 46) Vortrag und Schluss des Französischen, Englischen und Holländischen Gesandten den 1 Mai 1659. Zu Beforderung eines ewigen Bündnisses und Vereinigung beyder Könige in Dänemark und Schweden. 47) Historische wahrhafte und ausführliche Beschreibung, was in denen Friedensunterhandlungen in Dänemark bis anhero vorgelauffen; mit Beylagen. 1659. 4. 48) *Mercurii Europæi divinatio de pace septentrionali.* 1661. 49) *B. W. Lixdorff Poema in Caroli Gustavi Transitum maris Baltici cum versione Gallica.* Hafniæ 1758. 8. Er og oversat af O. S. Khv. 1762. 4. og af Biskop Tetens i Viborg, hvilken sidste Oversættelse findes indført i Viborg Samler for 1774. No. 2. cfr. Worm I D. p. 639 og 3 D. p. 486. 50) Iakob Nielsens Optegnelser om de Svenskes Regering over Trondhjems Bye og Lehn 1658; i Ny d. Mag. I B. p. 62 og 84. 51) Niels Saxtrup Tvende Stykker til den danske Krigshistorie i Aarene 1658 og 59. Kbh. 1775. 8. Angaae vel fornemmelig Nakkov, men har dog et og andet Bidrag til den hele Krigs Historie, cfr. N. K. Journ. 1776 No. 23. 52) *H. M. Wallensbec diarium obsidionis Hafniensis.* Hafn. 1660. 4. Paa dansk og latin. 53) Ogsaa have en anonym Dagbog om denne Beleiring paa dansk. Kbh. 1658. 4. 54) Ligeaa en paa Latin, ogsaa af en anonym Forfatter, der tillige beskriver Söslaget i Øresund; er udgiven 1662 i Haag. 4. 55) A. M. Hjørings Leyerkrands, et

et samtidigt Vidnes Historie om Københavns Beleiring fra 21 Aug. 1658 til 27 Maj 1660. 56) Sammes Leirpolitie eller hvad Skik og Ordning udi Københavns Beleiring holdtes. Kbh. 1661. 8. Udtog heraf er given ved O. Wolff i Iris og Hebe for 1803. 3 Kv. p. 193. 57) *V. Beringii obsidlo hafniensis.* Hafn. 1676. 58) *I. G. Bøhmii de Viti Beringii historia obsidionis.* Hafn. 1758. indeholder en Anekdote om dette Værk, cfr. Fortges. Nachr. von der Zust. d. Künst. u. Will. 3 B. p. 214. 59) Frederikshalds Ærekrands, bestaaende af de 4 Aars 1658 — 1659 — 1716 og 1718 fjendtlige Indfald og Beleiringer, sammen- skreven af Ionas Riis, er indført i dansk Museum for Juni 1782. 60) I. A. Scheffer Fynske Skakspil, exerceret paa Frederiksdag den 14 Novbr. 1660. En Vise over Slaget, som de Svenske tabte i Fyn. 61) L. Engels- toft Nogle Fragmenter om Dr. R. E. Brøchmands Røktorat ved Københavns Universitet i Aarene 1658-59. Kbh. 1803. 4. Findes og i Sk. Museum for 1803. 62) Rigsraad Kristian Skeel tvende Skrivelser af 1658 og 59 til sine Kol- leger. I Suhms Nyerupske Saml. til den danske Historie 2 B. 4 H. p. 299. 63) Ekscerpter af Frue Iensens Dag- bog gaae til 27 Aug. 1660, l. c. p. 317. 64) L. Thura Hans Røstgaards Liv og Levnet; Kh. 1726. 4. 65 a) *O. Fjelkekrone concionalis precatio de faustissima Danorum regni, instauratione et prepagatione, nec non ut hostes ejus reprimantur et pudefiant.* Habita in tem- plo arcis Hafniæ d. 27 Apr. 1659. 4. 65 b) *I. Ra- senkrands Panegyricus Paci Belgii dictus.* Franek. 1685. 4. 65 c) *Ej. Panegyricus ad Federicum III.* Hafn. 1657. fol. 66) Det videre om den Københavnske Fred og de øvrige offentlige Akter se Qvistgaard p. 103 fl.

Med denne ulykkelige svenske Krig, og især med Københavns Beleiring, staar Enevældets Indførelse i Forbindelse, som Aarsag og Virkning. Hos Skribenterne om denne sidste i K. Frederik den 5 Historie vigtige Begivenhed findes derfor endnu et og andet Bidrag til hin Krigs Historie. 67) Mandtallet paa den lige til 1660. faa mægtigt og overmodige danske Adel hæves en samtidig fuldstændig Efterretning om i Suhms ved Sandvig udgivne Samlinger 2 B. 2 H. 68) Udtoget af den svenske Resident Magni Dürells Relation om Danmark l. c. 3 H. er og vigtigt til Kundskab om Danmarks Datids Forfatning i Almindelighed og især til Aristokratiets Historie. 69) Borgerstandens Befværing og Forslag før Souverænitetens Indførelse. I Suhms ved Nyerup udgivne Nye Samlinger til den danske Hist. 1 B. 3 H. p. 197 og 219. 70) Bidrag til Souverænitetshistorien l. c. p. 230 til 276. 71) Endnu tvende hidtil utrykte Dokumenter til ydermere Oplysning i Souverænitetshistorien l. c. 2 B. 3 og 4 H. 72) Vise-Statholder Frederik Gabels hemmelige Efterretninger om Kongeloven og Enevældsmagtens Indførelse, l. c. 3 B. 1 H. 73) Bøndernes, 6000 i Tallet, Klage over Adelen til K. Frederik 5, dat. 15 Novbr. 1660; i Minerva 1787, 3 Kv. p. 274. 74) Kay Lykkes Dom af 1660; i Minerva 1804, 3 Kv. p. 133. 75) En Nyborg Byes Deputerets Relation om Souveræniteten; i Rigels's Kristian den 5 Historie, p. 27; med en Deldertil hørende Dokumenter. Paa disse tildels autentiske Aktstykker og en af den fortjente Langebek forfattet, i Haandskrift opbevaret, Historie om Suveræniteten grunder sig følgende velskrevne 76) Geschichte der dänischen Revolution im Jahr 1660, vom Hofrath Spittler in Göttingen; Berl. 1776. 8. Thi den ensfødige Resoussion i K. l. E. 1796. p. 327 kan

ligesaa lidet nedfættede denne Histories Værd, som den maadelige danske Oversættelse, der er gelejdet med Fredrik den 5 Haandfæstning af 8 Marts 1648. se K. I. E. p. 58. Det bedste, som forhen om denne Revolution' havdes, var 77) Dr. F. D. Häberlein umständliche historische Nachricht von Einführung der Souverainitet und Erbgerechtigkeit im Königreich Dänemark. Wolfenb. und Helmst. 1760 cir. K. I. T. 1761 p. 102. 78) Herman Conrings Svar paa det Spørgsmaal: ved hvilke Midler kan Kongerne af Dannemark bedst forebygge, at den indførte Suverænitæt ikke stødes omkuld. Se Minerva for 1792, 3 Kv. overlat af Nyerup. 79) De flere Lovtaler, der holdtes efter Enevældet med Hensyn til, hvorledes samme da anfaaes, se Thotts Katal. T. V. P. 1, p. 507.

Til denne Konges Historie hører og Krigen med Engelland, foranlediget af den Beskyttelse, som i Bergens Havn gaves en af de Engelske forfulgt hollandsk Flaade. 80) *Orosius Annale Disfertatio de bello Dano-Anglico deque disensionum inter geminos populos contentionumque causis. Inprimis autem de iniquitate Anglici scripti, quo in denuntianda hostilitate et gentium perpetuas consuetudines, et supremam per orbem majestatem violarunt.* Hafn. 4. Vitus Bering er den egentlige Författer, cfr. Sibbern p. 217. 81) Denne Krig fortælles og i 2 Del af der durchleuchtigen Sehelden dieser Zeit i Ruyters Levnet p. 273. 82) Ellers skal en Præst i Bergen Thomas Gilbertsen Thomsen have efterladt sig i Haandskrift en fuldstændig og paalidelig Efterretning om den engelske Flaades Angreb paa Bergen og den der i Havnen liggende hollandiske Flaade 1665. Dette Haandskrift opbevaredes endnu 1756 af en Kanselliraad Myre i Bergen. Se Hatings Præstehistorie om Bergen. p. 179.

Tilfidsft maa vi anføre Skribenterne om de underdanne Konge mærkelige Mænd, hvoraf Ulfeld og hans Svoger Schefted ifær ere de mærkeligfte. Om den Første fe: 83) Bericht von Dina Winhowers und Jürgen Walthers Sache; angeführt in Kopenhagen. 1651. 4. 84) Kristoph Kranthoffs Bericht wie er unschuldig von Frederico III mit Gefängniß belegt. 1651. 4. 85) Ehrenverantwortung wieder Dina und Walther, 1652. 4. Er og baade paa hollandsk og latin. 86) *Causæ, quæ Daniæ regno ad tempus excedere compulerunt et coegerunt Cornificium Ulfefeldium, Magistrum Palatii Regis Daniæ.* Skreven af Ulfeld Selv den 12 og 14 April, da han opholdt Sig i Stralsund 1652. 87) C. Fofs *Judicium de morbo Cornificii Ulfeld.* Hafn. 1659 4. 88) K. Ulfelds liflige Praktiker. 12. Haves og paa Latin, og skal en I. H. Pauli være Forfatter. 89) Adelens underdanigste Deklaration til H. K. M. af Danmark imod Korfitz, tilforn kaldet Greve af Ulfeldt, hans falske Angivende. Kh. 1663 4. 90) Korfitz Ulfelds Livs og Levnets Historie af H. P. i 2 Parter Kbh. 1746 — 47. 4. cfr. Nachr. von d. Zust. d. Wiss. 2 B. p. 661. 91) Leben des Grafen K. Ulfeld. Bresl. u. Leipzig 1790 8. Se K. I. E. 1791 p. 50, og Nachr. von d. Zust. der Wiss. und Kunst 2 B. 320. 92) Et og Andet om K. Ulfeld af G. L. Baden, Minerva 1806 1 K. p. 1. 93) Merkvürdige Lebensbeschreibung, Eleonora Christina, Gräfin von Ulfeld, Tochter Christian des Vierten. Kop. 4. Leipz. Er vel en Oversættelse af C. G. Mengel, men forøget med adskillige Arkivdokumenter og Efterretninger om Kristina Munk; cfr. K. I. T. 1757, p. 557. 94) Hannibal Schefteds Ambassade i Frankrig af Moldenhawer. Foruden, at man heraffæer

Danmarks Forhold til Frankrig i Aarene 1661 — 62, saa lærer man og nøiere at kende denne store Statsmand, med hvis Karakter disse Efterretningers lærde Udgiver saa meget sympatiserer, at man maatte ønske, han vilde skænke Os en fuldstændig Levnetsbeskrivelse af Sehested. I Sk. L. S. Skr. 1606 og 1808. 95) Otto Sperlings Levnet. I Suhms Nyerupske Samlinger, 3 B. 3 H. 96) Tvende Breve angaaende D. O. Sperlings Arrest. I Ny d. Mag. 3 B. p. 30. 97) Peder Benson Mylius, den vidt berømte Søhelts Cort Siverisen Adellers mærkværdige Livs og Levnets Beskrivelse. Kbh. 1740. 4. 98) C. Smith Lovtale over C. S. Adeler. Kbh. 1779. 8, cfr. K. Iurn. 1779 c. 181. 99) N. D. Riegels, Skilderi af Dronning Sofia Amalia. I Hans (maae historiske Skrifter. Ogsaa dette Skilderi er, som Alt af denne Forfatter, proppet med ugrundede Invektiver og upassende Sarkasmer, dem allens Agt for vort Kongehus, som skylder denne Dronning saa meget, burde have holdt Forfatteren fra. — Til Oplysning om de under denne Konge forefaldne holstenske Stridigheder bemerkes efter Møller følgende Skrifter: 100) Königl. Dänischer u. fürstl. Gottorfischer kurzer, jedoch grundlicher, Bericht des nicht weniger unfüglich, als gar unförmlich, geführten Processus, Herzog Joachim Ernsten zu Holstein Plön, wieder Ihre Königl. Majestät, und Herzog Christian Albrecht zu Holstein Gottorf u. s. w. 1667. 4. 101) Fürstliche Plönische Schutz-Rede wieder den Königl. und Gottorf. Bericht des unförmlich geführten Plönischen Professus; 1668. 4. 102) Dänischer und Gottorfischer erwiedrigter Bericht u. s. w. 1668. 4. 103) Plönische Defensions-Schrift wieder den so genannten erwiedrigten Bericht. u. s. w. 1669. 4. 104) *Acta Glückstadtensia d. 12 Octbr 1667 inter Fredericum III et Christianum Alber-*

lum erecta. 105) Plönische Vorstellung des näheren Successions-Rechten Herzog Ioachim Ernstens zu Holstein-Plön, an den Graffschaften Oldenburg und Delmenhorst, vor I. K. M. zu Dänemark, und Fürstl. Durchläuchtigkeit zu Gottorff. 1668. 4. 106) Königl. Dänische und Gottorffische gründliche *Informatio Iuris et Facti*, woraus augenscheinlich erhellet, daß I. K. M. und Fürstl. Durchl. zu den Graffschaften Oldenburg und Delmenhorst privative berechtigt seyn, entgegen gestellet der Plönischen Vorstellung. 1668. 4. 107) Die Plönische Vorstellung aufs neue wieder aufgelegt und mit einer Ablehnung der gegenseitigen *Informatio Iuris et Facti vermehret.* 1668. 4. 108) Dänische und Gottorffische actenmäßige, und zu Rechte fest gegründete, Ursachen, warum I. K. M. und F. D. zu denen in wirklichen Besiz habenden Graffschaften Old. und Delm. allein und privative berechtigt, und das fürstl. Haus Plön mit ihrem Gesuchen nicht zu hören, sondern abzuweisen sey. 1670. 4. 109) Extract aus des Herzogs und Bischofs Testament 1654. I Büsch. Mag. 15 Del. 110) G. Rosenkrands Retorsion paa nøgde vånartige Uthsprideller om sin Undvikling af sit Fædreland. 1664. 4. De øvrige Skrifter om disse Stridigheder høref under følgende Regering. — Endnu høre til denne Konges Historie 111) G. Huberus *Lacrymæ Musarum in obitum Frederici III.* Hafn. 1670. fol. 112) P. Birch Efterretning om Geheimeraderne i Geheime Cancelliet, samt Geheime-Conferentzraaderne, deres Fødsel, Charger, Giftermaale og Dødsfald. Kbh. 4. 113) A. Bording danske Mercurius høref og baade til denne Konges og Hans Søns Regerings Historie.

Kristian den Femte. De almindelige Historiekrivere, som have handlet om Kristian 4 og Frederik 5 have

og afhandlet Kristian 5 Historie, paa Holberg nær, som slutter med Frederik 3. Dog har den tydske Oversætter af Holbergs Danmarks Historie tilføjet en paa tydsk forfattet Historie om denne Konge, men som ikke siger meget. Ogsaa findes Christian den femtes Historie paa dansk i 21de Bind af Holbergs udvalgte Skrifter ved Rahbek. Hvad Andreas Høyer i sin lille paa tysk skrevne danske Historie har, er bedre. Af særdeles Historiefkriver: om Kristian 5 maa især mærkes 1) Lauritzens Tageregister über die Regierung des Königs Christian den 5., 2) *Memoirs of Denmark, containing the Life und Reign of Christian 5.* London 1700. 3) *Molesworth an Account of Denmark as it was in the year 1692* er oversat paa fransk, hollandsk og tysk. I sidste under Titel: Dännemarks gegenwärtiger Staat unter den nunmehr souverainen Regierung Christiani V. Et Skrift, som med alle sine bitre Usandheder, dog og indeholder en og anden rigtig Bemærkning, og ei andensteds forekommende Anekdot. Af de Fiere, som have skreven mod Molesworth, vil jeg allene nævne 4a) *Ivar Brinch Denmark vindicated.* London 1694. 8. Er og oversat paa fransk og tysk. Den egentlige Forfatter skal være en Dr. Wilhelm King, som af Brinch, der var luterisk Præst i London, forsynedes med Materialier, cfr. K. l. E. 1789 p. 196. 4b) *Defensé du Danemark ou Examen d'un Libelle qui a pour titre: Relation de l'état de Danemark comme il estoit en l'an MDCXCII.* Cologne 1696. 8. 5) N. D. Biegels Forsøg til Femte Kristians Historie. Kbh. 1792. K. l. E. 1793 p. 33 har en Del gode Berigtigøelser; men en rigtigere Bedømmelse vil man finde i Anmeldelsen af den svenske Oversættelse t. c. 1796 p. 196. Iøvrigt har desikkemanglet denne Historiefkriver paa skønne Materialier, ikke heller

paa Frimodighed, men de Invektiver og Sarkasmer, som nedværdigede alle hans historiske Skrifter, have ifær fordævet dette hans ellers vigtigste historiske Værk. 6) I. M. Schönheider Lovtale over Kristian 5. Kbh. 1810. Efter at have læst Riegels og Molesworth kan denne læses som en Medgift. Men til Historiens rene Kilder kunne saaledes Lovtaler, som Anekdoter, udpyntede med Sarkasmer og Invektiver, henregnes.

Denne Konge førte, som bekendt, en i sit Udfald, ikke alt for hæderlig Krig, hvorom følgende Forfattere maa efterles: 1) Friedenreich K. Kristian den 5 Krigshistorie fra Aaret 1675-79, da Freden blev sluttet. 2 Dele. 4. Kbhvn. 1758-65. 2) K. Kristian den 5 Krigshistorie i Aarene 1678-79 med Mere Hans Regering angaaende. I Suhms ved Sandvig udgivne Saml. 1 B, 2 H. 3) K. Christian V første og lykkelige Ledings-Tog. Kbh. 1675. 4. 4) Anhang til K. Christian V Ledings-Tog. Kbh. 1676. 4. 5) Andet Anhang o. s. v. ibid. 1677. 4. 5) H. F. Gerner Kristian den Femtes Ilias og Ulykses paa Vers i 2 Dele 1681 og 1685. Den første Del beskriver Kongens Krigsbedrifter og den anden de fredelige Handeler cfr. Worm I D. p. 347. 6) Tvende Dokumenter om den fornyede Tvist imellem Sverrig og Danmark, angaaende de 3 Kroner; og 7) Tvende udførlige Beretninger om det berømte Slag ved Lund i Skaane den 4 Desbr. 1676. Begge disse Bidrag findes i Schönbergs Handlingar til Konning Karl den 11 Historie. 8) Interrogatorier til General T. v. Arcnsdorph angaaende hans Forfælle og mislige Forhold udi 1678 Aars Kampagne. I dansk Museum før Aug. 1782. Om det i den svenske Krig indtrufne bekendte Bornholmske Skibbrud handle følgende to Smaaskrifter: 9) Schwedischer Völcker Schiffbruch bey Bornholm, samt anführten Ursachen, warum (8*)

erwehnte Völker, so viel deren mit Mühe und Gefahr-
rettet, von wegen Ih. K. M. zu Dänm. für Kriegsgefange-
nene angenommen und gehalten worden. 1679. 4. 10) *Examēn ratiociniorum Danicorum super naufragio mi-
litum Svecicorum ad Bornholmiam.* 11) O. Rolenkran-
ds En landfærdig Replique o. s. v. angaaende den mordisk Ae-
tion af Vise-Gouvernøren i Malmø, Baror Iørgen Krabbe.
den 16 Jan. 1678. 1678 4. 12) Sammets Relation imod den
figurerede Executions Dem o. s. v. Om begge disse Skrif-
ter se Worm 3 D. p. 654. 13) I Skriftet: über die
Neutralitet bey dem gegenwärtigen Kriege. Kiel 1793 fin-
des et historisk Tillæg, som viser den værdige Fasthed,
hvormed Danmark under denne Konges Regjering forstod
at vedligeholde Neutraliteten mod Engelland og Holland.

Kristian den 5 havde, som flere sine Formænd og Ef-
termænd, jevnlige Stridigheder med de Holstenske Her-
tuger og Hamburgerne. Foruden hvad herom høves hos
Hegewisch i Fortsættelsen af Christiani, se følgende større
og mindre Skrifter især efterles. 1) *Iac. Her. Paulli
Clypeus veritatis Consulibus et Senatui Hamburgensi op-
positus.* Glückst. 1686. 4. Er og udgivet paa tysk. 2)
Abgenøthigte DeclARATION wegen des ausgeschrienen Ver-
raths mit einigen Hamburgischen Bürgern. 1686. 4. 3) Næ-
here Declaration wegen des vermeinten Verraths der Stadt
Hamburg. Glückst. 1687. 4. 4) Abgedrungen Contin-
uation der wider den Hamburgischen Rath wolbegrundeten
Defension-Schrift. Glückst. 1687. 4. Alle af samme For-
fatter. Om de holstenske Stridigheder give følgende Skrif-
ter Underretning: 5) Gottorfische kurz verfasste Rec-
apitulation der Ursachen, warum das fürstl. Haus Holstein
Flön et canfortes, zu den Graffsch. Old. und Delm. noch

zur Zeit kein Fug. noch Recht haben, samt einer summarischer Erzehlung, was die Old. u. s. w. hos. Moller p. 158. 6) Des fürstl. Plönischen Hauses Old. und Delm. Successions-Sache summarischer Weise vbrgestellt, in 4 Theil u. s. w. l. c. p. 158-59. 7) Gottorffische summarische Information und angehengte Responsa etc. l. c. p. 159. 8) *Gottorpiensium vera et succincta Deductio facti etc. l. c.* p. 159. 9) Plönische annotationes. über den Gottorff. kurzen wahrhaften Bericht u. s. w. p. 159. 10) Gottorffische abgenöthigte Widerlegung der Plönischen Annotationum u. s. w. p. 159. 11) *Epistola amici ad amicum, de sententia imperialis in 150. 12) De la E... teraff. 13) present des differens entre le Roi de Danmarc et le Duc. de Holstein. Amst. 1697.* 13) Rendsburgischer Vergleich den 20 Juni 1675 i Sibb. bibliotheca hist. p. 224-25. 14) *Rendsburgensia inter Christianum V. D. R. et Ducem Gottorpiensem etc. l. c.* p. 225; 15 a) *Unionis et communionis etc. l. c.* p. 225. 15 b) Vergleich zwischen den Brüdern Herz. Christ. Albrecht und Herz. August Friederich 1678. Büsch. Mag. 15 Th. 16) Das fürstl. Hauses Gottorff in den Erbtheilungs-Unions u. s. w. Briefen Gerechtfame l. c. p. 225. 17) Nachricht von Ih. K. M. zu Dännem. wider des Herrn Herzogs zu Schl. Holst. Got. u. s. w. l. c. p. 225. 18) Ihr Fürst. Durchl. Herz. Chr. Albrecht Beantwortung l. c. p. 226. 19) Anmerk. über die fürstl. Beantwort. l. c. p. 225. 20) Altonaischer Vergleich d. 20 Jan. 1689. 21 a) Hertil skal Prof. Ludewig i Halle have havt en Commentar i Mskpt. cfr. l. c. p. 225. 21 b) Vergleich zwischen Herzog Christ. Albrecht und Bischof Aug. Friedrich über Geldirungen. Got. den 15 Febr. 1692. cfr. Büschings Mag. 15 Th. p. 357. 22) *St. Kenckel Inscriptio*

vis Christiano Alberto Duci Sæw. et Holstæ, civium suorum placus, ob pacem Altonaviensem interpretans. Hamb. 1689. fol. 23) Nachricht wegen der zwischen dem Kön. in Dänem. und Herz. von Holst. erwachsenen Irrungen. 1695. 4. l. c. p. 225-26. 24) Fürstl. Anmerk. über die Nachricht l. c. 25) Anzeige, worinnen die fürstl. Anmerk. geirret. l. c. 26) Bericht, dass in denen fürstl. Anmerk. keine Irrung seye. l. c. 27) Antwort Schreiben eines Freundes u. s. w. l. c. 28) Erwiederte Antwort u. s. w. l. c. 29) Lettre d'un Gentilhomme de Holstein etc. l. c. 30) *Response a un pretendu Gentilhomme d'une feuille volante etc. l. c.* 31) *Causæ conjectæ etc. l. c.* 32) *Causæ facti cum deductione l. c.* 33) *Conspectus causarum etc. l. c. p. 226-27. cfr. Nov. Lit. Mar. Baltic. 1698. 4.* 34) *Rescriptum danicum ad Consiliarium de Ehrenschildt l. c.* 35) *Rescriptum Gottorp l. c.* 36) Endliche Behauptung des freyen exercitii juris armorum etc. l. c. 37) Schliesliche Abfertigung u. s. w. l. c. 38) *Fasciculi X autorum publicorum etc. l. c.*

Om de øvrige, tildels meget vigtige, Begivenheder under denne Konges Regering, henviser Ieg til følgende Skrifter og Forfattere. 1) I. Wandal Christiani V Salvingsakt paa dansk og latin. Kbh. 1671. fol. 2) *Viti Beringii oratio votiva oblata Christiano V regna sua prima supremi juris hereditate capeffenti. Hafn. 1679.* 3) *Clai Borrichii arctos respirans auspiciis Christiani V pietate et justitia florentissimi. Hafn. 1671.* 4) *Hopperi Tit. in arctous occasione unctionis Christiani V. Hafn. 1671.* 5) Thomæ Kingos Høfianua et Lykønsking til K. Kristian V. Salving. Kbh. 1671. Se flere Lei-

lighedstaler og Digte i Thotts Katalog Tl. V. P. 1. p. 309 og følg. 6) Kong Kristian 5 og Staatsraadets Berømmelse i *Minerva*, 1807. 2 Kv. p. 247. 7) Ekstrakt af nogle Reptakammerreleater med K. Kristian den 5 Resolutioner. I Suhms ny Saml. 1 B. i H. 8) K. Kristian den 5. Instruks for sin Overkammetherre, l. c. 2 B. 5 H. 9) En Anekdote om en Kammerjunker, tom K. Kristian den 5 dømte til en Tid lang at forrette Vægtertjeneste, fordi han havde gjort en Vægter Overlast, findes i Maanedskriftet *Iris* for 1791. 10 a) Grevernes og Friherrernes Komædie i Suhms ny Saml. 2 B. 1 H. viser de Stores Dom om denne nye Adelsklasse. 10 b), *O. Rosenkrands Apologia nobilitatis Danicæ contra larvatum illum Franciscum Irenæum (Erasm. Windingium) et propudiosum illum Helophantam Johannem Bunonem.* 1671: 4. Da begge vore Ridderordener, Elefanten og Dannebrogen, blev den første fornyet og den sidste oprettet af denne Konge, saa ville vi og her anføre deres Literatur: 11) *De origine equestris ordinis Dannebrogici*, af Th. Bartholin. Hafn. 1676. fol. 12) G. L. Baden, Thom. Bartholin om Dannebrogordenens Oprindelse, oversat og med berigtigende Anmerk. oplyst. Odense 1814. 13) C. Wolfram Samling af Ridderne af Elephant og Dannebrog Orden fra 1660 til 1757. Kbh. 1757. 4. Med 2 Continuationer til 1760 incl. cfr. Efterr. om ny Bøger og lærde Sager. 1757 p. 297. 14) Sammes Compendium über die jeztlebenden Rittern vom Elephant- und Dannebrog-Orden. Kbh. 1762. 8. 15) O. I. Bjørn ny Samling over Ridderne af Elephant og Dannebrogordenen fra 1660-1776. Kbh. 1777. 16) I. Langebek Samlinger om de danske Ridderordener, hvoraf et Udtog er indført i Suhms Saml. til den danske Hist. 1 B. 3 H. p. 90. 17) I. C. Baum, Helden-Lob

- des dänischen Ritter-Ordens vom Elephanten. Kph. 1660.
4. 18) *J. I. Bircherod de Ordine Elephantino ejusque origine, progressu et splendore hodierno, ex Mssb.*
- 19) M. Gjøe, Beretning om Ridderordenen af Elephanten. Kbh. 1721. 8. Paa ny udgivet af Th. Balle. Kbh. 1760. 4. 20) *I. N. Hertzholmius De Ordine Elephantino, edit. a Iano Bircherod. Hafn. 1704. fol.*
- 21) M. Ulrich Des Königl. Ritter-Ordens des güldeney Elephantens denkwürdiger Ursprung. Kph. 1651. 4. 22) P. Iespersen, Et dobbelt Clenodie af Psalm. 16, 5. I Anledning af Elephant-Ordenens Inauguration i Frederiksborg Slotskirke den 4 Jul. 1694. forestillet. Kbh. 1774. 8. 23) T. de Kleyenfeld Afhandling om Elephantordenens Ælde og mere Ordenen angaaende. Hvoraf et Udtog er indført i Suhms Saml. til den D. Hist. 1 B. p. 48.
- 24) P. L. Lund Fortegnelse paa de XI, lom K. Kristian IV slog til Biddere den 2 Juli 1633, med en kort Lykønskning til enhver især af dem. 4. 25) W. Worm over Herzholms Værk, og om Elephant Ordenens Vælde, i et Brev, indført i Suhms Saml. til den D. Hist. 1 B: 3 H. p. 90. Endelig 26) har Prof. O. Wolf skrevet om Dannebrogordenens Oprindelse i Journ. for Polit. 1809 1 B. p. 98. — De flere denne Konge angaaende Skrifter ere
- 27) Den danske Armees Styrke i Aarene 1689 og 1692. Se Büsch Mag. 17 D. p. 222. 28) Biskop Bagers Erklæring af 11 Martz 1689 angaaende de fordrevne Hugonoters Nedfættelse i Danm. cfr. Minerva 1790 3 Kv. p. 147 og Falsens theol. Maanedskrift. 29) Et Par Dokumenter til Oplysning om nogle Beskyldninger af de Lutheriske Præster mod Kalvinisternes L. Aaret 1690. I Iris og Hebe. 1798 3 Kv. p. 56. 30) *de la Foutcresse Lettre sur ee, qui s'est passé dans l'affaire de l'empoisonne-*

ment arrivé a sa Cour de Danmarck le 6. 1699. 42. 51) G. Fuchs ulykkelige Hændelses lykkelige Hændelse seta i de Ildebrænde, som have været i Kbh. fra 1694-1701. Kbh. 178. 4. 52) Om Julebrænden 1689 se Minerva 1804. 4 Kv. p. 27. 53) Riegels Skilderi af Chælotte Amalia, Kong Kristian den 5 Gemtinde, som her ligesaa meget op høies, som Svigermøderen Söphia Amalia nedsettes. I Forfatterens smaa historiske Skrifter. 54) Den gode Dronning Charlotte Amalia af F. G. Montier i Iris og Hæbe 1809 4 Kv. p. 344. 55) M. Hægerup Lovbils dver Niels Juul. Kbh. 1795. dv. Kæie og Aaal. i Iris 1795. i Kv. p. 320. 56) K. P. Rothe Peder Grøve af Griffenfelds Liv og Levnet i 2 Dærtor. Kbh. 1765. 4. 57) G. L. Baden Peder Grøve af Griffenfelds Fortjænefæ af Kongehus og Fædrøneland. Kbh. 1808. 6. 58) C. Møtbeck Nogle Ideer over Historie og Historiefkrivning, med Bidrag til en Kritik over D. og Landsdommer G. L. Badens Skrift om Griffenfeld. Kbh. 1808. 8. 59) O. Wolff Peder Griffenfelds Løynetsbeskrivelse. Journ. for Polit. 1807 Dæbr. og siden forstæt dog endnu ikke øndt, da det lader til som den lærde Forfatter bruger denne Løynetsbeskrivelse til at holde Livet i sin Journal, naar bes frygtes at den skal gaar alle de øvrige Mænedsskrifters Gang Foruden flere Skrifter om Christian V Død har man 40) *Programma academice equestis Hauriensis funebre in obitum Christiani V.* Hafn. 1699. 51) *H. Borneman oratio funebris super funus regium Christiani V.* Hafn. 1700. 42) *I. Wandalinij gloriosissima imago æternarum virtutum Christiani V oratione parentali adumbrata.* Hafn. 1699.

Frederik den 4 de. Gebhærdi er snart den eneste af vore almindelige Historiefkrivere, som fortjener nogen

Opmærksomhed med Hensyn til denne Konge. Derimod have vi en udførlig paa tyisk skreven Historie om denne Konges Regering og Person af Sammes Historiograf Andreas Høyer, berømt juridisk Professor ved Københavns Universitet. Men desværre henhviler denne Historie endnu i Hændskrift fra Førfattningen af, fordi man vel fandt den for fri skreven til saa snar at bekendtgjøres, men siden vel for at skjule de følgende Kongl. danske Historiografers Efterladenhed i at beskrive deres samtidige Kongers Historie. Imidlertid skulde jeg tro, at Nyttens af at have dette Værk trykt vel skulde opveie den af uforstaaelige Rune- og Munke-Indskrifters ofte bekoftelige Bekændtgjørelse. Man lærer af dette Høyers kostelige Værk først rigtig at kende K. Frederik den IV, Hvem man med Høyer alt for ofte maa beklage for de flette Rædgivere Han havde, dem Kongen af Mangel paa Kundskaber, dog med den bedste Villie, ikke kunde kontrollere. Derfor i Krigen et maadeligt Feldtkommisariat, og at i Freden efter flere Underhandlinger Frederik dog ikke maatte beholde Ret, hvor han dog havde den saubnarest. Derfor at Feldtflagen ved Gadebusch og Helsingborg finge det Udfald de fik, hvilke Feldt- slag omstændelig af Høyer beskrives, og vises især de af Scholten i Slaget ved Gadebusch begaaede store Feit, som overalt Scholten nok var en bedre Fabrikdirekteur end General. At og i dette Slag Kongens Nærværelse mere skadede end gavnode, har og Høier vist, som vel dette overalt tør være Tilfældet i enhver Krig, hvor den Kongelige Ansprer ikke er en Frederik den Anden. Kort Høyer viser i denne Historie, at kun en Minister, som en af vore de 2 første Bernstorfer, manglede Frederik IV, til at forherlige Hans Regering fremfor Nogens af vore Oldenburgske Kongers, selv Kristian den Fjerdes, som med al sin op-

lyfte Virksomhed dog var indskrænket, naar Frederik den 4 derimod var ganske enevældig. Med al den Respekt, dog uden Kryberi, Høyer omtaler Selvo Kongen, saa delger han dog ikke de flere Hans Miniſtre og Bortrolige beſkæmmende Facter, der gjorde, at Ruſtand blev til det, det ſiden blev, og ſom det under en mere kraftfuld danſk Re-gering ikke ſkulde have, i det mindſte ſaafart, blevet. Saaledes bebrødes dem med Rette, at de ikke modigt gjorde Frederik den 4 opmærksom paa ſin Godtroenhed til Særen. End gjøres og afſtikkende Sammenligninger mellem de danſke og gottorpske Miniſtre, der altid falder ud til de Sidſtes Fordel, og dog vare de ofteft begge lige tydke da Danhemarks Forbindelle med Holſten, og deraf følgende — at det hele tydke Rige gjorde det nødvendigt for Kongen at have Miniſtre og Embedsmænd, der vare kyndige i de tydke Rigsſager. — Ogsaa lærer man af denne Høyers Historie til Punkt og Prikke og bedre end hos de almindelige Levnetsbeſkrivere, at kende den Tids udmærkede Helt, Kong Karl den 12. Overalt fortæller Høyer omſtændelig og med Interesſe de udenlandske Begivenheder, hvorfor og denne Historie er til ſtor Nytte for de vore unge Studerende, der ville danne ſig til det diplomatſke Fag. Dette vidſte af egen Erfarenhed den Sidſte af vore to ſtore Bernſtorfer, ſom derfor meget anbefalede dens Læsning, ja maaske var den førſte, der gjorde opmærksom paa et Værk, der kun kændtes af nogle ſaar Lærde. Havde Forſynet været Danhemark ſaa god, at denné at alle vore uforglemmelige Miniſtre ved de efter Hans Død vort kære Fædreneland overgaæde mange Ulykker utorglemmeligſte Miniſter havde levet længer, var viſt og dette koſtelige Værk ved Trykken blevet Flere til Del — End viſer og denné Høyers Historie, at der endnu til K. Frederik den

4 Tid; men maaſke heller ikke længer gives dansk Adel
 og altsen Schrott og Korn — Ogsaa udvikler Høyer skønt
 og godt Anviſninger til den ſvenske Krig, for hvilke han
 ſaa godt muligt retfærdiggjør den danske Regering. Og
 lærer man ſig af Høyers ligesaa intereſſante ſom udførlige
 Efterretninger om denne Krig, at kændes en Flaades Vg-
 tighed for Danmark, ſom de og Historieſkriveren gjør op-
 mærksom paa, hvorledes den danske Flaade og hver dansk
 Søofficer hele Krigen igennem ligesaa meget udmærkede ſig,
 ſom den af uvidende adalige Generaler anførte Landmagt
 præſtante ſig. — Hvad Høyer har om den oſtindſke
 Hændel er baade inſtruktiv og ſtimpdigt ſkrevet. Ei min-
 dre trinodige Ytringer træffer man paa i Anledning af
 den meklenborgſke Hertogs Stridigheder med ſin uheldige
 oprørske Adel, der til lidet Hæder og Røderib 4 under-
 ſtøttedes af vore meklenborgſke fødte Miniſtre og Generaler
 — Overalt at en Holſten, der beſtyrede de udenlandſke
 Aſtærer, aldeles ikke havde i diſe Sagers Behandling
 den rigtige Takt, gjør Høyer flere Steder i ſin Historie
 opmærksom paa. Derfor og, at en Görtz kunde høs det
 mageløſt beſikkelige Wienske Hof og dets ikke mindre in-
 tereſſerede Miniſter Caunitz naae hvad vor Konges og Hans
 Miniſtres redelige Gærrighed ikke tillod dem at naae —
 Selv en Hofmarkal eller Seremonimeiter ſkulle have Nytte
 af at læſe Høyers Beretninger i denne Historie om Rang-
 Striden mellem den frænſke og ruſiſke Miniſter og flere Stridig-
 heder af dette Slægt, deriblandt den morſomme Fraktur-
 ſtrid med Holſten; om Menzikow der blev Elefantridder,
 og Løvendal, der, uden at have været Dannebrogstridder,
 dog blev Ridder af Elefanten, der den Tid gav Anledning
 til megen Omtale, hvorved, ſom ved flere forekommende
 Begivenheder, Høyer allerøſteſt har mange nyttige Bemærk-

ninger, der gjør denne hans Historie ikke mindre interessant end selve de mangefold Begivenheder den indeholder, Endkøndt den lærde Høier var en Verdensmand, der vidste *quo tandem pacto deceat majoribus uti*, saa, naar Ieg undtager den svage Prinds Georg, for Hvem ene Høyer forekommer mig noget partisk, er det ellers saa langt fra, at han i sin Frederik den 4 Historie kryber eller smigrer for denne Konges Betræde, en Wibe, Schølden, Bløhme, Holstenerne, Plessen og mange flere, at han meget mere endten rent ud karakteriserer dem efter Fortjeneste, eller fortæller deres Deltagelse i Regeringsforretningerne paa en Maade, at deres Gærninger dømme dem, skøndt Historiekriveren tilbageholder sin Dom. Ia Høyer er heri endog mere upartisk, end nogle hans historiografiske Efterfølgere. Saaledes, saa skønt Suhm skildrer Christian Siegfred von Plessen, saa viser Høyer ham dog efter Fortjeneste fra mange svage Sider, selv indtil hans Omgivende, hvorimellem fandtes Separatister og deslige. Dog nok om dette Høyers fortræffelige Værk. Men da det som sagt endnu henligger i Haandskrift, og derfor er ubekendt for mange endog ellers i Fædrelandets Historie Kyndige, saa har Ieg troet især at gjøre Disse en behagelig Tjeneste ved at gjøre dem opmærksomme paa et i vor Historiografie saavigtigt Værk. Den forevigeede Andreas Høyers mangfold Fortjenester af vor Literatur bringes og heri et skyldigt Takoffer, althelst hans historiske Fortjenester stundom synes at glemmes for de, han havde som Lovtærd, endkøndt, som tildels erindret, siden det Kongelige danske Historiografembede oprettedes, ingen i denne Post saa tro og bøgstavelig har fyldestgjort sine Embedspligter som Andreas Høyer.

Hvad der om denne Konge haves trykt lader sig henføre under følgende Skifter. 1a) Historisk Dagregister over den stormægtigste Monarks, K. Frederik 4, fordum Konge til Danmark og Norge o. s. v. høilovlig Ihukommelse, fornemste høistpriselige Levnets og Regerings Begivenheder og Tilfælde, fra hans glædelige Fødsel den 7 Oktbr 1671 indtil Hans sørgelige Dødsdag den 12 Oktbr. 1730, hvorhos er tilføiet en Beskrivelse over de historiske Medailler som ere slagne ved adskillige Leiligheder. Opsat og forfattet af Andreas Busfæus, og formeret saa vel med Tillæg af Medailler, som med en Beskrivelse over høistberømt Konges Mønter. Kbh. 1770: Trykt og forlagt af A. H. Godiches Efterleværke. Med Kongens Portræt. Langebek har ikke liden Del i Udgaven af dette Værk, som egentlig er skreven paa tysk, og ligeledes af samme Forfatterinde beførget trykt, cfr. K. L. E. 1770 p. 488, og 1773 p. 502. Se og K. L. 1770 c. 302. 1b) H. O. Scheel, Krigens Skueplads eller geografisk Indledning til Kong Frederik den 4des Krigshistorie, fordanket ved Th. Thastup. Kbh. 1785. 4. med Kort. 2) C. P. Getreuerjournal over det Fornemste af Frederik IV: Regering. Kbh. 1720. 4. 3) K. Frederik IV daglige Liv. I Iris 1791. 1 Kv. p. 273. 4) I. S. Bergendal om Frederik d. 4 Livs Fremdragelse og berømmelig Gjerninger. Kbh. 1705. 5) A. Buffæus Lobrede über Friderich IV. Kopenh. 1730 fol. 6) Etatsraad og Politimester i København Erik Torms Antegneiser til K. Frederik 4 Historie fra 1699-1730. I Suhms Nye Saml. 2 B. I H. 7) I Wahlqv Frederik IV Høyprielige Bedrifter udi Aarene 1700 og 1705. Kbh. 4. 8) Rektor Falsters Vers over Kong Frederik den 4. Udgivet af Raarup. Indeholder alle denne Konges baade krigeriske og fredelige Foretagen-

der. I første Henſeende ſkal det indeholde nogle Forfatteren af Gabel meddelte Partikulariteter, Kbh. 1770, 4. cfr. K. L. 1770, c. 155. 9) Udkast til Fjerde Frederiks Historie efter Høyer af N. E. Riegels. Første Del. Kbh. 1795. Anden Del. Kbh. 1799. Men Høyer er aligevel lidet fulgt, da Forfatteren her, ſom i alle ſine hiſtoriske Skrifter, følger ſit eget Hoved. K. Frederik den 4 ophøies ligeſaa meget, ſom K. Kristian den 5 er nedſat. Dette Udkast gaar ikke længer end til 1720, thi ventelig gjorde Forordningen af 27 Septbr. 1799 en Ståndsning i Værkets Faldendelſe cfr. K. L. E. 1795 p. 417 og 1796, p. 65. 10) Peder Witt Guds Vognborg om den Kongelige danſke Flaade og København ved tvende magtige Fjenders hæftige Bomber. Kbh. 1700. 4. 11) Københavns Stilling og Farer i Sommeren 1700. Et Bidrag til den danſke Land- og Sø-Kriſhitorie. Kbh. 1804. 4. og 8. Af L. Engelſtoft, ſom paa ny har udgivet denne Afhandling i Hiſtorisk Kalender for 1824, meget udvidet og berigtiget tildels efter Aktstykker i de københavnske Arkiver. Denne høiſtinterefante Afhandling viſer baade, hvor uefterrettelig Riegels er, og, ſom flere de Engelſtoftske Afhandlinger, vække det inderligſte Ønſke hos Lærerne, at denne Forfatter, ſom maaske ene, af alle dem der nu give ſig af med danſk Hiſtorie, beſidder de Egenſkaber ſamlede, der kunde ſordres af en danſk Hiſtoriograf, maatte tillige beſidde Lyſt til ene at afgive ſig med en Videnskab, Han ſynes ſkabt for. 12) Trechow Bidrag til den danſke Land- og Sø-Kriſhitorie i Aaret 1700. I Ny danſke Mag. 3 B. 3-4 H. 13) Skrivelle fra Kammeraad Nees til de Hørr. Deputerede ved Regeringsaffærerne i H. Kong. Maj. Aftens d. 8 Aug. 1700. I Minerva for 1704. Inl. Maaned cfr. Journ. for Polit. 1808. 2 Kv. p.

75, hvor den er aftrykt mod den originale Ortografie, 14) Aftryk af en Avise dateret 6 Juli 1700, som Bilag til Prof. Engelstofts udgivne Indbydelseskrift om Københavns Stilling og Farer i Sommeren 1700. cfr. Min. for 1804. Aug. Maan. 15) Generaladmiral Gyldenløves Dagregister over K. Frederik den 4. Reise til Norge, i Aaret 1704. Skreven i det franske Sprog, og i dansk oversat af C. Engelstrup. Kristiania 1770. Man lærer af denne Beskrivelse at kende, foruden flere norske Embedsmænd, især Gabel fra en Side, der fuldelig begrundet den Mistanke, allerede Langebek og Suhm have ytret til de Efterretningers Paalidelighed, Gabel af sin Faders Papirer har efterladt sig om Suverænitets Indførelse. 16) Underretning om Frederik den Fjerdes norske Reise 1704. Se Min. 1804. 3 Kv. 17) Frederik den 4. Instruks for de Kommitterede i Slotsloven paa Aggershus. I Ny d. M. 3 B. 18 a) J. Gold Normandens Ønske til Frederik den 4. Ankomst til Norge. Christ. 1704. 4. 18 b) *C. P. Langstedii oratio, qua Frederico IV auspiciatissimum ex Norvegia reditum gratulatus est.* Wittb. 1704. fol. 18 c) *I. Rami Oratio ad Frid. IV, qua S. M. R. pro clementissima regni Norvegici visitatione et sollicita peragracione, qua facta est A. 1604, debitas gratias exsolvit.* Christ. 1705. fol. 19) K. Frederik den Fjerdes, Instruks for Geheimeraadene, medens Han i Aaret 1708 var udenlands. I Ny d. Mag. 5 B. 3 H. 20) Dagbog under K. Frederik den 4. Ophold i Florens 1709. Se Min. 1789. 4 Kv. 21) C. S. Dreier Nordens Fryd og Glæde ved Frederici IVti lykkelige Hjemkomst fra fremmede Riger og Lande. Kbh. 1709. fol. 22 a) *Conradi Ernstlinge der unterthänigsten Pflicht Föder. IV. bey glücklichem Wiederkuntz aus Wöck- und Teutschland überreicht,*

Flensb. 1709. fol. 22 b) R. Frankensu den Københavnske Pest i Aarene 1711-12, efter J. G. de Bötticher *Morborum malignorum imprimis pestis et pestilentiae Ao. 1711-12 Hafniae savientis brevis descriptio. Hafn. 1736.* Iris og Hebe, 1801. 1 Kv. p. 1. Se og Worms Leksikon I D. p. 148-49, og Calliens *Physik-medicinske Betragtninger over Kjøbenhavn. 2den Del 1809, p. 26-40.* 25) Historiske eller vernunftmæssige Untersuchung der Ursachen, durch welche die zwischen Dänemarck und Schweden vor etwan 100 Jahren her vorgefallenen Streitigkeiten und Befehdungen sich entsponnen, sonderlich aber der bey dem letzt entstandenen und annoch fortwährenden Kriege von einem Theil geführter Bewegungsgründe, und darauf von dem andern vermeintlich geschehener Ablehnung, von einem Dänemärker, der unpartheischen Welt zur Prüfung übergeben. 1715. 4. Forfatteren skal, efter Sibbern p. 234, være den bekendte Amthor. 24) Beschreibung des Krieges in Norden. Lipsiæ 1710, 4. 25) C. H. Amthor Historische Einleitung zu den jezigen Krieg in Norden. Francf. u Leipzig 1710. 4. 26) Sammes Aufgedeckte Schande der unsinnigen schwedischen Proceduren 1715, 4. 27 a) Sammes Anzeige der Ursachen welche Ihr Maj. zu Dänemark genöthigt wieder Graf Magnum Steenbuck solchergestalt zu verfahren. Kph. 1716. 27 b) Ihre Maj. zu Dänemarc Repressalien gegen Hamburg. 1712. 4. 27 c) Schreiben eines Hamburgers über den Beschwerden des dänischen Königs, (A. 28) P. I. Phoenixberg Triumph-Sang om de Danstes Sejrvinding over Stade. Kbh. (A. 8. 29) Beretning om Stralfund, som til de Danste blev overgivet den 25 Dsbr. 1715. Kbh. 1716. 8. 30 a) Iørgen Friis, De Svenskes Indgang, Fremgang og Udgang af Norge i en poetisk Fortælling 1716. 30 b) De Svenskes anden

Velkomst i Norge sangvis forfattet i en Samtale mellem en norsk og en svensk Soldat. Kbh. 1718. 8. 30 c) Et Øievidnes Beretning om den svenske Armees Indfald i det Trondhjemske 1718. Se Minerva 1806 2 Kv. p. 19. 31) I Rist Frederikshalds Æreskrands, se i Frederik 3 Historie eller dansk Museum Juli og August 1782, hvor just om Aarene 1716 og 1718. 32) L. Lassen K. Frederich IV Ledings-Tog i Bahus-Lehn. Kbh. 1719. 4. 33) Om Peter den Stores Ophold her 1716 se Journ. for Polit. 1809 p. 279. 1 Kv. 34 a) B. Deichman Forfvarskrift for de Norske af 2 April 1714 til Frederik IV. Kbh. 1768 og 1776. 8. 34 b) Om Studenternes Uvillie til i Aaret 1716 at bære Gevær se Lyxdorphiana p. 268. 35) C. T. Bartholin *Gratiarum actio pro pace* 1720. Er oversat paa Frankf. 36) Iohann Rask Aarhus Frydefanen udstukken, da Freden blev offentlig bekendtgjort imellem de Danske og Svenske. Kbh. 1720. 12. 37) Historischer Bericht von dem vormahligen und gegenwärtigen Zustande der schleswig-holsteinschen Ritterchaft. Af C. H. Amthor 1714. 4. 38) *Ejusd. In jure et facto gegründeter Beweis des vielfältigen Treulosigkeit des fürstlichen gottorpischen Haus.* Kbh. 1715. 4. 39) *Ejusd. kurze Untersuchung des von einem ungenandten Gottorper wiederholten Abdrucks einiger Ann. 1683 und 1700 bereits publicirten fürstlichen holsteinschen Schriften, 1717 og 1718. fol.* 40) Geschichte des Herzoglich-Holstein-Gottorpischen Hofes und dessen vornehmsten Staatsbedienten unter der Regierung Herzog Carl Friederichs, mit geheimen Anekdoten zur Erläuterung der Schleswig-Holsteinschen Historie besonders, aber der nordischen Begebenheiten überhaupt. Frankf. und Leipz. 1774. 4. Et kosteligt Bidrag ogsaa til Frederik 4 Tidshistorie, som til den hele nordiske Historie ligesaa 1702-1739. 41)

In jure et facto gegründete bewegliche Deduction und
 Vorstellung abseiten der jetzigen hochfürstlichen Hauses,
 das der von Ihr, Kön. Maj. von Dänemark und Norwegen
 demselben, während der Nordischen Kriegstrouben zugefüg-
 ter Schade, vorenthaltene 15-jährige Appanage und Sub-
 sidien-Gelder, *in specie* aber die Insel oder das Land Fe-
 zern etc. Hvormed en Del Bilag. I Büschings Mag. 15
 D. p. 360. 42) Administrations Vergleich zwischen Hr.
 Carl Friederichs Frau Mutter und dem Bischof und Her-
 zog Administrator. Stockh. d. $\frac{27 \text{ Septbr.}}{7 \text{ Oktbr.}}$ 1702. 43)

Ohnmasgebliche Proposition von dem Hochfürstlich Hol-
 stein-Gottorf. Hause u. s. w. an das Haus Mecklenburg
 1715. I Büschings Mag. II Th. p. 566. 44) Briefe Frie-
 derich 4 König in Dänemark. I I Del af Gasparis Ur-
 kunden. 45) K. Frederik 4 Instruktion for Statholder
 Wiibe i Norge dat. 17 Apr. 1722. I Suhms Nye. Saml. 2
 B. I H. p. 172. 46 a) Biskop Heselebs Efterretning
 om K. Frederik den 4 Endeligt. I P. Paludans Mag. for
 Lidende. I H. Indeholder ellers Bidrag til denne Konges
 Karakteristik. 46 b) *Oratio parentalis in Obitum Frid.*
IV. 1730. habita. et edita. Hafn. 1747. 4. Findes nu
 oversat i Rahbeks Udgave af Holbergs samlede Skrifter 2
 B. 47) N. Ieger Poetisk Relasjon om Dronning Anna
 Sophias Indtog. Kbh. 1721. 4. 48) I. H. Lafrentz Ha-
 rangue ou tres humble felicitation à S. M. la Reine Anna
 Sophia. Coph. 1722. 4. 49) N. Schive Lig-Prædiken
 over Dronning Anna Sophia. Kbh. 4. 50) Indskrifter
 uddragne af Inventarium over Dronning Anna Sofies Præ-
 siols. I Ny d. M. 5 B. Til Historien om denne Konges
 Elfskovshandeler Hayes Bidrag i 51) Grevinde Schindels
 Liv og Levnet, som findes i Suhms nye Saml.

- 1 B. 2 H. p. 143. — 52) Specifikation paa den danske Landmagt i Aaret 1709. I Min. 1804. 4 Kv. 53) I. I. Lønberg K. Frederik den 4. Vaabenting eller Landmilitærens og Sjøetatens Indretning i Danmark Kbh. 1720. 8.
- 54) Om Armeens Styrke i 1723 sammenlignet med i Aaret 1753, se Bülsh. Mag. 17 D. p. 210. 54 b) Om samme i Aarene 1708 og 1728. l. c. p. 222. 55) *Etat des revenus, depenses et de l'armee de Danemark 1726.*
- 56) Et Bidrag til Historien af den danske Bondes Kaar under denne Konge, her Engelstoft given i et Udtog af Provst L. Sorterups *Præstigia oeconomiae ruralis.* I Sk. L. S. Skr. 1805. 57) Udførligere Efterretninger om den norske under denne Konges Regering paabegyndte Matrikul findes i Suhms nye Saml. 1 B. som og i Evenstens Saml. 2 D. Især fortjener herom at eftersees foranførte Andr. Høyers historiske Haandskrift. 58 a) I. H. Schlegel *de statu rei literariae et Academiae praesertim Hafniensis, Rege Frederico IV. I acta literaria Univerf. Hafn. Ann. 1778.* 58 b) Bidrag til den Tids Geistlighed Oplysning kan findes i en Del Biskoppers, Prof. og andre Theologers Betænkning over Straffen for En, der havde forskrevet sig til Djæveln, se Iris 1791. 2 Kv. p. 157. 59) C. P. Getreuer Vørs da K. Frederik 4 lod de autoriserede Pengefedttr opbrænde den 8 April 1720. 4. læses og i Minerva 1805. 2 Kv. p. 179. 60) Relation, hvorledes det med den ulykkelige Ildebrand i Kbh den 21, 22 og 23 Okt. 1728 sig haver tildraget. Beretningen er af et Øienvidne Se Journ. for Polit. 1811. 1 B. p. 115. 61) A. Thura om Leierskovs og Københavns Ildebrand. Kbh. 1739. 4.
- 62) C. P. Getreuer. Fælles Suk i fælles Sorg over Københavns Ildebrand, 1728. 8. 63) Denne Tids Betænkning over den Deel af København, som afbrændte i Oct. 1728,

langviis forfattet i en aandelig Vise. 1728. 8. 64) Briefe
 des königlich-dänischen Staatsminister v. Lente, an seinen
 Bruder den Geheimkonferentzrath v. Lente. I erste Fort-
 setzung af Gasparis Urkunden. En Del af dem haves nu
 og paa dansk i 2 Del af Riegels foransførte Historie. 65)
Lettre du Roi Stanislas a M. Comte de Bassewitz 19 Febr.
 1726. I Büsch. Mag. 11 Th. p. 306. 66) *Th. B. v.*
Lesfen Oratiuncula in legatione polonica ad Regem et
proceres A. 1704 habitá. cfr. Worm I D. p. 301. 67 a)
Jacque Philippe de la Combe de Vrigni Relation en
forme de Journal d'un Voyage fait en Dannemarc Ao.
 1702. Forfatteren var Sekretær hos den franske Gesandt
 Vernon, hvilken Sidste derfor af mange tillægges denne
 Reisebeskrivelse. Se K. I. E. 1789 p. 197. 67 b) Jacob
 Birkerods Reisejournal fra Kbh. til Stockholm 1720. Et Ud-
 tog deraf har Nyerup gjort i Iris og Hebe 1801. I Kv. p.
 105. 68 a) Den ulykkelige Amtmand Povel Juul Levnets-
 løb. Et lille Bidrag til Danmarks Historie i Keng Frederik
 IV Tid. Se Journ. for Polit. 1809, 4 Kv. p. 1. 68 b)
 Biskop Deichmans Liv og Levnet efter et gammelt Haand-
 skrift i Iris og Hebe 1809 I Kv. p. 65. 69 a) Admiral I.
 Juul's Liv og Levnetsbeskrivelse. Kbh. 1755, cfr. Nachr. v.
 d. Zust. d. Wiss. u. Künst, 2 B. p. 692. 69 b) Sørge-
 tale over N. Juul af Dr. P. Jespersen; Se Pr. O. Wolffs
 historiske Ordbog. Art. Juul. 70) Lebenslauf Joh. Georg
 Holstein. Koph. 1727: fol. 71 a) Tordenskjolds Levnet
 af K. P. Rothe i 5 Delé i 8. Viborg 1772. Se K. I. 1774.
 No. 31 og 32. 71 b) Mathias Hagerup Lovtale over P.
 Tordenskjold: Kbh. 1792. 8. cfr. Krit. og Anal. i Iri
 1793 I Kv. p. 101. 71 c) Samtaler i de Dødes Rige
 mellem den danske Viceadmiral Peter af Tordenskjold og
 den hollandske Admiral Martin Tromp, som indeholder

bogge disse store og tappe Heltes mandige Bedrifter af C. F. Kbh. 1745. 4 72) Den kongelige svenske Rigsaad og Feldtmarkalk Greve Magnus Stenbocks Levnetshistorie, overlat af Svensk. Kbh. 1789. I 3 Dele. Endnu maa mærkes 73) Geschichte der Ermerdung des Grafen C. D. Ranzau im Jahre 1721 und ihre Folgen. I Büfchings Mag. 15 D.

Kristian den Sjette. Ogsaa denne Konges Historie findes hos Gebhardt. I Snedorffs Forelæsninger over Fædrænelandets Historie og i Legerbrings lille danske Historie forekommer og Et og Andet om denne Konge. Men det Udsørgste skulde vel være det i 3 Del af N. D Riegels (maa historiske Skrifter forekommende 1) Skilderi af Sjette Kristian. Men ogsaa dette Skilderi er partisk, ensidigt og hadefuldt, fuldt dertil af Usandheder, dem Forfatteren har jeg vil ikke sige digtet dog optaget paa meget usikre og upaalidelige Vidnesbyrd. 2) C. Worm Kong Christian den 6tes og Dronning Sophiæ Magdalenes Søvings-Akt. Kbh. 1732. fol. 3) Grafen Roch. Fried. zu Lynar hinterlassene Staatschriften 1795. T. 1-3. har mange interessante Bidrag baade til denne Konges og til hans Søns Regeringshistorie. cfr. K. L. E. 1796 p. 543-46 saag Heerons Geschichte des europäischen Staatensystems und seiner Kolonien. Gött. 1829. p. 501-504. 4) Grev Lynars Levnetsbeskrivelse, som findes i 4 Del af Dr. Ant. Fried. Büfchings Beiträge zu der Lebensgeschichte denkwürdiger Personen har og et og andet interessant om denne Konges Historie, selv med Henfyn til de Svenskes Ønske, at faae den danske Kronprinds valgt til svensk Tronfølger, cfr. K. L. E. 1787 p. 507-9 6) Schriften die Königin Anna Sophia von Dänemarck ge-

bohrne von Reventau betreffend, hvori nogle danske Konges egenhændige Breve om Enkedronningen. I Gasparis Urkunden p. 143. 6) Om K. Kristian den 6 Opføffel med sin Stifmoder se og Suhms samlede Skrifter 14 D. p. 246. Men Suhms Dom over Dronning Sophie Magdalene ved denne Leilighed er for haard. I min oldenburgske Kongekaraktæristik har jeg og tilladt mig at forsvare Kong Kristian den 6te i denne Henseende, dog derfor tager jeg iakke i Forfvar den nedrige Præst, der lod sig bruge. 7) I. Kjerulf Journal over K. Kristian den 6 og Dronning Sofia Magdalenes Reise til Norge. Kbh. 1733. fol. 8) A. G. Grothausen *Colamna perenni sacra memoria. Hafn. 1749. fol.* I Anledning af Indtoget paa det nye Slot. 9) Nachricht von dem Jubilæo in Dänemark vom Jahre 1736. I dänisch. Biblioth. 1 St. 10) *F. Nannestad de meritis Christiani VI in ecclesiam borealem. Hafn. 1746. 4.* 11) Grev Zinzendorfs Ophold i Danemark 1732 og hans Indflydelse der paa Missionsvæsenet. I Journal for Polit. 1798. 4 Kv. p. 149. 12) Til Historien om denne Konges Fortjenester af Videnskaberne og Skolevæsenet findes dokumenterede Bilag i dän. Bibl. især i samnes 7 St. 13) Grams Breve i Journ. for Polit. 1810. indeholde Et og Andet til denne Konges Historie. 14) Om hvorledes den af Frederik den 4 ophævede Vornedret under et andet Navn igjæn indliffede sig, og hvorledes Forordningen af 1 Juli 1746 udfærdigedes gennem et uvedkommende Collegium, se Minerva 1794 p. 272. 15) Des fürstl. holst. wirklich. Geheimerat Johan von Pechlin Gutachten, welches er 1741 aus Stockholm nach Kiel abgehen lassen. I Büsch, Mag: II Th. p. 511. 16) Vergleich zwischen Dänemark und Großbritannien wegen des Amt^s Steinhorst vom 5 Marts 1739, l. c. 8 Th. 17) Gegen-Information be-

treffend die Steinhorsfischen Streitigkeiten 1739. 4. 18)
 Grev Iohan Sigismund Schulin Liv og Levnet. I Suhms
 nye Saml. 1 B. p. 322. 19) Auszug aus den Büchern
 der Afstiften Compagnie in Dänemark, betreffend der-
 selben Aus- und Einfuhr von 1752-45. I Büsch. Mag.
 2 B. p. 275. 20) Bidrag til Kundskab om Fabrik- og
 Manufaktur-Væsenet i Danmark. Se Suhms nye Saml. 2
 B. 5 H. Thi det er især fra denne Konges Tid vorre Fa-
 brikker og Manufakturer kunne regne deres Opkomst. 21)
 I. Langebek Videnskabernes Tab i Kong Christian VI Død
 Kbh. 1746. 8. 22) C. L. Scheid *Oratio parentalis in*
Christ. VI. Se dän. Bibliothek. T. 9 p. 432. Samme-
 steds findes og en Sørgetale af Prof. Wöldike. 23) Om
 K. Kristian den 6 Død se og et Brev i Langekiana p. 59.

Da vor Flaade især skylder K. Kristian den 6 Meget, vil
 jeg her anføre de historiske Skrifter herom samlede. 1)
 L. Bynch Om de Gamles Skibe og Skibsbygning. I Iris og
 Høbe for 1802. Jan. Febr. Mai og Iulij Maaneder. 2) N.
 D. Riegels Noget om Skibsbyggeri og Flaader. I Kø-
 behavnens Skilderi 2den Aargang No. 1-6. Nogle gode,
 men i tomme Deklamationer indhyllede Efterretninger. 3)
 G. L. Baden Udkast til den danske Flaades Historie. I ny-
 este Skilderi af Kbh., Aargangene 1811-1812 og 1813, som
 dog langtfra ikke er fuldført, da Forfatteren istædet foref-
 ter sin Lyft ene at kunne leve for videnskabelige Sysler ma-
 opofre den bedste Del af sin Tid paa Forretninger, man-
 gen Skriverkarl kunde gjøre bedre. 4) Iph. Hendr. Lyt-
 saw historiske Efterretninger om danske Søofficerer, i al-
 fabetisk Orden, Kbh. 1788. 8. 5) Samlinger Søetaten
 i Almindelighed og Søkadetakademiet i Særdeleshed ved-
 kommende. Udgivne af Dichman, Kbh. 1801. cfr. K. 1.

E. 1801. No. 47. Indeholde i et smukt Sprog mange skønne Efterretninger ligesaa Kristian den 4 Tid især om den unge Søkrigers Dannelsen. 6) Ioh. Henr. Lytsow den danske Admiral Hendrik Spans Levnet og Bedrifter. Kbh. 1792. 8. cfr. K. L. E. 1795 p. 12. 7) I Riegels Femte Kristians Historie findes og en Del Bidrag til Flaadens Datids Historie. De vigtigste herved forekommende Urigtigheder har Revisionsrenten i K. L. E. for 1793 berigtiget, p. 59-62. 8) Efterretninger om den danske Spættat fra forrige Tider. Kbh. 1790. 8. Disse forrige Tider række dog ikke længere op end til Kristian den 6 Tid; og Efterretningerne angaa fornemmelig den ikke saa ganske humane Strid mellem Dannefskjold og Rosenkrands, hvori den Førstes store Fortjenester af Flaaden paaaldende røbe sig, som det herimod ligesaa tydeligt sees, at den Sidste kun isølge sin Fødsel beklædte en Post, der føder mere end 2 Gange 16 Ahner. 9) Herman Treschow Bidrag til General-Admiral-Lieutenant, Grov Frederik Dannefskjold-Samsøes Levnets Beskrivelse. Kbh. 1796. cfr. K. L. E. 1796 p. 348. Med alle Dannefskjolds Svagheder viser dog baade denne Levnetsbeskrivelse og hine foranførte Efterretninger Mandens uddødelige Fortjenester af Flaaden, hvis Bestyrelse man vel maatte ønske han var vedbleven fra 1731 til hans Dødsdag 1770, da Flaadens Overopfyra siden Kristian den 4 Tid, der Selv kunde befølge det, vist ikke har været betroet nogen virklommere og kyndigere Mand, end Dannefskjold var. 10) Zustand der dänischen Flotte, in Jahr 1745. I Büsch. Mag. 2 B. 11) Admiral Ramshardt Efterretning om den danske Flaades Tjeneste fra 1752 til 1807. Kbh. 1808. 12) Geheimeraad F. M. Krabbes Levnetsbeskrivelse tilligemed nogle deri indrykkede og Skibsbygningsvidenskaberne mest vedkommende Anmærkninger. Kbh. 1793.

8. 13) M. Seehus mærkværdig Prøve af et forunderligt Arbejde, da Dequen gjorde sin første Prøve. Kbh. 1759. 4. 14) C. F. Fontønsi Signalbog for den danske Flaade. Kbh. 1779, fol. 15) *Fjud. Sævolutioner* eller en Orlog Flaades Ordener. Kbh. 1743, fol. 16) P. de Günzshelberg, *auxilium memoriae*, eller Søkrigs- og Orlogsmands-Haandbog. Kbh. 1768, 2 D. 8. 17) N. S. Bøgh Den algierke Freds Historie, hvori alle de Ting nøiagtig fortælles, som ere passerede med den danske Eskadre paa den vigtige og vidtløftige Expedition til Algier 1746. Kbh. 1747, 4. — Om Armeens Styrke i Aarene 1732, 1734 og 1748 se Büsch, Mag. 17 D. p. 222.

Frederik den Femte. Saalidet om denne Konge, som om Hans Fader have nogen fuldstændig paalidelig Historie, videre end hvad vi træffe dels hos Gebhardi, dels hos Forfatterne af de mindre danske Historier, som Lagerbring, Suhm, Sneédorf og Flere. I 13 og 14 Del af Suhms samlede Skrifter findes og baade om denne Konge og om Hans Fader en og anden Anekdote, for hvis Rigtighed Suhms Navn borger, og derfor kan blive ikke uvigtige Bidrag for en kommende Historieskriver. 1) Beskrivelse over Kong Friderik 5tes og Dronning Lovises Salvings Fest. Kbh. 1747. 4. 2) W. Langfelds Anekdoter til K. Frederik den 5 Historie. I Suhms nye Saml. 3 B. i H. 3) En Anekdote om K. Frederik den 5 (indeholder egentlig 40) I Iris 1793, 1 Kv. p. 157. 4) Men en endnu interesantere af Tode fortjener Plads i denne Konges Karakteristik. Se Iris l. c. 3 Kv. p. 75. 5) *Y. des Campeaux le Siecle de Fredric V. Poeme. Coph. 1765.* 6) E. W. Wivet Den danske Mercurius efter Bordings Maade for Aarene 1752-

55. 7) Gränstraktat zwischen Schweden und Norwegen, geschlossen 1751. I Büch. Mag. 2 B. 8) Ueber die Gränze zwischen Norwegen und Schweden nach dem Schwedischen des Herrn Niels Manlius. I Schlegels Sammlung s. dän. Gesch. 1 B. 3 St. 9) Undersøgning af Finmarkens gamle og itzige Tilstand, Indvaanere og Grændser, og den deraf hængende Danmarks eller Sverrigs Rettighed dertil. Opsat af den berømte Stampe. I Ny dansk. Mag. 2 B. 4 og 5 H. 10) I det fjerde Kapitel af Iesens Norges Beskrivelse haves og en Del om denne Sag, som under K. Frederik den 5 Regering blev afgjort ved Stampe og Hjelmsjerne, som dertil fra dansk Side udmeldte Kommissærer. 11) Ministerialberichte von den Unterhandlungen zwischen dem königl. dänischen und kaiserlich russischen Hofe, über den Umtausch der herzogl. holsteinischen Lande, I Grev Lynars hinterlassene Staatschriften. Diese ministerielle i Aarene 1750 og 1751 skrevne Beretninger vise, at der allerede før den ældre Bernstorff kom i Ministeriet, har været underhandlet om det Tusck, Bernstorff fuldbragte, men som maaske allerede den store Griffenfeldt havde tænkt sig som udsærligt. 12 a) I. C. Adelpungs kurzgefaßte Geschichte der Streitigkeiten der Herzoge von Holstein Gottorf mit der Krone Dänemarck; aus öffentlichen Acten u. Dokumenten bis auf gegenwärtiger Zeit mit unpartheyische Feder beschrieben. Franckf. und Leipz. 1762. 4. 12 b) F. D. Häberlin *De Frederici Dan. et Norv. Principis justa postulacione in adiutorem episcopatus Lubacensis.* Helmst. 1658. cfr. Fortg. Nachr. v. d. Zuß. d. Wiss. 1 B. p. 455. 13) H. P. Sturz Ueber das Leben und den Character des Grafen Joh. Hartwig Ernst af Bernstorff. Leipz. 1777. 8. 14) Nogle Træk til Grev Iohs Hartwig Ernst af Bernstorffs Levnetsbeskrivelse, samlede

ved I. G. Birch. Kbh. 1778. 8. De disse Træk grunde sig paa de Efterretninger, Sturtz, Hübner, Ahleman og Flere have leveret, saa ere de saameget paalideligere, og afgive rigtige Bidrag til K. Frederik den 5 Historie, da Bernstorff uægtelig var en af denne Konges vigtigste Ministre. cfr. K. I. 1778. No. 27. 15) L. H. E. v. Bernstorffs Apologie vom Jahr 1766. Indført i Schlözens Staatsanzeigen 6 B. p. 78. Denne Apologie vartilførn konfiskeret ifølge Langebekians p. 407. 16) Et ellers vigtigt Bidrag til hans Ministeriums Historie findes i dansk Museum Aug. 1782 p. 242-43. 17) Briete des Staatsministers v. Bernstorff an den dänischen Gesandten zu Schwerin. I Fortsætning af Gasparis Urkunden. 2 Th. p. 171. 18) Briefe des Staatsministers v. Moltke, des General Grafen v. St. Germain, v. Schmettau und H. v. Gähler l. c. p. 219. 19) C. C. Pflueg Nogle Karaktertræk af Grév Saint-Germain, fordum kongelig dansk Generalfeldtmarskalk. I Minerva for Aug. 1797. 20) H. Hjelmsjerne Lovtale over Græve I. L. von Holstein. Kbh. 1766. 8. Er oversat paa Tyk i Sleswigke Anzeigen, 1766. 4. 21) C. F. Munthe *Cursus vitæ Holsteinianæ*, Hafn. 1763. fol. 22) Zustand der dänischen Flotte in Jahr 1762. I Büsch. Mag. 2. B. 23) Om Armeens Styrke i Aarene 1742-1757 og 1762 l. c. i 17 Del. p. 222. 23) En tabellarisk Udsigt over Armeens Styrke i Aaret 1753. se l. c. 17 Del p. 211 fl. 24) Om samme 1754 l. c. p. 216. 25) C. I. Bertram Munderinger af den samtlige kongel. danske Armee, ethvert Regiments Chef, dets Styrke, og dets udi Fredes-Tid havende Garnison. Kbh. 1762. 8. 26) *Les revenus ordinaires du Royaume de Danemarck et du Norvege, de meme que des provinces, que S. M. Dannoise possede en Allemagne* 1756. Med nogle Aamærk-

ninger derved. I Bülch. Mag. 6 Th. 27) Sammelheds i 17 Del findes en Beregning over Bekostningerne paa alt til det udenlandske Departement hørende fra 1 Jan. 1752 til 24 Novbr. 1770 eller under Grev Bernstorffs Ministerium. 28) Ligefaa i samme Del p. 205 Summariske Auszug über den Belauf der Staatschulden bey Antritt. S. Königl. Maj. (Krikt. 7) der Regierung. 29) I Kielisches Mag. für die Geschichte findes fra den berømte Prof. Fabricius en Anmeldelse af Frederik den 5 oekonomiske Historie, der skulde indholde en Beretning om de under denne Konges Regering mangefold Forslag og Indretninger til Næringsstændernes Opkomst. Et skønt Bidrag hertil vilde Fabricius eller den der nu efter ham agter at skrive en saadan Historie finde i atgode Statsminister Stampes som Generalprokurør givne kostelige Erklæringer. Thi Fabricius saa vidt jeg ved fik ikke sin her ommeldte Frederik den 5 oekonomiske Historie fuldført. Imidlertid har han i denne sin Anmeldelse udkastet et skønt og sandt Skilderi af denne Konge. 30) Om de tydske Koloniers Anlæggelse i Iylland se Journ. for Polit. 1795 1 Kv. p. 77. 31) I. C. F. Gesner *De præsentis statu rei literariæ in Dania narratio. Hafn. 1761. 4.* 32) Om det Selskab, som paa Danmarks Bekostning reiste til Arabien 1760, for at gjøre literære Opdagelser, se Journ. for Polit. 1795 1 Kv. p. 292. 33) Buty Beskrivelse over Frederik den 5 Status til Hest, samt over Maskinerne, som brugtes ved Statuens Transport. Paa Fransk, Tydsk og Dansk. Kbh. 1774, i stor fol. med Kobb. — Under denne Konge indtraf to Jubelfester, den ene 1749 i Anledning af det oldenborgske Kongehuses Tronbestigelse; den anden 1760 i Anledning af den 100 Aar isforveien erhvervede Arvesølge og Enevoldsmagt, Herom seve 34) Rigerues almindelige Jubel-

glæde og Guds befunderlige Under tegn og Naads mod den kongelige oldenborgske Stamme, som udi 300 Aar har siddet paa Thronen, betragtet i en Prædiken paa den store Jubelfæstes første Dag, den 28 Oktbr. 1749 i den kongelige Kristiansborgs Slotskirke til Højsæle; tilligemed en kort Jubeltale paa Fæstens tredie Dag ved en ny Kirkes Grundlæggelse, saog en Fortale om Jubelfæstens høitidelige Helligholdelse, atlammen efter allernaadigst kongelige Befaling holdet, og til Trykken hengivet af P. Hørsteb, Biskop over Sællands Stift. 4. Fortalen indeholder en udførlig Beskrivelse om Jubelfæstens Helligholdelse ved Hoffet, i Kirken og i Staten, med Efterretning om alle i denne høitidelige Anledning slagne Medalier, foretagne Promotioner og alt andet derved mærkeligt. 53) E. H. Berling Beskrivelse over Illuminationen paa den oldenborgske Stammes Jubelfest. Kbh. 1749. 4. Mindre høitidelig var den anden ligesaa mærkelige, men for det adelige Hofflæg mindre behagelige Jubelfest, som sees af 56) Anmærkninger over Høitidelighederne ved Jubelfæsten 1760. I Suhms nye Saml. 3 B. 1 og 2 H. 57) P. Rosenstaud Goiske *Oraatio in memoriam absoluti imperii* d. 18 Oktbr. 1760. Hafn. 1763. fol. 58) C. E. Guldengkronæ Rede bey der Dänen Jubel-Feyer. Alton. 1760. fol. Endnu bidrage til til Kundskab om denne Konge og Hans Sygdom følgende: 59) Prædigten veranlasst durch die Kranckheit und den Tod König Friederich des Fünften. Von Johan Andreas Cramer. Koph. 1766.

Kristian den Syvende har regeret for nybig til at man om ham skulde i Publikum have nogen paalidelig omstændelig Historie. Hans Udenlandreise — Hofrevolutionen den 17 Januar 1772 — Indføderetten — de danske

Troppers Indmars i Sverrig 1788 — Landbofagen. — 2. Aprils Slaget 1801 — og endelig det ulykkelige engelske Overfald — ere som de under denne Konge mest oplystgjørende Begivenheder, de hvortil jeg vil henføre de mig bekendte trykte Efterretninger, hvoraf en Historie om denne Konge kan samles. Dog vil jeg først bemærke og anføre: 1) *F. C. Clausen Recueil de tous les traites, conventions, memoires etc. conclus et publies par la couronne de Dännemarc depuis 1766 jusque a 1794.* Berl. 1795. 8. 2) Iens Krag Høst Mærkværdigheder i Dannerkongen Kristian den 7 Levnet og Regering. Kbh. 1810. En Udfigt over de mærkeligste Begivenheder og Foranstaltninger under denne Konge, som Forfatteren har, efter en udvidet Plan, udgivet paa tyfk, under Titel: 3) Entwurf einer Geschichte der dänischen Monarchie unter der Regierung Christian des VII. Koph. 1813. hvoraf dog kun første Del med Kongens og Dronning Caroline Mathildes Portræt er udkommen. 4) G. Flensborgs danske Mercurius efter Bordings Maade fra 1766-1770. 5) Brieve aus dem Zeitraum von 1768, 1769, 1770. I Fortsættelse af Gasparis Urkunder, som overalt indeholde mange dokumenterede interessante Bidrag til denne Konges Historie. 6) Mange Bidrag til Oplysning om denne Konges Historie findes i Minerva, hvorom se Registeret under Dänemark.

1) Et lille Bidrag til Efterretning om Kong Kristian den 7 Ophold i Paris, sfr. Journa. for Polit. 1800 5 Kv. p. 201. Se og Morgenposten 1791. p. 222 og Journ. for Politik 1801. 1 Kv. p. 309. 2) Erklärung einer Medaille auf Sr. Ma. des Königs von Dänemark Reise nach England 1768. Se Schlegels Sammlung zur Dän. Gesch. 1 B.

- 1) Grev Ioh. Fred. Struensecs Levnetsbeskrivelse og Stabne i Dannemark, hvori findes det vigtigste af det i Regeringen og ved Hoffet paaferede, hvori han har havt Indflydelse, samt en kort Esterretning om hans Fald. Kbh. 1772. 8. Det Upartiskeste som om Struensee havea paa dansk.
- 2) Authentilche und höchst merkwürdige Aufklärungen über die Geschichte der Grafen Struensee und Brandt, aus dem französischen Manuscript eines hohen Ungenannten zum ersten Mahl überfetzt und gedruckt. Germanien 1788. Forfatteren menes at være Sturtz. cfr. K. I. E. 1791 p. 207.
- 3) Inhalt der Rede, welche der höchste Gerichts Procurator Uldall in dem Hohen Königl. Gericht bei Vertheidigung einer hohen Person am 16 Martz 1772 s. Kopenh. gehalten hat. 8. Dette Skrift tillægges urigtigen Uldall; ligesom og den i Aftenposten No. 2 1772 aftrykte
- 4) Tale holdet til Kongen af ham ved højeste Rets Aabning den 5 Martii 1772 blev taget tilbage, som ikke ganske rigtig. Derimod har man
- 5) Des Höchsten Gerichts Advocaten U. Vertheidigungs-Schrift für den Grafen Struensee i Schriften die in Sachen des ehemaligen Grafen I. F. Struensecs wieder und für ihm übergeben sind. 1772. 6) Struensecs Bekehrungsgeschichte von B. Münter. Leipz. 1775. 8. Haves og paa dansk, fransk og engelsk.
- 7) I. F. Struensecs Defensions-Schrift an die über ihm niedergesetzte Commission. Findes i Monats-Schrift zum Nutzen und Vergnügen. T. II. p. 81.
- 8) T. Rothe Dagen den 17 Januar 1772. Kbh. 1772. 8. Maatte heller ønskes uskrevet, maaske af Forfatteren selv; findes ikke heller i hans samlede Smaskrifter.
- 9) P. F. Suhm Brev til Kongen 1772. 4. hvoraf en tyk Oversættelse, hvis underlige Titel se hos Worm 2 D. p. 445. Er overfat paa latin af Sommer. Udkommet før den 17 Jan. vilde dette Skrift have indlagt sin Forfatter

en maaske endnu udødeligere Ære end den, den har indlagt sig ved sine mange lærde Skrifter. 10) I. A. Cramer Ode über Dänemarcks Errettung den 17 Jan. 1772. Kbh. 1772. 4. Overlat paa Latin af Münster og paa dansk af Abrahamson. 11) Anekdoter om forrige Greve I. Struensee i hans Barndoms- og Ynglings-Alder. Se Journ. for Polit. 1809. 4 Kv. p. 179. 12) Langebek Tredde Skaldedigte til Oplysning i vore Tiders Historie. Kbh. 1772. 4. Disse Digtes eneste Værd er deres lærde Forfatter's Navn. 13) Friederich Graf von Struensee oder das dänische Blutgerüst. Koph. 1793. Er der i dette Drama ikke anden Usandhed, saa er den Rolle det, man her har givet Guldberg at spille. Thi han var sandelig en vigtigere Person ved den 17 Jan. end han her forestilles. Det var Hans Plan, de Andre udførte, og som viselig ej meddeltes dem, før i det Øieblik den skulde udføres. 14) Schriften die in Sachen des ehemahligen Grafen I. F. Struensee bey der königl. Inquisition-Commission wider und für ihn übergeben sind. 1772. 15) Ein merkwürdiger Brief an den Grafen I. F. Struensee von seinem Vater. Rensb. 1772. 16) Brandts Process, als eine Fortsetzung der Schriften u. s. w. 1773. 17a) Dom affagt af den anordnede Inquisition-Commission paa Christiansborg Slot den 25 April 1772 over Struensee og Brandt. Kbh. 4. 17 b) Udførlig Efterretning om den hemmelige Sammenrottelse, som lykkelig blev aabenbaret Natten mellem den 16 og 17 Januar o. s. v.; hvorom, som om flere paa samme Tid og i samme Anledning udkomne Pjefer se Langebekiana p. 406-7. 18) Geheime Hof- und Staats-Geschichte des Königreichs Dänemark von dem Marquis Ludv. d'Yves. Germanien 1790. 19) Geschichte des Königreich Dänemark nach den Struenseischen Revolution. Germanien 1790. sfr. K. 1. R. 1791 p.

206. 20) Innerer Staatsveränderungen unter des izigen Königs Majestät. I Gasparis Urkunden, zweite Fortsetzung.
 21) Krohn Freiherrn Deduction über die Ehefcheidung der Königin Carolinæ Mathilde. Hamb. 1775. 8.

Paa Struensees fulgte det Guldbergſke Ministerium, der bevirkede Indfødsretten, hvorom ſe 1) Tyge Rothe om Indfødsretten. Til hvo der vil dømmes om den og hvo der vil nyde godt af den. Kbh. 1777. 8. Er ſiden indført i andet Bind af Forfatterens adſprede Skrifter og grundig bedømt i K. l. E. 1808 p. 130 af Ørsted, ſom ved denne Leilighed og giver en uidentvivel hel rigtig Synspunkt, hvorfra Rothes Skribenttælemt og Fortjeneste bør beſkues og bedømmes. 2) Monument for Indfødsretten, beſtaaende af Lovtaler og Høitideligheder om ſamme. Samlet af Agent Holſt, hvori og er ſelve Anordningen. Kbh. 1776. 8.
 3) G. B. v. Schirach über das königl. dän. Indigenatrrecht und einige andere Gegenstände der Staatswiſenſchaft und Geſchichte. Hamb. 1779. 4t.

En opſigtgørende Begivenhed, noget efter det Guldbergſke Ministerium, var vore Troppers Indmars i Sverrig, hvorom ſe 1) *Le Prince Charles de Hesse Memoires sur la campagne de 1788 en Suede.* Coph. 1789. 8.
 1) o, Samme paa Danſk. Kbh. f. A. med Bilag. 2) Anmærkninger og hiſtoriske Oplyſninger over den kongelige ſvenske Forklaring dateret Hefſingfors den 21 Juli 1788. Med Bilage. Kbh. 1789. 8. 3) Authentik Journal over de danſke til Ruſland afgivne Hjelpetroppers Feldttog i Sverrig, ſamt de mellem høie Vedkommende i denne Anledning vekslede Breve. Kbh. 1779. 8. Om diſe 3 Pjeſer ſe K. l. E. 1789. p. 59 og 689, ſamt Minerva ſamme Aar.

Til Oplysning om Landbofogens ere de vigtigste: 1) T. Rothe dansk Agerdyrkers, især den til Hovedgaard hæftede Fæstebondens Kaar og borgerlige Rettigheder, forsaavidt samme ere bestemte ved Lovene — eller vorf Landvaerenssystem, som det var 1785. Kbh. 1784 8. Anden Del, bestaaende af 1, 2, 3, og 4 Aftang. Kbh. 1785. cfr. K. L. E. 1784. No. 24. 2) Den for Landbovaesenet nedsatte Kommissionens Forhandlinger, 2 B. 4. Kbh. 1788-89.

Til Historien om Brudet med Engelland 1801 haves følgende Bidrag: 1) I. Werfel Danmarks og Engellands politiske Stilling og Forhold i Aaret 1800. Kbh. 1801. 2) Aagaard Eftersætning om hvad der hidtil er foregaaet ved det danske, russiske, svenske og preussiske Hof i Anledning af Neutralitets-Konventionen. Kbh. 1801. 3) K. H. Seidelin Kriegserreignisse zwischen Dänemark und England von dem 30 März 1801 bis zum 2 April. Kph. 1801. Ogsaa paa dansk. Samme Forfatters 3b) Krig for Hävens Frihed, No. 1 og 2, med Kort over Sundet og Rheden. Kbh. 1801; ogsaa paa Fransk. 4) Originale Actenstücke über die letzte Irrung zwischen Dänemark und England, herausgegeben von Eggers. Koph. 1801. Sildigere udgav han 5) Actenstücke über das Misverständnis zwischen Dänemark und England, herausgegeben mit einer rechtlichen Erörterung des Streitpunctes; af Legationsraad v. Eggers. Oversat paa dansk af I. K. Høst. 6) Militair-Beskrivelse over Slaget den 2 April ved Lieutenant Bardeneth, med et Kort over Rheden. Roses af Kapitler. 7) Authentische und umständliche Beschreibung der Seeschlacht, die am 2 April 1801 auf der Kopenhagener Rhede vorfiel. Vom Professor Olivarius. Kiel 1801, med et Kort, cfr. K. L. E. 1801 p. 568. 8) Søslaget paa Kbh.

benhaves Rhed, den 2 April 1801. Et Digt i 4 Sænge af Christian Hertz. I Iris og Hebe 1802. I Kv. p. 97. 9) Hædersminde for 2 April 1801, 3 Bind. Kbh. 1802. Om de flere ved samme Løilighed udkomne Pjese og Sænge findes omstændelig Notise af Nyerup, i den maanedlige Literaturredik i Minerva for 1801.

Om det haade i sig selv og i sine Følger uberegnelig, ulykkelige Overfald af de Engelske paa Sælland i Aaret 1807 haves flere store og mindre Pjese, hvoraf her dog kun kan anføres de vigtigste, og fornemmelig de, som have til Forfattere Øievidner af Begivenhederne. Hertil regner jeg først 1) Sælland im Sommer 1807. In vortranten Briefen an einen Freund in Berlin von einem Augenzeugen, Germanien 1808. 3. Hvad man end, tildels med Grund, anfører med disse Breves Paalidelighed, saa bør dog bemærkes, at Udfaldet af de, efterat de Engelske havde sejladt Sælland, nedsatte Kommissioner godtgjør noksom, at vedkommende høie Befalingsmænd indskulde havde opfyldt deres Pligter; ei have heller alle de i disse Breve Angrebne rovret offentlig og bevislig at fralægge sig de dem Gjer gjorte Beskyldninger. Forresten er det naturligt, at det frimodigste, der kunde blive skrevet om denne Gæststand, maatte være anonymt, som ikke kunde finde Sted i et Land, hvor Trykkefriheden da var saa indskrænket, som den ved Forordningen af 27 Septbr. 1799 er bleven, uden hvilken maaske disse sørgelige Begivenheder aldrig saaledes havde fundet Sted. At i øvrigt Forfatteren ikke altid seer Begivenheder og Personer fra den rigtige Synspunkt eller endog dømmes ensidig, er naturligt; men hvis man vilde bevislig godtgjøre, hvor han har seilet, da skulde disse Breve blive endnu vigtigere Aktstykker for den kommende

Historiekriver. I dette Skrift indeholdes tillige en detail'eret Porteguelle paa vor Flaades Skibe, som den skal have været ved det engelske Overfald, og som den toges af Fjenden.

2) Thomas Bruun Toget til Sælland og Kjøbenhavns Beleiring 1807. 8. Fra den politiske Side kan intet lignedes med

3) C. F. v. Helfried Forsøg til en politisk Overskuelse af Englands Overfald paa Danmark i Aaret 1807. Kbh. 1808. 8. 3b) Manthey, Er det lykkedes Engelland at retfærdiggjøre sit Tog mod Danmark. Khv. 1808. 4) Dagbog i Anledning af Urolighederne i Danmark, begyndt den 10 August 1807. Udgivet af K. Lange, Student. Kbh. 1807. 5) Biskop Münter Die Belagerung von Kopenhagen (s. A. 6) Iust, Historie om Engellands Overfald paa det fredelige Danmark 1807. 7) Lahdes topographisk-historisk Udsigt over Københavns Beleiring. 8) Danmark i September 1807 af N. T. Bruun. Kbh. 1807, og et par andre Smaadigte af samme Forfatter. 9) Skrifter i Anledning af det engelske Overfald mod Danmark; første Samling. Kbh. 1808. hos Schultz. 10). Forresten ere til de seneste Begivenheders Historie ogsaa de offentlige Tidender at ansee som Kilder, især forsaavidt de indeholde officielle Efterretninger, saa og Minerva og politisk Journal.

Endnu maa vi antpæ følgende Bidrag til denne Konges Historie. 1) H. I. Seerup Bidrag til en Udsigt over den danske Stat ved Christian den Syvendes Regjeringstiltrædelse til Sammenligning med det Nærværende. Kbh. 1812. Om Aarsagerne til den i Udbrud værende Ruptur i Efteraaret 1772 mellem Sverrig og Danmark se 2) *Memoires depuis la paix de Hubertebourg 1763 jusqu' a la fin du partage de la Pologne par Frederich Roi de Prusse* og 3) Ueber die Gefahr der politischen Gleichgewichts

in Europa. 4) I Büschings Mag. 14 Del findes General-tabeller over Kongens Indkomster og Udgifter for Aarene 1769 og 1770. I samme 17 Del findes ligeledes saadanne Tabeller eller Extrakter fra 1768-71; og sammesteds p. 206 en summarisk Beregning over Gælden 1770. Ligeledes endnu i 14 Del Staatschulden von 1765-1770. 5) Bericht der Conferentz an den König von 27 Mai 1771, se Büschings Mag. 14 Del, p. 209 findes nogle *variantes lectiones* ved denne Konferentes Afskrift. 6) Ueber die Bank zu Kopenhagen, und über die 1773 mit derselben vorgenommenen Veränderung. se Büsch, Mag. 8 D. 7) Summarische Tabelle über alle in sämtl. Königl. dän. Staaten in Europa am 15 August 1769 vorhanden gewesenen Personen män- und weiblichen Geschlechts. I Büsch, Mag. 8 D. Se og herom 8) Om Befolkningen i Skandinavien og dens Tilvækt i Tidsløbet 1769-1800. I Sk. L. S. Skr. 1808. 9) Om Armeens Styrke i Aaret 1771 se Büsch, Mag. 17 Del p. 222. 10) Zustand der Königl. dän. Flotte am Ende des 1770 Jahres, l. c. 8 D. 11) *De la Compagnie Asiatique en Danemarck 1773 l. c.* 12) Herimod har en Ubenævnt taget til Gænmæle i den følgende 9 Del. 13) Tabelle over Danmarks, Norges samt Hertugdømmenes Handelsbalance i Aaret 1768. Se Büsch, Mag. 17 D. p. 225-26. 14) Memoire des Königl. dän. Staatsministers I. H. E. v. Bernstorff, über die Vortheile eines eigenen Kommersekollegiums, im Jan. 1767. I Eggers deutsch, Mag. 1792 4 B. cfr. K. I. E. 1793 p. 102. 14b) Martfeldts Kornhandelsplan. Kbh. 1774. 8. 15) Om Negerhandelens Ophævelse se Historien i Minerva 1805 I Kv. p. 187. 1806. 2-Kv. p. 129. 3 Kv. p. 1 og 142 og 259.

Endnu staar tilbage at anføre nogle af de vigtigste Rejse- og Levnetsbeskrivelser. 1) *William Coxe Travels*

inté Poländ, Ruffia, Swedert and Danmark, London 1791. cfr. K. l. E. 1791 p. 576. 2) *Voyage en Suède, contenant un état détaillé de sa population etc. et de quelques particularités relatives à l'histoire de Danemarck, par un Officier Hollandois, à la Haye 1789 8. l. c. p. 207.* Indeholde end disse Reisebeskrivelser flere Urigtigheder, saa træffer man dog og paa mange fundfærdige Anekdoter og vigtige Oplysninger, som man her hjemme ikke har tordet komme offentlig frem med. 3) *Anekdoten eines reisenden Russträbers die Staatsverfassung, Sitten und Gebräuche der Dänen.* Lübeck 1771. 8.

Schimmelmänn, Thott, Stampe, Guldberg og Bernstorff ere de vigtigste Statsministre, som under denne Konge levede og døde, og hvis Biographier ere Bidrag til Historien. 4) *Grev Schimmelmänn's Levnet findes i den ellers hel maadelige geographische und statistische Beschreibung des Herzogthums Holstein, Altona 1790. cfr. K. l. E. 1791 p. 78.* 5) *I. Baden oratio in memoriam Cttonis Comitis Thottii.* Hafn. 1785. 4. 6) *Bjused, Vitas-curfus b. Henrici de Stampe* og 7) *Laudatio Henrici de Stampe.* Hafn. 1789. Se *Minerva* 1790 4 K. p. 157. 8) *Lebensgeschichte des dänischen Staatsministers A. P. v. Bernstorff.* Altona 1798. 9) *Der königl. dän. Staatsminister, Graf A. P. v. Bernstorff. Eine biographische Skizze von R. Nyderup.* Kbh. 1797, cfr. *Regist. til Minerva.* 9b) *Bernstorffs Eftermale.* Kbh. 1798. 2 D. 9c) *Clio af I. K. Høst.* 2 Hest. 1813. rec. i K. l. E. f. A. 10) *I Le Nord littéraire* har Profesfor Olivarius, i Anledning af Hegewisches Tale over Bernstorff, givet nogle Bemærkninger, som vel en Rezensent i K. l. E. 1802 p. 324 gjør meget af, men som dog sigte kun til, at nedfætte denne store Minister, hvis Døds sørgelige Følger for de däniske Stater først Efterverdenen

værdig skal turde beskrive, endskjøndt Nutiden allerede bittert føler det. I den Lahdske Portrætsamling af udmærkede Fortjente findes II) Statsminister General Huths Levnet ved Nyerup, hvortil T. Aaby har gjort nogle hagedulde Bemærkninger i Minerva 1799, som godt ere befarede af Nyerup. Se 5 Kv. p. 244 og 360. Til Kundskab om Guldbergs Fortjenester som Minister og som udmerket Videnskabsmand væd jeg ikke have andre paa lidetige trykte Bidrag, end hvad der findes i det Wormske Lektikon. Imidlertid formoder jeg, at hans Søner ikke ville taale, at Mindet om deres Faders udmærkede Fortjenester i begge Henseender skulde kunne undertrykkes af tyske Markskrigere og deres danske Spytlikkere, der sundum have villet fordunkle hans Ære eller indbilde Nationen, at de kunne gjøre det bedre end Han.

Tiende Afdeling.

Statistikere — Reisebeskrivere — Korografer
— Topografer — og Geografer.

Statistiken, med Hensyn til Fædrelandet, var her før Holbergs Tid ganske udyrket, uden saa man hertil vil regne Arendt Berntsens Danmarkis og Norgis fructbare Herlighed. Kbh. 1656. 4 D. 4. samt Heivaderus's, Molesworths og hys Antagonisters Skrifter. Holberg brød heri, som i mere, Isen, ved 1) Danmarks og Norges geistlige og verdslige Stat. Kbh. 1763. 4. Tredie Oplag, som ved Brichsen og Olrik fik betydelige Rettelser og Tillæg, fremfor de foregaaende to Udgaver, (se i Historien om Lovens og Handelen. K. I. T. 1763 No. 12 og fl. 2) Lettres sur le Dannemars af Roger og Reverdil, Overfattede paa dansk. T. 1-2. Kbh. 1757, 1770. 8. 3) A. Schytte Dannemarks og Norges naturlige og politiske Forfatning. Kbh. 1777. Men desværre! Forfatterens Død standfede dette Værk med den 1ste Del. K. I. 1778. No. 5. 4) I. F. W. Schlegel Statistisk Beskrivelse af de fornemste Europæiske Stater, 1 Del, som indeholder Indledningen og 1 Part af de danske Staters Statistik. Kbh. 1796 8. K. I. E. 1793. No. 40. fl. Anden Del i Hefte, Kbh. 1796. I denne saavelfom i 5) F. Thaarups Veiledning til det danske Monarkies Statistik. Kbh. 1796. 8. med et Tillægshfte 1795, findes, og hel udførlig Literaturen af de danske geografiske og topografiske Skrifter. 6) F. Thaarup Udførlig Veiledning til det danske Monarkies Statistik. Kbh. 1812-13.

Et i mine Tanker kosteligt Værk, som ingen dansk, norsk eller hollensk Embedsmand bør kunne undvære, hvoraf dog kun endnu de to første Dele ere udkomne, og Resten derfor med Længsel forventes. Af samme fortjente Forfatter have 7) Materialier til det danske Monarkies Statistik. Kbh. 1791. 8. og 8) Magazin for Danmarks og Norges topografiske, økonomiske og statistiske Beskrivelse. Kbh. 1797. 1801. 1802-3. Interessante Bidrag til denne Videnskab leverer og 9) Materialien zur Statistik der dänischen Staaten aus Urkunden und beglaubten Nachrichten. Flensb. u. Leipz. 1784 1791. I 5 Oktavbind. 10) F. Snedorfs Samlede Skrifter, anden Del, som indeholder foruden flere, ogsaa de danske Staters Statistik. Kbh. 1795. 8. 11) P. H. Grønhøjs Forsøg til et Udtog i Statistiken, særdeles Fædrelandets. Kbh. 1798. 1804. 8. 12) P. Holst Fædrelandet eller en kort Statistik over det danske Monarkie. Odense 1809. 8. 13) v. Oeder Aufsätze betreffend die im Jahre 1769 in den königl. dän. Staaten in Europa vorgenommene Volkszählung, findes i Heinzes Saml. zur Gesch. u. Staatswissenschaft. T. B. Gött. 1789. 14) Hennings politisk Arithmetik om den danske Stats Folkemængde i Sammenligning med nogle andre Stater. se Minerva 1785. Mart. 15) Politisk Dispathe i Pjerdingaarskriftet for Sandhed 2det B. i H. Derved foranledigedes 16) Noget til Oplysning af den saakaldte politiske Dispathe i Minerva 1798 IV 298 og 17) Et par Ord foranledigede o. s. v. l. c. 308. 18) Interessante Bidrag til Statistiken findes og i Schlesw. Holst. Provinzialberichte leverede af den af Statistiken høitfortjente Kielske Professor Niemann; ligesom han og i et eget Værk har givet os 19) Foristatistik der dänischen Staaten. Altona 1809; hvorefter om se Gött. gel. Anzeigen 1810 p. 1001. Et mindre inter-

esfant er, skøndt kun ene angaaende Brændets Forbrug
 20) Prof. Olufsens Skrift om Danmarks Brændselvæsen,
 fyskisk, kameralistisk, og økonomisk betragtet. Kbh.
 1811. 8. Men trods vore Statistikers indlysende Fore-
 stillinger, trods enhver Patriots vemodige Klager, ja trods
 selve Lovgivningen, hvoraf jeg alone vil nævne den herlige
 Forordning af 27 Septbr. 1805, vedblive vore Skoveiere at
 ruinere deres Skove, og lægges dertil den bagvendte Maade,
 de fleste Tørvemøser behandles paa, saa vilde en Historie
 om Fædrelandets Skove fra Oldtiden til Nutiden ogsaa
 heri give et sørgeligt Bevis paa vor maadelige Forfatning
 nu fremfør da. 21) Lütken om Danmarks Skove; Min.
 1808 p. 58. 22) F. Thaarup om Norges Skovvæsen og
 Husholdningen med samme. Min. 1792. III. 281. 23)
 Tanker om dette Skrift, l. c. 1793. I. 40. 24) Noget
 om Bygselvæsenet i Norge l. c. 1788. III. 78. 25) Be-
 tænkning over dette Skrift, l. c. 1789. I. 129. 26) Om
 det norske Bygselvæsen l. c. 1790. III. 242. 27) I. N.
 Bruun Tanker om Norges Odelsret. 28) Et Par Ord om
 Odelsretten i Norge. Min. 1788. III. 140. 29) Skrivelse
 fra en Reisende i Norge om Odelsretten. l. c. 1798. I.
 257. 30) Bidrag til en Afhandling om Odelsretten. l. c. II.
 257. 31) Zetlitz I Anledning af Skrivelsen om Odelsret-
 ten l. c. 1798 III. 1. 32) Et Par Ord fra en norsk
 Bonde om Odelsretten l. c. 1799. I. 65. 33) Anmær-
 ning ved Angrebene paa Norges Odelsret l. c. 1799. I.
 203. 34) Rynning om Odelsretten i Norge l. c. 1802, II
 245. 35) Gerner Om Agerdykningens maadelige Beskaffenhed
 i Norge forsaarfaages enten af Landets strenge Clima el-
 ler af Omgangsmaaden, l. c. 1792. III. 1. 36) Kort sta-
 tistisk Efterretning om Norges Kobber- og Iernværker 1793.
 L. 161. 319. 37) P. M. Eredsdorf Tanker til høiere og
 nærmeré Eftertanke angaaende Norges Iernværker, Kbh.

1784. 8. K. l. E. 1786. No. 2. 58) Physisk og oekonomisk Beskrivelse over Edsvold Iernværk. T. I. f. N. 1792. 59) H. Faye-Beskrivelse over det Iarlsbergiske Sølvhaltige Bly- og Kobberværk. T. I. f. N. 24 og 25 H. 40) Brandt over Edsvold Guldmine. 41) Ej. Om Hurdals Glasværk i Øvre-Romeriges Fogderi. 42) Ejusd. Over Vallø Saltværk. 43) Røsted Efterretning om den i Egnen af Christiania foretagne Boring efter Stenkul. Top. Journ. f. N. 15 H. 44) Esmarks mineralogisk-geognostiske Undersøgelser, anstillede paa en Reise i Ringerige. l. c. 26 H. 45) Ejusd. Mineralogisk Excursion til Goustaafjeldet i Øvretellemarken, oplæst i det skandinaviske Literaturtelskab. 46) Bradt kort Beskrivelse over det kongl. Modumske Blasfarveværk i Buskeruds Amt. Top. Journ. 29 H. 47) Røsted Physisk og oekonomisk Beskrivelse over Allun-Værket ved Opslo, l. c. 2 H. 48) Kort chronologisk Beskrivelse over Kongsbergs Sølvværk. Dansk Mus. Febr. 1782. 49) Om Iernmalmeierne og Ierntilvirkningen i Norge af I. Aal, Eier af Næs Iernværk. I skand. Litt. S. Skr. 1806. 1 B.

I det paavise vore Reisebeskrivere, Geografer, Korografer og Topografer, anføres først de, som tildels angaa baade de danske og norske Stater, siden de for hver Stat, med derunder hørende Lande og Stæder.

Til Hiné regner jeg 1) *Periplus Otheri Norvegi et Vulfstani sive eorum narrationes de suis in septentrionem et in mari Balthico navigationibus*. Eraftrykt i 2den Tome af Langebeks Script. rer. dan. ligesom den og haves særlig udgivet af den lærde Borgemeester Andreas Bussæus til København 1735. Den hele Reisebeskrivelse indbefatter 5 Reiser, 2, uden om Norge til de yderste nordiske Lande, hvori forekomme mange mærkværdige Ting om Norge selv

og Haløglænd, samt om Finner, Bjærner og Kvæner; *b*, med Sønden omkring hele Norge, til Kongehelle-Havn og derfra til Slævig; *c*, derfra til Trufum, et Søted i Preussen, hvori forekomme mange mærkværdige Ting om Østersøen og Nabolandene paa begge Sider. En lærd Kommentar over disse Reisebeskrivelser haves af det Göttingke Universitets i sin Tid lærde Prof. Murray, og findes i samme Høiskoles Videnskabs Selsk. Skr. for 1765. Hvad man videre kunde ønske at vide om dem, har Langebek givet i en lærd Indledning til forommeldte sit Aftryk. 2) *Adamus Bremenfis de situ Daniæ et reliquarum, quæ trans Daniam sunt, regionum natura*. En skøn Oversættelse paa dansk af denne med alle sine Feil interessante Korografi har Suhm givet os i 4de T. p. 490 af sin Danm. Hist. hvori tillige flere interessante Anmærkninger. Og saa af foranbemeldte Murray haves i *Descriptio terrarum septentrionalium seculi 9-10-11 ex idea Adami Bremenfis aliorumque scriptorum Germanicorum ipsius ævi*, en særdeles god Kommentar over dette Adams Skrift; hvorom se K. l. B. 1771 p. 169 og 555. I Nyerup Middelalderens Literatur p. 226-231 vil man, saavel om Adam af Bremen som hans Skrifter, finde videre udførlige Efterretninger. 3) *De regno Daniæ et Norvegiæ insulisque adjacentibus tractatus varii*, samlede af Stephanus, Lugd. Bat. 1629; hvori findes Pontanus og fl. 4) H. O. Scheel Almindelig Udkaft af Krigens Skueplads eller geografisk, topografisk og historisk Beskrivelse over Kongerigerne Danmark, Norge og Sverrig, samt deres tydske Proviandser. Kbh. 1785. 2. Er et klassisk Værk; K. l. B. 1785 No. 42. 5) Dr. A. F. Büschings *Erdbeschreibung. 1 Theil, welcher Dänemark, Norwegen, Schweden und das ganze russische Reich enthält*. 3 Aufl. Hamb. 1787. Er maaske den bedste Geografi,

vi have over vort Fædnenland. Ikke saa paalidelig er 6) Nueſte Kunde des Nördiſchen Reichs Dänemark, Norwegen und Schweden. Nach ihrem jetzigen Zustande aus den besten Quellen dargestellt von T. F. Ehrmann. Weimar 1807. med Landkort og Kobb. 7) Af Jonges meget urigtigen Holberg tillagte Geografi angaaer den 5. og 6. Del baade Danmark og Norge, men ingen af disse taalr at lignes med Büſching. 8) Proft Wegweiser für Reisende durch Dänemark, Norwegen und Schweden. 9) *Cassau Tableau des etats danois, Paris 1802.* 10) *Geographie universelle par Mentelle et Malte Brun. 2me. Vol., som indeholder Danmark, Paris 1803.* 8.

Af vore særlige Lande- og Stad-Beskrivelser, anføres her først de Norske. 1a) G. Schöningh Forſøg til de norske Landes, særdeles Norges gamle Geografi. Kbh. 1751. 4. ſfr. Naahr. v. d. Zuſt. d. Wiſſ. u. Künſt. 3. B. p. 350. 1b) M. Abſolon Ederſons Norges Beskrivelse; se Saml. til den danske Hiſt. 2 B. 1 H. p. 33. 2) Ej. Beretning om den Venetianske Adelsmands Petri Quirini Skibbrud og Aukomst til Øen Roſt i Nordlandene. I Trondh. Seſk. Skr. 2 D. 3) Peder Claufføn Norriges og omlyggende Øers ſandfærdige Beskriffuelse. Kbh. 1652. 4. L. Wolff Norrigia illustrata, eller Norrigen med sine underlyggende Lande og Øer kort og ſandfærdig Beskriffuelse. Kbh. 1651. 5) Mag. J. Ramus Norriges Beskrivelse. Kbh. 1715. 6) Er. Pontoppidan Norges naturlige Hiſtorie, 2 Dele. Kbh. 1752. Et med alle sine Ufuldkommenheder koſtligt Værk, der gjør sin Forfatters Patriotisme, Flid og Laundom Ære, ſer da naaget de flere ønkete norske Topografier, vi have, ingen endnu har kunnet efterligne Pontoppidan. 7) E. L. Jessen-Schardeboſt Det Kongerige

Norge fremstillet efter dets naturlige og borgerlige Tilstand. T. 1. Kbh. 1763. 4. Men mere er ikke udkommet, K. l. E. 1763. p. 307. 8) L. H. Bing Beskrivelse over Kongeriget Norge, Øerne Island og Færøerne samt Grønland, forfattet i alfabetaisk Orden. Kbh. 1796. 8. Relektionen i K. l. E. 1797 pag. 81, 145, 182, 204, 273, 415, 468, 825, indeholder mange Berigtigelser. I det norske Videnskabs Selskabs Skrifter for 19 Sekul. haves 9) H. G. Bulls Tillæg og Retteller til L. H. Bings Beskrivelse over Norge, hvorom se dansk L. T. for 1814, No. 19 — 20. 10) A. C. L. Pontoppidan Geographisk Oplysning til Cartet over det fydlige Norge i 3 Afdelinger, Kbh. 1785. 8. K. l. E. 1787, No. 23. 10) b, Nogle norske Steders geografiske Beliggenhed af P. Vargentin. I ny Saml. af d. Kongl. Norske Vid. Selsk. Skr. 11) I. Baden Bræve om Vesterkanten i Norge, cfr. Iris og Hebe 1799. 4 Kv. p. 239. 1800. 1 Kv. p. 1 og 149. 12) Udtog af Prof. J. C. Fabricii Reise til Norge i Aaret 1788; findes i anden Del af Gyldendalske Samling af Reisebeskrivelser. 13) Wilje Nogle Iagttagelser paa en Reise gennem Norge til dets nordlige Dele; se Naturhist. Selsk. Skr. 2 B. 14) A. Swinton *Travels into Norway, Denmark and Russia.* Lond. 1792. 8. 15) N. H. S. Bloch Reiseiagttagelser eller Udtog af en Dagbog holden paa en Reise fra Trondhjem til Christiania i Aaret 1805. Kbh. 1808. 8. 16) J. W. Hornemann Fragmentariske Bemærkninger paa en Reise i Norge i Sommeren 1807; i Skand. L. S. Skr. 1807. 17) Breve fra Norge Min. 179. 1 Kv. p. 1. 18) Hans Kongl. Høiheds Kronprinds Frederiks Reise i Norge 1788. Kbh. 1789. 8. K. l. E. 1790, No. 18. 19) Tagebuch einer Reise nach dem südlichen Theil von Norwegen in Sommer 1788. Hamb. u. Kiel. 8. K. l. E. 1790, No. 49. 20)

Prof. K. Løems Beskrivelse over Finmarkens Lapper med Biskop Gunnerus's Anmærkninger og Insigter. E. I. Ieslens Afhandling om de norske Finners og Lappers hedenske Religion. Kbh. 1767. 4. cfr. Kbh. l. E. 1768. p. 113 og K. L. 1668. c. 363. 21) C. Pontoppidan det Finmarkske Magasins Samlinger. Kbh. 1790. K. l. E. 1791. No. 4. 22) Sporrings Relation angaaende Finmarken. Top. l. f. N. 6 H. 23) H. Sommerchild Kort Beskrivelse over Finmarken. l. c. 25 H. 24a) A. Kall Underløgning af Finmarkens gamle og nye Tilstand, Indvaanere og Grændser, og den deraf hængende Danmarks eller Sverrigs Rettighed dertil. Se Ny d. Mag. 2 B. 24b) N. Krag Beskrivelse over en Reise til Malmis paa Grændserne mellem Norge og Rusland 1690. Se Danske Mag. 57 H. No. 3. 25) Noget om Nordlands Amt. Top. l. f. N. 28 H. 26) Sommerchild Forsøg til en topografisk Beskrivelse over Nummedals Fogderi. l. c. 23 H. 27) M. B. Krog Oekonomiske Efterretninger om Vesterdaalens og Lofotens Fogderier i Nordlandene l. c. 27 H. 28) D. Brinch Descriptio Läufodiar. Amst. 1683. 8. 29) P. Dals Nordlands Trompet o: En Beskrivelse over Nordlands Amt. Kbh. 1739 og 1763. 8. 30) Statistiske Bemærkninger over Nordlandene findes i Kollegialtidendens 10 Aarg. 31) H. Dahls Korographie over Vestfinmarken om Kotokeines Sognskald. T. l. f. N. 2 H. 32) S. Budde Blandede Efterretninger, om Kotokeines og Affjovarras Præstegjæld i Finmarkens Amt og Trøndhjems Stift. Theol. Maanedsskrift Detbr. H. 33) Kort Beskrivelse over Romsdals Fogderie Kongl. Norsk. Vid. Selsk. Skr. 34) N. G. From Beskrivelse over Oure Præstegjæld i Nordmør Provstie i Trøndhjems Stift. T. l. f. N. 19 H. 35) E. Hagerup Beskrivelse over Værdalen og 36) Schjønning's Reise Stårda-

len findes i Blochs Trondh. Saml. Trondh. 1804. 8. se K. F. E. 1804. No. 45. 37) Ej. Reise til Stiklestad T. I. 8. N: 11. H. 57b) Reisesagttagelser i de nordiske Lande af Prof. L. N. Wille. Kbh. 1790. 5 Bld 8 m. K. 58) Tæne om Christiansunds Købstad o. l. v. J. c. 16. 28. H. 58 b) Endelig forekomme og interessante topografiske Anmærkninger over Trondhjems Stift i den fem Old- og Historie-Grandker, forfjente Prof. G. Schönings Reise gennem en Del af Norge. Kbh. 1778. 2 H. 4. Se N. K. I. for f. A. No. 41. Men desværre udkom af denne Reise kun 2 Hetter; at faae Resten vil nok i disse ulykkelige Tider blive et pium desiderium. 39) L. Holberg Bergens Byes Beskrivelse. Kbh. 1737 og 1757. 8. Herom se Nachr. v. d. Zust. d. Wiff. und Künst. 2 B. p. 288. Som Topografi har den altid hos os været fortrinlig agtet; men at denne Topografi ogsaa indeholder meget vigtige Bidrag til vor nordiske Middelalders Handelshistorie, er den i dette Fag meget kyndige Göttingiske Prof. Sartorius den første, som har gjort opmærksom paa. 40) C. M. Olrik Forfæg om Bergens Handel. Sorø 1763. 8. 41) H. Meier Tanker om Bergens Fiskehandel. 1764. 42) Ejsaad. Om Udførselen fra Bergen i 10 Aar 1766. 43) Beschreibung des Teutschen Hanse-Städtischen Contoirs zu Bergen in Norwegen. Hamb. 1724. 44) C. Frimans Samling af Stiftetters og Gavebreve i Kongeriget Norge. I Del Bergens Stad angaaende. Kbh. 1774. 4. 45) Bergen og omliggende Egn. Et Digt. T. I. f. N. 22 H. 46) Rettelser og Tillæg til samme l. c. 47a) Weinwich om *Seminarium Fredericianum* i Bergen. Min. 1800. 2 Kv. p. 224. 47 b) I Anledning af Digtet om Bergen. T. I. f. N. 25 H. 48) Th. G. Krog Sandheds Vidnesbyrd og Taksigelses Offer til Bergen. Bergen 1783. K. L. E. 1790. No. 34. 49)

A. I. de Fine Incendium, quod Bergis Norvegorum d. 5 Julii 1640 horrendis flammis, grassari, incosptum, carmine elegiaco delineatum. Havn. 1641. 50) H. Strøm Physisk og oekonomisk Beskrivelse over Fogderiet Søndmør i Bergens Stift. Sorø 1762 og 1766. 4. En indholdsrig Beskrivelse, der ikke har sin Lige i vor Literatur, og værdstelig overtræffes af nogen anden Beskrivelse i hvilken som helst udenlandsk Literatur. 51) Ej. Anmærkninger til Søndmørs Beskrivelse. I nye Samling af det Kongl. Norske Vid. Selsk. Skr. 52) H. Arents Beskrivelse over Søndfjord i det nordre Bergenhusiske Amt. T. I. f. Norge, 28 og 29 H. 53) M. Schnabel Udkast til en Beskrivelse over Hardanger i Bergens Stift i Norge. Udgivet af H. Strøm. 1781. 4. 54) H. Hanssøn-Gantzli Klagedigt over det sørgelige Tilfald i Bergenhus-Lehn paa Søndmør 1679, da Sneen af Fjeldene nedstødte 20 Gaarde og dræbte 150 Mennesker. Kbh. 1681. 55) Beskrivelse over Stavanger Amt. Kbh. 1779. 8. 56) Reise over Øvre-Tellemarken til Christianland og tilbage. 1775. 8. Denne Reises Forfatter er den bekendte Naturkyndige O. I. Møller. 57) Tagebuch einer Reise nach dem südlichen Theil von Norwegen im Sommer 1788. Hamb. u. Kiel 1789. 8. 58 a) P. Holm Forsøg til en Beskrivelse over Lister og Mandals Amter. T. I. f. N. 8, 9 og fl. Hefter. 58 b) I. G. Lund Forsøg til en Beskrivelse over Øvre-Tellemarken i Norge. Kbh. 1785. 8. se K. J. E. 1786. No. 32. 58 c) H. L. Wille Beskrivelse over Sillefjords Præstegjeld i Øvre Tellemarken i Norge. Kbh. 1786. 8. se l. c. No. 42. 59) R. Gjellebøl Beskrivelse over Sæterdalen i Christianslands Stift Top. I. 26 og 27 H. 60) Historisk Efterretning om Kong Angvald og andre Mærkværdigheder paa Angvaldsaa findes i F. Hansens Arkiv for Skolevæsenets og Oplysningsens Ud-

- brødelse i Christianlands Stift. K. I. E. 1807. No. 18.
- 61) I. Fabricius Reise nach Norwegen. Hamb. 1779. 8.
- 62a) Winterreise durch einen Theil Norwegens und Schwedens nach Kopenhagen im Jahr 1807. Berl. 1808. 8.
- 62b) Breve fra en Reisende i Norge. Min. 1791. 4 Kv. p. I.
- 63) Specification over alle Provstier i Aggershus Bispedømme. T. I. f. N. 24 H.
- 64) B. H. v. Løvenskjold Beskrivelse over Bradsberg Amt og Skiens By med sine Forstæder. Christiania 1784. 8. K. I. E. 1784. No. 46.
- 65) Sommerfaldt Efterretninger angaaende Christians Amt. T. I. f. N. 14 fl. H.
- 66) Summarisk Efterretning om de Ødelæggelser, som skede ved Oversvømmelse og Jordtjælv i Christians Amt i Aggershus Stift den 22 og 23 Juli 1789. Min. 1791. Septbr.
- 67) Beskrivelse over Heggens og Frøland, Fogderi med Førerindring af I. Berg. T. I. f. N. 27 H.
- 68) A. Schelven Noget om Laurvigs Grevkab i Aggershus Stift l. c.
- 69) Tillæg hertil af Berg sammesteds.
- 70a) L. Müller Forsøg til en Beskrivelse over Larlsbergs Provstie i Aggershus Stift udi Norge. Kbh. 1772. 4. Er ikke uden Nytte for Old- og Middelalderens Historie.
- 70b) Forekommende Mærkværdigheder angaaende Lombs Præstegjæld i Guldbrandsdalen. Se Danm. og Norg. oekonom. Mag. I B. p. 257.
- 71a) H. F. Hjorthøi, Physisk og oekonomisk Beskrivelse over Guldbrandsdalens Provstie i Aggershus Stift i Norge, samt topografisk Beskrivelse over Guldbrandsdalens Provstie i 2 Dele. Kbh. 1785-86. 8. se K. I. E. 1787. No. 25.
- 71b) C. Hammer Beskrivelse over Hadeland i Aggershus Stift i Norge. T. I. f. N. 20 fl. H.
- 72) I. N. Wille, Spydebjergs Beskrivelse 1-3 D. 1778 og 1781.
- 73) R. Gjølløhøi Naturlig og oekonomisk Beskrivelse over Hølands Præstegjæld i Aggershus Stift i Norge. Kbh. 1771. 8.
- 74) L. Esendrup, Physisk-oekonomisk Beskrivelse over Lier 1781

- stegjeld i Aggershus Stift i Norge. Kbh. 1761. 8. 75) Hoff Beskrivelse over Idde Præstegjeld med tilhørende Annex, Enningdalen. T. I. f. N. 6 fl. H. 76) Bjusd. Beskrivelse af det ved Frederichshald beliggende Præstegjeld Berg med tilhørende tvende Annexer Roche og Afach. I. c. 9 fl. H. 77) Wille Topografisk Beskrivelse over Edsberg Præstegjeld. I. c. 16-17. H. 78) Saafse om Rødnes, Rakkestad og Skibtved Præstegjeld i Christiania Stift I. c. 17-18 H. 79) A. C. Smith Beskrivelse over Trysild Præstegjeld i Aggershus Stift. I. c. 19 fl. H. 80) H. Strøm Fysisk-økonomisk Beskrivelse over Eger Præstegjeld i Aggershus Stift i Norge. Kbh. 1784. 8. K. I. E. 1784. No. 43. 81) Christiania eller Bidrag til nærsere Kundskab om denne Stad Udsat v. Buchs Reise durch Norwegen und Lapland. Oversat af Gr. Fougner Lund. Kbh. 1812. 8. 82) C. S. Bang Christiania Stads Beskrivelse. Christ. 1651. 4. 83) I. Rasch *Annua memoria diei 13 Jul. 1719, quo scholæ Christianensis domus inaugurata, 1720 repetita.* Kbh. 84) Ej. Tavler paa Informationen og Indkomsterne i Christianiæ Skole. 85) S. S. Monrædi *Programma scholasticum de capitulo veteris Osloensi et novo Christianensi.* Christ. 1770. 86) L. Schrøder kort historisk Beskrivelse over Frederichshald. Kbh. 1727. 4. 87) Udkast til en Beskrivelse over Frederichshalds Bye og Frederichsteens Fæstning T. I. f. N. 4 fl. H. 88) Thue Bidrag til Hofs Beskrivelse over Frederichshald. I. c. 11 H. 89) N. P. Ludichæ *Memoria Frederichshaldie Norvegicæ et in eam geminæ Svecorum expeditionis Havnice kehovata, cum Frederichshaldia e navali Bremæholmia deduceretur.* Hafn. 1719. 4. 90) L. Schrøder Frederichshalds Kirkes Indvielse. Kbh. 1729. 4. 91) P. N. Healeberg Efterretninger om Strøms By. Christiania 1780.

4. 91) T. Møller Beskrivelse over Tønsberg. Kbh. 1750 og 1771. 6. 93) C. Hammer en gammel Beskrivelse over Hammerby paa Hedemarken. Christiania 1774. 8. 94) G. Lohman Anmærkninger over Drammens oekonomiske Beskaffenhed. Kbh. 1771. 8. 95) F. W. Thie Forlæg til Beskrivelse over Kragerø Kjøbstad og Langesunds Fjorden eller Skien Kjøbstad med dens Ladestæder. Kbh. 1789. 8. se K. l. E. 1789, No. 41. 96) Iomfrulands Beskrivelse i Banderim 1696. T. J. f. N. 29 H. 97) Schmidt Opsat med omliggende Egn — et beskrivende Digt. 98) Udfigt fra Egebjerg ved Christiania, en Sang. T. l. f. N. 1 H. 99) Egernæs, et Digt af Zethz. l. c. 5 H. 100) Anhang til dette Digt. l. c. 8 H. Saamange og endnu flere Skrifter have Vi, hvilke kunne afgive vigtige Bidrag til Kundskab om dette Rige, der i Europas Nutids Aerbøger torde fornye Mindet om Harald Haarfagers, Sverres, Hagen Hagens Tider og de i Oldtiden for deres Fædrelands Frihed og Selvstændighed varmt følende Fyrster.

Til Kundskab om Grønland, Island og Færøerne bidrage følgende større og mindre Skrifter. 1) H. Egede omstændelig og udførlig Relation om den grønlandske Missions Begyndelse og Fortsættelse, samt hvad ellers mere der ved Landets Recognoscering, dets Beskaffenhed, og Indbyggernes Væsen og Levemaade vedkommende, er bevidneet. Kbh. 1738. 4. 2) P. Egede Continuation af Relationerne betræffende den grønlandske Missions Tilstand og Beskaffenhed fra 1734-1740. Kbh. 4. 3) H. Egede Det gamle Grønlands nye Perustration eller Naturel Historie og Beskrivelse over det gamle Grønlands Situation, Luft, Temperament og Beskaffenhed. Kbh. 1741. 4. og 8. 4) Fra denne af Grønlands Mission svæfen høitfortjente Forfatters og (aa

af Grønland meget fortjente Søn Poul Egede haves foruden forudsatte Continuation, den han skrev som Yngling, en meget senere af Forfatteren, som Olding, udgiven lille Beskrivelse over Grønland. Kbh. 1782. Men det for Filologen Interessanteste, som haves over Grønland, tør være den Hernhuttiske. 5) David Crantzes Historie von Grønland, enthaltend die Beschreibung des Landes und der Einwohner, u. s. w. Barby u. Leipz. 1765. 8. 6) Anmærkninger over de tre første Bøger af D. Crantzes Historie om Grønland. Kbh. 1771. 8. 7) *Th. Torseti Historia Vinlandiæ antiquæ.* Hafn. 1705. Om det gamle Grønland fortjener at læses den lærde Refension i No. 6 af K. L. E. 1788 og de der refererede tvende Skrifter, nemlig 8) Udtog af Breve fra de Kongens Søofficerer, der ere beordrede til at oplede gamle Grønland. Kbh. 1786. 8. 9.) Udtog af C. Lunds Indberetning til K. Frederik III 1664 o. s. v. Kbh. 1787. 10) Sendescriben des F. C. de la Roche Gallichon, betreffend die Wiederfindung des alten Grönlands. Kbh. 1787. 8. 11) H. P. v. Eggers om Grønlands Østerbøygds sands Beliggenhed. Ogsaa Maanedskriftet *Minerva* indeholder flere Bidrag til Kundskab om Grønland, som 12) Tillæg til den historiske Artikel 1786 Febr. 13) Historien om Landene yden for Europa l. c. 1787. 2 Kv. p. 91. 14) Om Grønland l. c. 1787. 4 Kv. p. 323. 15) Om Torsetens Grønlandia og Vinlandia. l. c. 1788. 1 Kv. p. 1. og 16) *Grønlandiæ descriptio* l. c. p. 19. 17) Math. Iochimsens Skrivelse, med Bilæg, fra Gothaab paa Grønland 1732 til Geheimeraad Løvensørn l. c. 1788. 3 Kv. p. 18. 18) Historiske Levninger, samlede til Bidrag til de gamle og nye Relationer i Henfigt til det gamle Grønlands Opdagelse. l. c. 1789. 3 Kv. p. 151. 19) Prof.

Eggers Indberetning om den kongelige Grønlandske Handel
 og de nyeste ved samme foretagne Forandringer. I. c. 1791,
 1 Kv. p. 33 og 187. og 2 Kv. p. 1 og 223. 1793, 1
 Kv. p. 283. og 4 Kv. p. 191. 20) Flere ældre Skrifter om
 Grønland findes i Hjelmskjernes Bogsamling p. 512 fl. og
 816, H. 21) I. Erichsen Udtog af Vidalins Afhandling
 om Islands Opkomst. Sorø 1768. 8. Viser os især Island's
 ældre Forfatning. cfr. K. I. 1769, No. 12. 22) N. Hor-
 rebow Tilforladelige Efterretninger om Island. Kbh. 1753.
 8. 23) Olafsens og Pouetzens Reise gjennem Island. Kbh.
 1772. 2. Dele. 4. cfr. N. K. I. 1774, No. 37-38. 24)
 Udtog af Pouetzens Dagbøg holden paa hans Reise til og i
 Island; se Naturhist. Selsk. Skr. 2 B. 25) C. U. D.
 Eggers physicalische und statistische Beschreibung von Island.
 Kopenh. 1786. 8. 26) M. Stephensen Island i det 18de
 Aarhundrede, historisk-politisk Skildret. Kbh. 1808. se K.
 I. E. 1808, No. 26 fl., hvor en interessant Resension findes
 af Prof. Engelstoft, der jevnført med selve Skriftet ikke
 kan andet end hos Læseren vække det inderlige Ønske, at
 Island dog aldrig maatte betroe til vindelyge Høkeres,
 opblaste Tyskeres, eller unge og uvidende danske Adels-
 mænds Værgemaal, men under Regjeringens Overopsyn
 bestyres af Mænd som en Iohn Erichsen og Magnus Stephensen.
 27) *Th. Thorlacii Dissertatio de Islandia.* Witteb. 1666.
 1670. 1690. 4. 28) *Olai Olavii oekonomiske Reise*
igjennem de nordvestlige, nordlige og nordøstlige Kanter
af Island, tilligemed Ole Henckels Underretning om de
islandske Svovelmener og Svovel-Raffinering, samt Christ
Zieners Beskrivelse over nogle Surterbrands Fjelde udi Is-
land. Kbh. 1780. 4. 29) *Beschryving van Islandt en*
Groentlandt door Ditmarus Bleskenius. Amst. 1659. 8.
 30) *Anatome Bleskeniana, qua D. Bleskenii viscera*

etc. referuntur per Arngrimum Jonam. Hol. 1612.

30 b) *Arngrimi Jonæ Commentarius de Islandia. Hafn. 1593. 8.* 31) *la Peirere Relation de l'Islande. Paris 1663. Amst. 1715.* 32) Uno v. Troils Resa til

Island. Stockh. 1777. 8. 33) *Islandiske Maanedstidender fra Octbr 1773 til Septbr 1776.* 34) I. C. Plum Rei-

seisagttagelser i Ingalshools og Froder Sogne udi Snefjelds-

næs i Island. Aar 1798-99. Kbh: 1800. 8. 35) I. M. Holm Om Iordbranden paa Island 1783. Kbh. 1784. K.

I. E. 1784. No. 25. 36) M. Stephensen Kort Beskriv-

velse over den nye Vulkans Ildsprudning i Vesterskaptsejlds

Syssel paa Island i Aaret 1783. Kbh. 1785. 8. K. I. E. 1787 No. 42. 37) *Philosophische Schilderung der gegen-*

wärtigen Verfassung von Island, nebst Stephensens zuver-

lässiger Beschreibung des Erdbrandes im Jahre 1783. Altona

1786. K. I. E. 1786. No. 27-28. 38) Første autentiske

Efterretninger om den nyopkomne Ø ved Island, som

har faaet Navn af Nysø. I kielisches Magazin af Heinze.

K. I. E. 1784. No. 16. 39) Løvenørn über die in der

Nähe von Island entstandene vulcanische Insel; findes i v.

Zachs allgemeine geographische Ephemeriden. 40) Om

det deglige Brød i Norden. Min. 1786. Febr. p. 195.

41) *L. I. Debes Færoa reserata* eller Færøernes Beskriv-

velse. Kbh. 1673. 8. Samme paa engelsk. Lond. 1676.

42) T. Torfaus Historisk Beretning om Indbyggernes Be-

K. Kbh. 1800. 45) I. Bestrup Oplysning om Færøerne for-
 nemmelig med Hensyn til Skoleundervisningen. Kbh. 1809. 8.
 46) Raak, Breve fra Island, Athene Nov. 1813. 47) Dr.
 Ekkard-Natur- und Volkskunde von Island m. K. Kbh. 1813. 8.

Af lærlige danske Korografier og Topografier kunne
 vel følgende, som de bedste og vigtigste, for et historisk
 Bibliotek være tilstrækkelig at mærkes: 1) *Jonas Col-
 dingsen's Descriptio Danie insularum ac partium præ-
 cipuarum etc.* Francof. 1594. 8. Om de Ubehagelighæ-
 der, Vækket paadrog sin Forfatter, se Nyerups Langebek.
 p. 278. 2) I. Lauritsen Wolf *Encomion regni Danie*
 d. e. Danmarks Riges Lof. Kbh. 1654. 4. 3 a) Arent
 Berentsen Danmarks og Norgis fructbare Herlighed. Kbh.
 1656. 4., se ovenfor pag. 153, er en kostelig Bog,
 fuld af mange skønne statistiske Oplysninger om vort Fæ-
 drenelands Tidts Forfatning, fornemmelig med Hensyn
 til Agerbruget. 3 b) Udtog af den svenske Resident
 Magni Durels Relation om Danmark. Saml. til d. dansk. Hist.
 2 B. 5 H. p. 24. 3 c) Niels Svanløes Danmarks Beskri-
 velse. Ny Saml. til D. Hist. 1 B. 4 H. p. 531. 4) *P.
 Resenii Atlas Danicus augustissima Monarchæ Christi-
 ano V dicatus* 1677; se Hjelmf. Bogsamling p. 54. 5)
Barthol. Rocques Danmarks Fortytelse, paa dansk og
 fransk; Kbh. 1747. 4. 6) *E. Pontoppidan Theatrum
 Danie veteris et modernæ.* Brem. 1730. 4. hvilket for
 sin Tid hel nyttige Værk den høitfortjente Forfatter i sin
 Alderdøm omarbejdede og udgav under Titel af 7) *Den
 danske Atlas eller Kongeriget Dannemark*, med dets na-
 turlige Egenskaber, Elementer, Indbyggere, Vekster, Dyr,
 og andre Afkødnings, dets gamle Tindrageller og nærvæ-
 rende Omstændigheder i alle Provintzer, Stæder, Kirker,
 Sløtte og Herregaarde, oplyst med Landkort, over enhver

Provintz, samt sired med Stedernes Prospector, Grund-
 ridfer og andre mærkværdige Kaaber-Stykker. Kbh. 1763-
 81 i 7 Tom. 4. Et med alle sine Mangler, samt nu og
 da endog Urigtigheder, dog kosteligt Værk, der fortjente
 paa ny at optages, gænnemgaaes, og udgives paa ny i mindre
 Format. Dog naaede Pontoppidan selv kun til de
 5 første Dele; Resten skyldes den i sin Tid udmærkede
 Amtmand Hofman, hvem dog i Beskrivelsen over Slesvig
 den før vor Historie alt for tidlig bertrykkede Sandvig
 gik saa meget tilhænde, at efter Hofmans egen Erklæ-
 ring i Fortalen, Sandvig har udarbejdet det Meste af dette
 Atlas's 7de Tome. 7 b) H. de Hofman Samlinger af
 publique og private Stiftelser, Foundationer og Gavebreve,
 med endel historiske Efterretninger o. s. v. Kbh. 1755-
 1780. 7 c) Mindre for Værkets Vigtighed, end for no-
 genledes Fuldstændighed anfører jeg: Danmarks Kjøbstæder
 og Slotte i Kobber af Bruun, historisk-topografisk be-
 skrevne og udgivne af Sænder, Nyerup og Laake. Kbh.
 uden Aarstal i 8 Hefter; thi de to første have uden-
 tvivl saant deres Navne til Kobberstikkeren og Forlæggeren,
 da Værket ingenlunde svarer til hvad man af 2 i vor Lite-
 ratur saa hæderligen bekendte Forfattere kunde gjøre For-
 drng paa. 7 d) Prøvindfal-Lexicon. Kbh. 1778. 8.
 Vel udgivet under den i sin Tid af sin Omfarg for de Fat-
 tige fortjente Agent Holk, men egentlig forfattet af den
 flittige Præstemænd Birch, der døde som Sogne-
 præst i Middelfart. I Mangel af noget Bedre, er dette
 Lexikon endnu meget brugeligt. 8) Men paa et meget fuld-
 stændigere, vist og nøagtigere, Værk af dette Slags arbejdede
 den af sit almindelige geografiske, saavelsom af sit Væ-
 lekikon meget fordelagtig bekendte Bruun Iuul, hvis ved
 Døden efterladte Haandskrifter skal være komne i en Mand's
 Værg, der kan ventes at ville udføre Iuuls Plan

9) Kloppenbùrgs Geographje rofes, med Hensyn til hvad i samme om Danmark haves, meget af Sagkydige, fordi den skal indeholde en Del til den Tid (1786) ikke almindelig bekendte statistiske Efterretninger, som Forfatteren overalt har afbetyttet flere danske specielle Stedbeskrivelser. K. I. E. 1792. No. 50. 10) I. H. Larfen Forløg til en militær Forsvarsplan for Kongeriget Danmark. Kbh. 1808. 9. Er som en militærisk Geografi, K. I. E. 1809. No. 27-28. 11) Beskrivelse over Agerdyrkningsens Tilstand i Danmark af G. Begtrup, er et af 7 tykke Oktavbind bestaaende kosteligt Værk, hvoraf det 1ste Bind udkom Aar 1806, og siden de øvrige Bind efterhaanden i de følgende Aar. Værkets Tilværelse skyldes den af vort Agerbrug, som at den danske agerdyrkende Borgerklasse, høitfortjente, nu desværre i Rentekammeret savnede Præsident, C. D. Reventan, Det vil under en ny Udgave, eller Omarbejdning, af danske Atlas, blive umisteligt, som det er brugeligt endog i flere Hensyn end til det blotte Agerbrug, hvorfor det og her anføres, isteden for man maaske ikke havde ventet det før under vore oekonomiske Skribenter. At det imidlertid ogsaa har sine Urigtigheder, er naturligtvis i et Værk af den Slags undgaaeligt. 12a) Udtog af en Reise til Danmark, Aar 1600. Se N. S. til D. Hist. 5 B. 2 H. p. 97. 12b) Udtog af Majors Reise til Danmark 1693, l. c. p. 125. 12c) Udtog af Hölger Jacobzi Reisejournal l. c. p. 175. 12d) *Relation en forme de Journal d'un voyage fait en Danmarc a la suite de Msr. l'Envoye d'Angleterre, a Rotterdam. 1707. 8.* 13) *Travels through Denmark and some parts of Germany done in to english from the french Original. London 1702. 8.* 14) *Lettres sur le Dannemark par Monsieur Roger. T. 1-2. Gen ev. 1757-64. 8.* 15) Anekdoten eines reisenden Russen über die Staats-Verfassung, Sitten

end Gebräuche der Dänen in Briefen an seine Freunde.
 Lübek 1777. 8. 16) *Observations on the present State
 of Denmark, Russia and Switzerland. In a series of
 letters.* 1784. 8. K. l. E. 1795. No. 10. 17a) Krøi-
 man Prøve af Forsøg til en Reise i Danmark og Holsten.
 Kbh. 1789. 8. K. l. E. 1789. No. 38. 17 b) L. A. Dys-
 sel Forsøg til en indenlandsk Reise, forfattet 1763. Kbh.
 1774. 18) Udtog af en reisende Saxers Reisejournal fra
 Kbhavn til Hamborg, findes i Iversens almenhyttige Sam-
 linger 15. B. 19) *A Tour through Sweden, Swedish
 Lapland, Finland and Denmark.* Lond. 1789. 4. K. l.
 E. 1791. No. 29. Se sammesteds Suhms Dom. 20) L.
 M. Wedels indenlandske Reise igjennem de betydeligste og
 skjønneste Egne af de danske Provindser. Kbh. 1803 og Odense
 1806. 8. K. l. E. 1806. No. 16. 21) F. W. B. v. Ram-
 dohr Studien zur Kenntniss der schönen Natur, der
 schönen Künste, der Sitten und der Staatsverfassung auf
 einer Reise nach Dänemark. Hannov. 1782. 8. 21 b) San-
 der over Hr. v. Ramdohrs Reise til Dänemark. Min.
 1792. 3 Kv. p. 203. 22) Wilse Reiseiagttagelser i nogle
 af de nordjiske Lande. Kbh. 1790 ff. 8. 23) Olufsens
 oekonomiske Aarseler indeholde flere Bidrag til Kundskab
 om Fædrelandet. 24) Rothe At Østersøen, der Stam-
 folket for Norge og Sverrig er kommet fra Aften, har væ-
 ret anderledes beskaffen end nu. I ny Samling af Kongl.
 dansk, Vid. Selsks Skr. 24 b) Prof. Larsen, Om
 Aarsagerne til de danske Landes Skikkelse. Athene,
 Aug. 1814. 25) Udtog af en Ubekændts Beskri-
 velse over Danmark forfattet 1591. Suhms Saml. til
 d. d. Hist. 2 B. 2 H. 26) Noget om de danske Køb-
 stæder, især med Hensigt til Industrien. Min. 1791. 3 Kv.
 p. 145. 27) Et velment Ønske for de smaa Købstæder
 i. t. 1793. 1 K. p. 132. 28) Noget i Anledning heraf

f. b. 1793. 2 Kv. p. 27. 29) Om Købstæder. 1. c. 1793. 3 Kv. p. 157. 29b) Nøget om de danske Købstæder I. c. 1794. 4 Kv. p. 166. 29c) Bemærkninger over Reiseskriverfygdommen tilligemed et lille Stykke Reisebeskrivelse i Nordsjælland, af C. Præm. I skand. lit. S. Skr. 1805. 2 B. og 1806. 2 B. p. 559. I Betragtning af, at det for Historiekrivere er vigtigt, at kende det Folks Nationalsaand, Sæder, Skikke og Fordomme, hvis Historie han paatager sig at skrive, anfører Iog her 30) Den Nordsjællandske Landalmues Karakter, Skikke, Mænjinger og Sprog. Kbh. 1798. 8. Dette ypperlige Skrift torde ligesaa vel have fortjent sin Forfatter en Bispestav, som en Overlættelse af de Gamle, en Postil, en Fortolkning over en af Bibelens uforklarlige Bøger, eller hvad en Mædenat lægger paa Vægtkaalen, for at faae en tro Klient skudt i Veiret. Thi dette Skrift beviler i en interessant og underholdende Stilt, at Forfatteren, Præsten Hr. Ionge, i Blauskrød, er baade Lærd og dyb Menneskekænder. Ieg vilde at Bogen skulde sirkulere mellem alle Dannerrigets Præster, hvorefter Enhver skulde opgive, hvad han i sin Egn fandt om Bondens Karakter, Sæder, Skikke o. l. v. anderledes end her er anført, og vi skulde da af disse Bemærkninger kunne uddrage os en Karakteristik, som maatte intet Land havde Mæge at oprife til. I Universitetsjournalen 1798 haves over dette Skrift en interessant Resension af Journalens Udgiver. 31) Begtrup Beskrivelse over Hovedgaardene i Sjælland, saavel komplette som ukomplette med deres tilhørende Tiender og Bøndergods. Kbh. 1801. 8. K. F. E. 1803. No. 20. 32) N. Nissen Bfterretninger om de Sjællandske og Mønske Iordegodfers Hartkorn, Biere, Kjøbepriser, Salg og Behesteller. Sørg. 1807. 8. l. c. 1809. No. 1. 33) W. A. Hansen Beskrivelse over de efter en Kongl. Kommissions Forslag paa

- Fraderiksborg og Kronborg Amtes fortagne Indrætninger. Kbh. 1790. 1. c. 1791. No. 90. 54) Specificasjon over det Kongl. Iordegods med Kirker og Tiender i Oda Herred i Sjælland 1776. 55) N. H. Weinwich Historiske Efterretninger om Stevns Herred i Sjælland med derudi forefindende Herreguarde, Kirker og den bekendte Stevns Klint. Kbh. 1776. 8. K. I. E. 1776. p. 675. K. I. 1776 c. 388. 56) A. Hennings Beskrivelse over en Reise fra Skjelskør til Kjøbenhavn. Min. 1786 og 1787. 57) Iagttagelser paa en Reise gjennem den nordøstlige Del af Sjælland over til Skaane. I Neumans Dancks Reiseiagttagelser 2 H. No. 15. 38) C. Molbech Ungdomavandringer i mit Fødeland. Kbh. 1811. 8. 39) Dagbog paa en Reise fra Iylland gjennem Sjælland. Min. 1793. 2 Kv. p. 49. 40) L. Thura Beskrivelse over Amager og Saltholm. Kbh. 1758. 4. K. I. T. 1758 og Fortg. Nachr. v. d. Zust. d. Wiss. u. Künst. 2 B. 41) Nogle Efterretninger om Amagerlands nærværende Tilstand findes i Phys. Oek. og Medicochirurg. Biblioth. 7 B. 42) B. C. Sandvig Omstændelig og tilførladelig Beskrivelse over Møen. Kbh. 1776. K. I. E. 1777 p. 195. K. I. 1777. No. 7. 43a) I. C. Kaalund Møens Beskrivelse. Kbh. 1722. 4. 43b) I. A. Dyffel Om Møens Klint. Dann. og Norg. oek. Mag. 1 B. p. 239. 44) Specification over det Kongl. Iordegods paa Møen 1769. 44b) I. Thura Beskrivelse over Bornholm og Christiansø. Kbh. 1756. 4. K. I. T. 1756. No. 44. og Efterret. om nye Bøger og 1. Sager 1756. p. 779 samt Fortg. Nachr. v. d. Zust. d. Wiss. und Künst. 1 B. p. 9. 45) Over lamme Ø-haves og af Translatør. Skougaard Beskrivelse over Bornholm, Kbhvn. 1804, hvis Fortsættelse Generalfiskalen standfede; Bogen er, sine Personer ikke fraregnede, ikke uden Interesse. 46) Udtog af

- Beskrivelse over Bornholm, og 47) Documenter Bornholm vedkommende, findes i Saml. til d. D. Hist. 1 B. 2 H. 47) 6, Thaarup Bidrag til Bornholms Statistik, Kbh. 1810. 48) Ej. Kort Udfigt over Bornholms Amt. Kbh. 1810. 4. 49) Ej. Bekjendtgjørelser fra det Bornholmske Amtmandskab, Kbh. 1806-10. 50) Viborg de vigtigste Hindringer for Bornholms Velstand. Min. 1807. 2 Kv. p. 58. 50b) Samlinger udgivne af det Bornholmske Selskab for Efterlægning. 51) Beskrivelse over Christiansøes Indvaanere og Læremæde. Journ. f. Polit. 1808. 2 Kv. p. 261. 52) Ny udførlig Beskrivelse over den vigtige danske Søfæstning Christiansø og dens 1805 konglig indrettede Lampefyrt. Ud- dragen af en tydsk Reisejournal ved C. V. Hertel. Aalb. 1809. 8. 53) *E. Pontoppidan Origines Hafnienses*, Kbh. 1760. 4. 54) *Thura Hafnia hodierna* eller udførlig Beskrivelse over den kongl. Residens- og Hoved-Stad Kjøbenhavn, paa dansk, fransk og tydsk. Kbh. 1748. 4. 55) *Bergmanni Metrica Hafniæ Delineatio*. Stralf. 1674. fol. 56) *Chr. Purri Metrica Hafniæ Delineatio*, oder Beschreibung der Königl. Residenz, Festung, Freyen Reichs, Haupt, See, Stapel, und Helden-Stadt Copenhagen. Copenh. 1663. 4. 57) *P. I. Resenii Inscriptiones Hafnienses latinæ, danicæ et germanicæ, unacum inscriptionibus amagriensibus, uraniburgicis et stelleburgicis*. Hafn. 1668. 4. 58) *E. Pontoppidan Memoria Hafniæ 1729 og 1738*. 4. 59) Den kongl. Residens- og Stabel-Stad Kjøbenhavns historiske Beskrivelse fra 1168 til 1711. Kbh. 1723. 8. 60) Kjøbenhavns Beskrivelse efter dens nuværende Forfatning til 1774, ved H. Holk. Kbh. 8. 61) N. Jonge Den Kongl. Hoved- og Residens-Stad Kbhavns Beskrivelse. Kbh. 1783. 4. K. 1. E. 1785. No. 27. 62) O. N. Flint Grundtegning af den Kongl.

Residentstæd Kjøbenhavn, som den nu befindes, med dens omliggende Distrikt. Kbh. 1784. L. c. No. 29. 63) Nyerup Kjøbenhavns Beskrivelse. Kbh. 1800. 8. Dette Skrift er et i alle Henseender værdigt Sidestykke til Pontoppidans Orig. Hafn, som det endog i meget overgaaer. Endog for dets mange frie Yttringer lider jeg det selv der, hvor jeg ei er af Forfatterens Mening. Thi jeg kender, siden Førdningen af 27 Septbr. 1799 udkom næsten intet frimodigere Skrift end dette. Overalt er denne Københavns Beskrivelse Krandsen paa alle Nyerups til den Tid udkomne Arbeider. Giv Gud, at vi havde Nyerup ved det Kongl. Arkiv; da kunde man vente at see fra ham dels middelbar dels umiddelbar flere saadanne Beskrivelser over vore Købstæder. Nyerups Fortjenester af denne Beskrivelse ere, med Hentyk til Historien, saa meget større, som naar man har læst den flittige E. Pontop. Orig. Hafn., man skulde troe, der om Københavns Fortids Beskaffenhed ikke kunde siges stort mere, end Pontoppidan har sagt. Til Kundskab om København, Dannericets første og vigtigste Købstæd fortjener endnu et mærkes 64) E. C. Hauber Beschreibung der Königl. dänischen Residenz-Stadt Kopenhagen, und der Königl. Landschlösser. Koph. 1782. 8. Samme Skrift haves og paa dansk, Kbh. 1786. 8. Endnu mere interessant er 55) Journal og Haandbøg for Kjøbenhavnere, saavelsom for Andre, der om Kbhvs Forfatning søge Kundskab; hvilken vor høitfortjente Statistiker F. Thaarup i Aaret 1796 begyndte at udgive, men udeentvilt standledes i, ved sin Embedsforflyttelse fra Hovedstaden, der da nu igjen glæder sig ved at have faaet tilbage en Forfatter, som baade vil og kan leve for sin Videnskab. Skøndt nærmest skreven i medlinsk Hentyk fortjener dog til Kundskab om Kbhva, ogsaa at

nævnes: 66) Dr. H. Callisen *Phyſik-medicinſke Betragtninger over Kjøbenhavn*. Kbh. 1807 og 1809 i 2 D. 8. Et i ſit Slags enefte Skrift, der gjør ſaavel vor Literatur, ſom den erfarne Olding der har ſkrevet det, fortrinlig megen Ære. Man jøvnføre hermed 67) *R. S. Hérisſi de Salubritate aeris Hafniensis*. Hafn. 1738. 4. 67b) *Länge om Københavns naturlige Vaade*. Kbh. 8. 68a) *Om Gørners ny Pompe-Maskine i Dokken*, Min. 1785. Septbr. og 68b) *Tale til Erindring om Henrik Gerner af Ove Malling*. Kbhvn. 1787. 8. 69) *Brev om Spadſeregangene i Kjøbenhavn*. l. c. 1789. 2 Kv. p. 355. 70a) *Kjøbenhavns Stads Fontaines Springvands Fundats af Kong Kriſtian den 5te ælternadigt confirmeret*. Kbh. 1734. 4. 70b) *Foundation for det Kongl. danſke Skildre- Billedhugger- og Bygnings-Akademi*. Kbh. 4. 70c) *Plan for det Kongl. priv. Adreſſekontoir i Kbhvn*. Kbh. 1749. 4. 70d) *P. Paludan Samlinger til en Beſkrivelse over Chriſtianshavn og Frelſerens Kirke ſammefteds*. Kbh. 1781. 8. K. l. E. 1791. No. 24. 71) *Urbes et oppida Sællandiæ epigrammaticæ delineata a W. Weſthovio*. Hafn. 1607. 4. 72) *Tvende Dokumenter om Helsingørs Kirkeſpirs Oprettelſe*. Danſk. Mag. 8 H. 73) *Breve om Helsingør Iris 1791 og 1792* 74) *Den ved Øreſand beliggende anſøelige Stad Helsingørs Beſkrivelse o. ſ. v.* Aalb. 1757. 8. Forfatteren er Præſten Boeſen. Manden var ikke uden Kundſkaber i vor Old- og Middel-Alders Hiſtorie, kun at de ikke nokkom af Kritiken vare luttrede. 75) *Th. Kingo Kronborgs Beſkrivelse*. Kbh. 1672. 4. 76) *Vitt Bremers Neuerbanets Kronenburgh*. Dantz. 1653. 77a) *I. A. Berg Beſchreibung von Friederichsburg*. Kop. 1646. 4. 77b) *Monumenta Fredericsburgica edita per Bradt et Wiede-*

- weldt. 77 c) Beskrivelse over Nordmandsten m. K. Kbh. 1776. fol. 78 a) B. Dietrichsen Frederik den Fjerdes udødelige Navn stadfæstet i det opbygte Kongl. Slot Frideriksberg. Kbh. 1705. 78 b) Statuten, wernach wir Sophia Magdalena etc. allergn. wollen, das sämtliche Stiftsfräuleins in dem adelichen Fräulein Stift Walløe sich getreulich acten sollen. fol. 79) Meyer Beskrivelse over Roskilde. Kbh. 1793. 8. K. I. E. 1795. No. 26. 80) I. Paludan *Disertationes quatuor de templo Santi Lucii Roeskildensi.* Hafn. 1720-22. 81) Breve om Ildebranden i Rosk 1731. I Mag. f. Lid. 5 H. 82) O. Wolf Et Par Ord om Roeskilde og Ileskjoldens Egne, Iris og Hebe 1796. Jan. 83) Dokumenter til Roeskilde By- og Capitels Historie. Se Æld. Samling t. D. Hist. 1 B. 3. H. 84) H. Reyerfen Beskrivelse over St. Bændts Kirke i Ringsted. Kbh. 1779. 4. 85) O. Rud *De urbe Staglöfia.* Hafn. 1769. 86) F. Edvadsen Friis Efterretning om Skjelskøer Købstæds gamle og nuværende Tilstand. K. I. E. 1769 No. 41 og Fortg. Nachr. v. d. Zustand der Wiff. 2 B. p. 443. 87) I. *Theodorici Herlovia.* Hafn. 1659. fol. 88) I. D. *Ierfni brevis diaypaon kai evΦnμικη Holmice Herloviane.* Hafn. 1606. 4. 89) P. Paludan Beskrivelse over Staden Kallundberg. Kbh. 1788. 8. 90) I. Abild Skjoldenesholms korte Beskrivelse. Kbh. 1685. fol. 91) Beyer En geographisk, historisk og oekonomisk, physisk-antiquarisk Beskrivelse over Bringsted og Sigersted Søgne ved Ringsted. Sorø 1791. K. I. E. 1792. No. 8. 92) S. Abildgaards Beskrivelse over Stevns Klint. Kbh. 1659. 4. 93) Nogle Midler hvorved Sjællands Købstæder i Almindelighed og nogle enkelte isærdeleshed kunde ophjæpes. Ir. og Hebe 1797. 1

Kv. p. 1. 94a) Efterretninger om noget Lys og Skygge om de Sjællandske Købstæder, samlede ved en Rejsende i Aaret 1798. Ir. og Heb. 1799. I Kv. p. 224. 2 Kv. p. 49. 3 Kv. p. 113. 94b) Specification over det H. K. M. forbeholdne Iordegods, Kirker og Tiender under Antvorskov Rytterdistrikt, som ved offentlig Auction opbydes. Kbh. 1774. 95) N. Morville Geographisk og geometrisk Beregning over Lolland og Falster satst underliggende Øer. I ny Saml. af det Kongl. dansk. Vid. Selsk. Skr. 3 D. 96a) Specification over det kongl. Iordegods i Nykjøbing og Stubbekjøbing Districter paa Falster 1766. 96b) P. Rhodes Samlinger til de danske Øer Lolland og Falsters Historie. Kbh. 1776. 8. 97) *M. Hofum de templi Kippingensis in Falstria et vicinis mediati fontis origina, progressu et abusu. Hafn. 1767. 4.* 98) Om Kristiansædegods i Lolland. Min. 1786. Del. 99) S. Absenius En historisk-oekonomisk Beskrivelse over Nakskov forfattet efter en Patriots Indbydelse. Kbh. 1784. 8. Men Forfatteren til denne lille Beskrivelse er egentligen den i Rudkjøbing paa Langeland afdøde Provst Suhr, som laante sin Svogers Navn, da han var af Patrioten udmeldt til en af Dommerne; thi den salige Absenius var en god enfoldig Præstemand, der neppe havde paataget sig at beskrive andre Steder, end sin Kones Fødested. 100) G. L. Baden Nakskovs nuværende Forfatning, og dens Mangler med Forslag til sammes Forbedring. Kbh. 1796. 8. 101) Indskrifter, som findes i Tingstuen paa Raadhuset i Nakskov, Min. 1792. I Kv. p. 136. 102) L. St. Sehested det herlige og prisværdige Landskab Fyens billige Berømmelse. Kbh. 1671. 103) N. Morville Geographisk og Geometrisk Beregning over Fyen, samt underliggende Øer Langeland, Taarlinge, Ærø og øvrige smaae

Øen. I Ny Saml. af Kongl. D. Vid. Selsk. Skr. 4 D.
 101a) Specification over det Kongl. Iordegods i Fyen
 1764. 104 b) Om Øen Als. Ir. og Heb. 1801. 2 Kv. p.
 67. 105) Lütken om Kanalen til Handelens Lettelse ved
 Odense. Min. 1793. Marts. 106) Efterretning om Ar-
 bejdet ved Canalen til Odense indtil Aarets Udgang 1798.
 l. c. 1799. 1 Kv. p. 55. 107) Opfordring til Hr. F. Lüt-
 ken i Lumby af R. Nyerup. I Iris og Hebe 1800. 2 K.
 p. 36 handler om Odense Canal og gives deri en Ekstrakt
 af v. Havens nu ganske bortkomne Plan, der dog for ikke
 mange Aar siden endnu var til, som om de der have givet
 den nuværende Kanal en med v. Havens Forslag ganske
 stridende Retning ikke havde Noget imod at hans Plan ei
 længere skulde være til. 108) *I. Aagaard Historica*
Descriptio Othinæ civitatis Fionæ i tvende Dtlp. Hafn.
 1737. 1738. 4. 109) Et Udkast til en udførligere Beskri-
 velse med flere dertil fornødne Materstier ligger hos dette
 Bibliotheks Forfatter, som kun venter paa lykkeligere Tid
 til at kunne udføre en Beskrivelse, værdig den i vor Hi-
 storie, om ikke just fra Odins dog fra meget gamle Tider
 mærkelige Odense By. 110) L. Luja St. Knuds Kirkes
 Klosters og de latinske Skolers i Odense første Begyndelse
 og Opkomst. Kbh. 1726. 4. 111) *Statua honoris erecta*
Gymnasio Othinienfi, cura et calamo G. Hannæi 1692,
nunc exhibita per L. Luja. Hafn. 1725. 4. 112) *I.*
I. Bircherod Inscriptiones Othinienfes numero XLII.
 113) Müllertz Om Altertavlen i Frue Kirke. Od. 1813. 8. 114a)
 St. Tetens Efterretning om nogle af Fyens Stifts Legater og
 offentlige Stiftelser o. s. v. Od. 1814. 8. Hr. Stiftsprov-
 sten har herved givet et Eksempel, man maatte ønske ef-
 terfulgt af enhver Embedsmand, der bestyrer offentlige
 Midler. Men ikke blot, hvorledes enhver Stiftelses Kapi-
 tal er fra sin Oprindelse til Nutiden forøget eller forringet,

lærer man af denne Efterretning at kende, og saa dens Anvendelse til hvert enkelt Individium, der nyder Godt af Stiftelsen, viser Efterretningen. Publifistatens Sag er det derfor, at gjøre vedkommende Stiftellers Bestyrere, der mueligt nøie kan kende hvert et Individium, opmærksomme, naar af et saadant offentlig Regnskab erfares, hvorledes utrængende Individuer nyde Godt af Stiftelser, hvis oprindelige Hensigt dog kun er at hjælpe de Trængende. Men dog finder man i den Låhnske Stiftelse for fattige Iomfruer, Døttre af Fædre, der fiddo i gode Levebrød eller ere notorisk bemidlede. 114b) Samme værdige Geistliges Foranstaltning skyldes: Udtog af Odenſe Byes Fattigvæſens Regnskab for Aaret 1813. Odense 1814. 8. 115) J. Bluhme Beskrivelse over Middelfart Kjøbstæd, med et Anhang om nogle Midler saavel til denne Kjøbstæde, som til andre smaae Kjøbstæders Forbedring i Danmark. Od. 1795. 8. 116) C. I. Scambii *Carmen de incendio Bagoniæ, civitatæ Fionensis, anno 1575. Ulyssæw 1576.* 4. 117) L. Boesæ Beskrivelse over det smukke og fornøielige Stamhuus og Herresæde Landsgaard ved Kjertemindø i Fyen og Efterretning om alle Gaardens og Godsets Eiere indtil denne Tid. Kbh. 1766. 8. 118a) G. L. Baden om Raschenberg Gaard og Godsets Oprettelse til Stamhuset Iuelsberg. 118b) Nyerup - antiqvarisk Fodreise i Fyen Kbh. 1806. 8. 119) St. Iørgensen Efterretning om Rudkjøbing Kjøbstæds nuværende Tilstand. Od. 1796. 8. K. I. E. 1797. No. 15. 120) *Henrici Rantzovii Cimbricæ Chersonesii descriptio. I Westphalens Monum. rer. cimbr. T. I. c. 1.* 121) A. Hennings oekonomische Beobachtungen ejner im Jahre 1779 auf Befehl unternommenen Reise durch Jütland. Koph. u. Leipz. 1786. 8. K. I. E. 1786. No. 38. 122) Morville geographisk Beregning over Tilsted

Viborg og Aarhus Amter tilligemed Løstøe. Opløst i Vid. Selsk. Forsamling. 123) Strøtanke til nogle Landvælsens Forbedringer især i Jylland af Conferentsr. Hansen. Min. 1796. 1 K. p. 129. 124) Wille Om de jydskke Heder. Iris og Hebe 1797. 2 Kv. p. 287. 125) K. Aagaard Physisk, oekonomisk og topographisk Beskrivelse over Thy. Wib. 1802. 8. K. 1. E. 1804. No. 55. 126) Wille Beskrivelse over Thy findes i Udtog i danske Atlas, i Bernoullis Arkiv og i 5te Bind af Forfatterens Reiseiagttagelser. 127) N. Aagaard *Thya illustranda* i 3 *Disp. Hafn.* 1711-13. 128) C. Schade Beskrivelse over Øen Mors. Aalb. 1811. 8. En i mine Tanker klassisk, for Embedsmanden og Videnskabsmanden høist nyttig Beskrivelse. 129) L. H. Bing Physisk og oekonomisk Beskrivelse over Øen Læsø. Kbh. 1802. 8. 130) C. M. Oirik Om Aalborg Handel. Kbh. 1773. 8. 131) En lille Beskrivelse over Aalborg findes i Nyttige og fornøielige jydskke Efterretninger for Aar 1768. No. 23. 132) O. Olavius Oekonomisk-physisk Beskrivelse over Schagens Kjøbstad og Sogn. Kbh. 1787. 8. I et maadeligt Sprog og Foredrag indeholder dog denne Beskrivelse saa mange skønne Efterretninger, at man vel kan regne den til en af vore meget gode danske Topographier. 133) A. Tbara Beretning om Ierslev Herreds Kirker i Aalborg Stift. Kbh. 1742. 8. 134) Fragmenter af nogle Smaareiser i Breve, angaae især Viborg, findes i 8 Hefte af Hermoder No. 45. 135) C. Erichsen Viborg Byes Beskrivelse. Kbh. 1727. 8. 136) A. C. Krog Samlede Efterretninger om Viborg Bye i ældre og nyere Tider. Vib. 1779. Kun et maadeligt Produkt. 137) Sandfærdig Efterretning om Ildebranden i Viborg 1726. Kbh. 138) N. Blichier Topographi over Vium Præstekald. Vib. 1795. Med sit det Fyldekalk denne Topografie har, ei at tale om

Forfatterens Personliger, anfører jeg den dog for en af de gode danske Topografier. 139) R. Nyerups og S. Abildgaards antiqvariske Reiser i Aarhus Stift i Aarene 1771 og 1807. Kbh. 1808. 8. 140) Th. Ktngs Samsøes korte Beskrivelse. Kbh. 1675. 4. 141) *Resenius Descriptio Samsoe*. Kbh. 1680. fol. 142) Fem Breve om Kallø Slot og Øen Sams, som tjene til at oplyse Resenius's Beskrivelse. D. Mag. 54 H. 143) L. Thura Om Øen Samsø og derunder hørende Smaasøer. Kbh. 1758. 4. K. L. T. 1758. 144a) Nyerup og Werlauf Historisk-antiqvarisk Beskrivelse over Samsø indtil Aaret 1675. Aftrykt i antiqvariske Annaler 144b) L. Büsch om Sælhundfangsten paa Anholt. Iris og Hebe 1801. 2 Kv. p. 101. 145) H. H. Skoning Sandfærdig Relation om Aarhus Domkirkes Spirenykkelige Undergang formeddelt Lynild. Aarb. 1642. 146) C. W. Hertel Forsøg til en antiqvarisk-historisk Beskrivelse over Aarhus Dom- og Cathedralkirke. Hadersl. og Aalb. 1809-10. 8. Lader sig læse, men er dog langt under de lærde Beskrivelser vore svenske Naboer have over nogle af deres Dom- og Cathedral-kirker. For den der engang vil beskrive Aarhus By er denne Kirkebeskrivelse især nyttig, se danske Litteratortidende 1811. p. 18 ff. 147) M. Galthen Forsøg til en Beskrivelse over Købstaden Randers. Aarb. 1802. Denne Beskrivelse er i mine Tanker langt bedre end Dr. Stadfeldts vel større Beskrivelse, men som dog har flere Ufuldkommenheder. Havde Galthen havt Stadfeldts Understøttelse, skulde Beskrivelsen over Randers af Galthen være at sætte ved Siden af Terpagers eller Frises over Ribe og Skalkløer. 148) Sn. Ass. Stadfeldt Chærographisk og oekonomisk Beskrivelse over Randers Købstad i Nørrejyland. Kbh. 1804. K. L. E. 1804. No. 20. Af en Forfatter med lokal Kundskab til det Sted han

beskriver, og dertil udfyret med saamange Hjelpe midler, som Forfatteren var, kunde man vente noget Mere, end her er præsteret. Imidlertid bliver denne Randers Beskrivelse altid vigtig for Historien, med Hensyn til de mange Materialier, som den indeholder. Dog maae jeg bemærke, at det kun gælder om Fortidens Historie; thi ihenseende til Forfatterens Samtid, ved jeg Mange, med ligesaamegen lokal Kundskab om Randers forsynede, der troe sig besøiede til Ankueller ganske modsatte Forfatterens. Men i enhver lille Købstad, og lille kan Man kalde alle vore danske Købstæder udenfor København, gives gærne visse overveieende Familier, eller et vist Parti, i Odense f. E. de Adelige, i Aalborg det Kommerseende, der vil at Alt i Byen, lige til de kongelige Embedsmænd, skal rette sig efter samme. Klogelig gjør den Embedsmand og hver Indvaaner, som deri kan finde sig, men der gives alligevel i saadanne Byer Enkelte, hvis Selvfølelse kontrasterer med et saadant Aag. 149) H. Lønborgs Beretning om Skanderborg Slot. Kbh. 1727. 8. 150) Et Kobberstykke forestillende en Afbildning af Engelsholms Herregaard i Jylland, tilligemed en Beskrivelse over den og Esterretning om dens Eiere. D. Mag. 57. 45. 47 H. 151) Specification over det Kongl. Jordegods i Skanderborg Distrikt 1766. 152) Jordebog over Rygaard, Eegholm og Kræbsholms Hovedgaarde 1772. 153) P. M. Nödtkov Beskrivelse over Thimgaard og Thimsøgn i Ribesliff. Vib. 1787. 8. 154 a) C. Dreier En liden Beskrivelse over Lemvig, samt Skodborg og Vandfuld Herreder i Ribe Stift. Vib. 1795. 8. 154 b) Om Øen Føhri Ir, og Heb. 1801. 2 Kv. p. 59. 154 c) Om Øerne Sylt og Rønne. I. c. p. 65. 155) *Terpæger Ripæ Cimbricæ. Flensb.* 1726. 4. Denne kostelige Topografier udførlig refereret i Iste D. af Dän. Bibl. 156) *P. Terpæger Inscriptiones*

*Ripens. lat. dan. germ. cum præmissa brevi urbis descriptione. Hafn. 1702. 4. 157) Ej. Appendix in-
 scriptionum Ripensium. Hafn. 1714. 4. 158) M. Galt-
 then Beskrivelse over Købstæden Ribe fra sin Begyndelse
 indtil nærværende Tid. Od. 1792. 159) D. Grønlund
 Historisk Efterretning om de i Ribe By for Hexeris for-
 fulgte og brændte Meenesker. Vib. 1780. 8. 160) H.
 Andersen Adskillige gamle Dokumenter Ribe By vedkom-
 mende. Ny D. Mag. 2 B. For en af de meget gode To-
 pografier anseer jeg 161) I. N. Wille Fuldstændig Be-
 skrivelse af Stæbstæden Fridericia. Kbh. 1767. I Forening
 hermed mærke man 162) I. M. Dalgas Historisk og sta-
 tistisk Beskrivelse over de Reformertes Etablissement i Fri-
 derits. Ir. og Heb. 1794. 3 Kv. p. 129. 163) Gaarman
 Esterretninger om Weile Kjødstad. Fridericia 1794 Etud-
 mærket korografisk Værk haves i 164) Caspar Dankwerths
 Beschreibung der Herzogthümer Schleswig und Holstein.
 1652. f. Værket er fuldt af mange for Datiden gode spe-
 sielle Kort. 166) I. F. Hansen vollstændigere Staatsbe-
 schreibung des Herzogthums Schleswig. Flensb. 1770. 8.
 I Fortg. Nachr. v. d. Zust. d. Wiss. 2 B. p. 395 refereres
 den ældre Udgave i 4. Værket rofes af Sagkyndige, skøndt
 det fortrinligere nok nu haves i Danske Atlas. 167a) Dorfer
 Topographie von Schleswig in alphabetischer Ordnung.
 Ein Repertorium zu der von Golwischen Karte von Her-
 zogthum Schleswig. Schlesw. 1805. 8. 67b) Topogra-
 phie von Holstein in alphabetischer Ordnung. Ein Reper-
 torium zu der Karte vom Herzogthum Holstein. Schlesw.
 u. Flensb. 1807. 8. 168) Specification verschiedener
 Pachtstücke in den Herzogthümern und Grafschaften 1764
 169) I. F. Camerers Nachrichten von einigen Gegenden
 der Herzogthümer Schleswig und Holstein. Flensb. 1754*

1762. 170) Om den stærke Storm og Våndflod, somny-
 lig er gaaen over det Hertugdømme Slesvig og Holsten d. 1
 Dec. 1615. Kbh. 1616. 171) Historische Nachricht von
 der grossen Wasserfluth des 1717. Jahrs, in Holstein, Schles-
 wig u. l. w. Hamb. 1718. 8. 172) *M. Boetii de Ca-*
radichismo Nordstrandico commentariorum libri III. Slesv.
 1623. 173) P. Rhodes Samlinger til (Haderslev Amts
 Beskrivelse. Kbh. 1775. 8. 174) G. Hoyer Beschrei-
 bung des löblichen Eiderstedtschen Landes. Hamb. 1619. 8.
 175) St. W. Otto Oekonomische-statistische Beschreibung
 der Insel Fehmern 1796. Et godt Værk. 176) *D. Kort-*
holt Fehmaria desolata, oder historische Beschreibung u.
 f. w. Hamb. 1605. 177) I. A. Bolten Beschreibung und
 Nachricht von der Landschaft Stapelholm. Wöhrd 1777.
 178) H. Scholtz Christliche und neu bevölkerte Wager-
 land. Plöen 1737. 179) I. Lats Nachrichten von Hei-
 ligen oder Helgoland. Flensb. 1753. 180) Beskrivelse over
 den holstenske Øe Helgoland. I Journ. for Pol. 1795. 4
 Kv. p. 269. 181) N. Helvaders Beschreibung der alten
 und weitherühmten Stadt Schlesswig. 1603. 4. 182)
 Erörterung der Frage: wer eigentlich die Sleymünde ver-
 stopfet hat? Als eine Probe des Herrn Ulr. Petersens Be-
 schreibung der Stadt Schlesswigh. Schlesw. 1743. 4. 183)
 Neuerrichtetes Catastrum aller in der combinirten Stadt
 Schlesswig befindlichen Häuser nebst beygesetzter Hausfchatz.
 Schlesw. 1736. f. 184) Holwein Nachmenregister der
 Schlesswigischen Beliebungstiftern. Schlesw. 1738. f. 185)
Otto Beyer de originibus atque incrementis inclite civi-
tatis Flensburgi. Jen. 1674. 4. 185) Appunctuation
 und Preliminarien einer in Flensburg zu errichtender Hand-
 lungs-Societät auf Grønland, Spitzbergen und die Straffe
 Davids. 1749. f. 187) Witte Deductio der Flensburgi-

sehen Zoll- und Handlungsfreiheit auf Dänemark und Norwegen. Flensb. 1745. 188) S. G. Zwergii Thabhera seu descriptio magni incendii Tonderæ. Schles. 1725. f. 189 a) G. F. Eggers Historia inchoatæ civitatis Holsatiæ Rehdsburgi. Jenæ 1584. 189 b) König Christian V neue privilegia der Stadt und Fftung Rendsburg ertheilet. Coph. 1692. 4. 190) König Christian, IV privilegia der portugisichen Nation Hebräischer Religion in Glückstadt de dato 19 Juni 1630. Glückst. 1635. 4. 191) König Christian IV privilegia der Niederländischen Nation in der Veste Glückstadt de dato 17 Octbr. 1633. a. e. 4. 192) König Friderich III neue Privilegia der Stadt Glückstadt. Glückst. 1662. 193) I. Fr. Noodt Ode votiva ad jubileum civitatis Itzehœnsis. f. 194 a) I. F. N. P. Bordschölmische Merkwürdigkeiten. Alt. 1737. 4. 194 b) H. Scholts kurtzgefasste Nachricht von der Stadt Heiligenhaven in Wagrien. Rlößen 1745. 8. 195) L. H. Schmid Versuch einer Beschreibung der Stadt Altona. Alt. 1747. 196) M. G. Crusii Descriptio Bredenburgæ arcis in Holsatia. Argent. 1573. 8. 197) Bruyn über die Holssteinische Canal. 198) Tetens Esterretninger om Eiderstædt og Nordfriesland og Sydditmarschen. I Iurn, f. Polit. 1797. Aug. 199) Endnu flere Esterretninger om Slesvig og Holsten vil man finde i Schleswig-Holssteinische Provincialberichte, i A. Niemand Handbuch der Schleswig-Holssteinische Landeskunde og Tidskriftet Vaterlandskunde affamme Forfatter.

Om vore Besiddelser uden for Europa have vi flere Beskrivelser, hvoraf jeg vil nævne følgende. 1) N. C. Møller Beskrivelse over de Nikobariske Øer. K. 1. E. 1804. No. 52. 2) De Nikobariske Øers nærværende Tilstand,

samt Nyttens for den danske Handel at befolke samme af P. Prahl. Kbh. 1804. 8. Er en disse miskendte Øers Beskrivelse, der, sine Særligheder fraregnede, hvilke tør grunde sig i den til da ligesaa miskendte Forfatters Tænkemaade, torde fortjene megen Opmærksomhed, naar ikke meget vigtigere og almeeennyttigere Gænslande havde endnu større Krav paa denne Opmærksomhed. Dog ville de nicobariske Øer vel først blive af høi Vigtighed for Staten, hvis Danmark nogeninde igjen kan blive en betydelig Sømagt. 3) Hennings Geschichte des Privathandels und der itzige Verfassung der Besitzungen der Dänen in Ostindien. Kph. 1784. K. 1. E. 1784. N. 31. 4) L. E. Römer Tilforladelige Efterretninger om Kysten Guinea. Kbh. 1760, K. 1. E. 1761. p. 25 og Fortg. Nachr. v. d. Zust. d. Wiss. u. K. 4 B. p. 84. 5) P. E. Herts Reise nach Guinea und den Caribæischen Inseln in Columbien. Kph. 1788. 8. K. 1. E. 1785. N. 39. 6) I. Raskes korte og sandfærdige Reisebeskrivelse til og fra Guinea. Trondh. 1754. 7) Er. Tillemanns liden enfoldig Beretning om det Landskab Guinea. Kbh. 1797. 8) Om Guinea. Min. 1786. Mart. 9) G. Høft Efterretninger om Øen St. Thomas. Kbh. 1791. K. 1. E. 1792. p. 129. Et Skrift, hvis Interesse og Paalidelighed den forevigele Forfatters Navn er Borgen nok for. Ei mindre vigtig og underholdende og uidentvildet bedste af hvad der om St. Croix paa Prent er sagt, skøndt stundom foredreget i et ligesaa søgt og præfist Sprog, som den afdøde Forfatter var i sit hele Væsen, er 10) Bidrag til Beskrivelse over St. Croix med en kort Udsigt over St. Thomas, St. Jean, Spanishtown og Krabbeneiland af H. West. Kbh. 1793. K. 1. E. 1794. p. 10 og 37. 11) Beretning om det danske Eiland St. Croix i Vestindien fra Jun. 1789 til Jun. 1790. Iris 1791. Jul.

- 12) Oxholm danske Vestindiske Øers Tilstand ihenseende til Population, Cultur og Financesforfatning. Kbh. 1797. 8.
- 13) Berigtigelse ved M. Oxholms Skrift. Kbh. 1798. 8.
- 14) Urigtighederne i de saa kaldte Berigtigelser o. s. v. af P. L. Oxholm. Kbh. 1798. K. L. E. 1798. No. 13.
- 15) Atter Berigtigelser ved de af Major Oxholm saa kaldte Urigtigheder. o. s. v. Kbh. 1798. l. c.

Endnu staaer tilbage at paa vise de generale og enkelte Kort, som Hayes over de dansk-norske Stater. Hvad vore ældste danske Landkort angaaer, da henviser jeg herom til den ældre, for Fædrelandets Historie meget for tidlig bortrykkede, Prof. Schlegels Betragtninger over danske Landkort fra de ældste indtil de nyeste Tider, som findes i 12te Det af det Kongl. Kbhv. Vid. Selsk. Skr. 1ste Sæm. Men desværre blev denne kostelige Afhandling ikke fuldendt, de deri ommeldte Landkort ere derfor ikke yngre end fra den bekendte Chr. Longomontans Ved. Siden af denne Schlegels ufuldendte Afhandling findes En med Hønslyn til Danmarks matematiske Geografi ikke mindre vigtig Afhandling under Overskrift: Geographisk og Astronomisk Bestemmelse af de vigtigste Hovedpunkter og Stæder i det generale Karte over Sjælland ved Thomas Bugge, hvormed sfr. samme Forfatters Beskrivelse over den Opmaalingemaade, som er brugt ved de geografiske Kort, Kbh. 1782. I Magazin for patriotiske Skribenter 1771 No. 41 haves og Underretning for Publicum, om den geografiske Landmaaling til Land-Carternes Forfatning er fornødne for Fædrelandet. Denne geografiske Landmaaling, foranlediget af vort Videnskabers Selskab, og kraftig understøttet ved den første af de to uforglemmelige Bernstorffer og siden af Regjeringen, har forkaffet os baade generale og specielle

Kortet over Sælland, Fyen og Smøøerne, og specielle Kortet over hele Nørrejylland som elter Kænderes Døm fættes ved Siden af, ja i visse Dele endog have Fortrin for, de bedste Karter, andre Lønde have at opvise. Over Norge gives vel ikke saadanne specielle Kort; men derimod to meget gode generelle, det ene over den nordlige, det andet over den sydlige Del af dette Rige af Pontoppidan. Herom se geographisk Oplysning til Kartet over det sydlige Norge, at de bedste til Kartet brugte locale Efterretninger og Hjælpehidler, ved I. C. Pontoppidan. Kbh. 1789. 8. I øvrigt haves saavel over Norge som Danmark med derunder hørende Lønde mange specielle Kortet i de mange over enkelte Egne og Stæder forhen anførte Beskrivelser; hvortil og kan føies Kortene i Danske Atlas, Vangenstens over Norge, Pontoppidans over Skandinavien, og det som findes i Schels Indledning til Frederik IVs Krigshistorie. Med Hensyn til den gamle Geographi maa bemærkes det Kort, som findes hos Schöning i Folioudgaven af Snorro Sturlesen og ved Kong Valdemars Tordebog i Løngbøks Scr. rer. Dan.

Ellevte Afdeling.

De danske og norske ældre og yngre Love med deres Kommentatorer.

Til alle Tider afgive et Lands Love saa vigtige Bidrag især til dets Kultur som og til dets øvrige Historie og Statistik, at Historiegrundskeren ikke kan undvære Kundskab enten om selve Lovene, eller de Lovlærde der have afgivet sig med at fortolke dem, for hos et Folk deriom Nordens har sine vigtigste Love af sig selv, udrundne af selve Folkets Væsen og Eiendommelighed, der kun lidet har optaget Fremmedes Lovindretninger. Vore danske, og norske Love ere enten de ældre for K. Kr. V Lovgivning eller de yngre derefter.

Af vore gamle danske den private Ret angaaende Love ere Skaanske Lov, begge de Sællandske Love og den jydsk Lov de vigtigste Love før den oldenburgske Stammes Tronbestigelse. De vigtigste Skrifter, hvori gives Efterretninger om vore gamle Love eller visse af samme ere: 1) *Chr. Stubæi Dispp. V historico-juridicæ de legibus et legislatoribus Danorum. Hafn. 1716 et seq. 4.* 2) *Mollerii Isagoge in historiam Chersonesi Cimbricæ, cap. XV p. 246. 1 P.* 3) *Sibbern Bibliotheca historica, Dano-Norvegica c. VIII.* 4) *Resenii Fortale til Krabbes tydske Oversættelse af den jydsk Lov.* 5) *Holbergs Danmarks og Norges geistlige og verdslige Stat i Udgaaven af*

1762, hvis Kapitel om Lovene, ganske omarbejdet fra de forrige Udgaver, skyldes Sorø's lærde Prof. Juris, der siden døde som Qyerbibliotekar ved det Kongl. Bibliotek og Deputeret i Rentekammeret, Isländeren John Erik(en. 6) *Gadendam Historia juris Cimbricæ. Hamb. 1770. 8.* Men alle disse Efterretninger kunne nu med Hensyn til vore gamle danske Love inden det oldenborgske Huses Tronbestigelse undværes, naar man har 7) En dansk Lovhistorie fra Kong Harald Blaatands Tid til Kong Christian den Femtes af Peder Kotod Ancher, Kbh. 1769. 1 D. 4. 2 D. ib. 1776. 4. Dog maade Forfatteren ikke længere end til Christopher af Bayerns Død. Samlinger til Fortættelsen af dette kostelige Værk skulde vel være fundne i den Forevigedes efterladte Manuskripter, hvilke Samlinger Publikum vil faae at se i Professorernes Schlegels og Nyerups i Aaret 1807 begyndte Udgave af P. K. Anchers samlede juridiske Skrifter, hvoraf de fortjente Udgivere i Aaret 1811 skjænkede os den tredie Del. Den egentlige Lovhistorie findes i Udgavens 1ste Del, og er af megen Vigtighed, da de lærde Udgivere have beriget Anchers Arbejde med mange nye Opdagelser. Se D. L. E. 1813. N. Endnu haves en skøn lille Lovhistorie i den for Fædrenelandets Lovkyndighed meget for tidlig borttrykkede 8) L. L. Kongalevs Danske og norske Privatrets første Grunde. Kbh. 17 . 8., hvor Stykket under Overskrift: Forberedelse til Lovene afhandler ikke allene de danske Loves, men og baade de norske og islandiske Loves Historie. Endelig 9) har og den lærde, nu afdøde Toldprokurør Evenesen i sine Samlinger af juridiske og historiske Materier givet os et Udkast til en Historie om de ældre norske Love og Lovgivere.

Til alle disse Efterretninger henvise Vi dem, der ønske sig underrettede om enhver enkelt Lov fra de ældre Tider, indtil Kristian Vs danske og norske Lovgivning. Thi her kunne Vi af disse mange Love alene gjøre o mærksom paa eller udpege de vigtigste, blandt hvilke Vi fornemmelig regne dels dem, der have gjort en Hovedrevolution i Fortidens Lovgivning, dels dem, som middelbar eller umiddelbar ere Kilder til Kristian Vs endnu i Danmark og Norge gældende Lovgivning. En baade for sin Indflydelse og Alder meget vigtig Lovgivning er da Kaud den Stores Witherlagsret, som havés udgivet særskilt under følgende Titel: *Canuti II cognomento Magni Daniæ Norvegiæ Sveciæ Angliæ Slavorum et Saborum Regis Normanniæque Ducis Jus Aulicum Antiquum Danicum idioma antiquo danico Witherlags-Ræt nuncupatum in Anglia circa Ann. Chr. 1035 conditum literis mandatum jussu, Canuti VI Daniæ Regis Waldemari I Filii et cura Absolonis Hvide Archiepiscopi Lundensis, quod in Bibliotheca celeberrima quondam viri Doct. Olai Wormii inter alia antiquitatis patriæ monumenta servatum jam nuper anno 1672 bono publico editum, versionibusque et notis illustratum est studio et opera Petri Joh. Resenii.* Men denne Ud-gaves baade Tekst og hosføiede to latinske Oversættelser, ja endog flere af den for sin Tid lærde Ud-givers udførlige Anmærkninger ere ikke fejlfrie, saa at Langebek ogsaa heri har gjort sig fortjent, da han i 3 Tome af sine Scr. rer. dan. gav os en korraktere Tekst med hosføiet latinsk Oversættelse af denne for sin Alder altid interessante Lovgivning, om den end ikke, som rimeligt er, havés saaledes, som den allerførst er udkommet fra Lovgiveren. Dens Indhold er ellers: om Manddrab, der straffes dels paa Livet dels paa Æren; om Injurier; om Hoffolkenes

Rang, især ved det kongelige Taffel; om Stævninger og saames edelige Afhjemling; om Vidner og om Formaliteter i Rettergang. Derfom Svend Aagelens latinske Oversættelse eller rettere Historie af denne Lovgivning, som ogsaa nu haves opbevaret hos Langebek, ovenfor anførte Sted, er ældre end dens nye Omarbejdning af Ærkebisp Abfalon, saa er dette Aagelens Arbejde af saamegen mere Vigtighed. Om Saxos Fortjænefter af denne Lovgivning med de flere Efterretninger om Witherlagshæretten Te 3 Cap. i Kosod Anchers Lovhistorie, hvorved ikke maa forglemmes tillige at eftertees Anchers samlede juridiske Skrifters tildels berigtigende og altid oplysende Anmærkninger, hvilket Ieg oengang for alle yil have anmærket, saa ofte Ieg citerer her i denne Afdeling K. Anchers Lovhistorie. Fra denne komme Vi til de berømte Valdemarens ligesaa berømte Lovgivinger, nemlig de saakaldte Sællands, Skaanes og Iyllands Love. Kong Valdemar den Førstes Sællandske Lov, hidtil alene aftrykt i Kosod Anchers Lovhistorie første Del. Then gamla Skanæ Lagh, ligeledes af denne Konge, først trykt ved Gottfried af Ghemen i Kbhn. 1505, siden ved Hadorf i Stokholm 1676, hvilket sidste Aftryk er det bedste, skøndt ingenlunde feilfrit. Til at forstaa Skaanes Lov haves et vigtigt Hjælpemiddel i: *Leges Provinciales terræ Scanicæ ante annos 400 latine redditæ per Andream Sunonis filium, Archiepiscopum Lundensem. Hafn. 1590* udgivet i 4 af Hvidtfeld, og tillige aftrykt i 4de Tome af Westphalens Monumenter. Men hvorvidt nu begge disse to Lovgivinger skyldes den første Kong Valdemar, derom tvivle de Lærde. Allerede i Aaret 1752 oplæste den i slige Ting meget bevandrede lærde Lixdorph i det Københavnske Vidensk. Selskab en Underføgelse. Om Kong Valdemar den Førstes Sællandske Lov er trykt, thi flere den Tids Lærde

anfæse de tvende ved Manuskripterne af den Skaanske Lov sædvanlig fundne Lovstykker: om Arv og Orbdemaal for denne Kong Valdemars Sællandske Lov. I Anledning af Lüxdorphs Underfølgelse oplæste vor lærde Lovhistoriker den 24 Nov. 1752 i samme Selskab: Anmærkninger ved Hr. Etatsraad Lüxdorphs Underfølgning om Kong Valdemar den Førstes Sællandske Lov nogen Tid er trykt. En Kontinuation af disse Anchers Anmærkninger er den samme Forfatters Underfølgelse om Arvebogen, som Bærens i sin juridiske Lommebog for Aaret 1795 har opbevaret os under den feilagtige Overskrift: Tillæg til de udi det Københavnske lærde Selskabs Skrifter trykte 2 Afhandlinger, om en gammel dansk Lov kaldet Arvebogen, af afgangne Konferentsraad P. Kofod Ancher. Thi sidstnævnte Anchers Underfølgelse har som sagt alene Rapport til sidstnævnte Anmærkninger, der ligesaa tidet, som Lüxdorphs dem foranledigende Underfølgning, hidtil have været trykte, men meget mere holdtes af vore Lærde for at være forkomne, hvorom se Schlegel i P. K. Anchers samlede juridiske Skrifter 1ste Del p. 264-65. Derimod haves i 9de Tome af det Københavnske Vid. Selsk. Skr. ældste Samling følgende: Skulde vel Kong Valdemar I have givet den Skaanske og Sællandske Lov? underlægt af P. Kofod Ancher, oplæst der i et af Aarene mellem 1761 og 1764. Endvidere indeholder det 7de Kap. i hans Lovhistorie en Underfølgelse: Om de tvende Stykker ved Skaanske Lov om Arv og Orbdemaal: ligesom det foregaaende 6 Kap. og følgende 9 Kap. underlæge Valdemar 1s formentlige Skaanske og Sællandske Lovgivninger. Ved disse Underfølgelser blev det, indtil vor lærde Prof. Jur. primarius Schlegel, hidtil den eneste Lovlærde, der siden Kofod Ancher har gjort Lovhistorien til sit Studium (hvori det kun mangler ham, for heri endog at over-

gaag sin forevige Lærer, (at han, som denne havde i Ot-
 to Thott, skulde have en Opmuntrer), skænkede os i Aaret
 1802 gænnen sin juridiske Journal Afræa en meget lærd ny
 Undersøgelse, om den skaanske og gamle sællandske Lov
 med Retts tillægges Valdemar den første? hvilken Under-
 søgelse fiden igjen er aftrykt i 1ste Del af K. Anchers sam-
 lede juridiske Skrifter. Mere uden for al Tvivl er det
 derimod, at Første Valdemars Søn, Valdemar den Anden,
 har givet os den jydsk Lov, denne Middelalderens vig-
 tigste og i det Slesvigske endnu tildels gældende Lovgiv-
 ning. Naar Ieg af dennes Udgaver her anfører: Den Iydsk
 Lovbog paa gammel Dansk med forskjellige Læsninger, latin-
 sk Oversættelse, Anmærkninger og Forklaringer af P. Kofod Ancher.
 Kbh. 1783. 4 saa troer Ieg, at kunne spare mig de mange
 flere denne Lovs Udgavers Anførelse, henvisende herom,
 som om de flere Kommentatorer over denne Lov, samt
 Oversættere baade paa latin og tydsk, til det ellefte Kap.
 i K. Anchers Lovhistorie. Endnu have vi at anføre fra Ti-
 den før det oldenborgske Huses Thronbesigelse: Kong Erik
 Menved's saa kaldte Ny sællandske Lov, hvoraf høves to
 Aftryk, begge udkomne i 4 i København, det ene 1505
 ved Gottfried af Ghemen, det andet 1576 ved Mats Win-
 gaard, men begge saa feilsuldt aftrykte, at man vel efter de
 mange gode paa især det Københavnske Universitæts Bibliotek
 opbevarede Codices og Haandskrifter af denne Lov kunde
 vente som ønske sig en ny Udgave. Hvorvidt i øvrigt denne
 nye sællandske Lov nogenstinde har været givet af Kong Erik
 Menved, og hvorvidt den overalt nogenstinde har været
 publiceret som Lov, derom kunde ønskes Undersøgelse,
 som de foranførte lærde, man har om den første sællandske
 Lovgivning. Imidlertid læse man om denne K. Erik Men-

veds søllandiske Lovgivning det 16 Kap. i K. Anchers Lovhistorie, cfr. Hvidtfeld p. 385.

Foruden disse almindelige Lovgivelser i Tidsrummet før den oldenburgske Stamme ere Gaards- og Stads-Retterne de, der især tiltrække sig Historikerens Opmærksomhed. Ogsaa disses Historie har K. Ancher ikke alene underløgt i særskilte Afhandlinger, men har endog af de sidste meddelt Publikum flere hidtil utrykte eller dog ikke korrekt aftrykte. Man se herom den første Afhandling i Tillægget af historisk-juridiske Afhandlinger til Lovhistoriens anden Del: Om vore gamle Gaards-Retter, især Kong Eriks af Pommern; heri undersøges *a*, om Gaardsrettens Oprindelse; *b*, den ældste Gaardsret i Danmark; *c*, om der har været een før Dronning Margarethes og Kong Erik den Pomrers Tid, anden end Witherlagsretten; *d*, om Kong Erik Glipping, eller Kong Erik Eiegod have givet nogen Gaardsret; *e*, om de gamle danske Gaardsretter have deres Oprindelse fra Sverrig eller hvorfra; Kong Magnus Smøks Gaardsretter; *f*, Kong Erik af Pommerns Gaardsret naar givet; *g*, dens nyere Tillæg; *h*, dens Øiemaal og Straffe; *i*, hvor den findes trykt; *k*, dens Affkrift, og hvorledes adskillige Feit derved kunne rettes; *l*, Dronning Margarethes Gaardsret. — Om vore ældste almindelige Kjøbstadsretter handler samme Forfatter i tredje Afhandling af sin Lovhistories 2den Del. De Municipalretter, han især afgiver sig med i denne Afhandling, ere: *a*, Kong Svend Grathes Schlesvigs Stadsret. *b*, Den Roeskildske Stadsret. *c*, Ribberret. *d*, Kong Erik Glippings almindelige Stadsret. *e*, Land-Birkeretten. *f*, Den Helsingborgske Birkeret. *g*, Dronning Margarethes, Kong Eriks af Pommern, især Kong Kristoffer den Tredies almindelige Stadsretter. For at

denne lærde Afhandling skulde blive saa meget mere in-
 fruktiv, gav Forfatteren os tillige, som Anhang til denne
 Del af sin Lovhistorie: *Accessio jurum quorundam Daniæ
 municipalium ad Tomam 2 historiæ juris danici*, hvori
 indeholdes følgende Municipallove: *I. Ius Slesvicense an-
 tiquum. II. Commentarius Pauli Cypræi in jus Sles-
 vicense recentius. III. Regis Erici VI Ius civitatum
 Daniæ commune. IV. Ejusdem Ius Bircicum rurense.
 V. Ius Bircicum, quod ita dicunt, seu Municipale Hel-
 singoburgense. VI. Reginæ Margarethæ Privilegium ci-
 vitatum Daniæ. VII. Privilegia data civitatibus Sca-
 niæ anno MCDXV, auctore Erico Pomerano. VIII.
 Ius civicum Ripense primum vero et antiquissimum ex
 Archetypo descriptum.* Forhen havde alene trykte
 Københavns, Ribes, og Roskildes Stadsretter; de to første
 nemlig i *Petri Resenii Nonnulla antiqua Iura Civitatum
 Daniæ, sc. Hafniensis et Ripensis, lat. dan. et germ.
 Hafn. 1685.*, hvorvel Aftrykket her af den Ribeske ingen-
 Junde var, som man hos Ancher seer, efter Originalen.
 Erik Clippings Roskildske Stadsret har Langebek opbevaret
 os i 5te Tom. p. 333 af sit Danske Mag. Endnu staar af
 denne Perodes meget vigtige Love tilbage de ikke alene
 i Danmark men i hele Norden bekendte Gildeslove.
 Dog om disse tænker jeg, at det med Hensyn til dette Bib-
 liotheks Tendents kan være nok, at henvise til K. Anchers
 bekendte Skrift: *Om gamle danske Gilder og deres Un-
 dergang.* Kbh. 1687, hvor man i Skriftets Fortale vil fin-
 de denne Materies øvrige Literatur, hvortil jeg alene veed at
 tilføie hvad og herom haves i Suhms ved Sandvig udgivne
 Samlinger til den danske Historie. Men erindre bør jeg,
 at Kundskab om disse Middelalderens Gilder og deres Love
 er for Historikeren saameget mere nødvendig, som de for

trinlig lære os at kende mange den Tids Skikke og Sæder, oi at tale om, at mangen enkelt Bestemmelse i disse vist ældgamle Gildesloye er Kilden til mangen endnu gældende Lovbestemmelse. Af denne Periodes verdslige Lovgivninger troe Vi saaledes at have anført de vigtigste, thi Birkeretterne ere om ikke *de facto*, saa dog *de jure* yngre, hvorom se: Dr. G. L. Baden Birkerettigheden i sin Oprindelse, Fremgang og Følger. Kbhvn. 1810. 8. Denne aristokratiske Rettighed vises (med Tyge Rothe) af Historien og Lovene — som tillistet og usurperet i sin Oprindelse — som undergravende Folkfriheden i sin Fremgang — som kontrasterende med velordnet Retspleie i sin Vedblivelse. Hvad Forfatteren her har paastaet om denne aristokratiske Rettigheds usurperede Oprindelse i Melleumrummet fra Reformationen til Souveræniteten er idet mindste hidtil ikke blevet mod sagt, end lige modbevist. — Efter nu saaledes at have anført denne Periodes vigtigste verdslige danske Lovgivninger, staaer alene tilbage ogsaa at paavise de af Indflydelse paa den Tids Mennesker og Indretninger ikke mindre mærkelige Kirkelove. Men af disse er det til vort Øie-meed nok at anføre Skaanes og Sællands Kirkeretter, som de der især galdt hele denne Periode igennem i den danske Kirke. Hvo der iøvrigt behøver nogen omstændelig Efterretning om disse to Love, kan faae den dels hos vore almindelige Historiskrivere, dels hos Pontoppidan i sine Aannaler, men fornemmeligt dog hos K. Aucher i 9de Kap. af hans Lovhistorie i D. I samme Værks anden Del har Forfatteren og blandt nogle gamle hidtil utrykte Love ladet afstrykke en gammel latinsk Oversættelse af den skaanske Kirkeret, ligesom og sammesteds p. 491 findes nogle Erindringer angaaende disse Kirkerettors Alder. I øvrigt

haves flere Aftryk af disse to Love, som samlede findes i Grim Iou Thorkelins Samling af danske Kirkelove. Kbh. 1780. 4.

At de mange Lovgivninger, som skyldes Kongerne af det oldenborgske Hus før Souveraniteten, ville vi i samles Anførelse her fornemmelig tage Hensyn paa de disse Kongers Love, der tildels endnu kan anses for gældende ved det, at de ere optagne i Kristian Vs Lovgivning. Hvo' der om alle denne Periodes Love ønsker sig en omstændelig Underretning, og det maa den grundige Historiegrandsker have, thi Love ere nogle af de vigtigste historiske Monumenter, henviser jeg til vor uforglæmmelige Kongslevs kostelige Forberedelse om Lovene, der her bliver saa meget vigtigere, som K. Ancher forlader os ved denne Periodes Begyndelse. Den første Lovgiver da af de Oldenborgske Konger, som her bør tiltrække sig vor Opmærksomhed, ikke just fordi hans Love afgive nogen betydelig Kilde til vor gældende Lovgivning, men for deres egen Skyld, er Kristian den II, hvis Loves Trykning skyldes den fortjente Refen, der har udgivet dem under følgende Titel: Kong Christians den Andens geistlige og verdslige danske Lovbøger. Kbh. 1684. 4. Hvo' der om disse Loves Indhold ønsker sig nogen Underretning, uden just at læse selve Lovene, henviser jeg til Riegels i første Del af hans smaa historiske Skrifter, hvis første Stykke er et Skilderi af Kristian II, hvori og denne Konges Love temmelig udførlig gæennemgaaes, som det hele Stykke er efter vor Formening det bedste, som i Fædrelandets Historie haves fra denne Forfatter. Med Hensyn til Kilderne for vor endnu gældende Lov, ere K. Kristian III med Søn og Sønnesøn tre især meget vigtige Lovgivere. Den Første er det især meget mere, som under ham den

ved Luther i Kristendommens Foredrag foranledigede Reformation indførtes. Herved afskaffedes de gamle danske paa Paveretten tildels grundede Kirkelove, herred maatte og selv de verdslige Love faae et ganske andet Udseende. Vi have og den Lykke paa eet Sted, at have samlede alle K. Kristian III's større og mindre Love, nemlig den danske Overlœttelse af de i denne Konges Historie meget vigtige Krigs Aarbøger, med Stephanius's Fortættelse, hvilken danske Udgave Sandvig besørgede, understøttet i Lovsamlingen af Suhm og K. Ancher, den han og var heldig nok til at faae saa fuldstændig, at der er kun et par mindre vigtige smaa Forordninger, man her savner. At opregne alle denne Konges Resesser, Ordninger, Retter, Artikler, Ordinantser, Vedtægter og hvad Navn ellers denne flittige Lovgivers mangfoldige Love gaves, seer jeg ikke behøves. De vigtigste selv indtil deres Indhold har Kongelev givet os, og hvo der vil læse hele Lovene, har nu faaet let Adgang til dem ved Sandvig. Kun maa jeg bemærke endnu, at af denne Konges Kirkelove især er vigtig den 1537 forfattede Kirkeordinants med de senere Aars Tillæg, og især de paa Herredagen til Ribe i Aaret 1541 forfattede Artikler, da disse den reformerede danske Kirkes første Kirkelove tildels endnu ere gældende, forsaavidt de fleste af dem ordlydende ere indførte i Kristian Vs danske og norske Lovs anden Bog. Af Frederik II's Lovgivninger bør her især bemærkes hans Gaardret, hans Sørret, og hans paa den kanoniske Ret tildels grundede Ordinance om Ægteksabsfager, da alle disse tre Love, især de to sidste, endnu tildels staae ved Magt gennem Kristian V. Om Udgaverne af alle disse Frederik II's Lovgivninger vil man i Kongelevs Privatret finde tilfredsstillende Efterretninger. Dette sidstegælder og om Sønens Kristian IV's Lovgivninger, hvoraf med Hensyn

til Danmark jeg alene vil bemærke Hans saakaldte Rigenes Ret og Dele, Hans større og mindre Retesfer, og Hægs for Aristokratiet vigtige, endnu desværre ikke saa ganske ophævede, Birkeret. Af den Mængde Forordninger, som denne Konge i sit langvarige Regimente Aar for Aar udgav, kan man maaske ansee en og anden for endnu gældende, forsaavidt den angaaer Politivæsenet. Af Frederik II's Love før den absolute Enevælde veed jeg ingen, som her behøver særdeles at bemærkes. Endnu staae kun af den Tids Love Haandfæstningerne tilbage, der udgjorde den offentlige Ret, hvoraf en Del, om ikke ordlydende, saa dog af Indhold, findes hos Hvidtfeld; om de Andre se Kongeslev og om Haandfæstningerne i Almindelighed, med Hensyn til deres Oprindelse, Forbindtlighed o. s. v. det 18 Kap. i Lovhistorien, ligesom og hvad jeg selv herom har i Forfæg til en Historie om Danmarks indvortes Forfatning fra Valdemar II Død indtil den kalmariske Union, p. 45-61.

Saavidt om de gamle danske Love før Souveræniteten; kommer nu de norske Love fra samme Tid. Til Oplysning om disse Loves rigtige Forstand savne vi vel Veiledere, som Anders Sunesøn, K. Ancher, og I. F. W. Schlegel, ja vi mangle endog de originale Teksters Aftryk af disse Love, endnu mindre have vi Udgaver af enkelte, som den af jydsk Lov; derimod have vi dog et vigtigt Hjælpemiddel til Kundskab om de gamle norske Love i den fortjente Hans Paus's Samling af alle disse Love, oversatte i det nu brugelige danske Sprog, oplyste med flere historiske, filologiske, geografske og juridiske Bemærkninger, et Skrift, som er af største Vigtighed for den, der vil studere de gamle norske Love. Her i denne Paus's Samling kan nu ikke alene læses de tre den norske Middelalders Hovedlovgivninger, nemlig Hagen

Adelstens Gulethings-Lov, Magnus Lagabæters Gulethings-Lov, og Hagen Hagensens Frostethings-Lov, men og den norske Kirkes vigtigste Love tilligemed den Tids norske Mun-
 cipallove, samt Norges Kongers Forordninger og de de Norske givne Privilegier inart ligetil K. Frederik III's Død. Om dette Paus's fortjenstfulde Arbeide har den ældre Cold-
 sium Professor paa Sorø anffillet Undersøgning i Kritisk Be-
 tænknig over H. Paus's Samling af gamle norske Love, indført i Büschings Nachrichten T. I p. 189 og siden igjen af Prof. Krog besørget aftrykt paa dansk, indført i Iuridisk Arkiv No. 1. Til Oplysning ellers om det gamle Norges saavel publike som private Love se G. L. Thor-
 kelin *Analecta, quibus historia, antiquitates, jura, tam publicum, quam privatum regni Norvegici illustrantur.* Hafn. 1778. 8. og samme Lærdes Konga-Erftda og Ri-
 kis Stjorn *sive Successio regia et regni administratio.* Hafn. 1777. 8. samt B. C. Sandvig *Statuta concilii provincialis Astoiæ celebrati anno MCDXXXVI.* Hafn. 1779. 8. Ei maa heller glemmes den vigtige *Ius aulicum antiqum Norvagicum, lingua antiqua Norvagica Hird-Skraa vocatum, a I. Dölmero Dano in linguam danicam et latinam translatum, notisque danicis et latinis illustratum, cuius versio et illustratio danica una cum textu norvagico Hafniæ 1666, vivo adhuc autore, edita est; versio vero et illustratio latina nunc primum post mortem autoris in lucem prodit curis et sumptibus P. I. Resenii.* Hafn. 1673. 4. — Hvad endelig angaaer de islandiske Love, da haves en af de vigtigste trykt, nemlig: Den islandiske Lov Ionsbogen, udgiven af Kong Magnus Lagabætir anno 1280, af det gamle Norske udi det danske Sprog overfæt, og nøie confereret med gamle Manuscriptis, *variantes lectiones* tilfætte, samt næsten ved

hver Mening henvisst til Christian IV og Christian V norske Love; hvortil er søjet den saa kaldede Store Dom, og et tredobbelt Register over Bogen selv, Rette-Bødderne, og de gamle Ord, som enten henvises til de brugelige norske Love eller ere her forklarede. Kbh. 1765. 8. I Anledning af H. Finnsens Resension i K. I. T. udkom E. Thors-hallefens nødvendige Forsvar for den ved ham forfattede danske Oversættelse af Ions-Bogen, Kbh. 1765. 8. Saa haves og trykt besørget ligeledes af den som Ungersvend hel slittige lærde G. I. Thorkelin: *Ius ecclesiasticum vetus sive Thorlaco-Ketillianum, constitutum an. Chr. MCXXIII. Cum versione latina, lectionibus, variantibus, notis, collatione cum jure canonico, juribus ecclesiasticis exoticis, indiceque vocum. Hafn. et Lipsiæ 1776. 8.* Det Øvrige om dette Lands Love fra denne Tid se hos Kongslev.

Efter nu saaledes at have anført de danske Staters gamle Love indtil Souveræniteten, staaer tilbage at paavise den ældre danske juridiske Literatur, hvoraf skulde ventes Oplysning om disse Loves Fortolkning, Anvendelse o. s. v. Men skøndt, idetmindste ligesaa Reformationen, Københavns Universitet har havt Lærere i Lovkyndigheden, og skøndt og trykte, stundom hel lærde, juridiske Afhandlinger haves fra disse vor Højskoles Lærere, nemlig Knopper, Theophilus, Metzner, Plum, Ernstius, Lassen, Müller, Resen, Faber, Hemmer, Bornemann, Sperling, Weghorst, Reitzer og vel Flere, saa er Udbyttet af disses Arbejder for dansk Lovkyndighed Intet, da *Ius Romanum* og *Ius Canonicum* alene vare Gænstande for deres Under søgelse, hvortil de danske og norske Love ikke anfaaes værdige af disse i fremmed Lovkyndighed oplærte Jurister,

som dertil selv oftest vare fremmede, der pøppe af Navn kændte vore indenlandske Love, hvis Kundskab de overlode endog flere Aar efter Souværahitaten til de danske og norske Embedsmænd, der skulde anvende dem, hvorom se Mere i min Danske og norske Lovkyndigheds Historie. Vi maa derfor behjælpe os med hvad til Oplysning haves om denne Tids Love og Lovkyndighed i større og mindre Afhandlinger, skrevne fornemmelig fra den Tid, da den som Historiograf og Lovlærd lige uforglemmelige Andr. Høier fik Kundskab om vore danske og norske Love op høiet til en Videnskab. Thi hvad der isorveien hævdes, beløber sig, foruden forhen anførte Udgaver af selve Lovene, kun til Lidet, nemlig disse følgende: Erik Krabbe *Traetat von schilfbrüchtigen Gütern*. Kbh. 1684. I. Hertzholm *Parerga de servitute reali et personali*. Hafn. 1673. 12. Det Øvrige, som haves og med Nytte kan bruges til disse Fortidens Loves Oplysning og Forklaring er fra sildigere Tider, da disse Love forlængst vare gaaede af Brug eller dog ikke nu gælde videre, end forsaavidt de ere optagne i Kristian Vs Lovgivninger. Af Skrifter i saa Henseende og forsaavidt vore gamle danske Love angaae, maa da allerførst nævnes den af vor Lovkyndighed udødeligen fortjente P. K. Anchers. Vi have allerede anført og omtalt hans Lovhistorie. Men foruden den egentlige Historie af hver Konges Love fra Harald Gormsen eller Blaatand til Kristoffer af Bajern er og dette hans kostelige historiske Værk fuldt af mange større og mindre Afhandlinger over enkelte gamle Lovmaterier. Blandt disse Afhandlinger bør først og fortrinlig nævnes den Om de gamle danske Loves fornemste Grundfætninger i 3 Afhandlinger, den første handlende om Personernes Ret, den anden om umiddelbar Rettighed til Gods, den tredje om Kontrakter. Men det bør tillige bemærkes, at dette

kostelige System i vor Tids Lovkyndighed her ved Aftrykket i anden Del af K. Anchers samlede juridiske Skrifter fremfor nogen anden Del af denne Lovhistorie faaet saa betydelige Tillæg og Rettelser ved Anchers værdige og iden gamle Lovkyndighed snart eneste Eftermand I. F. W. Schlegel, at denne Anchers Afhandling, omarbejdet efter dette Aftryk, vilde udgjøre som et ganske nyt med Anchers Meninger ofte ganske modsat System. Endvidere maa af K. Anchers lærdeles Afhandlinger i sin Lovhistorie mærkes: Forfværet for de Haraldinske Love, Bevis at vore gamle Love ikke ere tagne af Saktenspiegel, ved hvilket Bevis Schlegel i sin Udgave ogsaa har gjort et Tillæg. End Forfatterens Afhandlinger: Om vore gamle Gaardsretter; Om Rigens Ret og Dele; og den allerede ovenfor omtalte Om vore almindelige danske Købstedretter. Til denne Afhandling har K. Ancher givet 5 Tillæg af nogle mindre men for det gamle Lovstudium interessante Underfølgelser: Om Resenii danske Atlas; Om Sødkendes Arv efter Schlesvigs og Flensborgs Stadsret; Om Litkjøb; Om Arvekøb; Om at bære Stens i og af Byen. Endelig høves og i denne Lovhistorie en høistinteressant Efterretning om vore gamle Retterting, hvoraf dog den forevigeede Forfatter alene blev færdig med følgende Underfølgelser: Om Jurisdiktionens Bøskaffenhed i de ældre Tider; Om Kongens Embedsmænd og Fogder, samt Lehns- Befalings- og Høvedsmænd; Om Herredstogder; Om Tingmænd; Om Nævninger; Om Sandemænd; Om Lov; Om Landsting. Det Øvrige af vor gamle Retters Historie, nemlig om Kanslere, om Kongens Retterting, om almindelige Herredags, om privilegerede Retter, samt om vor gamle Rettergangsaade var forbeholdet Lovhistoriens ved Forfatterens svægelige Helbred desværre sandseede Fortættelse, som nu

derfor med Længsel ventes af de lærde Udgivere af K. Anchers samlede juridiske Skrifter. Men foruden disse, denne Forfatters i sin Lovhistorie til Oplysning om vore gamle Love og skænkede Afhandlinger, haves fra samme Forfatter nogle flere større og mindre, særskildt udgivne, i tredje Del af hans samlede juridiske Skrifter nuindførte Afhandlinger, nemlig: Forfatterens Brevvexling med Senkenberg i Wien, Fellenberg i Bern, og Platner i Leipzig; Om Knud den Stores engelske Love i en Codex i det Colbertske Bibliothek; Om gamle danske Gilder; Dansk Lehnret. Endnu haves af samme Forfatter i juridiske Lommebog for 1797 ved Bærens en Underfølgelse om Helmeskyld; ligesom og han har skrevet Fortalen til Erikføns Udgave af Arnesøns islandske Rettergang, hvilken Fortale viser de gamle Loves og Lovkyndigheds Nytte. Vel ikke saa lærde eller grundige, dog ikke heller uden Nytte, ere de Afhandlinger, som af Andre haves til Oplysning i vor gamle Lovkyndighed. For Litteraturens Fuldstændigheds Skyld ville vi her anføre dem: *E. Hesselberg De legibus Haraldinis. Hafn. 1752. 4.* *T. L. Brix De modis probandi in antiquis Daniæ legibus usitatis. Hafn. 1766. 4.* *C. S. Teftrup Relation om Tingene og Tingstederne, samt Rettens Betjening, fornemmelig i Jylland, Flensb. 1747. 4.* *G. L. Baden om Oldtidens Agt for Tingene. Viborg 1790. 8;* sidstnævnte Forfatters om Fortidens Birketinge er allerede anført. Af den i sin Tid ikke ulærde juridiske Professor Dons haves til Kundskab om de ældre norske Love følgende trende Afhandlinger: *De homicidio jure Norveg. vetusto. Hafn. 1754. 4.* *De furto jure Norv. vetusto. Hafn. 1755. 4.* *De delictis carnis jure Norv. vetusto. Hafn. 1756. 4.,* hvoraf den om Løssagtighedsforbrydelse er oversat i Ewensøns Sam-

linger af juridiske og historiske Materier, Endnu maa mærkes: John Arnesen Historisk Indledning til den gamle og nye islandiske Rettergang, gennemløst, forøget og med Anmærkninger oplyst af Erikken. Kbh. 1762. 4. Kongslev i sin Forberedelse om Lovene p. 794 i Noten (e) gjør den Bemærkning, at Erikken er alene Forfatter til denne historiske Indledning fra p. 310 — 557. Til Oplysning om vore Kirkelove bør følgende 2 lærde Afhandlinger især at læses og studeres, nemlig: *Johanhes Olavius Syntagma historico-ecclesiasticum de baptismo sociisque sacris ritibus, in boreali quondam ecclesia usque ad Reformationem observatis, ex monumentis patriis tam sacris quam profanis, maximam partem manuscriptis. Accedunt index rerum, nec non vocum antiquarum hic occurrentium syllabus, cum explicatione et brevibus etymologus. Hafn. 1770. 4. Eiusd. Diatribe historicoecclesiastica de cognatione spiritali a nostris quondam majoribus observata, cum appendicula de cognatione legali ex monumentis domesticis fere ineditis, exterorum tamen consensu passim notato. Accedit index rerum, nec non vocum antiquarum hic occurrentium syllabus, cum explicatione et brevibus etymologus. Hafn. 1771. 8.* Til de gamle Loves rigtige Forstand tjene meget gode Leksika over enkelte, især de nu obsolete Lovord. Ogsaa hertil haves, om ikke saa fuldkomne som ønskelige, dog meget brugbare Hjælpemidler i følgende Værker: Den danske og norske Louge des summariske Indhold offuer huert Capittel i samme Lower Vers oc trytmice forfattet; med en Taffie eller Register derhøes paa alle de danske og norske mørke Glosfer og juridiske Terminis, som begge Lower indeholder, samt andre Tractater og Landzens Brug medgiffver; i huert Rige Danmark og Norge; med deres rette og udsørlige For-

klaring per L. B. C. R. N. o: *Janum Bjelke Cancellarium regni Norvegiae*. Prentet i Kjøbenhavn, anno MDCXXXIV-*Glossarium Juridico-Danicum*, det er alle gamle danske Gloferz rette Forklaring/ som findes udi de Skaanske, Sjellaandske og Iydtske Lovbøger, saa oc Kongl. Recesser, Haandsæftninger, Gaards- og Sørætter, Rigens og Birkeretter, obne Mandater og Brevne; tjenendes tillige: til et general Register øffuer alt hvis fornøffinde Lower og Forordninger indeholder, letteligen efter enhuers Fornødenhed at finde, alle som enten active eller passive forsaarfages Retten at betjene til Nytte og Gaffn sammenkreffuit af Christen Osterfen, Raadmand udi Roskild. Prentet udi Kjøbenhavn MDCXLI. 4. Men af denne, med alle sine Mangler dog kostelige Ordbog hayes flere meget forbedrede og med de norske Lovord forøgede Udgaver. Saa har og den lærde Lixderph i den ældste Samling af det Kjøbenhavnske Vidensk. Selsk. Skrift. 6 Del givet Prøve paa nogle Rettelser og Forbedringer, som kunde gjøres udi Christen Osterfen Weyles *Glossario juridico Danico Norvegico* efter det i Kjøbenhavn 1652 gjorte Oplag. I øvrigt har K. Ancher i sin Lovhistories IXte Cap. givet om dette Værk meget udførlig Underretning, hvori baade dets Mangler og Fuldkommenheder kritisk ere gennemgaaede og bedømte. Forlaavidt Ordene ogsaa ere Lovord bør og anføres den lærde Ioh. Grams Undersøgelse i 2, 3 og 5 Del af det Kjøbenhavnske Vid. Selsk. Skr. ældste Samling om Ordene Skrifte, Skriftemaal, gaae til Skrifte, Dimmejuge, Herremand, Arildstid, samt Prøve af danske Ord og Talemaader, forklarede af det Angelfaxiske Sprog. Eddelig hører hertil: S. Th. Thorlacius Om det gamle nordiske Lovsprog, samt nogle derudi forekommende Ord, iharom Hømsferth og Tilgave, i 4de Del af Ny Saml. af det Kon-

gel. danske Vid. Selsk. Skrifter. Denne Afhandling er uden-
tvivl det grundigste, som endnu haves om vort Oldlovsprog,
men som Alt, hvad der er kommet i vor Arkæologie fra
denne i sit Fag grundlærde Forfatter, vækker en ubeha-
gelig Sensation over, at enten Tid eller Lyft synes at
have manglet en Lærd, som både blandt sine Fortidige og
Samtidige søger sin Lige, til at give os noget Fuldstændigt
enten i det Hele eller i en enkelt Del af sin Videnskab.

Vi komme nu til vorre nu gældende af K. Kristian V
givne, men af Faderen, Frederik III allerede påtænkte
vigtige Lovgivninger, nemlig: K. Kristian V Danske Lov
givet 1683, og samme Konges Norske Lov givet 1687.
Begge disse Love ere i de allerfleste Pøster overensstemmende
kun især forskellige, hvor Danemarks og Norges forskjel-
lige sydlige Beskaffenhed har gjort det nødvendigt, f. E.
i Materien om I-gtretten, eller hvor endnu fandtes nogle
ældgamle nordiske Sæder og Skikke, hævdede i det ene Rige
fremfor i det andet, hvilket især gælder om Norge, hvor
f. E. Bonden altid har været fri, og hvor endnu de gamle
nordiske Odelsret finder Sted. Om dette danske og norske
Lovarbejde under Kongerne Frederik III og Kristian V
har K. Ancher skrevet en meget interessant historisk Efter-
retning, som nu af Prof. Krogh er opbevaret i første No.
af juridiske Arkiv p. 66. Det Mere om begge disse to Lo-
ves Udgaver og Oversættelser på latin, tysk, og flere Sprog
vil man finde udi: Forsøg til et dansk-norsk juridisk Ord-
og Sag-Lexikon, oplyst af de gamle Lovene, forgangne Domme,
og de Lovlærdes Fortolkninger ved Dr. Gustav Ludvig Ba-
den, Odense 1814. 8. især p. 182 ff. og de der påaabaarnde
Kilder, ligesom og fortjener at læses, hvad Kongslev her-
om har i titanførte Forberedelse om Lovene, S. 77-84.
Men foruden disse to Hovedlove skyldes og Kristian V vor

Kirkeritual, trykt 1685, med dertil hørende i Aaret 1688 udgivne Alterbog, samt senere udgivne Gradualbog, om hvilke Kirkeløve jeg ligeledes henviser til Kongslevs § 86-88. End høves og fra denne Konge: Artikuls-Brief und Kriegs-Gerichts-instruction, be'angende den Krieg zu Lande, af 9 Martii 1683. At denne Krigsret i et dansk Land udgaves paa tysk; var undskyldeligt den Tid med Hensyn til, at vore allerflicste Krigere, saavel Officererne som de Gemene vare tysksfødte, og selv de, der blandt hine vare danske, forstode dog, ifølge den Tids Tænkemaade og med en god Opdragelse forbundne Ringeagt for Modersmaalet, bedre tysk end dansk. Imidlertid havde dog og disse, Krigslove paa dansk, men uden Autorisation oversatte, saa at i selve Røtterne kun den tyske Original kunde anses gældende. Endelig i Aaret 1807 fik vi ved nuværende den danske Armees Generalauditor Børnemanns Omfjerg en autoriseret dansk Oversættelse, som jeg dog ikke veed er kommen i Boghandelen, men er af Aslesfor Schou optaget i hans Udtog af Forordninger 14 Del. Imidlertid skulde Hr. Generalauditoren mere end ved denne Oversættelse have gjort sig fortjent ved at bringe i Forslag nye efter Tjernes Oplysning formede Krigslove, da hine endnu gældende fra Fortiden altsammeget, lær i Strafsene, røbe de Tider, da Krigerne vare en Hob sammenrapset Tøi, der ikke duede, til andet, end at laase for eller imod Ven eller Fjende, ligesom af denne eller hin bedst blev betalt, og da man dertil troede, at selv Officeren kun behøvede faa mentale Kundskaber, naar han alene besad en stærk Krop med to raske Arme. Under saadan en Tid passende Forandring i vor Krigslovgivning vilde neppe den oprørende Spidsrodstraf, (hvorefter de Bøddemes haarde Dom i Esterr, om Msk. vilde Tilstands T. B. p. 330.) vare bleven beholdt, ligesom man

og fortæller, at den skal være bleven affkaffet i den norske Armee, — Længe varede det inden man over disse Kristian V Lovgivninger havde idetmindste i Trykken noget System, og endnu ere ikke alle Lovgivningens Dele, f. E. Kirkeretten, systematisk ordnede paa Prent, skøndt de to flere fortjente Lærere i Lovkyndigheden ved vort Universitet P. K. Ancher og J. E. Colbjørnsen have holdt særskilte Forelæsninger over den dansk-norske Kirkeret, med Hensyn til samnes Kilder, *Ius canonicum*, og vore gamle Kirkelove; men desværre ere disse Forelæsninger forblevne i Manuskript, hvori end ikke nu længer idetmindste fuldstændig haves det bedste af dem, nemlig Colbjørnsens, usaget jeg veed, at nogle af vor Tids endaa levende første Lovkyndige vare den Foreviges Tilhørere ved disse Forelæsninger. Aarsagen til at det varede saalænge, inden vore dansk-norske Love systematisk bleve behandlede, vil man finde udførte i min danske og norske Lovkyndigheds Historie. Det første trykte juridiske System over alle vore dansk-norske gældende Love gav E. Hesselberg os, der siden blev Byfoged paa St. Croix; dets Titel er: Juridisk Collegium, Første Part om Personers Ret i Anledning af danske og norske Lovs tredje Bog; Anden Part om Tings Ret i Anledning af danske og norske Lovs fjerde og femte Bog; Tredie Part, om criminelle Sagers Ret i Anledning af danske og norske Lovs sjette Bog; Fjerde Part, om Professens Maade i Anledning af danske og norske Lovs første Bog. Første Part udkom 1753 og Værket sluttedes med fjerde Part 1755. Alle sine Ufuldkomnheder usaget optoges dog dette første danske juridiske System med Begjærlighed, og forblev snart i et halvt Sekul. Efter i den af Prof. Dons 1763 besjærgede forbedrede Udgave, den vigtigste Kilde til vore allerførste Undertetsstjantes Lovkund

skab. Men et langt udførligere System have vi Hden faaet i følgende 7 Dele udgjørende Værk: Forelæsninger over den danske og norske private Ret af Lr. Nørregaard. Kbh. 1784-99. Endelkøndt dette System nu maaskee vil fortrænges af et nyere, nuværende offentlig Lærer i Lovkyndigheden ved Kbhvns. Universitet, Prof. Hurtigkarl, agter at skjenke os, og hvoraf allerede første Del er udkommet, hvorom se Ørstedes Bedømmelse i Nyt juridisk Arkiv 6te Bind² saa vil dog det Nørregaardske System altid blive uforglemmeligt i vort Fædrelands Historie, baade for Nyttens, det virkelig har stiftet, og for den Anledning, det gav en af Nørregaards fortrinligste Discipler, vor berømte Kansellideputaret A. S. Ørsted, til i et saakaldet Supplement til Nørregaards Forelæsninger, der hidtil bestaaer af 5 Bind, Kbhvn. 1804-12, at vise sig som en af vore første danske Lovkyndige, og derved give vort Lovstudium en saa at sige ny Retning, hvorom se mere i foranførte Forsøg til et dansk-norsk juridisk Ord- og Sag-Leksikon p. 185.

Fra Systemernes Literatur begive vi os til de juridiske Skrifter som uden Hensyn til nogen vis Del oplyse vor Lovkyndighed i Almindelighed. Hertil regner jeg allerførst de Skrifter, der meddele os Hjælpemidler, ved hvis Brug grundig Lovkyndighed erhverves, som: *A. Høiers Idea Jurisconfulti Danici. Hafn. 1756. 4.* oversat af P. Sommer: Forestilling paa en dansk Iurist iste D. 1737. 8. Thi Høiers fortidlige Død standfede Fortsættelsen, hvis Tab dog erstattedes af hans Eftermand P. K. Ancher, i Skriftet: En kort Anvisning især for en dansk Iurist angaaende Lovkyndighed og Statskonsten. Kbh. 1756. 8. der 22 Aar efter udkom i en meget forbedret Udgave og noget forandret Titel: Anvisning for en dansk Iurist, angaaende Lovkyndigheds adskillige Dele, Nytte, og Hjælpemidler af P. K. Ancher. Kbh. 1777. 8. Da den Unge hos os i lang Tid

begyndte Lovkyndighedens Studium med de romerske Love, saa var disses Overensstemmelse med og Følskøjelighed fra de danske Love længe Gænstand for vore Lovlærdes Underfølgelse. Vi have saaledes herom flere latinske Disputatier fra Prof. Weghorst *De Differentiis iuris romani et danici*; ligeledes haves: Th. Clitæus Overensstemmelse og Forskjel imellem den romerske og danske Ret, eller Kjernen af Pandacterne og den ganske romerske Ret. Kbhvn. 1736. 4., om hvilke man se K. Anchers. Dom i § 54 af hans Anvisning for en dansk Jurist, 2den Udgave. Et nyttigt Skrift er og: F. Steensen Norske Lovs Conference med danske Lov, saaledes fra først til sidst rigtig extraheret og beqvemmeligt indrettet, at hver den, som eier danske Lov, har tillige ved betændte Conference den norske Lov, Ord for Ord, tydelig og rigtig i sin Orden, igjennem alle Bøger, Capitler og Artikler. Kbh. 1758; 8. Endvidere: L. E. o. Laurids Eversen, Anvisning til at finde de Steder i de gamle danske og norske Love og Forordninger, hvoraf K. Kristien V Norske Lov for den største Del er taget. Kbh. 1762. 4. Af enkelte større eller mindre Afsendinger herhid hørende mærke man sig: I. G. Schougaard *Nonnulla codicis Christianei loca ope antiquitatis explicata*. Hafn. 1737. 4. P. Warberg *De Utilitate Matheseos et Philosophiæ in studio Iuris*. Hafn. 1736. 4. og *Ej. Nexus studii theologici cum studio juris*. Hafn. 1738. 4. C. D. Hedegaard *De eo, quod contradictorium videtur in jure danico*. Hafn. 1742. 4. Sammes *Trifolium juridicum*, bestaaende udf. 1, en Kort Anvisning til at forene de Steder i den danske Lov, som synes at være eller sig selv imod, indeholdende over 200 Lovens Artikler, som ved samme Leilighed oplyses og forklæres; 2, Paavisning til at finde Overensstemmelse imellem

Guds og Kongens Lov; 3, En Samling af gamle danske Ordsprog, saavidt samme kommer overens med Løven, og kan tjene til den enten at oplyse, forstaae eller huske, anførte efter Lovens Titler og Materier. Kbh. 1766. 8. Anchers Fortale til dette Værk handler: Om de Regler, som gemeenligen bruges at ophæve Medsigelses i Love, hvorpå og haves samme Forfatters latinske Afhandling under Titel: *Dispp. De genuina contrariarum legum conciliandi ratione.* Hafn. 1749. 4. Materien om vore juridiske Ordsprog har ellers den flittige Hedegaard vidtløftig udført i et eget særdeles Værk, nemlig: Ordqvæder, betragtede deels som Levninger af den uskrevne (vid. Fortalen til Christ. V Lov, Fol. 3) deels som Grundfætninger til den nu gjeldende skrevne Lov, og ellers i Almindelighed som fordums Tids Sæde- og Løve-Regler, samlede og henførte til sine behørigte Steder og Materier, med hosføiede korte Anmærkninger og Betænkninger til nærmere Application. Kbh. 1776. 8. Endelig bærer og herhid: *I. C. Gelmuyden De vera juris patriæ præcipua natura et indole.* Hafn. 1760. 4. Hedegaards andre Arbejder over Lovens enkelte Bøger, uagtet de til den Tid, de udkom, ei vare uden Nytte, forbigaaer jeg dog her, da vi siden have faaet noget fuldkomnere, som paa sit Sted skal blive anført.

Længe, ja snart lige til for en 50 Aar siden, bestod vor særlige juridiske Literatur snart ikke uden i Registere og Concordantier, hvis unødvendige Mængde endog tildrog sig den Tids Satirikers Holbergs Opmærksomhed. Skøndt Bulls, Lixdörphs, Hofmans og maaske nogle flere Enkeltes Arbejder af dette Slags ikke ere uden Fortjeneste, saa ere de dog nu overgaaede af yngre Forfattere, hvis Værker vi derfor ville holde os til. Og bliver da først at mær-

ke: P. K. Trojel Alfabetsk Register efter Bulls Maade over Love, Forordninger, Placater, Reskripter, Resolusioner, Krigs- og Skibs-Artikler, Octroier, Privilegier og Fundatser fra Aar 1660 indtil nærværende Tid. Første Bind, Kbh. 1777. 4. Men Trojel var Digter; Arbejder af dette Slags mere for Ryggen og Fingrene end for Hovedet vare derfor ikke hans Sag. Værket standfede derfor med Bogstavet E, og hans Arbejde behøvede endda mange Rettelser og Tillæg, som den slittige Byfoged Fogtman gav os tilligemed det hele Værks Fortsættelse i andet og tredje Bind, hvilket sidste udkom 1787. Imidlertid er det nu over 30 siden at dette Værk oplagte, der neppe har indbragt Forfatteren hvad Forlæggeren har havt af en Bog, som ingen juridisk Embedsmand lettelig kan undvære, og vel derfor kunde ventes af samme Forlægger besørget fortat til Nutiden. Byfoged Fogtman har ligeledes givet os en for Juristen, Statistikaeren og Historikeren lige vigtig Samling af Kongelige Reskripter, Resolusioner og Collegialbreve for Danmark og Norge, udtogvis udgivne og i chronologisk Orden fra 1660-1806. Seå haves og et i samme Henseende ei mindre vigtigt Værk af Toldkammerer I. H. Schou: Chronologisk Register over de kongel. Forordninger og aahne Breve, samt andre trykte Anordninger, som fra 1670 af ere udkomne, tilligemed et nøiagtigt Udtoget af de endnu gældende, forsaavidt samme i Almindelighed angaae Undersaatterne i Danmark og Norge, forsynet med et Alfabetsk Register. Efter hvert Aars Slutning udkommer Udtoget af Forordningerne for samme. Endelig maas og ansøres den nylig hedengangne, i flere Henseender for tjente Amtmand I. L. Lybe kers Applications-Udtoget af alle de kongelige Forordninger, Placater, Reskripter, Resolusioner, Ritualet, Krigs- og Skibs-Artikler, Collegiers Resolutio-

ner, Octroier, Privilegier og Fundatfer fra Aar 1661 til nærværende Tid, hvilke maatte skærpe eller formilde, udvide eller indskrænke, forklare, oplyse eller forsøge den danske og norske Lov, henseferte til de beqvemmelste og behørigste Artikler i hver Bog og Capitel efter Lovens Orden; tilligemed Paralelsteder, Anmærkninger og Tillæg, samt et alphabetisk Register over Materierne. 3 Hefter eller rettere 3 tykke Oktavbind udgjøre dette med Lovens femte Bog standfede Værk, der indeholder, før hvad Lovens 3 og 5 Bøger angaaer, langt mere end Titelen lover, nemlig mange interessante Retsproblemer og hel lærde Oplysninger til enkelte Lovsteder.

Skøndt nærmest for Juristen, fra dog i statistisk Henseende ei uden Nytte for Historikeren ere følgende juridisk-praktiske Skrifter: 1) H. Stampe Erklæringer, Breve, Forestillinger, Generatprokureurembedet vedkommende. Omfattende Aarene fra 1753-1782 i 6 Dele. Kbh. 1793-1806. Et til at kende vore danske Staters Forfatning, foruden i mange andre Henseender, overordentlig vigtigt Værk, der vil gjøre sin af vor danske Lovkyndighed i Almindelighed som lærdeleshed af vor Lovgivning høitfortjente Forfatter mere udødelig, end de høie Poster, han svang sig op til, de Ordener, han bar, og de Lovtaler, der gjordes ham baade levende og efter hans Død. 2) P. K. Ancher Svar paa nogle Spørgsmaal til det juridiske Fakultet. Kbh. 1779. 4. 3) Svar paa nogle Spørgsmaal til det juridiske Fakultet i Kbhvn, givne af Stampe og Sevel. Kbh. 1782. 4. 4) Juridisk medicinsk oekonomisk Tidende fra 1767-1771. 4. 5) C. D. Hedegaard Juridisk-practiske Anmærkninger til danske og norske Lov, indeholdende adskillige mærkværdige Tilfælde eller Spørgsmaal, som ere

forefaldne i eller uden Rettergang. I 4 Dele. Kbh. 1764-67. 6) Samme Forfatters Fortsatte juridisk-practiske Anmærkninger i 2 Dele. Kbh. 1789. 7) Themis. Et Tidsskrift ved H. N. Nislen. Sorø 1797. Et af flere Bind bestaaende Værk, der skøndt under en noget forandret Plan er en Fortættelse af de søllandske Landstings-Efterretninger, og ophørte med selve Landstingene. 8) Afræa, et Tidsskrift af L. F. W. Schlegel. Kbh. 1797-1805. Skade, at dette i den videnskabelige Lovkyndighed af sit Slags i Modersmaalet eneste Tidsskrift ikke endnu fortættes af sin lærde Redaktør, som ogsaa ved Afræa har gjort sig fortjent af lærd dank Lovkyndighed, der er hos os saa Faæes Sag, og maa blive det, saalænge den usfaderede danske Jurist kæn i borgelig Stilling bringe det ligesaa vidt, som den lærde studerede Jurist; thi endnu haves baade Overdommere og Kollegiedeputerede, der ere blot *examinati juris*. 9) Morgenstjerne Kjøbenhavns juridisk-practiske Maanedstidende. Kbh. 1797 ff. 10) Juridisk Maanedstidende, samlet og udgivet af B. H. von Munthe af Morgenstjerne, C. F. Lasfen, I. K. Høft, og A. S. Ørsted. Kbh. 1802-3. 11) Juridisk Arkiv. No. 1-2 af C. Krogh, siden fortfat af Ørsted til 1812. No. 3-30. Dette kostelige Tidsskrift indeholder ikke alene en Mængde Domme i sfjeldne Retstilfælde, der ved Landsoverretten og Hof- og Stads-Retten i Kjøbenhavn ere langt interessantere, end de der forekomme ved nogen anden Landets underordnet Ret, men Udgiveren har desuden beriget ethvert Hefte, med vigtige Oplysninger af Retsproblemer; som tildel. forhen ikke vare opløste. Dette gælder og om 12) Ny juridisk Arkiv, som er en Fortættelse af hine Arkiv, og hvoraf allerede nu ere udkomne 7 smaa Bind. Kbh. 1812-14. 8. Disse 2 Værker i Forening med denne Fortjentes-øvrige Skrifter ville danne ligesom en ny Epoke i vor Lovkyndigheds Studium.

Vi komme nu til Literaturen i vor danske og norske Lovkyndigheds specielle Dele og først da til Personernes Ret. 1) H. C. Brorson Forsøg til den tredie Bogs Fortolkning i Christian den Femtes danske og norske Lov og de ældre Loves Bestemmelser, som henhøre til denne Deel af den danske Lovgivning, i 2 Bind. Kbh. 1796. 8. Anmeldt i K. l. E. 1797. No. 47-48. 2) Upartisk Svar paa det Spørgsmaal, om det er en Mand tilladt at slaa sin Kone. Kbh. 1755. 8. 3) *I. A. Cold De præcellentiæ maritum juridica præ feminis* Hafn. 1749. 4) A. B. Rothe Om Ægteskabs-Skilmissee. Kbh. 1805. 8. 5) *C. M. Th. Cold Dissertatio de salario tutorum ex jure danico-norvegico veteri et hadierno*, Hafn. 1790. 4. 6) *G. L. Baden Silea differentiarum præcipuarum ac nobilissimarum juris romani et germanico-danici quoad uniyersam doctrinam de cura atque tutela*. Kiel 1793. 4. 7) Evensen om Lavaller eller Myndiggærighedeterminen. Trondh. 1781. 8. I Tingenes Rets Literatur mærkes: 1) C. Brorson Forsøg til den femte Bogs Fortolkning i Christian den Femtes danske og norske Lov o. s. v. 2 Bind. Kbh. 1793-94. Anmeldt i K. l. E. 1796. No. 46, 49 og 51. 2) *P. K. Trojel Disputatio inauguralis de acquisitione juris in re juxta leges Daniæ et Norvegiæ*. Hafn. 1779. 4. 3) *P. K. Ancher Disquisitio de præscriptione Danorum*, Hafn. 1740. 4. 4) *Badstyer de usucapione Danorum*, Hafn. 1749. 4. 5) *P. K. Ancher Cogitationes in dubios quosdam articulos legis danicæ de successione ab intestato*; 15 Disputatser fra 1740-43. 6) B. B. Bjørnsen Forsøg til et Arvetal efter danske og norske Lov. Kbh. 1743. fol. 7) J. G. Schougaard Bornholms Vedtægt om Adgangret til Selveiergaarde. Kbh. 1772. 8. 8) P.

- K. Ancher Conjectura de origine et sensu septimæ generationis, lingua vernacula Syvende Mænd. Hafn. 1744.*
- b) Summes Afhandling om den bedste og retteste Maade at regne Slægtkabsled paa i Ægtefæls- og Arvesagen. Kbh. 1765. 8. 10) *F. C. Bevel De prerogatione tertium retrahendi bona gentilitia in Norvegia. Hafn. 1749. 4.*
- 11) *L. Evenßen Om Odelsøds. Trondh. 1764. 8.* 12) *N. Holtzerdd: Specimen juridicum continens differentiam juris danici et norvegici circa colonos, ut et brevem juris retractus gentilitii expositionem Part. 1-2. Hafn. 1762. 4.* 13) *I. B. Dohs Disputatio inauguralis de jure retractus gentilitii præsertim norvegici. Hafn. 1767. 4.* Er oversat paa dansk i Evenßens Samlinger. 14) *H. Stamps de testamentis. Hafn. 1740. 4.* 15) *A. Badstüber De testamentificatione jure danico. Hafn. 1750. 4.* 16) *Testamentificationis secundum principia juris danici in specie Cap. 4 lib. 5. cod. Christ. Vti expositio. P. I-II. Hafn. 1782-83. 8.* 17) *I. E. Colbjørnsen Dissertatio inauguralis de dominio minus pleno. Hafn. 1774. 4.* 18) *J. G. Troiel Dispp. II De colonia jure danico. Hafn. 1763-64. 4.* 19) *B. G. de Obelitz Disputatio inauguralis de evictione jure naturali pariter ac danico præstanda, nec non de eo, quod jure patrio uhjemlet vocatur. Hafn. 1755. 4.* 20) *I. I. Ancherfen de quibusdam creditorum beneficiis juris. Hafn. 1743.* 21) *O. L. Bang Meditationes circa cautelas contractuum jure danico. Hafn. 1754. 4.* 22) *M. Treschow De solemnitatibus in genere et de quibusdam juris danici speciebus. Hafn. 1759. 4.* 23) *Gajschjött de explicatione articulorum quorundam cod. Christ. 1b. V cap. I. Hafn. 1777.* 24) *Døker De mutuo ex principiis juris danici, norvegici, Germæ-*

nici et romani. Hafn. 1746. 4. 25) P. Wærtberg Annotationes ad leg. Christ. lib. V. cap. 14. art. 8-28 incl. Hafn. 1740. 4. 26) C. Iuhl Succincta terminologia juris cambialis. Hafn. 1755. 8. 27) B. G. de Obelitz Disputationes tres de fidejussione secundum principia juris romani, germanici, et dano-norvegici. Hafn. 1746-50. 4. 28) I. D. Gørne De convenientia juris naturæ ac juris danici circa materiam de ludis. Hafn. 1761. 4. 29) P. Uldall Disputationes II De jure pignoris secundum principia juris danici lib. V. c. 7. cod. Christ. V. Hafn. 1763-64. 8. — Til Kriminalretten høre: 1) Forsøg til den sjette Bogs Fortolkning i Christian den Femtes danske og norske Lov samt Straffene efter de ældre Løve ved Chr. Brorson. Kbh. 1791. 8. Et nyt Oplag er udkommet 1797. Første Oplag er anmeldt i K. l. E. 1795. No. 13-14. Med denne Del begyndte Forfatteren et Værk, som længe havde været ønsket af vore Lovkyndige, ogsaa tildels paabegyndt af Flere (som Høier — K. Ancher — Hedegaard — Lybekker, og Trøiel, men først fuldførtes af Brorson. Vel svarer det ikke ganske til den Idee, K. Ancher har givet om en Kommentar over Christian V Lovbøger; imidlertid er det dog til stor Nytte især for den praktiske Jurist og gjør sin Forfatter megen Ære. At Begyndelsen til denne Kommentar gjordes med Lovens sidste Bog var uidentvill i merkantilske Hensyn, som desværre altid have været nødvendige i vor Literatur, og ville blive det end mere i Fremtiden; Lybekkers Applikationsudtog over Lovens 6te. Bog var nemlig endnu ikke udkommen, og er da heller aldrig siden udkommen. Det havde desuden Nytte med sig, at denne Del af Loven først blev behandlet, da vigtige Forandringer i de kriminelle Løve vare siden Christian Vs Tid foregaaede. 2) Hedegaard

- Forf. om Villiens Straffældighed. Kbh. 1755. 8. 5) *I. I. Bartholin de crimine læsa majestatis ejusque poena tam jure danico, quam romano et germanico.* Hafn. 1747. 4. 4) *I. I. Ancherfen de quinque delictis, vi, damno publico, rapina, latrocinio et furto.* Hafn. 1742. 4. 5) *I. F. Bartholin De quatuor delictis jure danico vi, rapina, latrocinio, et furto.* Hafn. 1748. 4. 6) *I. I. Milche Tractatus juridicus de quatuor Delictis in jure patriæ memoratis Vold, Hærværk, Aæværk, og Ran.* Hafn. 1769. 4. 7) *I. L. Rottbøll Disputats over samme Materie.* 7b) Ørsted om Krimialretten. Jur. Ark. No: 15-12. 8) *I. D. Gorné De delicto furti jure danico hodierno.* Hafn. 1760. 8. 9) *C. D. Hedegaard Forf. om ringe Tyveri.* Kbh. 1753. 8. 10) *A. S. Ørsted Systematisk Udvikling af Begrebet om Tyveri og denne Forbrydelses juridiske Følger, samt andre dermed forbundne Retsmaterier; tiligemed Vink til vor Tyvslovgivnings rigtige Bedømmelse.* Kbh. 1809. 8. Er et ypperligt Skrift, som Alt fra denne Forfatter. 11) *L. Evenfen Anmærkninger angaaende Landnam.* Trøndh. 1759. 8. 12) *I. Høffe Disputatio juridica de motu verminorum.* Hafn. 1715. 4. 13) *F. L. Briz Disput. De Autheiria.* Hafn. 1766. 4. 14) *I. Høffe De moderamine inculpatae tutelæ.* Hafn. 1716. 4. 15) *F. L. Briz De necessitate, tanquam ultimo vitæ conservandæ præmio.* Hafn. 1767. 4. 16) *I. L. Lybekker Forf. til en juridisk Afhandling angaaende Nævehøg, Ørefigen; Pust, Kindhest eller Munddæk.* Kbh. 1769. 8. 17) *C. D. Hedegaard Om Barnefødsel i Døttsmaal.* Kbh. 1758. 8. 18) *Ejuad. Tanker til høiere Eftertanke, angaaende det Spørgsmaal: hvorvidt og paa hvad Maade en Mandsperson, som beskyldes og sigtes af et Fruentimmer o. s. v.* 19) *Provst J. P. Windings Forfvarstale for Forordningen 15 Juni 1771 Om*

- Straffens Eftergivelle i Lejermast. Aalb. 1771. 8. 20) A. Bang *De injuriarum verbaibus jure danico hodierno.* Hafn. 1760. 8. — Om Professen handle: 1) C. Brorson Forsøg til den første Bogs Fortolkning i Christian den Femtes danske og norske Lov og de ældre Loves Bestemmelser, som henhøre til denne Del af den danske Lovgivning 1-2 B; Kbh. 1797. 8. 2) G. Fursman *Explicatio terminorum quorundam in judicio privato.* Hafn. 1736. 4. 3) Bang *de transactionibus ex principiis juris danici.* Hafn. 1761. 4) Horn Om Prokuratorprofessionen. 5) C. D. Hedegaard Den retskafne Advokat. Odense 1777. 8. 6) Sammes Forsøg til en dansk juridisk Dissertation angaaende Voldgift. Odense 1750. 8. 7) B. Møllmann *Specimen elementorum processus judiciarum danico-norvegici.* Hafn. 1742. 4. 8) F. Riese *Dispp. 2 De processu in genere secundum legem danicam.* Hafn. 1759-60. 4. 9) P. K. Ancher *Imago supremi regii judicii in Danicæ et Norvegiæ regnis ad exemplar ordinationis novissime sancitæ 23 Febr. 1753.* Hafn. 1756. 4. 10) I. A. Cold Høiestefetsinstruktor fra Frederik III Tid indtil Frdr. V inclusive. Sorø. 8. 11) I. Hassé *De juramento necessario ad illustrationem cap. 14. lib. 1. jur. dan.* Hafn. 1719. 4. 12) I. A. Cold *De juramento purgatorio.* Hafn. 1740. 4. 13) P. Waxberg *Disp. 2. Observ. jurid. circa juramentum.* Hafn. 1737. 4. 14) C. Schow *Dissertt. 2 De juramento liti decisorio jure danico.* Hafn. 1762-63. 8. 15) C. D. Hedegaard Om Edsformulæren og Dommereden Kbh. 1757. 8. 16) M. Nisfen *Tractatus philosophico-juridicus de juramentis.* Nidrosf. 1765. 8. 17) L. Berregaard *Disp. inauguralis de interpretatione articuli 22. cap. 13. lib. 1. codicis Christi.* Hafn. 1736. 4. 18) F. Horn

- Meditationer angaaende Vidners Eksamens. Kbh. 1748. 8.
- 19) L. Eventen Betænkning om Vidners Forhør i Odels- og Aastædsfager. Kbh. 1759. 8. 20) A. Bang *De inhabilitate testium ex principiis juris danici Dissp. duæ.* Hafn. 1761-63. 8. 21) C. D. Hedegaard Anvisning hvortledes man i forefaldende kriminelle Tilfælde har at forholdsvis med den fornødne udvortes Besigtelse, og ved det derhos anstillende Examinations Forhør. 22) Lassen om *onus probandi* i kriminelle Sager. Jur. Mtd. 1812. 1. B. p. 412. 23) Wamberg Anvisning til en Underdommers Forhold inden Retten. 24) *Stadfeldt De officio judicis inferioris.* Hafn. 1801. 25) L. Eventen Om Meddomsmænd i Odels- og Aaværksfager. Trondh. 1760. 8. 26) I. Haffe *De pluralitate sententiarum ad jur. dan. lib. 1. c. 5. art. 26.* Hafn. 1718. 4. 27) C. D. Hedegaard Forsøg om Meddomsmænd. Kbh. 1757. 8. 28) A. Badslüber *De discrepantiis præcipuis juris danici circa arrestum.* Hafn. 1748. 4. 29) C. Schow *Dissertatio contra eos, qui statuunt arrestum per se jure danico operari jus pignoris.* Hafn. 1761. 8. 30) A. Bang *De exceptione non numeratæ pecuniæ jure danico.* Hafn. 1764. 8. 31) M. Treschow *De obstagio.* 1761. 4. 32) C. D. Hedegaard Om Maning. Jur. pr. Ar. 3 D. 8. — Til Kirk erøttens høre: 1) C. D. Hedegaard Forsøg til en almindelig Kirkeret. Kbh. 1763. 8. 2) L. Fogtman Samling af alle gjeldende Forordninger, Reskripter, Resolutioner og Collegial-Breve for begge Rigerne, samt de Steder af danske og norske Lov, saavel som Kirkeritualen, der angaa Religionen, Geistligheden, Kirker, Skoler, Hospitater og Fattige, samt Bøger og Almanakker. 2 Dele. Anden Udgave besørget af F. Th. Hurtigkarl. Kbh. 1809. 8. 3) Brorson Forsøg til den anden

Bogs Fortolkning i Christian den Femtes danske og norske Lov, og de ældre Loves Bestemmelser, som henhøre til denne Del af den danske Lovgivning. 2 Dele. Kbh. 1801. 8. 4) C. D. Hedegaard Den danske Kirke- eller Geistlige Ret, saaledes som samme indeholdes udi den danske og norske Lovs 2den Bog. 2 Dele. Kbh. 1775. 8. 5) T. d. Hofman Kort Afhandling, om Oprindelsen til at tage og at give Tiende, samt Rettighed til at kalde Præster, efter de canoniske og især efter de danske og norske Love. Andet Oplag. Kbh. 1777. 4. 6) H. Using Naadsens-Aaret i Danmark dets Lura og Rettigheder. Kbh. 1776. 8. 7) Sammes Kirkeforfatningen i de kongelige danske Stater med dens vigtigste Fordele og Mangler samt muelige Forbedringer. 1-4 D. 6 B. Sorø 1786-89. 8. 8) I. B. Møinichen Haandbog for Præster og dem, der agte at blive Geistlige. Kbh. 1802. 8. 9) G. C. Krog Landsbypræsten eller en Haandbog for Kandidater og unge Præster, især paa Landet. Kbh. 1806. 8. Til Sørøtten høre: 1) C. D. Hedegaard Forsøg til en Tractat angaaende den danske Sørøt, indeholdende den fjerde Bog af Kong Christian den Femtes danske og norske Lov med Summarier, Paralleller, og Anmærkninger. Kbh. 1771. 8. 2) C. Brorson Forsøg til den fjerde Bogs Fortolkning i Christian den Femtes danske og norske Lov og de ældre Loves Bestemmelser, som henhøre til denne Deel af den danske Lovgivning. Kbh. 1797. 8. 3) H. A. Reuf Register over Sørøartiklerne. Kbh. 1739. 8. 4) I. I. Mylius *De admiralitate ad leg. lib. 4. c. 7. Hafn.* 1749. 4. 5) Ejusd. *De jure litoris obtensi ad leg. lib. 4. c. 4. Hafn.* 1750. 4. 6) Dreier *Specimen juris publici Lubecensis circa jus naufragii. Butz.* 4. 7) Scuback *Commentarius de jure litoris, Hamb.* 1751. 8) P.

M. Troiel Disfertatio de legum Daniae atque Norvegiae in naufragos humanitate. Hafn. 1764. 4. 9) Denne Afhandling fuldstændigere paa dansk udført er siden indrykket i I. M. og E. Tidende for 1767. No. 1 fl. Til Krigsretten høre: 1) H. A. Reufs Inhalt eller königl. Verordningen den Militair-Etat concernerende von 1680. Kph. 8. 2) Samme Forfatter har udgivet 4 Ark af de romerske og kongelige danske Love med Eksempler oplyste og med Krigsartiklerne sammenlignede. Kbh. 1740. 8. 3) L. I. Krohn Forsøg til den danske Krigsret. Kbh. 1799. 8. 4) P. B. Goiske Krigsret for den danske Landmægt. 1-2 D. Kbh. 1799-1801. 8. 5) I. A. Mariboe Haandbog i den militaire Lovkyndighed til Brug for Militaire. Kbh. 1809. 8. 6) Af samme Forfatter haves og et Forslag til en forandret Organisation i de militære Retter. Kbhavn. 8. 7) Samlinger af de til *jus militare* hørende Love og Reskripter haves af Rosenstand og Hede-gaard. Til Lehnsretten høre: 1) *F. C. Sevel Notitia juris feudalis dano-norvegici. Ienæ 1745. 4.* 2) *I. Mylius De origine feudorum dano-norvegicorum. Hafn. 1750. 4.* 3) Ambders om Successionen i Baroniet Vintersborg; jevntørst mit juridiske Leksikon under Ordet Lehn, p. 178. 4) Om den i Grevskabet Laurvig er passeret adskillige Skrifter i Anledning af den herom førte Profes, hvoraf K. Anchers Votum i Sagen angaaende Successionsrettighed til Grevskabet Laurvig findes i hans samlede jur. Skr. 3 D. 5) P. K. Ancher Dansk Lehns-Ret. Kbh. 1777. 8. Er ligeledes igen aftrykt i Forf. saml. jur. Skr. 5 D. — Endelig høre til Landvæsensretten: 1) T. Rothe Dansk Agerdyrkers især den til Hovedgaard hæftede Fæstebondes Kjaar og borgerlige Rettigheder, forsaavidt samme ere bestemte ved Lovene — eller vort Landvæ-

lens System, som det var 1785. Kbh. 1784-85. 8. 1-2 D.
 2) I. Elkier Huusholdnings Kjernen af danske Lov om Land-
 væsenet med hosføiede Betsænkninger og Afhandlinger. 1-2
 D. Kbh. 1771-72. 8. 3) I. Mandix Haandbog i den
 danske Landvæsenret. Anden Udg. 1-2 B. Kbh. 1813. 8.
 4) P. H. Graah, Christian den Syvendes nye Landbolovs
 givning eller Samling af de fra Aar 1787 udgivne og her-
 efter udkommende Kongelige Anordninger, Landvæsenet og
 Landbeeren i Danmark angaaende, til Brug for Bonden. Kbh.
 1797 ff. 4b) A. Steenstrup Den danske Bondes Pligter og Ret-
 tigheder efter Lovene, saaledes som de vare ved Slutningen af
 det 18 Aarhundrede. Kbh. 1798. 8. 5) Stenersens Lov-
 kyndighed for den norske Landmand. Kbhavn. 1803. 8.
 6) M. Hagerup Den norske Bondes juridiske Pligter og
 Rettigheder. Kbh. 1803. 8. Endel ellers af de, især
 under Tingenes Ret, ovenfor anførte Disertationer, op-
 lysende og denne Del af Lovkyndigheden, hvortil og hører Den
 for Landbovæsenet nedfattede Kommissions Forhandlinger.

Endelig komme vi til de islandske Love og Lovkyndig-
 heds. De paa Island gældende Love ere af de ældre
 endnu Ionsbogens og Stordommen, samt Kristian IV Kir-
 keordinants; af de nyere gælder i de fleste kriminelle Sager
 samt Arvesager og Protesen Kristian V norske Lov, foruden
 Endel de fremtids Kongers Forordninger, der trykte
 haves udgivne i flere Bind fra Hrapsey. Iøvrigt vil man
 i tredje Afdeling af titanførte Kongelovs Forberedelse om
 Lovene finde en fyldestgørende Underretning om alle Islands
 Love. Af Skrifter disse Love oplysende kan man mærke sig:

- 1) S. Sylvesen *Tiro juris islandici*. Hæfn. 1754. 8.
- 2) Sammes *Ius criminale*, *ibid*, 1754. 8. 3) Arnsen

Historisk Indledning til den gamle og nye islandiske Rettergang, igjennemset, forøget og med Anmærkninger oplyst af Iohn Erichsen, Prof. ved Sorø ridderlige Akademi, Kbh. 1762. 4. 4) S. Thorarentsen *De homicidio secundum leges Islandorum antiquas. Hafn. 1773. 4.* 5) B. Giffelsen Forklaring over nogle vanskelige Steder i den islandiske Lovbog. 6) Liliendal Om de mørke Lovord. 7) Detharding von den isländischen Gesetzen. —

Endnu vil jeg anføre: I. Høier *Iuris Grønlandici Specimen prius. Hafn. 1756. 4.* og *Specimen posterius. ib. d. 1757. 4.* for dem, der om denne Del af den danske Stats Love skulde ønske at vide noget. Endvidere med Hensyn til Hertugdømmene: *Corpus constit. reg. Holsaticarum. 3 B. Alton. 1749-55. 4.* *Corpus Statutorum provincialium Holsatiæ, von F. D. C. v. Cronhelm. Alt. 1750.* cfr. Patent af 31 Decbr. 1747. *Callisen Præmptuarium juridicum. Pløn 1769. 4.* cfr. Mater. 2. dän: Stat. 3 D. S. 496. Schrader Handbuch der vaterländischen Rechte in den Herzogthümern Schleswig und Holstein. Alt. 1784. ff. E. A. F. v. Eggers Ueber die peinliche Rechts- und Gerichtsverfassung in Holstein. Alt. 1788-90. — Endelig med Hensyn til de ost- og vestindiske Befiddelser: *Thearups Statistik af 1794. især p. 435. ff.*

For Søkrigstjenesten haves Anordning i Frederik 5tes Søkrigaartikelsbrev af 8 Jan. 1752 og for Landtjenesten ved Sætetaten af 29 Jul. 1756, hvortil Anhang fra 1771, 1776, og 1788, samt endel Anordninger om Byttets Deling. Med Hensyn til Politivæsenet fortjener at mærkes Klærups Samling af Politianordninger. Kbh. 1777: 2 D. Laugsartiklerne for de forskjellige Laug findes i Schous ovenfor S. 212 citerede Udtog.

De aarlige Førdninger trykkes i en egen Samling, der nu udgjør mange Bind; af specielle Reskripter ect. haves de vigtigste trykte i Rothes og Fogtmans Reskript-samlinger, Sveistrups Samling af Anordninger for Førliggelsesvæsenet, og Kollegialtidenden. — Dette maa være nok af hvad der hører til at anføre under denne Afdeling, om hvilken jeg, hvis Nogen maafkee skulde finde den for udførlig, til min Undskyldning anfører det gamle Ord: *Liceat, ut meam quoque vineam cadam.*

Tolvte Afdeling.

Om de Skribenter, som have oplyst Modersmaalet.

Ei mindre end Lovkundskab er Sprogkundskab vigtig for Historikeren. Angaaende de for en dansk Historiker at kjende nødvendige Sprog, vil man finde tilfredsstillende Anvisning i P. F. Suhms Tanker om de Vanskeligheder, som møde ved at skrive den gamle danske og norske Historie. Men Kundskab om en Nations eget Sprog er af største Vigtighed ved at studere dens Historie for den, som veed, hvor nøie Forbindelsen er mellem Sproget og den intellektuelle Udvikling. I denne Afdeling skulle derfor anføres de vigtigste Skribenter, der have givet sig af med Modersmaalet, som det var i ældre og nyere Tider, og med de Sprog, som staa i nærmest Forbindelse med vort danske Tungemaal, uden hvis Kjendskab aldrig Nogen bliver fuldkommen dansk Historiker. I at opregne disse Skribenter ville vi først nævne dem, som i Almindelighed have afhandlet dansk Sprogkundskab, dernæst dem, der have skrevet om det nordiske Sprog i Almindelighed og det islandiske i Sædeleshed, saa vore egne forniemste Grammatikere, Læsfikografer og Ortografer.

Til første Klasse høre følgende: 1) Nogle Betænkninger om det Cimbriske Sprog ved P. P. Syv. Kbh. 1663. 8.

- 2) *E. C. Bartholin De studio linguæ danicæ.* 3) *O. Sperling De danicæ linguæ ac nominis antiqua gloria et prerogativa inter Septentrionales.* Hafn. 1694. 4) *P. I. Vidalin de linguæ septentrionalis appellatione:* Dansk Tungu; er indført i den ardamagnæanske Udgave af Guntaug Ormstunga Saga. 5) *El. Pontoppidan Om det danske Sprog Skæbne i Sønderjylland eller det Slesvigke;* indført i den ældste Samling af det Københ. Vid. Selsk. Skr. i D. cfr. Engelstoft om Nationalopdragelsen. Kbh. 1808. p. 47 ff. 6) *I. H. Schlegel Om det danske Sprog Fordel og Mangler i Sammenligning med dettydske og franske Sprog.* Kbh. 1763. 8. 7) *I. Baden Om Sprogets Berigelse ved nye Ord og Vendinger.* Kbh. 1766. 8. 8) *Sammes Symbola ad augendas linguæ vernaculæ copias ex Saxonis Grammatici interpretatione danica.* Hafn. 1780. 4. 9) *N. R. With Patriotisk Betænkning over det danske Sprog;* se K. l. T. 1760. No. 33. 10) *I. G. Schougaard De usu vocum peregrinarum in linguæ danica.* Hafn. 1736. 4. 11) *F. C. Eilfchow De scientiis vernacula lingua docendis cum specimine terminologiæ vernaculæ.* Hafn. 1747. 4. 12) *Kritisk Betænkning over Mag. F. C. Eilfchows Prøve paa en dansk Kunstordbog.* Kbh. 1748. 8. 13) *F. C. Eilfchow Gænlvar paa de kritiske Betænkninger.* Kbhvn. 1749. 8. 14) *H. I. Gottschalek De nominibus propriis latinis in danica vertendis;* se K. l. 1769. No. 26. 15) *Samme Forfatters Tale Om den ægte Patriotismes Indflydelse paa Modersproget.* Odense 1774. 8. 16) *B. H. Knap Om Sprogkundskab med nærmeste Hensyn paa Modersmaalet;* i Ny Minerva 1808.

Med Hensyn til det nordiske og især islandske Sprog mærkes: 1) *R. Ienæ Linguæ septentrionalis elementa.*

Hafn. 1651. 4. 2) *Ejusd. Grammaticæ islandicæ rudimenta.* *Hafn.* 1651, som fiden har faaet Supplément, hvorom se Worms lærde Løkkikon 3 D. p. 807; Bogen selv Raar i' *Hickefii Thesaurus.* 3) Veiledning til det islandiske eller gamle nordiske Sprog, af Rasmus Kristian Rafk, Kbh. 1811. 8. overgaaer langt sine islandiske Forgængere; se L. T. for 1812 p. 463 og Recensionen i *Hallsche Literaturzeitung* f. A. Fra denne Forfatter have vi og nu faaet udgivet 4) Bjørn Haldorsens islandiske Løkkikon. Kbh. 1814. 2 Dele 4. der er af stor Vigtighed. 5) *M. Olavii Specimen lexici runici* forøget og af den lærde Oluf Worm udgivet. *Hafn.* 1650. fol. 6) *Gudmundi Andreae Lexicon islandicum editum a P. Rfsenio.* *Hafnia* 1683. 4. Endnu maa og til Kundskab om det nordiske Sprog bemærkes 7) *Ihre Glosarium Svio-Gothicum*, 2 Dele. i fol. og 8) *M. Worm angaaende Ligheden og Uligheden mellem det danske og svenske Sprog.* Kbh. 1766. 8.

Vore Grammatikere ere dels de ældre, dels de yngre. Til hine regner jeg alle dem før Iak. Baden, som de yngre ere de efter ham. Begges Arbejder ere iaar følgende: 1) *Erici Ericii Pontoppidani Grammatica danica.* *Hafn.* 1668. 8. 2) P. A. Nyborg Faste Grund i det latinske og danske Tungemaal. Kbh. 1684. 8. 3) P. Syv Den danske Sprogkunst eller Grammatika. Kbh. 1685. 8. 4) I. Høisgaard akcentueret og ræsonneret Grammatika, som viser det danske Sprog i sin naturlige Skikkelse saavel som dets Rimekonst og Versregler. Kbh. 1747. 8. 5) Anhang til denne Grammatik. Kbh. 1769. 8. 6) Sammes metodiske Forsøg til en fuldstændig dansk Syntaxis. Kbh. 1772. 8. 7) P. v. Haven Grunde der dänischen Sprache. Altona 1753. 8. 8) N. Nennestad en dansk Donat for Børn, inde-

holdende første og almindelige Sproggrunde, viste i det danske og tjenende som en Forberedelse til at lære fremmede Sprog. Kbh. 1761. 8. 9) I. Baden Anweisung zur dänischen Sprache nebst einer poetischen und prosaischen Chrestomatie. Kph. und Odetto 1767. 8. 10) Samme Forfatters Forelæsninger over det danske Sprog eller revideret dansk Grammatik, Kbh. 1784. 8. Andet forbedret og formerede Oplag udkom 1792, og anmeldes udførlig og kritisk i K. l. E. 1793, No. 9-22 af Kapitain Abrahamson; hvorefter et tredje af Forfatteren paa ny gennemsøet og forbedret Oplag udkom 1801, og fjerde Oplag efter Forfatterens Død, 1815. Imidlertid udgav Forfatteren selv i Aaret 1798 et Udtog til Skolernes Brug af denne sin første Grammatik. — Efter dette Badens grammatikalske for Sproget (aa vigtige Arbejde udkom flere større og mindre lignende Arbejder, hvoraf vi her alene ville anføre følgende som de vigtigste: 11) Forlæg til en dansk Sproglære ved Dichtman, Kbh. 1800. 8. Et Værk, der indeholder mangfoldige herlige Vink, som lade beklage sin Forfatters tidlige Død. Af mindre Omfang, men dog indholdsrig, er 12) M. F. G. Bøghs Udtog af den danske Sproglære, 1800. 8. Til de udmærkede Skrifter i Sprogets Grammatik høre ogsaa - 13) N. L. Nissen Grundtræk af dansk Sproglære med en Forberedelse til samme for de første Begyndere. Kbh. 1808. 8. og 14) S. N. I. Bloch Haandbog i det danske Sprogs Grammatik til Veiledning for den studerende Ungdom. Odense 1808. 8.

Over vore orthografiske Skribenter have vi en skøn Udsigt af Prof. Nyerup i 1) Det danske Sprogs Retkrivningstheorier fremstillede i kronologisk Orden. Kbh. 1805. 8. De øvrige vigtigste Skribenter over denne Del af Sproget

ere ellers jfær 2) *H. T. Gerner Orthographia danica* eller det danske Sprogs Skriverigtighed med adskillige fremmede Ords, som udi dansk Skrivning usødvendig og Sproget til Foragt bruges, Forklaring. Kbh. 1678. 8. 3) P. Schultz Om det danske Sprogs Skriverigtighed. Kbh. 1724. 8. 4) N. v. Haven Ortografiske Leksikon. Kbh. 1741. 4. 5) Sammes Svær for hans ortografiske Leksikon. Kbhvn. 1741. 4. 6) I. Høisgaard Første og anden Prøve af dansk Orthografi. Kbh. 1743. 8. Siden have de følgende Grammatikere behandlet denne Del af Sproglæren i deres almindelige Grammatiker, hvorom se først anførte Nyerupske Skrifter, indtil vi i Aaret 1799 fik 7) Regler for Rettskrivningen ved Dichman. Om de følgende mindre vigtige ortografiske Skribenter se Nyerup til 1805, da Rektor Bloch udgav 8) Grundtræk til en dansk Rettskrivningslære. De øvrige af Vigtighed ere: 9) M. F. G. Bøgh Almindelig dansk ortografisk Underføgelse. Kbh. 1807. 8. 10) Dannersprogets Rettskrivning og Toneklang af Prof. Høegh-Guldberg. Kiel 1809. Det tredje Oplag er udkommet i Kbh. 1813. 11) Forsøg til en Opkløsnings af Problemerne i den danske Rettskrivning af Dr. L. I. Dampe. Kbh 1811. 8. 12) D. S. Birch Veiledning til Undervisning i Modersmaalet. Købh. 1812, og et Udtog af samme. Kbh. f. A. Om disse og flere ikke her anførte ortografiske Skrifter findes i dansk Literaturtidende for 1813, No. 37, fl. en heri kritisk Anmeldelse, der hjemler sin Forfatter, Rektor Bloch i Nykjøbing, Rang blandt de første Sproggrandskere i Modersmaalet.—Som et tunefuldt lille Stykke fortjener her endnu at tilføies, skøndt det ikke egentlig er nogen orthografisk Underføgelse: Appel til Vokalernes Dom eller Klage af Bogstavet Q over Bogstavet K, en orthografisk Retslag eller Lucians Maade, af P. Bergenhammer. Odense 1814.

Af Ordbøger kunne mærkes: 1) P. Syvs Prøve paa en dansk og latinisk Ordbog. Kbh. 1692. 8. 2) Sammes danske Ordprog i 2 Dele. 1682. 1688. 8. 2 b) Peder Syvs kærnefulde Ordprog udsøgte og ordnede ved R. Nyerup, med en Fortale indeholdende Bidrag til danske Ordprogs-Literatur. Kbh. 1807. 8. 3) P. Wandal For-tegnelse paa 300 danske Ord, som have deres Oprindelse af Ebræisken. Sleavig 1651. 4. 4) I. Meyer Ordbog over danske Ordprog paa fransk overlatte. Kbh. 1757. 4. 5) I. Badens Danske Del af hans latinske Leksikon. 6) Sammes Dansk orthografisk Ordbog tilligemed et kort orthografisk Register. Kbh. 1799. 8. 7) I. Leth Dansk Glos-sarium. En Ordbog til Forklaring over det danske Sprog gamle, nye, og fremmede Ord og Talemaader for unge Men-nesker og for Ustuderede. Kbh. 1800. 8. 8) Kasperer I. Baden Alphabetisk Ordbog over de af fremmede Sprog i det danske indførte Ord med Forklaring og Anvisning til deres Rettskrivning. Kbh. 1805. 8. recenseret i lærde Efterretninger 1806 af Abrahamson. 9) Leksikon over alle fremmede Ord og Udtryk, som jevnlig forekomme i det danske Sprog, af Translatør C. F. Primon. Kbh. 1806. 8. 10) C. Molbech Dansk Haandordbog med Grundtræk af den danske Rettskrivningslære. Kbh. 1813. 8, udarbejdet med megen Flid. Men det i dette Fag efter sin Bestemmelse fuldkom- neste skulde være 11) Den danske Ordbog, som Videnskaberne Selskab udgiver, hvoraf 1 Bind udkom 1793, 2 Bind 1802, og 1809 det tredje Binds første Hefte indeholdende Bogstavet I. At alligevel dette Værk har store Mangler og Ufuldkommenheder er uimodsigelig viist i Anmeldelsen her- om, som findes i K. I. E. for 1810 No. 6 fl.

Endnu fortjene i Modersmaalets Literaturhistorie at be- mærkes. 1) S. P. I. Gethlandus *Synopsis profodia da-*

nica. Kbh. 1650. 8. 2) *Ejusd. Profodia danica* eller dansk Rimekonst. ibid. 1671. 3) B. G. Sporns eensty-
 dige danske Ords Bemærkelse, oplyst ved Betragtninger og
 Eksempler. Dette i Sproget kostelige Værks seneste Oplag
 er med nogle faa Tillæg af Udgiveren beførget ved Rektor
 Heiberg i Odense 1807 under Titel. 4) B. G. Sporns
 eenstydiges danske Ords Bemærkelse, udgivet i alphabetisk
 Orden med nogle Tillæg af M. L. Heiberg. Kbh. 1807.
 8. med Forfatterens Portræt. 5) Heiberg om Sprogets høi-
 este Grundlov. Od. 1808. 6) K. L. Rahbek Om den danske
 Stil. Kbh. 1802. 8. 7) Sammes Dansk Læsebog og
 Eksempelsamling til de forandrede lærde Skolers Brug. 2
 Bind. Kbh. 1799. Anden Udgave 1805. 8. 8)
 Platou Dansk Chrestomathie. Kristian. 1804. 8. — Af Under-
 søgelses over Sprog i Almindelighed bør endvidere anføres
 9) Molbech Indbydelse til Samling af danske Landkabsord.
 Kbh. 1812. 10) I. K. Høst dansk Oversættelse af Ga-
 sparis Indledning til Iordbeskrivelsen. Kbh. 1811. 11)
 Fortalen til Reske islandiske Grammatik. 12) Adlung Lehr-
 gebäude der deutschen Sprache, 2 H. 13) Fortalen til
 Thorings danske Oversættelse af Heerens europæiske Stats-
 systems Historie. Kbh. 1815. 8. 14) Suhm om Folkenes
 Oprindelse. Kbh. 1769. 4.

Trettende Afdeling.

Kronologiske, genealogiske, og biografiske
Forfattere.

Siden vor Historie studeredes med Kritik, ere Endel af de hos Sibbern i hans Bibliotheks andet og tredje Kapittler anførte kronologiske og genealogiske Forfattere befundne mindre paalidelige, tildels ganske ubrugelige. Kun derfor her saamange, om hvilke idetmindste det Sidste ikke kan siges, og først da de Kronologiske.

- 1) *Stephanii Systema chronologiæ danicæ*, er fuld af Feil, hvorom se Langebek i S. R. D. T. II. p. 169. —
- 2) *Torfæi Series Dynastiarum et regum Danicæ. Hafn.* 1702. 4. og 3) *Supps Kritiske Historie af Danmark.* Kbh. 1774-81, 4 Bind i 4 og eet Bind Tabeller i Folio. samt 4) *Wedel-Iarlsbergs chronologische historische Tabellen über die ättere und neuere schandinavische dänische Geschichte.* Kph. 1781. 8. skulde vel med Hensyn til Tidsbestemmelsen i vor ældre danske Historie være paalideligere, forsaavidt noget Paalideligt kan have i vor Historie ældre end Kristendommens Erkendelse i Norden. Dette bør da og gælde om 5) Tidsregningen i den gamle nordiske Historie indtil Harald Haarfagers Tider der findes som Tillæg ved Schønings Skrift om de Norskes Oprindelse. Derimod have vi i Middelalderens norske Historie et klæ-

sættelse p. 72-75. 12) I. E. Schlegel über die Abstammung des oldenburgischen Hauses von den alten dänischen Königen. En ved Forfatterens Død afbrudt Underfølgelse, der findes i Broderens Samlung zur. dän. Gesch. 1 B. 1. St. 13) Selv har Broderen, den af vort Oldenburgske Kongehuses Historie fortjente I. H. Schlegel foran sin oldenburgske Kongers Historie skrevet Von der Abkunft und Ausbreitung der Oldenburgischen Stammes. 14) F. Rostgaard Tabel over Christiani VI Genealogia, paa latin 1706, og siden paa dansk 1708. Begge i fol. 15) I. Wielandt Kristian den 6tes Slægtregister. Kbh. 1717. fol. 16) O. H. Møller Drey genealogiske Tabeller, aus welchen erhellet, welcher Gestalt L. K. H. Wilhelmina Carolina, Erbprincesin von Dänemark, und S. H. D. Wilhelm, Erbprinz von Hessen-Cassel, beyderseits sowohl aus königl. dänischen, als auch aus dem Hochfürstlich-Hessischen Hause abstammen. Flensborg 1764. fol. 17) Ejusd. Sechs Genealogische Tabellen der allerhöchsten Königl. Vermählung Christiani VII und Carolinæ Mathildæ entworfen, aus welchen erhellet, welcher Gestalt sie beyderseits sowohl von den Königen zu Dänemark und Norwegen als auch den Königen in England, Schotland und Groß-Brittanien aus vielfache Weise abstammen. Flensb. 1666. fol. 18) Ejusd. Historische Nachricht von den Königen und Fürsten, insonderheit aus dem oldenburgischen Stamm, welche die Herzogthümer Schleswig und Holstein beherschet haben, nebst verschiedenen genealogischen Tabellen von den Nachkommen 1, Svenonis II, Königs in Dänemark, 2, Gerhardi II Grafen zu Holstein und Schaumburg, 3, Christiani I, Königs zu Dänemark etc. Bey Gelegenheit einer feierlichen Rede auf das Geburts Fest Christiani VII aus dem eigenhändigen Aufsatz Iona Høyers aus Licht gestellet, ibid. 1770, 4. 19) Ejusd.

Sieben genealogische Tabellen zur Erinnerung der Vermählung der Prinzessin Lovise mit dem Landgrafen und Prinzen Carl von Hessen-Cassel entworfen, *ibid.*, 371. fol. 20) *Acta academica* foranledigede ved Arveprinds Frederiks Formæling, udgivne 1774, have af K. Ancher en Tale om det danske Kongehus Forbudelse med det meklenborgske Hus ligesaa Obotriternes Tider, hvortil er føiet 4 genealogiske Tabeller. Endelig mærkes 21) *Stemma Regum Danie a Fridrico III ad:hodiernum usque diem.* Sorø 1785. fol.; et Program af Professor Steenstrup, hvorom se K. l. E. 1787. p. 412. Hertil kunde endnu føies 22) Hübners genealogiske Tabellen, 3 Dele 1725. fol. 23) Tabellerne i Engelstofts ovenfor S. 61 citerede Skrift om Philip August og Ingeborg; og 24) Abbed Vilhelms Genealogi af den danske Kongefamilie i Langebeks *Script. rer. danic.* T. II.

Ifølge den Indflydelse, vor Adel, især Fortidens, har havt, ere genealogiske og biografiske Efterretninger om Familierne i Almindelighed og de flere enkelte udmærkede isærdeleshed af megen Vigtighed for Historiekriveren. Den i sin Tid af Fædrenelandets Literatur fortjente Wieland gav os derfor i sine saakaldte Nye lærde Tidender gæmme flere Aargange en Del gamle danske Familiers Væbener og Genealogier, der fornømmelig grundte sig paa de flere skriftlige Slægteboøger, Fortidens Adel, endog dens Fruentim mer, efterlode sig. Saa har og den af Fædrenelandets Historie meget fortjente Flensborgske Rektor O. H. Møller givet os i større og mindre Afhandlinger genealogiske og biografiske Efterretninger om flere baade hollenske og danske Familier, nemlig: Holstein — Hessen — Brandt — Bau-

diffin — Suhm — Ahlefeld — Reventlov — Berkentin —
 Rosenkrands — Nettelbladt — Hærthaulen. Saa have og
 over den Plessiske Familie et genealogisk Skrift af I. Meyer
 Leipz. 1713, ligelom og af den snart hele Europa over-
 udbredte Bülowiske Familie et lige Værk af en I. F. I. Bü-
 low. Neubrand. 1780. Samme Tendents har og et i
 Aaret 1746 af T. Hofman udgivet Skrift forfattet paa fransk
 under Titel: *Portraits historiques des hommes illustres,
 de Danemark, remarquables par leur merite, leurs
 charges et leur noblesse, avec leurs tables genealogi-
 ques,* i 6 T. med Anhang om Griffenfeld, Adler, og Tor-
 denskjold. Af dette Værk har siden den forfjente Sandvig
 fra 1777-79 givet os i 5 Dele en forøget og forbedret dansk
 Överfættelse; hvis Titel er: *Historiske Efterretninger om
 velfortjente danske Adelsmænd med deres Stamtvæver og Por-
 traiter.* 4. De Familier og Personer, forsaavidt disse især i
 Familierne have været udmærkede, som her forekomme, ere:
 a, Den Gjeddiske Familie, b, Den Hydtfeldtske Fami-
 lie, c, Den Frisfke Familie, d, Den Skælliske Fami-
 lie, e, Den Gersdorfske Familie, f, Den Høegiske
 Familie, g, Den Urupfke Familie, h, Den Ranzauske
 Familie, i, Den Thottiske Familie, k, Den Gjæfke
 Familie, l, Den Kæfiske Familie, m, Den Trolliske
 Familie, n, Den Kragiske Familie, o, Den Hofmanske
 Familie, p, Den Wændiske Familie, q, Den Iuelke
 Familie, r, Den Rosenkrandsfke Familie, s, Om den
 Rosenkrandsfke Families første Oprindelse, t, Den Reet-
 siske Familie, u, Den Holkfiske Familie, v, Den Ox-
 iske Familie, w, Den Suhmfiske Familie, x, Den Krab-
 biske Familie, y Den Ulfeldfke Familie, z, Den Bra-
 hnfke Familie, aa, Efterretning om de svenske Brahe-
 e, Den Sehestedske Familie, aa, Efterretninger om Pæ-

der Griffensfeld, *bb*, Efterretninger om Cort Adeler, *cc*, Efterretninger om Viceadmiral Tordenskjold, *dd*, Efterretninger om General Løvenørp, *ee*, Den Gyldenløvske Familie, *ff*, Den Wibiske Familie, *gg*, Den Urniske Familie, *hh*, Den Gabelske Familie, *ii*, Den Pfessiske Familie, *kk*, Den Reventloutke Familie, *ll*, Efterretninger om Admiral Søren Norbye, *mm*, Den Billiske Familie, *nn*, Den Moltkiske Familie, *oo*, Den Schackiske Familie, *pp*, Den Holsteinske Familie, *qq*, Den Unfflandke Familie. — I Ole Bangs fra 1743-47 udgivne Samling af nyttige Materier forekomme og adskillige baade genealogiske og biografiske Efterretninger om en og anden Fortidens Skjoldmand; nemlig: *a*, Frøken Eleonora Christinæ sal. C. Ulfelds Levnetsbeskrivelse af hende selv beskrevet, med Tillæg, *b*, Grevinde Kirstine Munks Livs og Levnetsbeskrivelse, *c*, Tyge Brahes Liv og Levnet, *d*, De berømmelige Iuelers med Stjernen høiadelige Slægtlinie. Dette gælder og om F. C. Schønau i Aaret 1753 udgivne Samling af danske lærde Fruentimmers. Ligeledes F. C. Rothes Brave danske Mænds og Kvinders berømmelige Eftermæle, 2 Dele i 8. 1753, af hvilke især mærkes: *a*, Albert Skeel til Foulingøe, *b*, Tage Thott til Eriksholm, *c*, Steen Rosenparre til Skarolt, *d*, Iørgen Brahe til Hvedholm, *e*, Axel Gyldenstjerne til Korsholm, *f*, Den bekjendte Søhelt Niels Iuel til Taalunge, *g*, Otto Rud, *h*, Niels Rosenkrands til Stougaard, *i*, Mogens Skeel til Foulingøe, *k*, Frants Rantzau, *l*, Axel Urup til Beltebjerg, *m*, Den i Souverænitethistorien bekjendte Hans Nansen, *n*, Hertug Trolle til Hertusholm, *o*, Herman Iuel til Aabjerg, *p*, Palle Rosenkrands til Krænkerup, *q*, Mogens Gyldenstjerne, *r*, Erik Bille til Løgismose, *s*, Kristoffer Walkendorp

til Glorup. t, Mandrup Due til Kræstrup. u, Tønne
 Juul til Taarupgaard. v, Ebbe Ulfeld til Ferløvsholm.
 w, Ottó Skeel til Katholm. x, Hendrik Rammel til Bek-
 kefkov. y, Den bekjendte uylkkelige Kai Lykke. z,
 Holger Rosenkrands til Rosenholm. æ, Ulrik Kristian
 Gyldenløve. aa, Henrik Rantzau. ø, Admiral Iens Munk.
 aa, Ole Rosenkrands til Eegholm. Efterretningerne om disse
 Adelsmænd ere foren for Del samlede af Ligprædikener over dem.
 Desuden haves og flere Lærdes Levnetsbeskrivelser i denne
 Samling, som Iens Bings, Morten Reenbergs, Povel
 Vindings, Mathias Worms, Mag. Erik Oluffen Torma,
 Præsident Peder Relens, Biskop Hans Refens, Doctor
 Oluf Borchs, Mester Kiel Stubs, Jacob Birkerods, Bilp
 John Arnesøns. — Men isærdeleshed sigter hertil det saa-
 kaldte kongelige danske genealogiske og heraldiske Selskab,
 fra hvilket haves: Magazin til den danske Adelshistorie,
 hvoraf dog endnu kun 2 Hefter ere udkomne, og: Lexicon
 over adelige Familier i Danmark, Norge, og Hertugdøm-
 mene, i 2 Bind, som slutte med Bogstavet T. Dette i
 vor Adels Historie vigtige Værk beskriver enhver Families
 Vaaben, hvoraf tillige findes et i Kobber stukket Aftryk,
 opgiver, hvor Familien førstnævnes, naar den blev adlet,
 saavidt dette kan vides, samt hvilke Herregaarde den fra
 Alders Tid har besiddet eller end besidder. Slutningen af
 dette Værk var høiligen at ønske, hvorved Man da vel
 ikke vil glemme at tilføie de Rettelser og Supplementer,
 som et Arbeide af den Vidtløftighed nødvendig hist og her
 kan behøve. Fortættelsen af Magazine til den danske
 Adels Historie faae vi tildels i Ny danske Magazin, hvor,
 som i det ældre Magazin, samt i de Suhmske Samlinger, li-
 eledes forekomme en Mængde genealogiske og biografiske
 Efterretningerbaade om hele Familier og om enkelte ud-

mærkede Mænd af dem. Næmlig i det ældre danske Magasin: *a*, Claus Berg, *Decanus Capituli* udi Øp- flo. *b*, Christiern Pederfen, Kanik i Lund. *c*, Mourids Stygges Optegnelse om sig og sin Familie. *d*, Levnetsbeskrivelse af Henrich Rantzau til Bredenberg. *e*, Den berømte Kunstner Magnus Bergs Levnetsløb. *f*, Tyge Brahes Levnet. *g*, Efterretninger om den lærde Frue Sophie Brahe. *h*, Om de forskjellige Holger Rosenkrander. *i*, Hertug Magnus, Frederik den II's Broder. *k*, Krooks Levnets og Kunstarbeides Historie. *l*, Nogle Optegnelser til Oplysning i de Urners Familie. *m*, Claus Rønnow. *n*, Frue M. Ulfelds egenhændige Optegnelse om hendes egen og hendes Mands Axel Arnfelds Sødkonde og Børn. *o*, Iohan Rantzau. *p*, Gert Rantzau. *q*, Oberst Hans Friis til Clausholm. *r*, Iørgen Gyldenstjerne og de Gyldenstjernes Familie. *s*, Iørgen Rosenkrands til Rosenholm. *t*, Christian Rantzau. *u*, Laurits Pederfen Thuras Levnetsløb. *v*, Laurids Mortensen Vidfelds Levnetsløb. *w*, M. Iespar Brokman. *x*, Levnetsbeskrivelse over Magrete Ulfon Vestenie og hendes Mand Borgemeister Niels Iacobfen, Stammefædre til to Slægt Bændzoner, de Holmanner, Lasfoner, Rosenørner o. s. v. *y*, Henrich Riise Baron af Rysensteen. I det nye danske Magasin: *a*, Nogle Efterretninger om Kunstnerfamilien Grottschilling. *b*, Biskop Ove Bilde. *c*, Om Frue Karen Andersdatter. *d*, Efterretninger om Kunstnere her i Danmark og deres Arbeider. *e*, Anekdoter om Iørgen Bielke. *f*, Om Erik Munk, Befalingsmand over Nedenæs Løhn. *g*, Mette Gjæs Slægtlinie. *h*, Bidrag til Marck Stigs Historie. I Suhms ældre Samlinger: *a*, Udtøg af Iacob Birkerods Samling af lærde Mænd, som ere fødte i Odense. *b*, Optegnelser til Oplysning i de Ruders og Krafters Genealogi.

c, Mandtal over Adelev i Danmark og Norge 1655. I de nye Samlinger: a, Grevinde Schindels Levnet. b, Greve Schullins Levnet. c, Familiantegnelser om de Kræbber og Rosenkrandier. d, Otto Spertlings Levnet. — Hertil hører og den Mængde Livprækener fra 16 og 17 Sekler, da det var Brug i dem at indføre den Afdødes ikke alene Levnets-Omfændigheder, men og om muligt alle hans Ahner paa Fædrene- og Mødrene-Side. Den fuldstændigste Samling af disse Livprækener haves uden tvivl paa det Odenleiske Iomfruktøfers Bibliothek, hvorom se det derom trykte Katalog, udgivet ved Megister Lind. Kbh. 1725.

4. Forauførte Rothes Skrift er snart ikke andet end et bogstaveligt Aftryk af de Biografier, som indeholdes i disse Prækener. Med mere Smag har Schlegel under sit Ophold her i Fyen i sine yngre Aar forslaaet at læse og siden afbenytte til sin oldenborgske Kongehistorie og andre sin historiske Arbejder disse Livprækener. Til de Skrifter, hvori samlede Efterretninger findes om Fortidens fortjente Skjoldmænd, kunde endnu regnes Mallings store og gode Handlinger, samt P. T. Wandals De' paa Iæggerspris ved Midsøstene-hædrede fortjente Mænds Levnetsbeskrivelser; Skrifter, der, som de begge skyldte den fortjente Statssekretær O. H. Guddberg deres Tilværelse, saa er han vist ikke/heller uden Del i det skønne Valg og Foredrag, der udmærker begge disse Værker fremfor de ældre, ja tildels endog fremfor de senere, vi af dette Slags have. Hvad hos Mallings forekommer, er vel kun og isølge Bogens Plan kunde ikke være uden Brudstykker til de deri forekommende Fortjentes Levnetsbeskrivelse. Hos Wandals derimod, saavidt dette Værk rækker, haves hele Levnetsbeskrivelser af de store Forevigeede, hvis Minde den af vor Historie i mange Maader fortjente Arveprinds Frederik søgte

ved de paa Jægerspris oprettede Støtter at vedligeholde. Disse Fortjente, hvis Levnetabeskrivelser Wandal saaledes har givet os, ere: *a*, Ansgarius. *b*, Bugenhagen. *c*, Benedikt, Svend Estrifens Søn. *d*, Abfalon. *e*, Saxo Grammaticus. *ee*, Snorre Sturlesen. *f*, Niels Ebbesen. *g*, Ivar Lykke. *h*, Mogens Gjõe. *i*, Johan Rantzau. *k*, Tygge Kræbbe. *l*, Ove Bilde. *m*, Hans Gaas. *n*, Peder Svave. *o*, Peder SKram. *p*, Hans Tausen. *q*, Petrus Palladius. *r*, Herluf Trolte. *s*, Birgitte Gjõe. *t*, Daniel Rantzau. *u*, Magnus Heinesøn. *v*, Tyge Brahe. *w*, Arild Hvidtfeld. *x*, Ole Worm. *y*, Niels Iuul. *z*, Peder Tordenskjold. *æ*, Ludvig Høberg. *ø*, Hans Egede og Gjertrud Rasqb. — Men foruden disse samlede Efterretninger om flere adelige og andre berømte Familier og Personer haves og om enkelte af de som Statsmænd, som Videnskabsmænd, eller som Krigere Udmærkede særlige Beskrivelser, hvori tillige som oftest forekomme genealogiske Efterretninger. Her at kunne opgive dem alle, tør jeg ikke indstaae for, men de vigtigste troer jeg at kjende. Endel af dem ere anførte under Kongernes Histories Literatur. Nogle af dem ere og dels særlig beskrevet, dels tillige i de foransførte samlede Efterretninger. 1) Bishops Abfolons oc Her Esbern Snaris Herrekomst oc ædelige Stamme. Deslige Sore Closters første Fundatz oc Fundatores. Sammenscreffuen met Flid aff Morten Peder søn, den 50 Abbet i Sore Closter (det 412 Aar, effter Sore Closter bleff funderet) oc nu Sogneprest til Roskilde Domkircke, *anno Domini* 1572. Er tillagt i Enden de Førsters og Førstinders Liga Naffne, som ere i Sore begraffne. Oc nogle Epitaphia oc Graffscrifter som ere der funden. Desligeste er der oc laa paa det allerfidsste vdi Enden tillagd en Catalogus eller Register, paa de værdige Fædres Bishops Naffn vdi Roskild, fra den Første oc til

vor Tid, 1589, med nogle deris Epitaphiis og Graffschriff-
 ter. Kbh. 1589. 4. 2) Peder Svave til Gjordsløv,
 Kong Christian IIIs Raad og Kammersekretær, Hans Liv
 og Levnet. Elter et gammelt Haandskrift med Anmærk-
 ninger og Tillæg udgivet af B. C. Sandvig. Kbh. 1777.
 4. 3) Peder Oxes til Giffelfeld, Danmarks Riges Raads
 og Hofmesters, Liv og Levnets Beskrivelse af mange auten-
 tique Breve og Dokumenter oplyst og forfattet, ved M. A.
 N. Ryge. Kbh. 1765. 4. 4a) *Tychonis Brahei, æqui-
 tis dani, Astronomorum Coryphæi, Vita. Auctore Petro
 Gassendo regio Matheos Professore. Parisiis MDCLIV. 4.*
 4b) Tycho Brahe, geschildert nach seinen Leben, Mey-
 nungen und Schriften, ein kurzer biographischer Ver-
 such von I. Th. B. Helfrecht. Hof. 1798. 8. 4c) Efterret-
 ning om Tyge Brahes Skrifter i Universitetsjournalen, 2den
 Aarg. 5) Den fra-Danmarks Riges Hofmester og det ro-
 merke Riges Græve forvandlede til Danmarks Riges For-
 ræder, Corfitz Ulfeld, Hans Livs og Levnets Historie.
 Første Part, indeholdende hvad som af og ved ham er be-
 drevet udi hans Velstand. Samlet og sammenskrevet af P.
 Kbh. 1746. 4. Anden og sidste Part. Kbh. 1747. 4.
 6) Leben des Grafen Corlix Ulfeld, vormaligen Reichs-
 hofraths in Dänemark. Breslau und Leipzig 1790. 8. 7)
 Ogtaa have Hans og Gemalindes Levnetsbeskrivelse i Inte-
 ressante Anekdoten, Characterzüge und merkvürdige Bege-
 benheiten aus dem Leben berühmter und berüchtigter Men-
 schen. Leipz 1805. Desuden have endnu flere Levnets-
 Beskrivelser af ham, jvf. Dr. G. L. Baden om Ulfeld i *Minerva*
 1806. 8) *Sciagraphia Lutheri Danici, sive Biograp-
 hia primi in Dania restauratoris doctrina sanæ, Magi-
 stri Iohannis Tausani, Episcopi olim Dioeceseos Ri-
 pensis vigilantissimi, auctore Paulo Røn. Hafn. 1757.*

8, 9) *De vita et scriptis Pauli Eliae Carmelitæ, vulgo Povel Vendekaahe, viri in historia reformationis daniacæ notissimi, commentatio historica literis consignata a Christierno Olivario.* Hafn. 1741. 8. 10) Danmarks forrige Riigens floore Cantzler Peders Græve af Griffenfelds Liv og Levnet, tilligemed alt hvad sig med hannem haver tildraget. Kortelig samlet og sammenskrevet af C. P. Rothe. Første og anden Part. Kbh. 1745. 4. 11) Hans Rostgaards Liv og Levnet; det er: udførlig og sandfærdig Beretning om ædle og høitagtbara Mand Hans Rostgaard til Kræagerop, fordm kongl. Majestæts Fiskmester og Amptforvalter over Kronborg Ampt, hans lovlige Forhold i hans Livs Tid, samt udi adskillige Embeder, fornemmelig udi Ufreds Tider, imod trende sine allernaadigste Konger og allermildeste Herrer, ofte ikke uden største Livets Fare allerskyldigt og underdanigt ndvists Trøskab; udi danske alexandriiske Vers før 31 Aar siden forfattet af Laurits Thura. Kbh. 1726. 4. 12) Den vidtberømte Spøehøltens Herr Gort Sivertien Adlers, Ridder af Danebrog og St. Marco, Kongl. Majestæts til Danmark og Norge o. s. v. fordm høibetroede General-Admiral, Vise-Præsident i Admiralitæts Collegio og Admiralitæts-Raad, Herre til Bradshjerg og Gjemstø-Kloster, hans mærkværdige Livs og Levnetsbeskrivelse, udfærdt af P. C. Mylius. Kbh. 1740. 4. 13) Tordenskjolds Levnet af C. P. Rothe. Kbh. 1747. 4. 14) Den danske Vice-Admiral Just Juels Levnetsbeskrivelse. Kbh. 8. 15) Bidrag til Hr. General-Admiral-Lieutenant Greve Frederik Dannebergkjold Samføes Levnets Beskrivelse samlet af Herman Treschow. Kbh. 1796. 8. 16) Geheimeraad Friderich Michael Krabbes Levnetsbeskrivelse tilligemed nogle derudi indrykkede og Skibsbygningsvidenskaben meest vedkommende Aumærknin-

ger, skrevet af ham selv i Aaret 1791. Kbh. 1793. 8.

17) Thormod Torstensen Levnetsbeskrivelse ved John Erichsen. Kbh. 1788. 8. 18) Hans Grams Levnet og Fortjenester af I. Møller. Kbh. 1810. 8. 19) Samling af fortjente danske Mænds Portraiter med biografiske Efterretninger, af Nyerup og Lahde. 3 Dele, Kbh. 1798-1806. Første Del indeholder: Bernstorff, Birckner, Ryberg, Saxtorph. Anden Del indeholder: Balle, Huth, Suhm, Wiedewelt. Tredie Del indeholder: Bernt Anker, Jacob Baden, Baggesen, Tode. De følgende 6 Hefter indeholde under den noget forandrede Titel: Portraiter med Biografier af Danske, Norske og Holstenere, udgivne af Lahde. Kbh. 1805-6, følgende Biografier: Abrahamsons (af ham selv forfattet), Calliens (af Professor Herholdt), Nordahl Bruuns, I. C. Fabricius's (af ham selv), Baltholms (ligelædes af ham selv), og Pflingstens (af Abrahamson). 20) De flere Samlinger, man har af Bispers, visse Stifters Geistliges, Lubellærerés, og vore kjøbenhavnske Profesorerers Biografier forhigaer jeg her, da de mere passende forekomme i en følgende Afdeling. I Afdelingen om de oldenborgske Kongers Historie har man alt fundet under hver Konge, hvad Levnetsbeskrivelser man har om de samtidsige, især som Statsmænd, Udmærkede, hvorfor jeg her ikke behøver igjen at anføre disse Biografier. Endnu dertil kun følgende 21) Nogle Træk til sølig Konferenceraad og Amtmand B. G. Sporons Levnetsbeskrivelse. Denne Biografi er af Rektor Heiberg i Odense, og findes foran Udgaven af Sporons kostelige Værk: Enstydige danske Ords Bemærkelse. Men Skade, at hans Biograf har ganske forbigaaet det vigtigste Parti i Sporons Levnet, nemlig de 10 Aar, han tilbragte som Lærer hos Tvillingrigernes tilkommende Tronarving. Derimod opholder han sig meget ved

Sporons Stilling som Amtmand, der dog dels varede kun kort, dels var i et Amt, hvor en Befalingsmand vanskeligere kunde udmærke sig mellem to saa udmærkede Befalingsmænd, som Koldinghus eller Veile Amt har havt i Hofman og Helfried. Biografien vilde derfor først have erhholdet fuldstændigt Værd, hvis det havde behaget Forfatteren at vile os Sporons Fremgangsmaade i sin ophøiede pædagogiske Stilling, der vel ikke kunde have faldet saa vanskeligt for denne Biograf, som vil synes at have kjendt Sporon saa nøie, og som maa skee var mere kompetent til at bedømme dette Sporons vigtige Arbeide end de for den Lærde saa heterogene Beskæftigelser, som en Amtmands etc. 22) Erkebiop Hans Svanes Biografie af Prof. Dr. I. Møller, i historisk Kalender for 1814 p. 213-316, hvortil er benyttet utrykte Bidrag af Consistoriets Protocollet. 23) Clio, et Bidrag til Læsning for den fædrelandske Histories Yndere, af I. K. Høst. Kbh. 1813. I de 2 hidtil udkomne Hefter indeholdes Bidrag til Biografier af: Fr. Greve af Dannebergold Samsø — I. H. E. Greve af Bernstorff — A. G. Greve af Moltke — O. Greve af Thott — U. A. Greve af Holstein — Louis Greve af St. Germain. — I. C. v. Oeder — H. P. Sturtz — Tyge Rothe — H. E. Greve af Schimmelmann — M. G. Greve af Rosenkrone — W. Huth — E. S. F. Reverdil — I. A. Cramer — I. Ewald — G. Høst — og P. C. Abildgaard. 24) I. H. Bärens Autobiografi. Kbh. 1813, udgivet efter Forfatterens Død. 25) Lahde, Mindesmærker paa Assistentkirkegaarden ved Kjøbenhavn, hvori findes Levnetsbeskrivelser af følgende: A. N. Aasheim — A. C. Hvid — N. A. Kall — T. Rothe og Karen Bjørn — F. C. Avemann — M. C. Preisler — F. K. Trant — Ch. Waage — P. C. Abildgaard — G. Nielsen — P.

Tutein — I. Zoega — I. S. Augustin — A. G. Carstens — O. I. Samøe. 25) En Levnetsbeskrivelse af H. L. Paludan findes foran i Paludans Kalundborgs Beskrivelse. 26) Bidrag til Skildring af O. I. Samøes Levnet foran Hans samlede Skrifter. 27) I 15de Del af Suhms samlede Smaaskrifter og i Suhmiana findes Bidrag til denne Førevigedes Levnet saavel som Hans lærde Brevvexling. 28) Bidrag til Digteren Ioh. Ewalds Levnet haves i Minerva, danske Tilskuer, og Athene. 28) Griffenfeldts Fald eller en Samtale imellem Professor Rasmus Vinding og Greve Peder Griffenfeldt i hans Fængsel i Kuppet i Kjøbenhavn, af H. West. Kbh. 1784. 8. 30) Mærkelige Personers Levnetsbeskrivelse fra de ældste Tider indtil vore Dage af Rektor Munthe. Kbh. 1806. 8. Er oversat paa Tydsk. 31) Mindekrift over Peter Frederik Suhm af C. Molbech, i Athene, Decbr. 1814. 32) Til yore Kunstneres Levnet haves Bidrag i Weinwicks Konsthistorie. Kbh. 1813. 33) *Holbergii Epistolæ ad virum perillustrem*, oversat af Rahbek i 21 Bind af hans udvalgte Skrifter. 34) Levnetsbeskrivelse over Hans Schade, polsk Resident ved Hoffet i Danmark, i Jour. f. Polit. Decbr. 1814. 35) *Relation véritable de l'horrible et detestable Assassinat, commis en la personne de Mr. de Schade, conseiller et Resident du Roi de Pologne à la cour de Danemarck, avec les cruelles persecutions, qui ont été faites pendant son séjour à Copenhague, qu'on a continué d'exercer apres sa mort contre sa veuve. Utrecht 1713. 8.* 36) N. E. Balle, Tale ved Indvielsen til Sjællands Bispedømme med Forfatterens Levnetsløb. Kbh. 1783. 8. 37) Om den for Balle prægede Medaille; Hylding for Dyd og Religion. Kbh. 1798. 8. 37b) Esaias Fleischers (Liv og Levnetsbeskrivelse, af ham selv skrevet og udgivet. Kbh. 1785. 8.

38a) Sammes Svar mod Kammerraad Baden i Anledning af hans Levnetsbeskrivelse. Kbh. 1786. 8. 28b) Povel Juels Levnet i Odin Wolffs Journal, 1810. 39) Nekrologierne i de lærde Efterretninger indeholde og Bidrag til adskillige nyere Lærdes Levnetsomstændigheder. 40) Ligeſaa Fallelens theologiske Magasin og Maanedskrivt, J. Møllers theologiske Bibliothek, og Engelstofts Annaler.

Fra Ordenskapitulets Arkiv vil vel engang kunne ventes endeel Levnetsbeskrivelser af de i de senere Aar med Ordener hædrede, der om de end ikke altid ville have Interesse af de Personer, hvis Levnet beskrives, dog vist ville ſaa det af Historieſkriveren, ſaaſtunge Abraham Kall er Ordens-Historiograf.

Fjortende Afdeling.

Den danske og norske Arkæologies Skribenter.

Lat opregne vor Arkæologies Skribenter vil jeg først nævne dem, der enten i hele Systemer eller enkelte Afhandlinger have undersøgt vore Oldfager, dernæst dem, som især have havt Hensyn i deres Afhandlinger til Fortidens Statsforfatning, saa dem, der have afhandlet Statshusholdningen, og endelig Skribenterne om vore Old- og Forsædres private Husholdning.

I første Klasse sætter jeg først 1) *C. C. Tacitus De moribus Germanorum*. Grund herfor vil man finde i min i Aaret 1795 udgivne danske Oversættelse: *Cajus Cornelius Tacitus om Germaniens Beliggenhed, Sæder og Folkelag*, af det latinske med Anmærkninger ved Dr G. L. Baden; hvor i Forerindringen bemærkes, at de det gamle Germaniens Indretninger, Forfatning og Leve-måde, Tacitus her beskriver, finde vi endnu den Dag i Dag mange Spor af hos os ifølge vort nære Naboskab og Slægtskab med Germanerne. Denne Oversætterens Paastand er i Anmærkningerne bestyrket ved med Tacitus at jævnsøre flere vore egne Oldgrundfæres Bemærkninger. Endnu maa erindres, at en senere dansk Oversættelse af dette Tacitus's kostelige Værk haves i I. Badens Oversættelse af samtlige Tacitus's Værker. 2) *Olai Magni Historia gentium septentrionalium*. 3) *Ioh. Iac. Venusinus De fabula, qua pro historia sæpissime venitatur*. Hafn. 1662. 4) *G. A. Detharding De injusto antiquitatum sep-*

tentrionalium contentu. Alt. 1742. 4. 5) *Ar̄grim Ionas Crymogaa, libri tres.* Hamb. 1609. 4. 6) *Ioh. Lyschandri Antiquitatum danicarum sermones XVI ex bibliotheca hafniensi editi per E. O. Tormium.* Hafn. 1642. 4. Se om dette Skrift §. 6 i første Kap. af Sibberns Bibliothek. 7) *Olai Wormii Danicorum monumentorum libri sex.* Hafn. 1643. 4. 8) *Ejusdem et ad eum doctorum virorum epistolæ, rem̄literariam lingvasque et antiquitates boreales potissimum illustrantes.* Hafn. 1751. 8. se Nachr. v. d. Zust. d. Wiss. in d. dän. Länd. I B. p. 413. 9) *Thom. Bartholini Antiquitatum danicarum libri tres.* Hafn. 1689. 4. Et i vor Oldlitteratur især meget vigtig Værk. 10) *I. Bircherodius Disquisitiones antiquitatum patriæ Daniæ gentilis.* Hafn. 1701-12. 4. Vigtigere end dette Værk er følgende: 11) *L. G. Keyser Antiquitates selectæ septentrionales.* Han. 1720. 8. 12) *J. C. Cleffel Antiquitates Germanorum potissimum septentrionalium selectæ.* Francf. et Lipsiæ 1733. 8. 13) *N. H. Sjøborg Kännedom af Fädrenalands Antikvitäter.* Lund 1797. 8. Et skønt lille Værk, hvilket og gælder om følgende: 14) *K. G. Röflig Die Alterthümer der Deutschen.* Leipz. 1801. 8. 15) *Costenoble Ueber altdéutsche Architectur und deren Ursprung.* Halle 1812. 15 b) *Thorlacius Populäre Aufsätze, des griechische, römische, und nordische Alterthum betreffend.* Kop. 1812. 8. Just. Engelstofts Annaler. p. 379. 15 c) *O. Sperlingii et Th. Bircherodii Epistolæ omnis generis antiquitates et inprimis danicas illustrantes.* I dän. Bibl. 7 St. 16) *Th. Br. Bircherod De causis Septentinarum apud Septentrionales præsertim Danos antiquitatum.* cfr. Dän. Bibl. 4 St. 17) *Rhoda Cimbrischæ*

- Holsteiniske Antiquitäten - Remarques.* Hamb. 1720.
- 18) M. I. Floræ Flores antiquitatis scanica. Göttesb. 1743. 8. 19) S. Bring (Lagerbring) Monumenta scanica, quibus varia ad antiquitates Sviogothicas pertinentia capita continentur. 20) N. H. Sjøborg Samlinger til Skånes Historia och Beskrifning. Lund 1801. 8. 21) Murray Antiquitates septentrionales et britannicæ atque hibernicæ inter se comparatæ. K. l. E. 1773. p. 9. 22) B. Møllman Specilegium antiquitatum patriæ. K. l. T. 1753-65. p. 249. Nachr. v. d. Zukt. d. Wiss. 2 B. p. 276, og Förtgef. Nachr. 1. B. p. 548. 3 B. p. 178. 23) S. T. Thorslacius Antiquitatum borealium observationes miscellanæ. Hafn. 1778. 1780. 1785. K. l. E. 1782. p. 374 og 646. 24) P. Winsløv Farrago Arctoa sive cogitationes de Taciti Tanfana et Sturlæi Tanse aliisque danicam historiam et linguam spectantibus. Hafn. 1684. 8. 25) Symbolæ ad literaturam teutonicam antiquiorem, ex codicibus manu exaratis, qui Hafniæ asservantur, editæ, sumtibus P. F. Suhm. 1787. 4. K. l. E. 1788. p. 209. 26) Nordische Blumen von Gräter. Leipz. 1789. 8. K. l. E. 1790. p. 250. 27) Nyerups Skrivelse til Ole Worm om nogle Forhaandelser med de nordiske Oldsager i en tyfk Bog kaldet Erholungen. Skand. Mus. 1802. 28) R Nyerup Oversyn over Fædrelandets Mindesmærker fra Oldtiden. Kbh. 1806. 8. K. l. E. 1806. p. 497. 521. 29) Rasmus Nyerups og Søren Abildgaards antiqvariske Reiser i Aarhus Stift i Aarene 1771 og 1807. Kbh. 1808. En omtrent lige i Sælland haves i 30) C. Molbechs Ungdomsvandringer i mit Fødeland. Kbh. 1811. 8. (se Kbh. Skild. f. A. 31) M. H. Schachthaus De antiquitatibus quibusdam e tumulis veterum Fionensium effosis; i Nov. lit. mar. balth. Anno 1700. p. 333. 32) Biskop Münter om

Kivike Monumentet i Skaane med Kapt. Abrahamsons Tillæg; PSk. Mus. 1803. 33) E. C. Werlauff Bemærkninger i Anledning af den til de nordiske Oldfegers Samling og Opbevaring nedfattede Kommission. Kbh 1808. K. I. E. 1809 p. 609. 34) *I. Erics specimen observationum ad antiquitates septentrionales.* Hafn. 1769. 8. K. I. E. 1769. p. 421, og K. I. 1769 N. 36. 35) *I. C. Neuchs Clavis emblematum in aureis cornibus occurrentium.* Progr. septem. Hafn. 1770-74. 4. 36) I. R. Pauli Abris des 1734 gefundenen güldenem Horn. Kph. fol. Er siden udgivet paa dansk under Titel: Tilførelig Tegning paa det 1734 i Iylland fundne Guldhorn. Kbh. 1735 fol. 37) E. N. Randulf, *Tuba danica s. Disputatio theologica de aureo cornu in Cmbria invento.* Hafn. 1644. fol. 38) I. I. Sorterup Anmærkninger over det gyldne Horn. Kbh. 1717. 8. 39) P. P. Winstrup *Cornicen danicus bellica patriæ discrimina ex illis et cornu aureo 1639 invento prædicens in receptaculo Mogimalano s: Malmogiano.* Hafn. 1644. fol. Overlat paa dansk af P. Hermansen Rector i Malmø. Kbh. 1647. 4. 40) O. Worm *De cornu aureo Christ. V. Princip. Dan.* Hafn. 1641. fol. 41) *Ej. Responjio ad Licetum de cornu aureo danico, adjecto Th. Bartholini de armillis veterum schedio.* Hafn. 1648. 8. Amst. 1675. 12. 42) I. Hansen *Programma scholasticum de aurei cornu anno 1754 inventi inscriptione.* 1768. 4. 43) L. L. Heiden Beskrivelse og historisk Esterretning om det Tønderiske Guldhorn fundt 1679, med Udtog af Sorterups Tanker derom, itom om det Odenborgiske Horn og det nyere 1734 fundne Guldhorn. Kbh. 1761. 8. Men alle disse, og maaſke flere Afhandlinger, som have været baade i deres Oprindelse, under deres Tilværelse, og i deres Tab

opfigtgjørende Guldhorn syntes at være gjorte overflødige ved følgende ligesaa smagfulde (som lærde Prisskrivt 44) P. E. Müller Om Guldhornene. Kbh. 1806. 4. K. 1. E. 1806. p. 657. Alligevel fik vi dog nogle Aar efter 45) Henneberg Hvad er Edda? eller raisonneret kritisk Undersøgelse over de tvende ved Gallehus fundne Guldhorn, hvilken endelig ledet til rigtig Kundskab om disse Oldtidens Kunststykker, og derved atter til adskillige Oplysninger i den nordiske Mythologie, Chronologie, Historie og Astro-nomie. Med et Anhang Om der har været flere Odiner til. Aalborg 1812. 4. I Anledning af danske Literaturtidendes Refension herover udkom samme Forfatters 46) For-svar for Skriftet: Hvad er Edda? Eller raisonneret kritisk Undersøgelse over de tvende ved Gallehus fundne Guldhorn. Aalb. 1813. 4. Skøndt nu vel ingen øplyst Oldgrandsker lette-lig bifalder Resultaterne af disse Hr. Hennebergs Undersø-gelser, saa kan dog heller ingen Upartisk nægte Forfatteren fortjent Ros for den stupende Lærdom, han i disse Un-derføgeller har fremlagt saa umiskjendelige Beviser paa, at Han vel fortjente en høiere og mere indbringende Stilling, end den han som Kapellan, skøndt allerede aldrende Mand, endnu er i.

Oldgude lærers Skribenter ere i Anledning af Edda anførte under anden Afdeling, der afhandler Sagnhistoriens eller Mytho-logiens Kilder Dog kan her i denne Anledn. endnu mærkes følg. meget interessant Skrift: Forsøg til Forklaring over nogle Steder af Ossian, mest vedkommende Skandinaviens Heden-øld, ved Fjrn Magnusfen, som findes i det Skandinaviske Literaturfællesskabs Skrifter begge Hefter for Aaret 1815; og tvendtvivl er et af de senere Aars vigtigste Skrifter om Oldsagerne, som er fremkommet i vor Literatur, og der

Kivike Monumentet i Skaane med Kapt. Abrahamsons Tillæg; PSk. Mus. 1803. 33) E. C. Werlauff Bemærkninger i Anledning af den til de nordiske Oldfagers Samling og Opbevaring nedfattede Kommission. Kbh 1808. K. I. E. 1809 p. 609. 34) *I. Eriçi specimen observationum ad antiquitates septentrionales. Hafn. 1769. 8. K. I. E. 1769. p. 421, og K. I. 1769 N. 36. 35) I. C. Neuchs Clavis emblematum in aureis cornibus occurrentium. Progr. septem. Hafn. 1770-74. 4. 36) I. R. Pauli Abrils des 1734 gefundenen güldenem Horn. Kph. fol. Er fiden udgivet paa dansk under Titel: Tilforfødelig Tegning paa det 1734 i Iylland fundne Guldhorn. Kbh. 1735 fol. 37) E. N. Randulf, *Tuba danica s. Disputatio theologica de aureo cornu in Cambria invento. Hafn. 1644. fol. 38) I. I. Sorterup Anmærkninger over det gyldne Horn. Kbh. 1717. 8. 39) P. P. Winstrup *Cornicen danicus bellica patriæ discrimina ex illis et cornu aureo 1639 invento prædicens in receptaculo Mogimalano s. Malmogiano. Hafn. 1644. fol. Overlat paa dansk af P. Hermanfen Rector i Malmøb. Kbh. 1647. 4. 40) O. Worm *De cornu aureo Christ. V. Princip. Dan. Hafn. 1641. fol. 41) Ej. Responjo ad Licetum de cornu aureo danico, adjecto Th. Bartholini de armillis veterum schedio. Hafn. 1648. 8. Amst. 1675. 12. 42) I. Hansen *Programma scholasticum de aurei cornu anno 1754 inventi inscriptione. 1768. 4. 43) L. L. Heiden Beskrivelse og historisk Efterretning om det Tønderiske Guldhorn fundet 1679, med Udtog af Sorterups Tanker derom, item om det Oldenborgiske Horn og det nyere 1734 fundne Guldhorn. Kbh. 1761. 8. Men alle disse, og maaſke flere Afhandlinger, som have været baade i deres Oprindelse, under deres Tilværelse, og i deres Tab*****

linguæ et nominis antiqua gloria et prærogativa inter Septentrionales. Hafn. 1694. 4. 9) *Th. Bartholinus De danici regni nomine.* Hafn. 1710. 4. 10) *C. L. Scheidius De regni Vandalorum, tituli origine et causa Schediasmæ ex jure publico danico.* Hafn. 1743. 4.

11) Wadskjær har i sin poetiske Skueplads, der desuden er fuld af allkøns Oldbemærkninger, samlet p. 10 en Del til det bekjendte Spørgsmaals Afgjørelse: hvorvidt Danmark i ældre Tider har været et Arverige. Herom se og

12) *G. Schjøning de antiquo succedendi jure.* 1767. 4. Af denne høitfortjente Old- og Historiegrundsker haves og

13) *De antiquissima reipublicæ constitutione, regum sp. ciatim potentia et autoritate apud gentes boreales.* Sorø 1764. 4. 14) Sammes *Oratio ad solemnia Coronationis Christi. VII et Carol. Mathildæ.* ib. 1767. 4. Heri vides de nordiske Folks ældste Statsforfatning, især Kongernes Magt og Myndighed. K. I. 1768. c. 155. se og l. c. col. 33

15) *C. D. Reventlau Oratio panegyrica De gentis Danorum antiquitate rerumque ab ea gestarum nobilitate.* Hafn. 1684. fol. Overfæt paa dansk af I. Pedersen, Præst til Christiansdal. ib. 1684. 12. Men var denne Forfatter ikke bedre Skribent end General, saa siger hans Afhandling ikke meget. Den eneste gode Fordom for slige unge Adeliges Afhandlinger er, at de oftest ere forfattede af en Professor eller Repetent eller lærd Hovmester; dog gælder dette kun om vor Adels lærde Produkter efter Souveræniteten, thi Mænd som Rosenkrantzerne, Ranzauerne, Braherne, med flere Skribenter af vor Adelsklasse, opdragne før Souveræniteten, vare Folk, som selv kunde tænke og selv i Pennen opsætte deres Tanker, og det oftest paa flere Sprog.

16) Et til Kundskab om vor Fortids Statsfor-

fatning vigtigt Bidrag er den allerede blandt de juridiske Skrifter anførte Witherhagsret, hvorom jeg derfor her alene vil henvisse til Nyerup om Middelalderens Literatur p. 217-23, et overalt vigtigt Værk, som jeg ved de fleste her af mig anførte ældre Skribenter skal bede Læserne eftersee, selv der, hvor jeg ikke har paaberaabt mig Nyerup. Angaaende Fortidens Statsembøder fayne vi saadanne lærde Afhandlinger, som vore (venske Naboer kunne opvise. Disse maae derfor benyttes, da hele Skandinaviens Statskonstitution var omtrent den samme i alle 5 Riger. Dog kunde af vore Egne herom eftersees 17) Suhms Historie af Danmark T. 2, p. 118 og 485, hvor man vil finde en Del til Literaturen om de i Oldtiden saa bekendte Jarler. 18) Om Oldtidens ogsaa meget fornemme Herfer vil man i Dreiers Samlung zur Erläuterung der Rechte und Alterthümer, 2 D. p. 689 finde Literaturen. 19) Samme Steds p. 680-81 omtales og Drostværdigheden med Skribenterne herom. 20) Om Stalteren og hans Embede, i hvis Sted siden kom Marsken, se Suhms Hist. af Danm. 4. T. p. 130. 21) Et ellers allerede under den juridiske Literatur henhørende dog og med Hensyn til vor Statsforfatning meget vigtigt Skrift, er: Dansk Lehnret af P. K. Ancher, Kbh. 1777. 8. K. 1. E. 1778 No. 1; og K. 1. 1777. No. 35. 36. Hertil hører og, sær om det var blevet fuldført, 22) T. Rothe Europas Lehnsvæsen. Dette vises som fjendisk mod Almenvæsenet — som betvunget ved Christendommen — som derefter skaffende god Lovgivning og Regimente. Kbh. 1783. 8. Men kun første Bind udkom heraf. Næste Bind, som skulde have handlet om Municipalvæsenet, sendtes vel i den Foreviges Papirer Samlinger til, hvilke hans værdige Søn har i Forerindringen til sin Udgave af T. Rothes adspredte Skrifter givet Haab om engang at danne til

et Helt. 23) I disse adspredte Skrifter haves ellers og T. Rothes lærde Afhandling: Om Bryder Et Bidrag til at opløse Spørgsmaalet: Om vore Tider, danske Bonde, det er den, der sidder paa Fæste-Gaard og Iord, har Præfunktion om Frihed for sig? og i Følge deraf, om han anderledes, end som Ledings- og Landværnsmand, samt anderledes, end blot i Forpligt mod Almeenvæsenet og dettes Forstandere, Kongen, kan agtes at kunne være stavnbunden? — Medens vi ere ved denne Materie bør og erindres det ligeledes i den juridiske Literatur anførte lærde Skrift. 24) *De servitutis reali et personali* af Heraholm. Endelig med Hensyn til Danmarks Statsforfatning før Souveræniteten maa ikke glemmes det i sin Tid megen Opligt gjørende og vist nok baade for sin Lærdom og Indhold ikke alene læseværdige men og begrundelsesværdige Skrift 25) *O. Rosenkranz Apologia nobilitatis danicæ contra larvatum illum Franciscum Irenæum (Erasm. Windingium) et propudiosum illum Holophantam Iohannem Bunohem.* 1681. 4. Ole Rosenkranz, uden Hensyn til hans politiske Meninger, der saalidet bør nedfætte Nogen som de religiøse, var af vor Adels gamle Skrot og Korn, hvis Rest begroves med den af vore Videnskaber og vort lærde Skolevæsen høitfortjente Iver Rosenkranz, Grams Velynder og Ven. Om dette Rosenkranziske Værk og samnes Historie se ellers Sibberns Bibl. 6 Kap §. 45, p. 217. Med Hensyn især til Norges Oldstatsforfatninger mærke man sig følgende 26) Angaaende den allerede under den juridiske Literatur anførte vigtige gamle Statslov: Hirdskraeen, henviser jeg til Nyerups Middelalderens Literatur p. 185-195. Selv Forfatterne, der have behandlet hvad der hører til denne Materie ere: 27) *L. P. Anchersen Jus publicum et feudale veteris Norvegiæ ex antiquo jure aulico Hird-*

skraa. Hafn. 1736. 28) *Ejusd. De hospitibus Norvegiæ veteris ex jure publico Norvegiæ Gjesfrer appellatis Hafni 1762.* 4. *cf.* Fortgl. N. v. d. Zust. d. Will. 2. B. p. 460. 29) G. I. Thorkelin Konges-erfder ok Rikis Stjorn *f. successio regia et regis administratio. Hafn. 1777.* 8. K. I. 1777. No. 23, og Nyerup. Mid. Lit. p. 195. 30) *Ejusd. Analecta, quibus historia, antiquitates et jura, tam publicum quam privatum, regni norvegici illustrantur. Hafn. 1778.* 8. K. I. 1778 c. 364. Om dette og næstsidste Skrift *cf.* K. I. E. 1781, p. 533. 31) A. G. Carlens det norske Vaabens Opkomst og Forandringer. I Kbh; Vid. Selsk. Skr. 32) C. L. Scheid Om det Kongerige Norges ældgamle Frihed, saaledes som samme har været, for og efter den kalmærke Union, med hofsøiet Bevis, at dette Rige aldrig har været Danmark inkorporeret som en Provinds. Vid. S. Skr. 2. D. p. 309. 33) P. K. Aucher Bevis at Norge ved K. Kristian den 3s Reles af 1536 ikke er bleven til en Provinds af Danmark. I. c. 10 D. p. 29. Angaaende Spørgsmaalet: hvorvidt Danmark nogenfinde har været Tydkland undergivet se 34) *Ioh. Gram. Commentatio de Henrici aucupis expeditione danica. I Miscel. Lips. nov. T. II. p. 228.* 35) *Mascovii Observationes de Ottonis Magni regis germanici et imperatoris adversus Danos et de episcopatibus in Dania fundatis.* I Forfatterens *Commentarius de rebus imperii rom. germ. a Conrado I ad Henr. III.* 36) W. E. Christiani über die Zeitbestimmung des von dem Kaiser Otto dem Grossen gegen den König der Dänen unternommenen Feldzuges. Er et Anhang til 3 D. af Forfat. Schlesvig-Holst. Hist. 37) C. L. Scheid Bevis at Danmark ikke nogenfinde har været et Lehn af det tyske Rige. Kbh. Vid. S. Skr. 1 og 2 D. 38) I. A. Mathi-

offen. (eggentlig Hæberlin) *De fidei quædam marchionatu
 et in illum prætenſa S. R. G. imperii jurg. Helmſt.*
 1766. K. 1, E. 1767. p. 2. 39) *Ditlev a. Reventlau
 De nexu feudorum inter imperium R. G. et regnum Da-
 niæ.* 1735. 4. Forfatteren er den i. K. Kristian VII Uæg-
 doms Historie som den wordende Tronarvinge Opdrager
 ikke ſaa fordelagtig bekændte Overhovmester. 40) G. A.
 Detharding *De Daniæ Germaniæ nunquam ſubjecta.*
Hamb, 1744. 41) L. v. Hets Historiſche und ſtatistiſche
 Beweis, dafs Dänemarch dem deutſchen Reiche lehnpflichtig
 und zinsbar geweſen ſey. Frankf. 1778, 8. 42) I.
 W. F. v. Krohne Dänemarchs beſtändige Unabhængigkei-
 t, Hamb, 1777. 8. K. 1, E. 1777. p. 244. K. 1, 1777 No.
 16. 43) W. E. Chriſtiani Dänemarchs ſtets freye Königs-
 krone, ungekrænkt in dem Ablauf aller Jahrhunderte.
 Flénsb. 1780. Et i denne Materie for klaſſifikt anſeet Skrift;
 men Spittler figer og, at Spørgsmaalet er lettere at beſvare
 benægtende end bejaende. Endnu kan og hertil regnes 44)
 Carlens Wahrer Begriff von der in Kaiſer Friederich II Ueber-
 laſungs-Briefe vom Jahr 1214 enthalteneu neuern Gränzbe-
 ſtimmung für das deutſche und dänische Reich. I Neues
 Kiel. Mag. 2 St. 1 B. 45) I Anledning af Iuhelfeften 1748,
 ſom fejredes i Göttingen af de der ſtuderende Danke, ud-
 gaves et Program, ſom blandt andet aſhandlede
 nogle det danſke kongel. Huſes Prærogativer. K. 1, E. 1749.
 p. 5. Af Chriſtiani Hayes og nogle Aſhandlinge om Dan-
 marks Forho'd til andre Stater, ſom: 46) Rede auf
 das hohe Vermählungsfeſt S. K. M. des Kronprinzen
 Friederich zu Dänemark. Kiel 1790, 8. Heri viſes de
 venſkabelige Forbindelſer, ſom i flere Sekler har fundet Sted
 mellem Danmark og Heſſen. K. 1, E. 1790, p. 526. 47)
Disputatiunculæ, quæ oſtenditur memorabilis, quæ Da-

nia Norvegiæque Regibus cum Rufforum imperatoribus antiquis intercessit, amicitia, foederum, connubiorum, commerciorum conjunctio. Kil. 1774. 4. 48)

Untersuchung der Ursachen, durch welche die zwischen Dänemarck und Schweden vorgefallene Streitigkeiten etc. 1715. 4. 49). G. L. (Baden Oprindelsen til de Slesvig-Holstenske Hertugers Titel: Arving til Norge. Findes ved Afhandlingen om Arveadels Æld. 1808. 50) Endnu kan og herhvid henføres den Materie om Øresunds Told, hvorom jeg selv har opfat en Afhandling, visende denne Tolds Oprindelse, under Titel: Bidrag til Historien om Øresunds Tolds Oprindelse og Danerkongens Høihedsrettigheder over Danerrigets Sunde og Strømme eller Belte. Men hvilken Afhandling Tiderne nu ikke ere til at offentliggjøre. Hvad hos Saxo eller Svend Aagesen eller Forfatteren af Knyttings Saga, eller nogen anden mig bekendt gammel dansk Historieskriver findes til Oplysning om Øresunds Tolds Oprindelse, er kun Lidet, og hos de Fleste Intet. Med Grund siges derfor denne Tolds Historie at være vanskelig at beskrive, se danske Atlas T. 6, som er Hofmans Supplement, p. 37. Derfor vel og, at den af sine Beskrivelser over Helsingør og Herresædet Lundsgaard bekendte Præst Boesen aldrig opfyldte sit Løfte om en særdeles historisk Beskrivelse over den Øresundske Told; se Fortalen til Helsingørs Beskrivelse, trykt i Aalborg 1757. Ei veed jeg heller, at Nogen siden har isærdeleshed befattet sig med denne vigtige Tolds Historie; thi de Skrifter, der handle om Øresunds Told, have alle et merkantilt Hensyn, det er, de ere skrevne til Oplysning for de Handlende, især Fremmede, som ved deres Skibes Gjennemfart i Øresund skulle erlægge denne Told. (De findes alle anførte i Thaarups Statistik p. 714.)

Alle ere de og derfor skrevne i fremmede, dels engelsk, dels hollandsk og fransk Sprog. I sidste have vi især en vidtløftig skrevet Underretning af T. A. de Marien, hvis første Artikel, efter sin Overkrift, vel skal indeholde Oprindelsen og Grunden til Tolden i Sundet, men hvad herom siges, er baade ufuldstændigt og tildels urigtigt. Den har L. an oversat paa dansk af Alstrup, trykt i Kbh. 1795.

51) Angaaende Danerkongens Herredømme i Østerløen skal en Aar 1702 i Rostok afdød Professor Kristian Mathias Krusebeck have efterladt sig, dog kun i Haandskrift, en Traktat eller Afhandling *De jure domini regis danici in mare Balthicum s. Orientale*; cfr. *Nov. Lit. mar. balth. et septentr. Mens. Apr. MDCCIV*, p. 98. Se videre 51b) *Christoph. a Lippe Mare Balthicum*; *historica deductio utriusque regum, Daniæ an Poloniae, prædictum mare se desponsatum fateatur et agnoscat; Poloni cuiusdam Cursui necessario opposita*; s. l. 1658. 4. 52) En Beskrivelse paa det danske Vaaben høves i L. Wolffs *Encomion regni Daniæ* p. 127-29. Ellers veed jeg ikke, man finder noget herom, uden adprede Underretninger hos Historiekriverne; saaledes høves i 3die Del af Bolthens *Ditmarsker-Historie*, den 78 og 79 Note, interessante Underretninger om det Ditmarske Vaaben og naar samme først i det danske optoges.

Vi komme nu til Statshusholdningen, Landvæsenet, og hvad dertil hører, hvorom de bekendte vigtigste Skrifter ere: 1) Ioh. Iac. Bircherod *Arctos Alexandria, sive de prisco septentrionalium in illa urbe mercatu*. Hafn. 1685. 4. 2) P. F. Suhm *Historie om den danske Agerdyrkning og Landvæsen. Gaar fra vor Histories Begyndelse til 1241*. Er trykt i Forfatterens samlede Skrifter, 9 Del. K. L. 1772.

No. 10 og 22. og 1773. c. 194. 3) Sammes Historie om de Danſkes og Norſkes Handel og Seilads i den hedenske Tid. I 3 Dæl af Kbh. Vid. S. Skr. 36) *Rymbegla f. Rudimentum computi ecclesiastici et annalis veterum Islandorum, in quo etiam continentur Chronologica, Geographica, Astronomica, Geometrica, Theologica, nonnulla ex historia universali et naturalitiora; ex Mff. Legati Arn. Magn. edid. Steph. Björnönis. Hafn. 1780. 4.* 4) T. Baden Om Agerbruget og Landvæsenet i Danmark, i Henseende til dets Udspring og Indbyrdes Forhold. Kbh. 1770. 8. K. I. 1771. c. 164. 5) Sammes Beskrivelse over den paa Godset Bernstorff iværksatte nye Indretning i Landbruget, med en vidtløftig Fortale om Manglerne ved Landets Matrikul. Kbh. 1774. 8. K. I. 1774. No. 44 - 45. 6) C. U. Schjøning *De habitu Norvegiæ ad agriculturam. Hafn. 1734. 8. K. I. T. 1734. p. 357.* og *Nachr. v. d. Zust. d. Wisf. u. Künst.-2 B. p. 407.* 7) I. Rathke Jagttageffer over Norges ældre Landhusholdning og Handel. I det Skand. Lit. S. Skr. 1807. 8) *Ioh. Snorronius Tractatus de agricultura Islandorum priscis temporibus cum successu usitata etc. Hafn. 1757. 8. 1o K. I. T. 1757 p. 369,* og Efterretning om nye Bøger og lærde Sager 1757, p. 810, samt Fortg. *Nachr. v. d. Z. d. Wisf. 1 B. p. 463.* 9) Dr. I. F. W. Schlegel Om Agerdyrkingens og Landoekonomiens Tilstand i Danmark før og under de første Valdemarer, som den har været efter den skaanske Lovsamling. Sk. Lit. S. Skr. 1806. 36) Bidrag til Kartoffeldyrkingens Historie findes i Prof. Odin Wolfe Journal for Politik 1814, som denne Journal overalt indeholder en Del Notiser og Bidrag til vor almindelige Kulturhistorie. 9c) Et Bidrag til Historien om Humleavlen i Fyen findes i Sognepræsten Krarups Ugeblad, Søndagstene-

- læsning 1814 No. 19. 9d) Om Kvægsygen O. Wolffs Journal f. A. 10) Suhms Bidrag til Oplysning om Hesteavlens, Hestes Brug, og Handelen med disse i Danmark fra de ældste Tider indtil det 14 Aarhundrede, i Sk. Mus. 11) R. Nyerup Historisk-statistisk Skildring af Tilstanden i Danmark og Norge i ældre og nyere Tider. 1-5 Del. Kbh. 1803 ff. 8. 12) G. L. Baden Udkast til en Historie af Danmarks og Norges Handel og Næringsveie fra Oldtiden til Nutiden. Kbh. 1806. 8. 13) Samme Om Indretningen i Oldtiden og Middelalderen hos de Nordiske især Danske for Postvæsenet, Veipolitiet, de Reisendes Befordring og Beværtning. Sk. Mus. 14) Samme om de danske og norske Fiskerier i ældre Tider. I Minerva 1793. 15) Samme om de danske Købstæders Oprindelse, Opkomst og Forfatning i Middelalderen, l. c. 16) I. P. Wittebrandt Hanfische Chronik. Lyb. 1748. fol. 17) G. Sartorius Geschichte der hanseatischen Bunde. 3 Dele. Gött. 1802-8. 8. Et klassisk Værk. 17b) I. C. W. Nielsen Om Hansestædernes Handel paa Norden i det 14 - 16 Aarhundrede; i Engelstofts Univ. og Sk. Annaler 1807. 2 Bind. 17c) N. Schack Om Hierarkiets Indflydelse i Norden; sammesteds 1806. Ubetvetydelig. 18) A. Berentzen Danmark og Norges frugtbare Herlighed anført p. 153. 19) Om Oldtidens Krigsvæsen se især K. L. E. 1774. p. 277. cfr. Tredie Del af Prof. Brorsons Krigshistorie. Kbh. 1808. 8. 20) *I. Thode de clypeis scutisque veterum*, Dispp. 4. Hafn. 1715 - 19. 21) L. Holberg Danmarks og Norges Søhistorie, i K. V. Selsk. Skr. 3 Del. 22) Kleffel Von den Vorzügen der alten nordlichen Seeleute; i Nachr. v. d. Zust. d. Wiss. I B. p. 70 og 587. 5 B. p. 567 - 69. 23) *Murray de re navali veterum septentrionalium*. I Gött. Vid. S. Skr. cfr. K. L. E. 1775. p. 57, og Fortg. Nachr. v. d. Z. d. W. I B. p. 479. 24) Thestrup Danmark og Norges Krigsarmatur. 4. 25)

se og herom vore gamle Loves Ledingsbalker; ligesom og
 26) *Speculum regale*, cfr. Suhms Krit. Hist. 4 B. Fortalen p. XII. 27) *T. Rothe De gladiis veterum, inprimis Danorum. Hafn. 1750* 8. K. 1. B. 1750, og *Nachr. v. d. Z. d. W. u. K. 2 B. p. 327.* 28) *Werlauff om at skrive det nordiske Krigs- og Sø-Væfens Historie. Sk. Mus. for 1800*, hvor tillige Literaturen fuldstændig opgives. 29) *P. K. Ancher Om gamle danske Gilder og deres Undergang. Kbh. 1780.* 8. Herom se og 30) *Christiani Slesv.-Holst. Hist. p. 225 - 31 samt 31) Boltens Ditmarske Geschichte. 4 Th. p. 66 fl.* Iøvrigt haves i foranførte Anchers Skrift ogsaa denne Materies Literatur. 31) I Vid. S. Skr. jevnførte med et Brev i *Langebekiana* p. 102 ff. vil man finde Efterretning om de norske Bjergværker af Langebek. 32b) *Aal om Iernmalmeier i Norge. Sk. L. S.-Skr. 1806.* 33) *L. Engelstoft Kvindekjønnets huslige og borgerlige Kaar hos Skandinaverne før Kristendommen. Kbh. 1799.* 8. Endnu hører hertil 34) *Thorst Nicolai de comteatu veterum Islandorum. Hafn. 1759 - 60.* I to Afhandlinger som Disputatter udgivne.

Endelig komme Vi til Literaturen om vore Old og Forfædres private Husholdning, Sæder og Tænkemaade.
 1) *N. H. Sjøborg. Rigsmal Carmen Gothicum antiquissimum. Lund. 1801.* Haves og overlat paa dansk i Nyerup Skild. af Danm. og Norges Tilstand. 1 B. 2) Et ikke uvigtigt Bidrag til Kundskab om Poetis Skikke og Sæder ere og de bekendte gamle Kæmpeviser, dem først A. S. Vedel og siden P. Syv samlede, og som nu haves i 5 Tomer samlede udgivne af Abrahamson, Nyerup og Rahbek under Titel: *Udvalgte danske Viser fra Middelalderen efter Vedels og Syvs trykte Udgaver og efter haandskrevne Samlinger udgivne paa ny af Abrahamson, Nyerup og Rahbek. Kbh.*

1812-14. 3) Schjøning Om de gamle nordiske Giftermaal og Bryllupper. Kbh. 1750. 4) S. T. Thorlacius *Bo-realium veterum matrimonia cum Romanorum institutis collata ex monumentis historicis magnam partem ineditis*. Hafn. 1785. En ikke lille Afhandling, fuld af megen arkæologisk Erudition. 5) Dr. I. F. W. Schlegel *De Morgengabæ origine et juribus*. Hafn. 1796. 4. Af dette Forfatterens Old- og Lov-Kundskab hædrende Program haves i Astræa en dansk Oversættelse. 6) F. C. I. Fischer Ueber die Probenächte der deutschen Bauernmädchen, Berlin und Leipz. 1780. Jeg anfører dette Skrift, da denne Skik uægteligen og har fundt Sted her i Norden, til Bevis for hvilket man se K. I. E. 1791. p. 157, og jeg kunde derfor anføre flere Beviser selv af vore nyere Love, fornemmelig med Hensyn til Norge, ja en Levning deraf har vedligeholdt sig paa Femern i den Skik, som der kaldes at seufre. 7) H. Schreibern von der Bedeutung des Gebrauch: at knæltætte et Barn. Alton. 1755. 8) I. Erici *De expositione infantum ejusque apud prisicos Boreales causæ*. Hafn. 1756. 4. se Nachr. v. d. Zust. d. W. u. K. 3 B. p. 700. 8 b) Abrahamson om Annise Kalk og andre Oldfager, i S. L. S. Sk. 1805. 8 c) Samme om Thors Hammers Tegn, samst. 1810. 9) Af Prof. Juris Hurtigkarl haves et Program, handlende om den Trældom, som fandt Sted hos vore Førfædre, der overlat paa dansk findes i No. 2 af Juridisk Arkiv. 10) Mere herom med dete Literatur se ellers Suhms *Hist.* af Danmark I T. p. 50. 11) Lackmann *De variis exequiarum ritibus apud utriusque ducatus Cimbrici nobiles*. Kilon. 1748. 4. 12) I. K. Müller Om de gamle tydske og nordiske Folks Urner K. I. T. 1756. p. 346. 13) J. S. Garman *De opinionibus ac ritibus feriatibus in*

Scandinavia ethenica regnantibus. Lips. 1806. K. I. E. 1807 p. 17. 14) B. Thordlacius Bemærkninger over de i Danmark endnu tilværende Hedenoldshøie og Stenføtninger. Kbh. 1809. 8. L. S. Skr. 1809. 14 b) Nyserup om Tryggeveldemonumentet. Sk. L. S. Skr. 1809. 14 c) Ahrahamson om Dyvekes Ligsten, sammest. 1806., og om Finners og Lappers hedenske Religion i Sk. L. Skr. 1807. 15) I. *Erici Tentamen philologicum-antiquarium, quo nomina propria et cognomina veterum septentrionalium, monumentorum antiquorum imprimis Islandicorum operibus illustrantur.* K. I. T. 1751. p. 121. Nachr. v. d. Z. d. W. u. K. 2 B. p. 654. 16) *Ejusd. De veterum Septentrionalium imprimis Islandorum peregrinationibus.* K. I. T. 1755. p. 228 og Nachr. v. d. Z. d. W. u. K. 3 B. p. 128. 17) L. Engelstofft Om den Pris, Oldtidens Skandinaver satte paa Legemsvælfser. Sk. Mus. 1802. 18) P. E. Müller Om Venkøb hos de gamle Skandinaver. Skand. Mus. Her beskrives især det gamle Fostbrødrelang. 18 b) Samme Om Frygten for en hovnønde Nemesis, sammest. og 18 c) Om gamle Skikke og Tro paa Varsler, i Sk. L. S. Skr. 1805. 19) O. Sperling *Diatriba De crepidis veterum vulgo Pantöffeln dictis.* Hafn. 1698. 8. 20) *Ej. De vestitu Danorum veterum. cfr. Nova Liter. maris Balth.* 1698 p. 204. 21) G. C. Fleischer *De pelliceo veterum Danorum vestitu.* Hafn. 1707. 4. 22) Kjerulf Om Klædedragten i Norden under Unionskongerne. Minerva for Jul 1792. 23) G. L. Baden Om de Nordiskes, især de Danske og Norske, Klædedragt i Oldtiden og Middelalderen. Kbhvns. Nyeste Skilderie 1811-12. 23 b) Med Hensyn til de derpaa afbildede Personers Klædedragter er og Altertavlen i Frue Kirke i Odense et ei uvigtigt Monument. 23 c) Olsen Om Luxus i de danske Stater. Sk. L. S. Skr. 1805. 24) Hvorfor de nuværende Nationer i Eu-

ropa bære Affky for at spise Hestekjød. Kk l. T. 1755, No. 7. Her viles, at vore Oldfædre have spist dette Kjød. Men end udførigere er dette godtgjort i 25 a) E. C. Werlauff Historiske Efterretninger om Hestekjøds Brug til Menneskeføde i Norden, i ældre og nyere Tider. Kbh. 1807. 4. 25 b) I. Erics *De philippia*. K. l. T. 1755. p. 266, og Nachr. v. d. Z. d. W. u. K. 3 B. p. 128. 25 c) Dr. G. L. Baden Underføgelse om Hestekjøets Alder, i Norden, før Danmark og Norge. I Veterinær Selsk. Skr. 1ste Del. 25 d) Om det daglige Brød i Norden. Minerva 1786. 28) G. L. Baden Vore Old- og Forfædres Levemaade Mad og Drikke og Husgeraad. I Ny Minerva 1808. 27) Om Livegenskabets Ophævelse paa de adelige Godter i Slesvig under og efter Bernstorffs Medvirkning, af Eggers. Udi Sk. L. S. Skr. 1805 og 1806. 28) C. Stenbloch om de gamle Skandinavers Vaemingshuse. Kbh. 1814. 4. og i Athene Nov. (A. 29) Om et mærkeligt Bryllup paa Amager; Odin Wolfs Journ. Marts 1814. 29 b) Om Paraplyers første Brug i Kbh., sammeft. April Bidrag til den danske Kulturhistorie kunne og findes i 30) (Adlerparre) Historiska Samlingar. 4 Dele. Stokholm 1812. referf. i Alg. Hallische Lit. Zeit. April 1814; og i 31) Costenoble, Ueber altdéutsche Arshitektur und deren Ursprung. Halle 1812. 8. se og 32) Thorscius Populäre Aufsätze, das griechische, römische und nordische Alterthum betreffend. Kbh. 1812. 8, jevnf. Engelstofts Annaler 1812, p. 379.

Femte Afdeling.

Den danske og norske Kirkehistories Litteratur.

Forfatterne herom deler jeg først i dem, der have behandlet Kirkehistorien i Almindelighed; dernæst dem, som dels have fremført Kilderne, dels givet os enkelte Afhandlinger; saa de der have behandlet Reformationshistorien; endvidere de der have givet os enkelte Geistliges Levnetsbeskrivelser, fra hvilke jeg dog skal nær vore Helgenes Biografier; endelig Skribenterne om vore Kirker, Klosters og Kirkeskikke eller Gudstjeneste.

I. Af almindelige Kirkehistorier ogsaa et mærke 1) *B. Pontoppidan Annales ecclesie Danicæ diplomatici*; Skrevet paa tydsk i 4 Bind, og gaar fra Kristendommens Begyndelse til det 17de Sekl. s Udgang. Kbh. 1741-49. 4. Nachr. v. d. Z. d. W. I B. p. 1. Et med alle sine Mangler og Urigtigheder dog kosteligt Værk, endskiøndt ikke saa lærdt og kritiskt forfattet som 2) *Finni Iohannæi Historia ecclesiastica Islandia*, 4 T. i 4. Hafn. 1772-78. K. L. 1774. No. 29-30 og 1775 No. 30. 3) Th. Lillelund Danmarks Kirkehistorie. Viborg 1775. 8. 4) P. G. Gjørup Sykronistiske Tabeller over Danmarks Kirkehistorie. Kbh. 1779. 4. 5) A. Reiersen, Tredie og 4de Tomme af Helbørgs Kirkehistorie fra Reformationen til 1750, forfattet af I. D. Köhler og af Reiersen oversat og forset med det forreste af den danske Kirkehistorie. Sørg

1769. 6) I. A. C. v. Einem Vollst. Kirchengeschichte des 18. Jahrhundert. Leipz. 1776. 8. — Fra Biskop Münter kan nu isølge Hans trykte Indbydelse ventes et i denne Del af vor Historie fuldstændigt Vært, hvorom denne Lærdes foregaaende Arbejder lade vente, at det vil blive en Vinding for vor historiske Literatur. Skade kun, at det skal skrives paa tydk, dersom vi ikke vare vante ti i dette Sprog at modtage saamangt et Bidrag til vor Literatur!

II. Af Kildesamlinger og enkelte Afhandlinger ere at merke: 1) Dänische Bibliothek oder Sammlung von alten und neuen gelehrte Sachen aus Dänemark. Kph. und Leipz. 1737-47. i 9 B. 8. Er fuld af interessante Oplysninger til Kirkehistorien, før som efter Reformationen, dog især i sidste Henseende. 2) I. Lorek Beyträge zu der neuesten Kirchengeschichte in den königl. dänischen Reichen und Ländern. Kph. 1756. cfr. *Lorchl Bibliotheca biblica* P. 1-3. K. L. T. 1756. No. 40. Esterr. om nye Bøg. og lærde Sager 1756. p. 458, 960. Nachr. v. d. Z. d. W. 3. B. p. 446. og Fortgesetzte Nachr. v. d. Z. d. W. 1. B. p. 545. 2b) *Le Bret de Mission Sepentrionall et vicariatu Hanoverano*. Tubing. 1762. cfr. Berlin. Monatschr. Jan. 1793. 2c) Kraft hulfamische Kirchengeschichte. 2d) Bolten historische Kirchen-Nachrichten von der Stadt Altona, der Herrschaft Pinneberg, und Grafschaft Rantzau. Th. 1-2. 2) Carlens Kirchengeschichte von Dithmarschen. 3) J. F. Noodt Beyträge zur Erläuterung der Civil-Kirchen- und Gelehrten-Historie der Herzogthümer Schleswig und Holstein. Hamb. 1744-55. Nachr. v. d. Z. d. W. 1. B. p. 152. 4) N. F. Gense Beyträge zur Kirchengeschichte. Itzeh. 1778. 8.

- K. I. 1779. t. 244. og *Ann. d. Lit. Journal.* 1779. p. 367.
- 5) N. E. Balle *Magasin for den nyere danske Kirkehistorie* i 2. B. Kbh. 1792-95. 8. 6) Hertil kan og regnes *Selskabsførte høit forjente Biskops Pligtkanter.* 7) F. Münter *Magazin für Kirchengeschichte und Kirchenrecht des Nordens.* 2 B. i 2. Alt. 1792-96. 8) *Sammes Vermischte Beyträge zur Kirchengeschichte.* Kph. 1798. 8.
- 9) H. Hammond *Den nordiske Missions Historie.* Kbh. 1787. 8. 9 b) *Geschichte der evangelischen, Missionsanstalten in Ostindien.* Halle 1773. 4. 10) *Troits Skrifter og Handlingar til Uplysning i Svenska Kyrke og Reformet. Historien.* 3 D. Upsal 1790. 10 b) *Nachricht v. d. Isländ. Bibelhistorie; i dän. Bibl.* 3 D. cfr. *Lorchs Bibelgeschichte.* 10 c) *Unterfuchung des Ursprungs und der Beschaffenheit der von den Bischöffen zu Lybek verrichteten Bezeichnung des Herz. Holsteins,* von L. D. Köhler. Göt. 1752. 11) W. C. Methia *Beschreibung der Kirchenverfassung in den Herzogthümern Schleswig und Holstein.* Flensb. 1778. 8. K. I. 1778. No. 47. Forfatteren har sagt meget i en frugtb. Korthed. Det Modsatte Gærmod er Tiffældet med følgende 12) H. Uffing *Kirkeforfatningen i de kongelige danske Stater.* i 4 Dels. 6 Bind. Sorø 1786-89. 8. Skjøndt derfor ikke nægtes, at det har et og andet godt Yink, men som det synes er Værket skrevet paa Kjøb, thi hvad der kunde siges paa et Blad, er ofte omskættet i hele Ark. 13) *Alb. Krantsii Metropolis* indeholder Et'og Andet, vor som i Hertugdømmenes Kirkehistorie. Ligeaa 13 b) *Moser Geschichte der päpstlichen Nunciaturen.* 2 D. 1788. 13 c) *Spittler, Von der ehemaligen Einbarkeit der nordlichen Reiche zu den römischen Stuhl.* Hannov. 1797. 14) *J. O. Stangendorphius De*

- initium doctrinæ religionis propagatione et incrementis in Dania.* Hafn. 1591. 8. 14b) I. Davidis *De prima religionis Christianæ fundatione in Islandia.* Hafn. 1696. 4. 4. 15) I. D. Gam *De prima fundatione religionis Christianæ in Islandia.* Hafn. 1698. 4. 16) Hertl høret og den bekendte *Kristni-Saga, sive historia religionis Christianæ in Islandiam introductæ.* Hafn. 1775. 8. 17) Nic. Rhud *De prima origine religionis Christianæ in Dania.* Hafn. 1733. 4. 18) C. D. Fjendenreich *De religionis Christianæ Danicæ ante Ansgarium haud ignota.* Hafn. 1753. 4. Nachr. v. d. Z. d. W. 2 B. p. 141, 19) I. Due *De præcipuis impedimentis religionis Christianæ in Dania propagatæ.* Hafn. 1763. 4. 20) C. Kraft *Dixæ Dispp. de ortu et progressu religionis Christianæ in Dania.* Hafn. 1778-79. 8. 21) Thura *De propagatione Christianismi in Norvegia.* Hafn. 1752. 4. 22) P. F. Suhm *Om hvorfor den kristne Lære fortrængte Odins.* Sk. Mus. 1798. 22b) I. Finna *Norvegiæ jus ecclesiasticum, quod Vicensium sive prisæ vulgo vocant.* Hafn. 1759-60. 4. 22c) Ej. Curæ positiones *in jus ecclesiasticum vicensium ibid.* 1762-65. 4. 23) F. Münter *Om Kætteriér i Norden.* Minerva 1799. 4 Kv. 23b) E. Pontoppidan *Æericulum fermenti et teris s. residui in Dania cum Paganismi tum Papismi reliquiæ.* Havn. 1756. 8. 24) I. F. W. Schlegel *Om symboliske Bøgers Indførelsi den danske og norske Kirke.* Sk. Mus. 1805. 2. Bind.

III. Skribenterne om den ved Luther i vor Kirke foranledigede Reformasjon, seruden hvad der findes af

drag til den danske Reformation- og Kirkehistorie i Almindelighed i de Hovedværker, som af Schröck, Pfanck, o. fl. haves over Reformationen i det Hele, ere følgende:

- 1) *Copr. Astacus Oratio de statu religionis in Dania ab an. 1577 ad an. 1621. tum 100 annorum chronologia* Hafn. 1621. 4. Samme er og udgivet paa dansk og paa tysk, ibid. 1622. 4.
- 2) L. P. Coldtug Kirkehistorie og sanddrue Beskrivelse om den store og underlige Religionsforandring, som skede udi vore Forældres Tid udi det romerske Rige, formedelst det sande Evangelii Aabenbaring og Prædiken i sin rette Mening. Kbh. 1614. 4.
- 3) E. Pöntoppidan Kurzgefalte Reformationis Historie der dänischen Kirche. Lüb. 1754. 8. Men større Lys om denne Begivenheds-sages af
- 4) I. Gram Om Kong Kristian den 2s forehavte Reformation. Vid. S. Skr. 5 Del. og
- 5) F. Münter Om K. Kristian 2s Reformationforsøg i Danmark, Sk. Mus. 1798; samt
- 6) Sæmmes Den danske Reformationshistorie. 2 Bind. 8. Kbh. 1802. Et især kosteligt og i denne Materie wundværligt Værk. Ellers haves
- 7) i den danske Oversættelse af Millots Verdenshistorie et godt lille Udtog af vor danske Reformationshistorie, der, saavidt jeg ved, skyldes Biskop Balle
- 8) ligesom og et andet Udtog herom haves i Spittlers fordanskede Kirkehistorie. Kbh. 1799. 8.
- 9) Kort Udtog af Reformationshistorien. Kbh. 1789. 8.
- 10) Christiani Geschichte der Glaubensreinigung in Deutschland und den Herzogthümern. 8.
- 11) Bossuet *histoire des variations des eglises protestantes*, T. 1. ff.
- 12) *Elswich De Formula Concordiæ num in Dania sit combusta*. Witteb. 1706.
- 13) *Christiani de Formula Concordiæ in Dania et Cimbria factis*. Kile 1773. jvuf. *Muhlîi Disfertt. historico theologicæ*, og Bän. Bibl. 8 og 9 B.

IV. Af Biografierna, og hvad hertil kan bidrage, mærkes følgende: 1) Arild Hvidtfeld Den geistlige Historie offnér alle Danmarks Rige, det er: En kort Chronike, hvorledes Bisperne sammeheds, og den christelige Religion udi disse Lande er fremmet, opvoxt, og forekommet indtil vor Tid. Sammeledis et Register om de norske Bisper. Kbh. 1604. 4. 2) *Nomina Episcoporum Septentrionis circa et post medium seculi XI. I. Langebæks Scripturae dan. T. III. No. 77.* 3) D. G. Zwergius Det sjællandske Klerofi. Kbh. 1754. 4. cfr. Nachr. v. d. Z. d. W. 3 B. p. 221. 4) G. Treichow Danske Iubellærore. Kbh. 1753. 4. l. c. 1 B. p. 84. 5) C. Gjessing Ny Samling af danske, norske, og islandiske Iubellærore. Kbh. 1779-85. 4. Alm. dansk Lit. Inurn. 1780. p. 38. 6) C. Btoch Fyens Geistligheds Historie, udgiven af Provst Nørree. 1 B. og 2 B. i H. Odense 1787-90. 8. 7) V. Bering Sognapræsterne Historie i Ollerup. Den Beringiske Stægtetavle. Fortegnelse paa alle Provstene i Sundsherred og paa alle Præsterne i samme Herred, som i hans Tid ere indfattede. 1749. 4. 8) Th. Melbye Forsøg til en slynsk Præstehistorie, første Hefte. Od. 1783. 8. 9) *Nicolai Archiepiscopi Lundensis Chronica episcoporum Lundensium. Langeb. S. R. D. VI. No. 191.* cfr. Nyernp Mid. Litt. p. 384. 10) *Magni Matthie Series episcoporum Lundensium. Hafn. 1710. 8.* 10b) *Neuman historia primatus Lundensis.* 11) *De Iohanna Grand Episcopo. S. R. D. VI. No. 175.* 12a) B. Møllmann Oplysning om Ærkebisp Eskilds Stamme og Blodforventskab. Kbh. Vid. S. Skr. 1 D. p. 197. 12b) I. S. Nørniefs Historie om Ærkebisp Iena Grand og Catalogua over Roeskilde og Sjællands Bisper. Hafn. 1649. 8. 13. *Catalogus episcoporum Roeskildensium. S. R. D. VII. No.*

194. 14) *Catalogus episcoporum Roeskildensium*, l. c. p. 195. 14b) *Registrum reddituum, decimarum, exactionum ad episcopum Roeskildensem in Selandia, Meonia et Rugia pertinentium circa Ann. 1570.* *ibid.* Vol. VII. 15) Om den Roeskildske Bisp O. Daas, i D. Mag. 52 Heft. 16) Om Biskop L. Urne, l. c. 35 H. 17) Om P. Iensen Ibskæg. l. c. 36, 46, 48, 50, 51 H. 18) Om Biskop I. Anderfen l. c. 57, 58, 59 H. 19) T. Baden Tidsregister over Biskopperne i Sællands Stift, Kbh. 1720. 8. 20) *H. Cypræi Catalogus episcoporum Slesvicefium.* 21) *Series episcoporum Slesvicensium. Lang. S. R. D. VII. No. 196.* 22) *Catalogus episcoporum Slesvicensium l. c. 197.* 22b) Fehse Nachricht von den evangelisch-lutherischen Predigern in Ditmarsen. 23) O. H. Møller Nachricht von einer vorhabenden Schleswig-Holsteinischen Kirchen-Prediger- und Schul-Geschichte. Schlesw. 1744. 4. 24) Sammes historische Nachricht, sowohl von den Königl. Pröbsten überhaupt, welche den Kirchen der Stadt und des Amts Flensburg, seit der Reformation bis auf diese Zeit, vorgestanden, als auch insonderheit von dem Leben und den Schriften M. Frid. Dammes. Flensb. 1751. 4. 25) Sammes Historische Nachricht von der Kirche zu Sanct Iohannis in Flensburg, wie auch von denen Pastoribus, *ib.* 1762. 4. 26) Sammes Historische Nachricht von der Sanct Iohannis Kirche in Flensb. und denen Diaconis, *ib.* 1763. 4. 27) Sammes Beyträge zur Kirchen- und Prediger-Geschichte der in Herzogthum Schleswig belegenen Aemter Apenrade, Hadersleben, Tøndern u. s. w. *ib.* 1769. fol. 28) Sammes Nachricht von den Pastoribus, welche der Gemeinde zu Althadersleben seit der Reformation vorgestanden, I Nachricht

ten vom Baltischen Meer 1765. 7. St. p. 29-30. 19 St. p. 53. 29) Sammes Nachricht von den Pastoribus zu Moltrup und Bierning im Amte Haderleben. 1766. l. c. 1766. 21 St. p. 85. 30) Ej. Nachricht von einem zu Oversee, im Amte Flensburg, verstorbenen Prediger, welcher 61 Jahre seiner Gemeinde vorgestanden, und dessen Antecessoribus; i Schleswig-Holsteinische Anzeigen 1758 p. 253-55. 31) Sammes Historische Nachricht von der auf Sundewit belegenen Gemeine Ulderup und denen Pastoribus l. c. 1759. p. 506-11. 32) Sammes Verzeichniß der Bredstättischen Lehrer in der Kirche und Schule. l. c. 1760. p. 1-6. 33) Sammes Nachricht von dem Leben des Ploenischen Consistorialraths Superintendenten und Hoffpredigers Petri Hansen. l. c. 1760. p. 267-271. 277-279. 34) Sammes Nachricht von verschiedenen, die vor der Reformation auf der Insel Femern geistliche Bedienungen verwaltet haben. l. c. 1761. p. 573-81. 35) Sammes Ordnung und Folge der Pastorum und Inspectorum der Kirchen zu Burg auf Femern, seit 1592 bis 1693. l. c. 1761. p. 470-74. 36) Sammes Historische Nachricht von der am 1 Jun. 1765 abgebrannten Kirche zu Hohenfelde und denen Pastoribus, die seit der Reformation das Wort Gottes in derselben verkündigt haben. l. c. 1765. p. 393-400. 37) Sammes Nachricht von dem Leben Frid. Andr. Peterfen, welcher zu Neukirchen über 60 Jahr im Predig-Amt gestanden, und im 90 Jahr seines Alters gestorben ist. l. c. 1766, p. 21-26. 38) Sammes Nachricht von der Evangelisch-Lutherischen Kirche in Friederichstadt und deren Predigern aus den Probsten Petri Petreji Mscpt. l. c. 1770, p. 169-71. 38b) *M. Lutheri de Henr. Sudphano, in Dittmarfia ob professionem Evangelii crudeliter usto, j hans samlede Skrifter; etc. Bolten, Dit. Ges. Th. IV, p. 270. 39) V. Simonson Om*

- de Nordiske Korstoge og Valfarter i Middelalderen. Udgjør
 2 Del af Forf. Udfigt over Nationalhistoriens ældste og mærke-
 ligste Perioder. Kbh, 1813. 8. 40) *Iter Hierosolymita-
 nianum Svenonis episcopi Viburgensis et fratris ejus Eskilli*
 1350. S. R. D. IV, T. No. 117. 41) Biskop Gunners
 Liv og Levnet. l. c. T. V. 42) Ribe Bispe-
 krønike. S. R. D. VII T. No. 199. 43) *J. L. Ameri-
 nus Ripensium episcoporum series et vitæ Tetraſtichis*
*comprehenſæ. Hafn. 1591. 4. a Petro Terpægero conti-
 nuatæ. Hafnia 1706. 4.* 44) *Petr. Terpæger chronicon*
ecclesiæ Ripensis. Hafn. 1708. 8. 45) *Nomina epi-
 scoporum Arhusiensis ecclesiæ, S. R. D. VII T. No. 200.*
 46) *P. Poulsen Bibliotheca Arhusiensis 3: Biographia*
episcoporum Arhusiensium. Hafn. 1725. 4. 47) *Cæ-
 talogus 3: recensio Pastorum Dioceseos Arhusiensis.*
Hafn. 1725. 4. 48) Om Ove Bilde i Aarhus, se 119 D.
 Mag. 1. D. 1. H. 49) Om den Børglumske Bispe Svend,
 se D. Mag. 9. H. 50) *A. Thura Series episcoporum,*
qui Diocesi Vensalica seu Børglumensi, hodie Albur-
gensis, præfuerunt. Hafn, 1733. 8. 51) *C. Hammar*
Series episcoporum Othinensium, S. R. D. T. VII. No.
 201. Findes og i ään. Bibl. 9 St. p. 376. 52) Om Mester
 Hans Urne, Domprovst i Odense, se Dan. Mag. 16 H.
 53) Om Odense Bispe, nemlig Kaals l. c. 13 H. 54)
 Navne, 53 H. og 55) Beldeuak, Ny Dan. Mag. 3 D. 7.
 H. 56) *Series episcoporum totius Norvegiæ, S. R. D.*
VIT. No. 790. 57) Om Ærkebisp Aslak Bolt, Ny D.
 Mag. I B, 1 H. 58) Om Biskop Muus i Opflo, D. Mag.
 45 H. 59) Om Bispe [Karl i Hammer l. c. 42. H. 60)
 Om de 4 første lutherſke Biskopper i Trondhjem, l. c. 70-
 71. H. 61) Om Bergens Bispe Geble Peterſen. Minerva
 1806, 2. Kr. p. 135. 62) Om Tangbrand.

- 63) A. Harting Forsøg til en Præstehistorie eller Efterretning om Biskopperne og Præsterne i Bergen. Berg. 1774. 4. Kbh. 1775. 8. 64) C. Miltzow *Presbyterologia Novægiæ-Vof-Hardangriana*. Hafn. 1679. 4. 65) *Hungurvaka* 5: *Historia primorum 5 Skalholtensium in Islandia episcoporum*. Hafn. 1778. 8. K. I. 1779. No. 27. og *Lit. Journ.* 1779. p. 358. cfr. Nyerup *Mid. Lit.* p. 74 i Noten. 66) Om Biskop Øgmund i Skalholt; i *D. Mag.* 55. H. Støttelig bemærkes, at saavel i Pontoppidan som hos Fionus Iohannæus findes Bispernes i Danmark og Island, vigtigste Levnetsomstændigheder. Endnu haves følgende Geilliges, naar af Reformationen fortjente, Levnetsbeskrivelser 67) C. Brøndlund *Memoria Mag. Iohannis Taulani*. Hafn. 1721. 4. 68) P. Røn *Vita Ioh. Tausani*. Hafn. 1721. paa dansk. Kbh. 1757. 8. cfr. *Dän. Bibl.* I. p. 2. 68b) Wöldike Om Tausens Oversættelse af Mose Bøger, i det Kbh. Vid. S. Skr. I. p. 5. 68c) J. P. Dittmar, *Arcemboldus Legatus pontificius Evangelicæ in Suecia reformationis occasio*. Marburg. 1731. 69) L. Gamst *Schedasma De vita et scriptis Petri Parvi Rosafontani*. Hafn. 1755. 8. 70) C. Olivarius *Commentatio historica de vita et scriptis Pauli Eliæ Carmelitæ, vulgo Povel Vende-Kaabe*. Hafn. 1741. 8. 71) Erkebisp Haas Svanes Levnet, beskrevet af I. Møller; i historisk Kalender, Kbh. 18148.

V. Om en stor Del af vore Helgene har Langebek samlet os Efterretninger i sine titanførte, *Scriptores* Saaledes, at jeg først skal anføre vore danske Helgene, 1e om *Willehad* No. 22. T. (Nyerups Dom i *Mid. Lit.* p. 54-55 kan gælde om alle disse Helgenes Levnetsbeskrivelser) om *Anstadius* No. 30 og 32. T. *Rembert*, No. 49. T. *Odo*

No. 60 T. K. Knud den Hellige No. 86 til 89. T. Ansvær No. 92. T. Lucius No. 94. T. Om nogle Officia som de Svenske viste vore Anskar, Oluf, og Knud, se No. 97. T. Hertug Knud den Hellige No. 107-109. T. Karl 101-104. T. Kitil. No. 118 T. Vicelin No. 119. T. Om den svenske Kong Erik den Hellige, som og dyrkedes her i Danmark se No. 125. T. Margrete No. 130. T. Nicolaus af Aarhus, No. 131. T. Abbed Wilhelm No. 143. T. Gottschalk. No. 134. T. Om Slagelse Patron Hellig Anders have et Program af Rektor Rhud, som berigtiger adskillige hos Pontoppidan forekommende Esterrættninger, se Kr. I. 1769. t. 342. Om St. Iørgens i Aarhus have af L. Olai følgende: *Inncipit historia gloriosi Martyris Sancti Georgii Patroni ecclesie fratrum beatae marie virginis in Broburg civitat. Arhusiens.* Om den Ørkenøiske Jarl den hellige Magnus findes Underretning ved Enden af Orkneyinga Saga udgivet paa Suhms Bekostning. Kbh. 1780. Suhm i Fortælleren til 4 Blad af sin kritiske Historie p. XIII siger: »Den er, som alle Næge Legender, fuld af Fabler. Den besaaer sig paa en ældre Saga om ham, skreven af Robert, Bisp i Egen eller Moray i Skotland, hvilken Robert ogsaa haver paa Latin skrevet den danske Hertug Knuds Lernet, og tilskrevet det hans Broder den danske Kong Erik Emund, som døde 1137, men hvoraf endnu intet er trykt uden Kapitlerues Indhold i Langeb. S. R. D. T. III, p. 256-61, og er det isære uvist, om noget mere af dette Skrift endnu er tilovers«. — Om de norske Helgene se 1) *Historia Sanctorum in Sallia, insulae norvegie*, i S. R. Dan. To. IV. p. 127. 2) *Fragmentum de Sto Halvardo*. l. c. T. III, p. 93. 3) *De sancto Thortaco* l. c. T. IV, p. 127; 4) Om flere norske Helgene se D. Mag. 25 H. 5) og Suhms ved Sandvig besørgede Samlinger til den

denſke Hiſtorie I B. 2. H. p. 140. 6) MÜNTER Nationalkultur i Norden, i Hans Reformationſhiſtorie I Bind.

- VI. Om vore Kirker handles i følgende Skrifter: 1) I. S. Nør-Niſum Beſkrivelse om de ſørſte Kirker og hvorledes danſke Mænd fik ſørſt Chriſti Kundſkab. Kbh. 1660. 2) *Necrologium Lundenſe, S. R. Dan. T. III. No. 90.* 3) *Liber daticus Lundenſis. l. c. No. 91.* 4) Dito i JV T. No. 100. 5) *Liber daticus Roeskildenſis. T. No. 81.* 6) *Calendarium eccleſiæ beatæ virginis Hafnienſis T. No. 175.* 7) Roeskilde Biſps Iordobog T. VII. No. 193. 8) Statut. Capitul. Roeskild. T. VI. No. 185. 9) Mere om Roeskilde Capitul ſe i Suhms ældre Samlinger 3 H. 10) *I. Paludan Diſſp. 4 de templo ſt. Lucii Roeskildenſis. Hafn. 1722. 4.* 11) *Tabula Ringſtadienſis T. No. 110.* 12) Ringſted Kirkes Indſkrifter i Suhms Saml 2 H. 13) A. Reyerſen Beſkrivelse over St. Bendts Kirke i Ringſted med dens gamle og nye Mærkværdigheder. Kbh. 1779. 4. cfr. K. I. 1779. col. 381 og Alm. D. L. I. 1780. p. 539. 14) Om Slagelle Kirker ſe foranførte Program af Rektor Rhud. K. I. 1769 col 342. 15) M. C. Hofum Diſp. de templo Kippingenſi. Hafn. 1707. 4. 16) Om en gammel Tavle i Stubbetup Kirke paa Hindsholm. D. Mag. 3 B. p. 197. 17) Om den forrige Altærtavle i Graabrødrekirke, ſom nu findes i Frue Kirke i Odense, ſe det ovenfor anførte Program af Adjunkt Müllertz, og Nyerups antiqvariske Fodreife i Fyen. Kbh. 1805. 8. 18) *Regiſtrum capituli Slesvicenſis. S. R. D. Tom. No. 184.* 19) *Liber casualis epiſcopi Siſviçenſis. l. c. T. No. 209.* 20) *Hiſtoria mirabilium in eccleſia b. Petri Slesvic. factorum. S. R. D. T. V. No. 156.* 21) *P. Terpager Chronicon eccleſiæ*

K. I. 1779. t. 244. og *Ann. d. Lit. Journal.* 1779. p. 367.
 5) N. H. Balle *Magasin for den nyere danske Kirkehistorie* i 2. B. Kbh. 1792-95. 8. 6) Hertil kan og regnes *Selskabsførte høit forstjente Biskops Pligtanker.* 7) F. Münter *Magazin für Kirchengeschichte und Kirchenrecht des Nordens.* 2 B. i 3. Alt. 1792-96. 8) *Sammes Vermischte Beyträge zur Kirchengeschichte.* Kph. 1798. 8.
 9) H. Hammond *Den nordiske Missions Historie.* Kbh. 1787. 8. 9 b) *Geschichte der evangelischen Missionsanstalten in Ostindien.* Halle 1773. 4. 10) *Troits Skrifter og Handlingar til Uplysning i Svenska Kyrka og Reformet. Historien.* 3 D. Upsal 1790. 10 b) *Nachricht v. d. Isländ. Bibelhistorie; i dän. Bibl.* 3 D. cfr. *Lorchs Bibelgeschichte.* 10 c) *Unterfuchung des Ursprungs und der Befähigung der von den Bischöffen zu Lybek verrichteten Belehnung des Herz. Holsteins.* von L. D. Köhler. Göt. 1752. 11) W. G. Meethä *Beschreibung der Kirchenverfassung in den Herzogthümern Schleswig und Holstein.* Flensb. 1778. 8. K. I. 1778. No. 47. Forfatteren har sagt meget i en frugtbar Korthed. Det Modsatte ser ud som er Tilfældet med følgende. 12) H. Uffing *Kirkeforfatningen i de kongelige danske Stater.* i 4 Dels. 6 Bind. Sorø 1786-89. 8. Skjøndt derfor ikke nægtes, at det her et og andet godt Yink, men som det synes er Værket skrevet paa Kjøb, thi hvad der kunde siges paa et Blad, er ofte omrækket i hele Ark. 13) *Alb. Krantzii Metropolis* indeholder Et'og Andet, hvor som i Hertugdømmenes Kirkehistorie. Ligeaa 13 b) *Moser Geschichte der päpstlichen Nunciaturen.* 2 D. 1788. 13 c) *Spittler, Von der ehemaligen Zinedarkeit der nordischen Reiche an den römpischen Stuhl.* Hannov. 1797. 14) *I. O. Stangendorphius De*

- 6 og 7 H. samt S. R. D. T. IV. No. 120. og Dän. Bibl. 6 St. 15) Om Graabrødre Kloster i Horsens, D. Mag. 15 H. 14) Om Glenstrup eller Nørrekloster l. c. 17 H. 15) Mariagot Kloster, J. c. 63-69 H. 16) Vestervig Kloster, l. c. 70 H. 17) Lygum Kloster, S. R. Dan. T. IV. No. 125. cfr. Pontoppidan Ann. ec. d. T. I. p. 376 ff. 18) Om Kloster. l. c. T. V. No. 129. 19) Om St. Michaels Kloster ved Sleevig, l. c. T. No. 136. 19b) Se og om Klosterne og Munkerafenet i Danmark og Norge; Münters Reformationshistorie, I D. 13 Afd. p. 105 ff. jevnf. Rhyzelli Monastero. Regia Svec-Gothica. Linköping, 1740. 20) Om de gamle Klosters i Holsten findes sa. Del i Westphal, Monum. T. IV. c. 3203-3276. Ligeledes T. II. p. I. 593, og 2337, samt T. III p. 331 og 359. 21) *Anonymi Commentat. de coenobitis Norvegiae*, S. R. D. T. IV. No. 116. 22) *Historia foundationis Monastici Lyfensis* l. c. No. 115. 23) Om Gjemsø Kloster i Norge. D. Mag. 62 H. 24) *Historia de inchoatione et propagatione ordinis fratrum minorum in Dania*, S. R. D. T. V. No. 149. 25) *Historia ordinis predicatorum*, l. c. No. 146. 26) *Regula s. Augustini in Dania*, l. c. T. No. 163. 27) *Rembertus de virginum sacrarum officijs*, cfr. Worm. 2 D. p. 243. 28) *Finnus Johanneus Historia monastica Islandica*, Hafn. 1775. 4.

VIII. Endelig af Skribenterne om Cultus eller den offentlige Gudstjeneste maa følgende bemærkes: 1) *P. Terpæger Rituale ecclesiarum Daniae et Norvegiae latine redditum*, Hafn. 1706. 8. 2) *Schediasma de sacris veterum Danorum (igllits, af L. Terpæger*, Hafn. 1705. 4. 3) *Ej. Reliquiarum sanctuarium s. exercitatio de sepulcro altaris*, ib. 1704. 4. 3b) *Wöldike Apologia*

concionatorum evangelicorum adversus accusationum Episcoporum et Clericorum pontificiorum. Havn. 1749. - 3 c)

Lachman historia ordinationis ecclesiasticae. 4) Anmærkninger over et Helligdomskors af Sølv, som forud er brugt i Norge. D. M. 25 H. 5) *Sarctuarium Birgerianum* eller Erkebisp Birgers Fundats paa Gudstjenesten i Lunds Domkirke. Suhms Saml. ved Sandvig. 1 B. 3 H.

6) Om Bandfættelsesformulæren i de Tider se Min. 1787. 4 Kv. p. 11. 7) Om de Tidens Skriftemaat. I. c. 1789. 3. Kv. p. 412. 8) *Encœma templi Gumlosani anno Christi 1191 celebrata.* S. R. D. T. V. No. 135. 9) Verzeichniß von einigen Ablafsbriefen, die Stadt Rothschild betreffend; Dän. Bibl. 2 St. p. 117. 10) Von denen Reliquien zu Rothschild. Dän. Bibl. 2 St. p. 119-140. 11) Alle Epistler oc Evangelia, som lesits alle Spødagge om aared sammeledits Istedag, Paalkedag, Pingedag meth deris Udtydning oc glose, oc eth Iertegen til huer dag, met flere Artickte, som alle Menniske nyttelige ers. Paris 1515. fol. 12) *Legenda aliquot de sancto Canuto Danorum rege et protomartyre.* S. R. D. T. III. No. LXXXIX. 13) *Missale Lundense, cura Christierni Petri,* 1514. Nyerups Mid. Lit. 2 B. p. 439. 14) *Breviarium Lundense, cura Iohannis Philippi.* 1517. I. c. p. 440. 15) *Missale Hafniense.* fol. 1510. I. c. p. 440. 16) *Diurnale Roskildense, cura Anderæ Früs.* 1511. I. c. p. 441. 17) *Manuale curatorum secundum usum ecclesiæ Roskildensis.* Hafn. 1513. I. c. p. 441. 18) *Breviarium Roskildense cura Iohannis Philippi.* Paris. 1517. 8. I. c. p. 442. cfr. Münters Reformationshistorie. 19) *Canon secundum usum ecclesiæ Roskildensis.* 1522. 4. I. c. p. 442. 20) *Graduale Ottoniense,* udgivet 1483 af Carl Rønnev, som var Bisop i Odense fra

- 1474-1501. l. c. p. 443. 21) *Breviarium Ottenienſe*, ſom ſamme Biſkop beſørgede trykt i Quart. 1497. l. c. p. 444. 22) *Breviarium juxta lecturam ordinariam chori Arhuzienſis, per Melchiorum Blume. Arhuſ. 1519. 4. l. c. p. 443.* 23) *Miſſale Slesvicenſe. Slesv. 1486. fol. l. c. p. 444.* 24) *Liber brevariarius ſecundum ordinarium ritum ac conſuetudinem eccleſiæ et dioceſis Sleszvicenſis. 1512. 8. l. c. p. 445.* 25) *Liber Agendarum ſecundum ritum et conſuetudinem eccleſiæ et dioceſis Sleszvicenſis, divinatorum rectoribus utilis et neceſſarius. 1512. 4. l. c. p. 446.* 26) *Miſſale pro uſu totius regni Norvegiæ ſecundum ritum ſanctæ metropolitanæ Nidroſienſis eccleſiæ. Høfn. 1519. fol. l. c. p. 447.* 27) *Breviarium Nidroſienſe. Paris 1519. 8.* 29) Vor Frue Tider af Chriſten Pederſen. Paris. l. c. p. 451. 30) Sammes i denne Bog læres at høre Meſſe. Paris. l. c. p. 446. 31) *Petulus Eliæ* (Povel Vendekæbe) En kort Underviisning om theſe hellige Meſſe oc hennis Brug imod nogle nye Meſſedrabere, med et ſøge Tilhenge om ſamme Meſſe. Aarh. 1531. 4. 32) Sammes En kort og chriſtelig Underviisning paa thet hemmelige Stöcke y Meſſen, ſom kaldes Canon med et ſøge Breff til Borgemeſter oc Raad y Rønder. Aarh. 1551. 4. 32 b) Sammes Menige Danmarks Riges Biſkoppers og Prælaters chriſtelige og rettlindige Gænfvar til the lutherianſke Artickle. Impreſſum per D. P. R. 1553. 4. 33) *P. Laurentii* Et kort Svar paa thet Sendebreff, ſom Werdighe Fadher Archielectus till Lund, Hr. Aſge lipſens lændthe till erlige Mænd, Borgemeſtere oc Raad y Malmø, om then chriſtelighe Handell oc Leerdøm, ſom ther begyndt er. Malm. 1529. 4. 34) Sammes *Expoſtulatione ad Canonicos Lundenfes adverſus temerarioſam exitii ſen-*

tantiam et condemnationem in quosdam verbi divini
præcones, ib. 1553. 6. 35) Sammes Lærdom imod de pa-
pistiske Biskoppers Satler, ib. 1553. 4. 36) Sammes Em-
ret christelig Underviisning om Præsternes Embede og tillæ-
dellige Egteskab, ib. 1553. 4. 37) Sam. Høiborne og mee-
tige Förstis Kong Christierns Sende-Breff til Hr. Iohan We-
telandt Burgmester til Danskøen o. f. v. fordansket 1554. 3.
38) Sam. De reformatione Missæ ceterarumque cerema-
ntiarum ecclesiasticarum, ib. 1559. 38 b) Lachman historia
ordinationis ecclesiasticæ. 39) Michael Expositio pul-
cherrima super rosario beatæ Mariæ virginis in danicæ
lingvæ copulata noviter et impressa. Kbh. 1515. 4. 40)
J. Olavius Syntagma historico-ecclesiasticum de baptismo
fociisque sacris ritibus in boreali quondam ecclesia usi-
tatis, ib. 1770. 4. 41) Ej. Diatribe historico-ecclesiasticæ
de cognationi spirituali a nostris quondam majoribus ob-
servata, ib. 1772. 8. 42) Gisleur Einarson Et Brev om
Billeders Dyrkelse og Reliquier, - indlært i det kjøbh. lærde
Selsk. Skr. T. 5. p. 295. 42 b) Om Kirkeklokkerne paa
Seierø i den svenske Krig; Engelstoft U. og Sk. An. 1803.
2 B. 43) W. Rhuman de baptismo. Heidelb. 1607,
4. 44) E. S. Kistbye De festo assumptionis Mariæ
(dyre vor Fruedag). Hafn. 1774. 8. 45) Om Festerne faa
god Underretning af Legenderne i S. R. D. som forhen ere
ansførte, p. 282-84. 46) Om den ved Reformationen affattede nye
Kirkeordnaatses forskællige Udgaver se Alm. dansk Lit. Journ.
1781. p. 377. — Da Gilderne udgjorde en Del af den ka-
tholske Cultus, maa ogsaa Skrifterne herom mærkes: 47)
P. K. Ancher Om gamle danske Gilder og deres Undergang.
Kbh. 1780. 8. 47 b) Flensborg Beretning om St. Knuds
Gillet i Malmø, 47 c) Fant Disfert. de Conviviis sa-

cris fræticæ Gilden. Upsal. 1782-85. 48) I. Bärcherod
 En Samling om gamle Gilder og Gildes-Skraer i Odenſe, i
 Suhms Samlinger ved Sandvig. 1 B. 1 H. 49) St. Anna
 Gildes Skraa i Svendborg; Suhms ældre Saml. 1. B. 2 H.
 50) St. Iohannis Baptiſta Skraa i Svendborg. l. c. p. 210
 51) *Origines et incrementa fraternitatis Calendarum
 in Welna et conſistorii Munſterdorpienſis ab anno
 MCCCIV usque ad A. 1677 ex diplomatibus et literis
 authenticis conſignatæ, autore I. V. Stienmanno, Vteſp.
 Mon. rer. Cimbr. T. III. p. 549-50.* 52) *Liber fun-
 dationis regularum et incrementorum Calendarum Kilo-
 nenſium, dat iſſ. Regels unde Zeeo dertom Kyle geſtich-
 teten Brøderſchop des Preßer Kalandes anno MCGCXXXIV
 e codice fraternitatis membranaceo. l. c. p. 569.*

Sextende Afdeling.

Videnskaberne og de videnskabelige Instituters
Literatur.

Med Henhold til hvad herom allerede er anført under første Afdeling, henvises de, som ville gjøre sig vore Videnskabers Literaturhistorie bekendt, til følgende større og mindre Skrifter 1) Vor bekendte Literator Iens Worm har i Videnskabernes Selskab i Kjøbenhavn oplæst en Afhandling *De statu rei literariae in Dania sub paganismo*, men mig ubekendt, om er trykt, i Selskabets Skrifter findes den i det mindste ikke; se Kbh. lærde Tidende 1754 p. 77. 2) Bidrag eller til Kundsk. om Videnskaberne's Forfatning i Norden under Hedenolden, eller rettere Beviser for, at der da hos os ingen videnskabelig Kultur fandt eller kunde finde Sted, giver Lagerbring tilstrækkelig i første Del af sin svenske Historie, fornemmelig det 14de Kapitel. 3) *I. C. Neuchs Prima scientiarum et artium in septentrione incunabula*, Hadersl. 1769, 4. 4) *I. Erii de veterum septentrionalium inprimis Islandorum peregrinationibus*, Lipsia 1755, 8. 5) *I. Ihre Peregrinationes gentium septentrionalium in Graciam*, Upsal 1758, 8. 6) Begge disse Afhandlinger ere i Tydsk overlatte og berigtigede af den berømte Schlözer i Göttingen, indførte i Hans Allgemeine Nördische Geschichte, 7 Kapitel, under Overkrift: Reisen der Nordmänner im Mittelalter. 7) *I. Grammi Oratio*

de origine et statu rei literariæ in Dania et Norvegia usq. ad fundatam universitatem Hafniensem; i Dänische Bibliothek 7 Stk. 8) R. Nyerups Udfigt over Middelalderens Literatur er tilførs anført som et i vbr literære Historie klassisk Værk. Men fra samme fortjente Literatør haves og 9) *Spicilegium bibliographicum ex bibliotheca regia hafniensi*. Hafn. 1783, hvorom Wormslærde Lektikon 3 D. p. 571, samt 10) En Mængde andre nu en nu anden Videnskabs Historie oplysende Bidrag i ældre og nye Minerva — i Iris og Hebe — Athene — og vel de fleste vore københavnske Tidskrifter 11) Ettill Middelalderens Literaturhistorie interessant Bidrag er og *I. Finnaus Disserf. historico-literaria de speculo regali*. Hafn. 1766. 8. der og er aftrykt foran selve Udgaven af Kongespillet. Saavidt om Videnskabernes Literatur i Almindelighed,

Da Grunden til at Videnskabelighed lægges i de forsk. mere eller mindre videnskabelige Instituter, saa først Bidragene til disses Historie. 1) Kristen Pedersen Om Børn at holde til Skole og Studium, og at skikke gode Skolemestere til dem. Antwerpen 1531 og Danske Mag. 1. B. p. 45. 2) R. Nyerup *Notitia librorum, qui ante reformationem in scholis Daniæ prælegebantur*. Hafn. 1784, cum *Maniffa ex museo Hjelmskjerniano*. 1785. 8. 3) A. Thura *Reglæ Academiæ Hafniensis infantia et pueritia sub tenebris pontificiis breviter delineata*. Flensb. & Alt. 1734. 8; se Nyerup Mid. Lit. p. 399 og 407. 4) C. B. Bartholin *Oratio De ortu, progressu, et incrementis academiæ hafniensis*. Hafn. 1620. 4. Wittenb. 1625. 4. 5) G. F. Morstanus *Ordinatio lectionum in academia hafniensi*. Hafn. 1537. 8. 6) J. Bjørnonis *Epi-*

Stola de ortu et progressu Academiæ hafniensis. Bas-
 sil. 1582. 8.; se Worms Leksikon 1 D. p. 113.
 7) *E. P. Vindingii Regia academia hafniensis in re-
 gibus conservatoribus, rectoribus, et professoribus suis
 representata.* Hafn. 1665. 4. 8) *A. Kall Historia
 primæ foundationis academiæ hafniensis;* se Worms
 Leksikon 3 D. p. 411. 9) I. Baden *Ræsonnements* over
 Københavns Universitet. Helsingør 1771. 8. 10) Upar-
 tisk Undersøgelse om de akademiske Examina. Kbh. 1771.
 8. 11) H. P. Ianfon *Beskrivelse* over samtlige det konge-
 lige Universitet i København tilhørende Midler og Indkom-
 ster. Kbh. 1787. 4. Se Kbhvns lærde Efterretninger 1787.
 No. 49, hvor tillige kan sees p. 769, 802, 809, 813,
 826-27. og 1788 p. 27 til 31 samt 35 til 42 alle de i
 Anledning af dette Universitetets allerførste offentlige Regn-
 skab udkomne mange Pjecer af større og mindre, og tildels
 af ingen Værdi, hvorimellem dog fortjener særlig her at
 anføres 12) *Nogle Spørgsmaal og Tvivl i Anled-
 ning af Beskrivelsen over Københavns Universitets Mid-
 ler og Indkomster.* Fremfattede i et Brev fra Rjegels til
 Prokantsler Ianfon. Kbh. 1787. 4. Thi ere end disse
 Spørgsmaal og Tvivl ikke saa ganske fremfattede *sine studio
 et ira*, saa er der dog unægtelig dels noget Sandt i dem,
 dels foranledigede de fornømmelig den i Henseende til vort
 Universitets mange og betydelige Midlers Administration vel-
 gjørende Publicitet, som Man siden finder i de til Kundskab
 om denne Danmark saa magtpaaliggende Stifvelse vigtige to
 Skrifter, nemlig 13) *Københavns Universitets-Journal*, ud-
 givet ved Professor Jacob Baden. Kbh. 1793-1801, og 14)
Instituraad Engelstolts Universitets- og Skole-Annaler, be-
 gyndte 1806, der endnu fortsættes, meni desværre vel
 langsomt, hvorved de, naagtet deres øvrige store Værdi,
 tabe meget af den Nyhedens Interesse, som de ellers

kunde have, fornemmelig for Præster og andre videnskabelige Embedsmænd i Provindserne, der ved Universitetet have Sønner eller andre unge Paarørende. Hvad i *I. Badens Journal* et Universitet særlig angaaende med Hensyn baade til dets Midler og til den egentlige Underviisning høves, vil man finde i det af mig til Journalen forfattede Register, under Universitetet. I Engelstofts *Annaler* fra 1812-13 findes en Udsigt over de private Stiftelser og Legater ved Københavns Universitet. De flere Bidrag til saavel Højskolens som de mindre Skolers Historie i disse *Annaler* vil man fornemmelig finde: 1806. *I.* p. 29. *II.* p. 189. 1807 *II* p. 283 til 294. 1808 *I* p. 36. 177. *II* p. 22, 161, 177. 1809 *I* p. 186. *II* p. 187. 1810 *I* p. 35. 169. *II* p. 48, 176. 1811 *I* p. 32, 193. *II* p. 20. 1813 p. 11, og om de norske Kathedralskolers Fonds sammesteds, 14b) Sammesteds Aargangen 1806 findes og af Professor Jens Möller en historisk Udsigt over Præmieindretningen ved Københavns Universitet. 15) Fabricius über Universität und Schulen. Kbh. Endau maas om denne vigtige Stiftelse mærkes 16) R. Nyerup Københavns Universitets *Annaler* fra Reformationen til 1805. Kbh. 1805. 8; se Kbhys. lærde Efterr. 1806. No. 17. 16b) Samme Forfatters Efterretninger om Regentien. Kbh. 1809. 8. 17) *H. Bekmanns Communitatis regiae hafniensis historia. Hafn.* 1785. 8; se K. l. E. 1785. No. 43, men især Danmarks literære Progresser 4de Bind p. 65, i hvilken Anmeldelse af den med Stiftelsen velbekendte Rejentent, Professor Seydlitz i Odense, der havde i flere Aar været Provst paa Regentien, forekommer endeel Berigtigelser. Bekman skrev sin Historie i Kommunitetets under det guldbergske Ministeriums glimrende Periode; jeg frygter for, han skulde ikke lykkes ved at fortsætte denne Historie til Nutiden. De tør klassisk Erudition paa Guldbergs Forflag

indrettede Øveller have ganske tabt sig. Man indførte siden andre ved det til Læreres Dannelse for de lærde Skoler oprettede pædagogiske Seminarium, om hvis Tendens baade I. Baden og Engelstoft i foransførte Journal og Annaler give Underretning. cfr. Kølleg. Tid. 1798. Men desværre ogsaa dette Seminarium synes opløst, (se i det Mindste nu af Ingen, (se Engelstofts Ann. 1811, 2 B. p. 203); og Skolerne ere, maaskee derfor, i saa stor Forlegenhed for duelige Subjekter til Lærere, at jeg kender den Skole, hvor Lærerpladsene i Aar og længer have staaet ubefatte, og hvor Man dog tilfældt har taget til Takke med Subjekter, der, om de end ere gode Theologer, dog ikke nærmest have dannet sig til den videnskabelige Skolelærers vigtige Kald. Læg hertil, at de lærde Skolers Lærere, om end duelige, dog tilfældt maae blive mismodige, naar de see Sats-tidige og lævnaaldrende fiddede i gode Præstekald, fordi disse gennem den kirkesiendende Herremand maaskee ved Forvalteren eller Husholderken gik en mageligere Vej til Levebrød, som hine end ikke efter ti og flere Aars tunge Tjeneste kunne naae, da vore lærde Skolers Forefatte mangle Indflydelse. *) Før vi derfor kunne antage vort lærde Skolevæsen saa forbedret, som Nogle give det ud for, maa man vel først se disse vigtige Mangler rettede, der i andet Fæld ville som en tørrende Orm undergrave det Hele, saa at en tilkommende Kong Kristian den 8de skal ligesaa stortilgen trænge til en Iver Rosenkrands og Iohan Gram, som Christian den 6te vidste til det lærde Skolevæsens Forbedring taknemmelig at bruge saadanne Mænd, der ikke til alle Tider findes. 18) I Egeriaaden Aargang første Hefte haves ellers af Biskop Plum:

*) Jeg kender vel Forordn. af 3 Jun, 1809; men saa længe Proprietærene kunne vente, at Een af de 3 Foreslaaede næsten altid vælges, ville de altid i det store Antal af theologiske Kandidater tage Hensyn paa dem, som vide at forhverve sig deres Naade.

Det nye pædagogiske Institut i St. Pædersburg sammenlignet med det københavnske Seminarium til Læreres Dannelse for de lærde Skoler. 18) Om Søndstervæbningerne ved Universitetet i 1658, 1700, 1801 og 1807 ff. Andes Underretning i Engelstofts Universitets- og Skole-Annaler passim. Et til Kundskab om de lærde Skoler vigtigt Skrift er ellers 19) R. Nyerup Udkast til en Historie om de latinske Skoler i Danmark og Norge fra Reformationen til 1804. Kbh. 1804. 8. 20) Betragtninger over og Resultater af Nyerups Historie om de latinske Skoler i Danmark og Norge; i Egeria 2den Aargang. p. 297 til 315. 21) I Fallesens theologiske Maanedsskrift Decbr. 1805 har Præsten Galskjøt sagt sin Mening om de latinske Skolers Omdannelse til Realskoler; hvortil 22) Rektor Heiberg har gjort nogle Anmærkninger sammesteds 1806 Marts Hefte. 23) I Ny Minerva januar 1806 og juni 1807 har og Profesfor Rahbek sagt sine Tanker herover. 24) Nilsen om Klasseystemerne i Skolerne. Kbh. 1808-09. 25) T. Troiel Bidrag til Belvarelsen af det Spørgsmaal: Anstrænges Disciplene i herværende omformede Skole (Odense) over deres Kræfter? Et Program. Odense 1804. 26) Nilsen om Foranstaltninger i Københavns Kathedralskole til at fremme Flid og Sædelighed. Kbh. 1811-12. 4. 27) Om Herlufsholms Skole haves af dens daværende Rektor Profesfor Bernth endel historiske Programmer, hvorom se Worms lærde Lektikon 3die Del p. 906-7. 28) Af Rektor Bloch haves: Nykøbings lærde Skole siden dens Reform. Kbh. 1808 og ff. 8. 29) *Broholm ortus et progressus nonnullarum in Daniâ scholarum. Flensb. 1737. 8.* 30) I. Hansteen Det danske Skolehus oprettet i Wordingborg. Kbh. 1724. 4. 31) *I. Rasch Anna memoria diei 13 Iuli 1719, quæ alma scholæ Christianiense domus inaugurata, præsentis augustissimo*

*Roge Fridericq Quarto et principe hereditario Christiano, repetita d. 13 Julii 1720. Hafn. 4. 32) Sammes Tabel over Informationen udi Kristiania Skole. Kristian. 1720. 33) Sammes Tabel over de Indkomster og den Underholdning, som Disciplene i Kristiania Skole nyde. Kristiania 1720. 34) Røstet om Kristiania Kathedralskole, og dens Midlers forrige Forfatning. Kristian. 1800; se K. l. E. 1800 p. 371. 35) H. Amberg *De habitu Christianifandi ad scholam litterariam.* 1808. 4. 36) Endnu til flere enkelte lærde Skolers Historie, og om Disciplenes Befrielse fra Sangopvartning, findes endel Bidrag ikke alene i Engelstofts Annaler, men og i Universitetsjournalen. Saa maae ikke heller forbigaaes to vigtige Bidrag til Oplysning om især Fortidens Skolevæsen, nemlig 37) I. Worms Forsøg til en Skolehistorie; i IIte Del af det københ. Vidensk. Selsk. Skrifter; og 38) Grundtræk til en Skildring af Undervisningsvæsenets Fremgang og Tilstand i Danmark af F. Hægh Guldborg; ved anden Del af Forfatterens Oversættelse af Niemeiers Pædagogik. Skade, at disse Grundtræk just holde op ved den Periode, hvor Forfatterens bekendte klassiske Erudition vilde have gjort det Følgende især interessant, og derfor dobbelt Skade, at Han ikke siden efter Løfte udsørligere har omarbejdet denne Skildring, hvori Man da og havde tordet vente, Forfatteren vilde tilbagekalde sin over vor gamle Adel sældede ubillige Dom, som ganske overseer Standens store Fortjenester af Videnskabernes Fremme i Tidsløbet fra Reformationen til Souveræniteten, der vist nok er den fordelagtigste, men af Professor H. Guldborg ganske oversete Side, vor Datids Adel kan betragtes fra. 39) Endelig maa endaa anføres Tidsskrifterne Fællesens Magazin og Egerie som indeholdende flere Oplysninger om fornemmelig Nutidens Skoleindretninger. 40) Norges Universitet mistede des-*

værre i spædste Barndom sin Moder, paa hvis stamme Pleie Engelstøffts Annaler alligevel indeholder saamange Beviser, at disse jævnførte med de flere Diskussioner, Univerfitetsjournalen indeholder om denne da i Fødselen værende Højskole, skal give en kommende Thura rig Materie nok, til om et Sekul eller længer at skrive det norske Frederiks Univerfitets Barndom. Om det i Dvale liggende Sorø Akademie have

41) C. A. Borch Om Akademiet i Sorø. 1789. 4; se K. L. E. 1789 No. 7. 41b) Sammes Om en Overoplynsmands Nødvendighed ved Sorø. 1794. 42) I. C. Molbech De Studerendes Antal ved Sorø Akademi i det sidste Decennium, samt Aarsagerne til den liden Fregvense i samme Tid, og Midlerne derimod for Fremtiden. 1793. 4; se K. L. E. 1793 No. 11 hvilken Anmeldelse ogsaa jævnføres med selve Skriftet, Til de øvrige videnskabelige Instituter hører

43) Efterretning om den kongelige danske Veterinærskoles Indretning af Institutets første Lærer Professor Wiborg. Kbh. 1793. 8; se K. L. E. 1793 No. 27. 44) Om det kirurgiske Akademi, se Forordningen af 22 Juni 1785. 45) Om det københavnske Videnskabers Selskab se Langebekiana p. 89. 46) Om Selskabet for de skjønne Videnskaber, se Stridskrifterne mellem I, Baden, Pram og Rahbek, upartisk anmeldte i K. L. E. 1790 p. 344 til 46. 47) Om disse Selskabers nærv, Tilstand giver Statskalenderen nogen Efterretning; se og der om Selskabet for Norges Vel. Om vore militære Instituter have

48) Dichman Samlinger Søetaten i Almindelighed og Søkadetakademiet isærdeleshed vedkommende. Kbh. 1801. 8. 49) M. S. Døderlein Om den kongelige militære Skole i Kristiania dens Fremgang. 4. 50) Hegermann Den norske militære mathematiske Skoles Historie fra dens første Oprettelse indtil nærværende Tid. Krist. 1796. 8. 51) Om Landkadetakademiet i København se Minerva 1786 i Hefterne for Marts og Mai Maaneder. 52) W. H. F. Abrahamson Geschichte der königlichen Artillerieschule

in Kopenhægen. Kbh. 1780. 8; se Kbh. J. E. 1781 p. 427 og Almind. dansk Lit. Jour. 1780 p. 22. Er et kosteligt Bidrag til den hele Krigsvidenskabs Historie hos os, og vækker det Ønske, at denne Forevige havde givet os, vor Krigshistorie istædet for den os at Kapellanen Hr. Brorson skænkede Ledetraad ved Undervisning i Krigskonstens Historie fra Krudets Opfindelse til Aaret 1800; hvis 3die Del har beskrevet Danmarks Krigshistorie. Men som Krigskonstens Historie idetvivel meget grundigere læres af Høyer og Barnhorst, saa er selv Krigshistorien ufuldstændig og kun af spæ Værdi!

Til de enkelte Videnskabers Historie kender jeg følgende Bidrag 1) *N. E. Balle Tres orationes de Danorum Norvagorumq. in literis excolendis diligentia, in erroribus judicandis moderatione. etc. Hafn. 1782. 8.* 2) *P. F. Arpi Themis Cimbrica s. de Cimbrorum et vicinarum gentium antiquissimis institutis. Hamborg 1737. 4.* 3) G. L. Baden Den danske og norske Lovkyndigheds Historie, Kbh. 1809, 8; se K. I. E. 1809 p. 641 og 656. 4) I Statistisk-Luridisk-Literarisk Bibliothek haves flere Bidrag til Lægevidenskabens Historie, fornemmelig fra Gudenrath og Bærens. 5) *Th. Bartholin Medicina danorum domestica. Hafn. 1676. 8.* 6) *C. Ienssenius Historia medicinae in Dania. Hafn. 1751. 4.* 7) Müllertz, I. C. Om Radeslygen i Norge og dens Hist, Kh. 1799. 8. 7b) Dr. Möller om det norske Folks Sundhed; i trondh. Vid. S. Skr. 8) A. Kall Verzeichniss aller Aerzte, welche auf den hohen Schule zu Kopenhægen die Doctorwürde erhalten haben; indf. i Med. chirurg. Bibliot., 1 B. 1 og 2 St. Kbh. 1774. 8b) *I. Gieslen Disput. de medicina veterum septentrionalium. Hafn. 1779-82.* 9) *N. D. Riegels De factis faustis et infausis Chirurgiæ qd ipsius origine ad nostra usq. tempora, commentatio historica. Hafn. 1788. 8.* Er en udførligere Udarbejdelse af samme Forfatters 10) Forsøg

værre i spædste Barndom sin Moder, paa hvis Stamme Pleie Engelstøffts Annaler alligøvel indeholde saamange Beviser, at disse jævnførte med de flere Diskussioner, Univerfitetsjournalen indeholder om denne da i Fødselen værende Høiskole, skal give en kømmende Thura rig Materie nok, til om et Sekul eller længer at skrive det norske Frederiks Univerfitets Barndom. Om det i Dvale liggende Sorø Akademie have

41) C. A. Borch Om Akademiet i Sorø. 1789. 4; se K. l. E. 1789 No. 7. 41b) Sammes Om en Overoplynsmands Nødvendighed ved Sorø. 1794. 42) I. C. Molbech De Studerendes Antal ved Sorø Akademi i det sidste Decennium, samt Aarsagerne til den liden Fregvælse i samme Tid, og Midlerne derimod for Fremtiden. 1793. 4; se K. l. E. 1793 No. 11 hvilken Anmeldelse maa jævnføres med selvs Skriftet, Til de øvrige videnskabelige Instituter hører

43) Efterretning om den kongelige danske Veterinærskoles Indretning af Institutets første Lærer Professor Wiborg. Kbh. 1793. 8; se K. l. E. 1793 No. 27. 44) Om det kirurgiske Akademi, se Forordningen af 22 Juni 1785. 45) Om det københavnske Videnskabs Selskab se Løngbekiana p. 89. 46) Om Selskabet for de skønne Videnskaber, se Stridskrifterne mellem I, Baden, Pram og Rahbek, upartisk anmeldet i K. l. E. 1790 p. 344 til 46. 47) Om disse Selskabs nærv, Tilstand giver Statskalenderen nogen Efterretning; se og der om Selskabet for Norges Vel. Om vore militære Instituter have

48) Dichman Samlinger Søetaten i Almindelighed og Søkadetakademiet isærdeleshed vedkommende. Kbh. 1801. 8. 49) M. S. Døderlein Om den kongelige militære Skole i Kristiania dens Fremgang. 4. 50) Hegermann Den norske militære mathematiske Skoles Historie fra dens første Oprettelse indtil nærværende Tid. Krist. 1796. 8. 51) Om Landkadetakademiet i København se Minerva 1786 i Hefterne for Marts og Mai Maaneder. 52) W. H. F. Abrahamson Geschichte der königlichen Artillerieschule

in Kopenhagen. Kbh. 1780. 8; se Kbh. J. E. 1781 p. 427 og Almind. dansk Lit. Jour. 1780 p. 22. Er et kosteligt Bidrag til den hele Krigsvidenskabs Historie hos os, og vækker det Ønske, at denne Forevige havde givet os, vor Krigshistorie istædet for den os at Kapellanen Hr. Brorson skænkede Ledetraad ved Underviisning i Krigskonstens Historie fra Krudets Opfindelse til Aaret 1800, hvis 3die Del har beskrevet Danmarks Krigshistorie. Men som Krigskonstens Historie idetvivel meget grundigere læres af Høyer og Barnhorst, saa er selve Krigshistorien ufuldstændig og kun af fæie Værdi!

Til de enkelte Videnskabers Historie kender jeg følgende Bidrag 1) *N. E. Balle Tres orationes de Danorum Norvagorumq, in literis excolendis diligentia, in erroribus judicandis moderatione. etc. Hafn. 1782. 8.* 2) *P. F. Arpi Themis Cimbrica s. de Cimbrorum et vicinarum gentium antiquissimis institutis. Hamborg 1737. 4.* 3) *G. L. Baden Den danske og norske Lovkyndigheds Historie. Kbh. 1809. 8; se K. t. E. 1809 p. 641 og 656.* 4) I Statistisk-Luridisk-Literærisk Bibliothek haves flere Bidrag til Lægevidenskabens Historie, fornemmelig fra Gudenrath og Bärens. 5) *Th. Bartholin Medicina danorum domestica. Hafn. 1676. 8.* 6) *C. Iensenius Historia medicinae in Dania. Hafn. 1751. 4.* 7) *Mülertz, I. C. Om Radeslygen i Norge og dens Hist. Kh. 1799. 8.* 7b) *Dr. Möller om det norske Folks Sundhed; i trondh. Vid. S. Skr. 8)* *A. Kall Verzeichniss aller Aerzte, welche auf den hohen Schule zu Kopenhagen die Doctorwürde erhalten haben; indf. i Med. chirurg. Bibliot. 1 B. 1 og 2 St. Kbh. 1774. 8b)* *I. Giese Disput. de medicina veterum septentrionalium. Hafn. 1779-82.* 9) *N. D. Riegels De factis faustis et infausis Chirurgiae quae ipsius origine ad nostra usq, tempora, commentatio historica. Hafn. 1788. 8.* Er en udførligere Udarbeidelse af samme Forfatters 10) Forsøg

til Kirurgiens Historie. Kbh. 1786. 8; se K. l. E. 1788 No. 46-49. Forlaavidt Danmark angaaer, har denne Historie sin Forfatters vanlige historiske Feil, hvorom se No. 50 i K. l. E. for 1788, hvor refereres de som have taget til Gænmæle mod Hans Usandheder. 11) G. L. Baden Lægevidenskabens Forfatning i Oldtiden og Middelalderen hos de Nordiske især Danske. Kbh. 1801. 8; se K. l. E. 1802. 12) Udfigt over Anatomiens Historie i Danmark, af Dr. og Professor M. Skjelderup; i Engelstofts Annaler 1811 p. 161. 13) I. D. Herholdt Bidrag til Apothekerkonstens og Medicinaltaxtens Historie i de danske Stater; i Skand. Litterat. Selsk. Skrifter for 1811. 14) Sammes *Selecta ex historia artis medicæ. Hafn.* 1812. 4. 15) Sammes kort Udfigt over Lægevidenskabens Historie i Danmark fra det københavnske Universitets Reform; i Engelstofts Universitets- og Skole-Annaler 1812. 16) M. T. Brünnich Historisk Indledning til Naturvidenskabernes Fremgang under de danske Konger siden Universitetets Stiftelse. Kbh. 1782. 4; se K. l. E. 1783 p. 425. Af Forfatteren selv er dette Skrift oversat paa Fransk, og denne franske Oversættelse har han tilspøjet 17) *Bibliotheca patria auctorum et scriptorum scientias naturales tractantium.* 1785; se K. l. E. 1783. p. 696. 18) H. K. Ørsted Forelæsninger over Kemiens Historie; Engelstofts Annaler 1807. 18b) Om Universitetets Naturaliekabinet, sammest. 1812-13. 19) Steffens Botanikens Skæbne i Danmark: findes p. 349 i den danske Oversættelse af Willdenovs Lærebog i Botaniken. 20) Om det kostbare danske Værk *Flora Danica* se Professor Viborgs Efterretning i Skandinavisk Litterat. Selsk. Skr. 1806 2 B. s. 221, og Prof. Hornemans sammesteds 1808 p. 308. 21) Om fortjente danske Mathematikere, se Dänische Bibliot. 8 St. p. 701. 22) I Universitetsjournalens første Aargang p. 151 har Professor Bugge leveret en interessant Underretning om Københavns Obser-

vatorium og Aftronomer fra Aar 1636 til 1777. Om de skønne Konsters og Videnskabers Skæbne i Danmark faaes Oplysning af følgende Skrifter 23) *Essai historique sur les artes et sur leur progrès en Danemarck* af den bekendte Amtmand Hennings; se N. K. I. 1779 No. 3 og K. I. E. 1782 p. 24. Er for første Det indført paa Dansk i Overfættelsen af 24) Büschings Historie om de tegnende skønne Konster. Kbh. 1785. 8. 25) (P. F. Suhm) *Essai sur l'état présent des sciences, des belles lettres, et des beaux arts dans le Danemarck et dans la Norvegue par un Anglois. Friburg 1771. 8. Nouvelle édition augmentée des notes critiques. Copenh. 1772. 8.* Paa Dansk under Titel: 26) Forsøg at beskrive den nærværende Tilstand af de grundige og skønne Videnskaber, samt smukke Kunster i Danmark og Norge. Kbh. 1771. 8. 27) P. T. Wandal Efterretning om danske Skuespil fra det sextende Aarhundrede. Staar som Fortælle til første og andet Bind af nye originale Skuespil. 1776 og 1778. 8.; se Kbh. I. E. 1777 No. 5, og N. K. I. 1776 coll. 400. 28) De danske Syngestykkers Alder hos os, af Tode i Iris 1794, 2 Kv p. 188. 29) Professor T. Badens Sørgetale over Arveprinds Frederik indeholder og vigtige Bidrag til Kongernes Historie hos os i de flere Aarrækker, den høifalige Prinds foretog Konstakademiet. 30) Ogsaa maa bemærkes den seneste Fundats for dette Akademi af 1814, som findes i Koll. Tid. 31) N. H. Weinwich Maler-Billedhugger-Kobberstik-Bygnings- og Stempelskærer-Kunstens Historie i Kongerigerne Danmark og Norge samt Hertugdømmene, med en Indledning om disse Kunsters ældre Skæbne i samme Riger. Kbh. 1811, 8 se Dansk Literaturtidende 1811 p. 588. 32) Om K. Frederik den 5tes Statue paa Amalienborg, betragtet med Hensyn til Kunsten, se Zuber Frederik den Femtes Statu til Hest med Beskrivelse over Samme og

dens Henflyttelses Maskiner, Kbh. 1774. Fol. 33) *Sall, Description de la statue equestre, que la Compagnie des Indes orientales a consacree à la gloire de Friderich V, avec l'explication des motifs, qui ont déterminé sur le choix de differents parties, qu'on a suivi dans la composition de ce monument, Copenhague 1771. 8. 34) I. Møller Om den nordiske Mythologies Brugbarhed for de tegnende skønne Kunster: i Skand. Litter. Selsk. Skr. for 1812. 35) G. L. Baden Samlinger til den danske Musiks Historie, indførte i 4 Bind af Maanedskriftet: Ei blot til Lykt. Endelig haves om Bogtrykkerkonstens Historie 36) *L. Terpager De typographiæ natalibus in Dania. Hafn. 1707. 4. 37) Wadsbjer Om Bogtrykkerkunsten i Danmark. Viborg 1738. 4. 38) G. Pauli De typographiæ factis, in Islandia. 39) Men især se om Typografiens Oprindelse i Danmark, dens Brug og Misbrug, p. 430 ff. i Nyenups, Uddigt over Fædrelandets Litteratur i Middelalderen, hvor og alle de ældre Skribenter i denne Materie anføres. 40) Af samme Forfatter haves og i Sk. L. Selsk. Skr. for 1805 en Afhandling om de ældste danske Aviser, hvoraf et Udtog tilligemed den ældre Litteratur herom i K. l. E. 1804 p. 478-80. 41) I Iris har og Nyerup givet os en Efterretning om gamle danske Bøger. Endelig sluttes med et lille men meget interessant Skrift, forsynet dertil med originale Bilæg 42) U. D. v. Eggers Trykkesfrihedens Historie i Danmark tilligemed en Afhandling om vor Trykkesfriheds Omfang, Kbh. 1791. 8; se K. l. E. 1791. p. 784.**

Tillæg og Rettelser.

Pag. 8. Lin. 50. Kataloget over de Thotiske Palæontyper og Manuskripter er forfattet af Nyerup, men af Moldenhawer udgivet med hans Fortale. Hafn. 1795. 8.

S. 9 tilf.: F. Plum, Biskop, Efterretning om Stiftsbibliotheket i Odense. Od. 1814. 4.

— 11. L. 10 for læs vor

— 13. L. 18. læs historisk-filosofiske.

— 16. L. 1. Den er lenete udtømmet og saaser citeret p. 269.

— 18. L. 22. læs *Eyrbyggja Saga* f. *Eirniorum historia*.

— 25. L. 5 læs de med Runer

— 26 L. 3. læs *Inscriptiones*

— 27 L. 19 læs til: samt i Antikvariske Annaler.

— 29 L. 10 Loves læs Möaters —S. 31 L. 13 læs paalideligen

— 40 L. 5 befinder læs befandt —S. 43 L. 32 læs Feil

— 47 L. 29 læs af S. 54 L. 17 fra læs for

— 55. Her maa tilføies: Suhm Om Følkenes Oprindelse.

—Kbh. 1769. 4. Suhm Om de nordiske Folks Oprindelse.

—Kbh. 1770. 4. Suhm og Schöning Forbedringer i den gamle danske og norske Historie. Kbh. 1767. 4. V. Simonfen

—Vort Nørdens første Beboelse, ældste Indvaanere, og tidligste Skæbne, eller Iette og Afsperioden. Er 1 D. 2

- Hefte af Hans Udflugt over Nationalhistoriens ældste og mærkeligste Perioder. Kbh. 1813. 8.
- Side 57. Historisk Underfølgelse om Vikingesædet Ioufsberg i Venden og Stifteren Pelnatoko, af V. Simonson. Er 2 D. 1 H. af Nationalhistoriens ældste og mærkeligste Perioder.
- 59 L. 9 læs Canuli S. 60 L. 22 Sk læs St.
- 62 L. 22 læs ogsaa S. 56 L. 25 F. læs E.
- 64. Til Kong Sverres Historie se om 2 Inskrifter i Antikv. Annaler 1 B. S. 248.
- S. 77 L. 1 *Danica*. S. 75 L. 32 læs findes i
- 86 L. 4 læs der
- 89. De under No. 50 og No. 54 anførte 2 Gravskrieter ere eet og det samme, af O. P. Kongsted.
- 94 L. 30 læs *armorum*. S. 97 L. 22 læs 1767.
- 98. Bidrag til Historien under Kristian 4 og hans Efterfølgere afgiver og: Dægbog fra det 16. 17. 18 Aarhundrede, fordm tammenskrevet af Hr. Mads Pederien Farstrup, Sognepræst for Uldebjerg og Lynderup Sogne, og Hr. Lauritz Axelson Sognepræst for Vester- og Østerballe Sogne og Provst i Rinds Herred i Viborg Stift fra Aar 1536 til 1715 incl. Efter originalt Haandskrift med Tillæg af Forfatterens Biogref og Anmærkn. udg. af I. Becher. Aalborg 1813. En god Recension herover findes i D. L. Tidende.
- 110 L. 5 læs Häberlin. Her kunde tilføies: Dr. L. F. Joachim Historische Nachricht von der im Königr. Dänemark 1660 eingef. Souveränität. — Til Souveränitetens Historie findes nu og vigtige Bidrag i Ærkebisp Svanes Levnetsbeskrivelse af Protesor I. Möller, i historisk Kalendar for 1814.
- 115 L. 15-18. No. 3 til 5 ere af den berømte Kinge.
- 119. L. 14 og S. 262. *Franciscus Irenicus* (ikke Irenæus)

- var ikke Rasmus Vinding, men Andreæ Oldenburger, og hans Bog, hvøri de Ytringer staae, lom Rosenkrands blev vred over, hedder *Colegium juris publici*.
- S. 120 L. 19 Vælde læs Ælde. — S. 127. L. 4. B. læs D. — 129. L. 21. 26b) *Memoires concernant le Comte de Stenbock. Francf. 1745.* Om Altonas Opbrændelse, se det nedenfor ved S. 187 citerede Skrift.
- 135 L. 9, Præft læs Ples. — S. 137 L. 16. læs fordrex.
- 138 L. 23. 1b) Nagle Træk til en Udlygt over Frederik den Stes Regering af I. K. Høst; udi Sk. L. S. Skr. 1812. S. 412.
- 143 L. 18. Anden Del er fiden udkommen.
- 144 L. 32. indlygt læs forkastet
- 145. 15b) *Zuverlässige Nachricht von der in Dänemark den 17 Januar 1772 vorgefallenen Staatsveränderung.* Halle 1772. 8.
- 147 L. 14 tilføies: M. H. Bornemann Over den brugelige Visitation af neutrals Skibe og Konvoier. Kbh. 1807.
- 149 L. 17. Se om disse og flere Smaa skrifter Hellfriede foretreffelige Recension i lærde Esterr.
- 150. Her bliver nu at tilføie de over høifal, Kong Kristian 7 etter Hans Iordesfærd til Roskilde holdte og udgivne Eigprædikener, som ere opgivne paa de maanedlige Bogfortegnelser, i danske Literaturtidende; saa og Universtitetets Sørgehøitid over saavel sal. Kongen som den især afdøde Hertug Frederik Kristian af Augustenborg.
- 151. L. II. Læg til: 4) *Skizze des Charakters des Kronprinzen von Dänemark, nebst einer Uebersicht der Literatur og der schönen Künste in diesem Lande, von K. Reinhard. Flensb. u. Leipz. 1793.* 5) Breve til en udenlandsk Ven om Danmark af Raadmand C. Dreyer,

- Sorsø 1790, 8. 6) Eggers, C. U. D. Underretning om den nye danske og norske Species-Bank. Kbh. 1791.
- 152. Til Slutning kunde her anmærkes, at Portrætter af de danske Konger og Dronninger have kobberstukne, dels særlig udgivne dels i Schlegels oldenb. Kong. Hist., Frydensberg Det danske Kongehus i Vers og Kobber, Folioudgaven af Hvidtfeld; Behrman om Krist. 2; Relens Fredr. 2; Hagerups Lovtale over Kristian 4, og flere Monografier.
- 154 L. 23 kan tilføies: *Eutropius Philadelphus* (Erik Pontoppidan) Danmarks oekonomiske Balance. Kbh. 8. Vestenhols Pristkrift om Folkemængden i Bondestanden, i Danmark. Kbh. 1772. 8.
- 156 L. 4. Brandt læs Bradt. Se Minerva Registeret.
- 159. Ved en *lapsu memoria* er blandt de nærløse Reisebeskrivelser udeladt *De Jongs* Reise i Norge.
- S. 160. Om Tronæs Kirke i Nordlandene af Nyerup i Ant. Annal. I B. 2 H.S. 258-278. — S. 162. En Beskrivelse over Kongsberg, især i medicinsk Henseende, af Dr. Rosted, findes i Bibliothek for Læger 4de Bind.
- S. 163. Om en mærkelig norsk Ligsten i Kristianlands Stift, af Verlauf, og om en mærkelig Stenkreds sammest, af Thorsæus, findes i Antikv. Annal. I. B. S. 82-120.
- S. 166. tilføies: Reisebeskrivelse til Øster-Grønlands Opdagelse i Aarene 1786-87 af Egede. Kbh. 1789. m. K.
- 166 L. 21. staaer i Landbusholdningselskabet's Skrifter.
- 167 L. 23. læs af indfødte oplyste Mænd.
- 169 L. 4 læg til: 48) Om Island, i den tydske Minerva for 1814. Se og om Island 49) *Hoeker Journal of a Tour in Iceland. Yarmouth 1811. 8.* 50) *Travels in the Island of Iceland during the Summer of the year 1810 by S. George St. Mackenzie, Baronet. Edinb.*

1811. 4. se d. L. T. 1812. S. 145. ff 51) Aktmæssig Beretning om det lærde Skolevæsens Tilstand paa Island fra 1799 til 1811, i Engelstofts Un. og Sk. Annal. 1813. S. 179. ff. 52) Biskop Harboe om Reformationen paa Island, i det københavnske Vid. S. Skr. T. 5 og 7.
- 178 L. 17. §5b) H. Baltholm Beskrivelse over en Udfabriks Indretning i Forbindelse med Fattigvæsenet i Slagelse Købstad, Kbh. 1812. 4. — L. 29. 1659 læs 1759. Om Vordingberg Slot, i Antikv. Anal. 1. B. Baltholm om Slagelse og dens Oldfager, samlest, 2 B.
- 179. 102) af dette Digt havs en senere Udg. ved Prof. Nyerup.
- 181 L. 2 og 5 læs Individuum; mueligt læs umuligen.
- 181 L. 13. Til Odensees Historie og Beskrivelse hører og: Stiftsbefalingsmand Buchwalds Forslag om en bedre Indretning i Odense Hospitals- og Communitets-Administration etc. Odense 1795. 8.
- 185 L. 20 og læs eller. — S. 184. L. 30 læs Rømp.
- 185 L. 15 efter 1794 er Punktum. —
- 186. Om Badeanstalten i Oldesløse saavelsom om den sammesteds værende kongelige Saline findes Efterretninger i schl. holtz. Provinzialberichte.
- 187 L. 20. G. Bruyns Skrift har den Titel: Aufforderung an meine Mitbürger zur Theilnehmung an dem Canalhandel. Flere Skrifter herom anf. i Thaarups Statistisk. Om Østerlygum Sogn i Slesvig samt dets Oldfager se Antikv. Annal. 1. B. S. 323. — Ueber die Einäufcherung der Stadt Altona am 8 und 9 Januar 1713, und über die jetsige Lage der Stadt, von L. F. Iscobsen. Altona 1815. 8. rec. i Allg. Hall. Litt. Zeit. 1814.
- Forfaavidt Skaane med Holland og Bleking erogamle danske

- Proviandter, kan der og i deres Stedbeskrivelser findes Bidrag for dansk Historie og Geografi. De anføres for en Del i C. Molbechs Breve fra Sverrig. Kbh. 1814.
- 188. L. 2 læs B. Prahl. L. 16 læs Columbien
 - 190. Søkort over de danske Farvande ere udgivne fra det kong. Søkortarkiv under Kommandør Løvenørn.
 - 192. L. 21 E. læs: T. L. 22. N. udflottes.
 - 198 L. 25. læs her at henvise. L. 27 læs 1780.
 - 205 L. 30. Afhandlinger læs Afdelinger.
 - 206 L. 1 læs ældre Tidsf
 - 208. L. 25 læs ønskeligt.
 - 218. 17b) Nemesis af Nissen indeholdende Efterretning om Overkriminalretten for Danmark. Kbh. 1810. 8.
 - 226 L. 22 læs jævnfør — L. 23 læs Laurvig.
 - 228 L. 7. Liliendahl om, de mørke Lovord findes i Islandiske Lit. Selsk. Skr. — L. 51. 212 læs 216.
- Af danske Lov have latinske Oversættelse ved Weghorst og Høielsen. Kongeloven have, saavel særskilt udgivet i fol. og 4, som lög i Schona Register.
- 230. Til Skribenterne om det danske Sprog maas endnu føies Albert Thura, som i sin *Idea hist. liter.* handler i første Parts I Kap. om de Danstes Sprog.
 - 232. L. 11. Dette islandiske Leksikon, udg. medens dette Bibliothek har været under Presen, har en Indledning af Prof. P. E. Müller, indeholdende Efterretning om alle de islandiske Sagaer og øvrige derhen hørende Skrifter, hvilket henhører til hvad ovenfor S. 3 og 16-17 er anført. L. 16 Worm læs Werner. — L. 18. 9) Oflaffen om Nordens gamle Digteteknisk. Kbh. 4.
 - 234 L. 29-30 læs : er nogen egentlig.
 - 236 L. 6 læs Titel:

Ved sidste Linie tilføies: Over de norske Ord havet et Leksikon af Hattager, ligesaa og forskjellige mindre Ord-samlinger over det danske Provindsialsprog.

- S. 258 L. 25. Her kunde tilføies følgende og læs til vor Histories udenlandske Kildesamlinger henhørende Skrifter: I. Peterfen Chronica der Lande Hottlein, Stormarn,, etc. Lübek 1599 — *Chronicon comitum Schawenburgenfium* ed. Meibomius. Francf. 1620 — *Origines Livoniae, rec. I. D. Gruber. Francf. 1740* — *Origines Guelficae* — *Du Mont Corps universel diplomatique*, med Supplement — og flere deslige Samlinger.
- 251 L. 12. etc. læs ergo. — S. 253. tilf. Bärens om Mangor som Embedsmand i Sk. L. S. Skr. 1806. Dr. B. Münters Leben und Charakter, von F. Münter. Kbh. 3. *Leben des Grafen Corfiz Ulfeld, vormahligen Reichshofmeister in Dänemark*, herausg. v. F. S. Murina, Breslau 1790.
- 252 L. 14. En Læsebog i Fædrelandets Historie.
- 254 L. 11. Disse Breve indeholde og ei ubetydelige Bidrag til K. Kristian den 4s og hans Samtids Historie.
- 255 L. 25 læs das römische. L. 26 Engelstoft
- 256. Antikvariske Annaler blive her og at mærke, saavel som Nyerups 2 antikvariske Reiser i Fyen, Kbh. 1805 og 1814. — S. 259. Her kunde tilligemærkes Refens Udgave af Völufsa, Havamaal, og Runekapitlet, som ikke er anført S. 11. Titlerne se i Worms Leksikon.
- 260. Ginheimer Gedanken von den Vorzügen des Königs zu Dänemark für andern europäische Königen. Fref. 1740. 4.
- 268. L. 4. 10b) Viborg om de hvidløde Hætte og det Frederiksborgske Stutteri, i Skand. Mus. — S. 269. L. 5. 27b) Gram om Brugen af Krud og Skydegevær i Norden, i Vid. Selsk. Skr. — S. 270. 8d) Abrahamson om

- Korslets Tegne paa de nordiske Monumenter, i Ant. Annal.
 — 272 L. 33. 23d) Pram Forsøg om Klædedragten med
 Hensyn til Spørgsmaalet om en dansk Nationaldragt. Kbh. 1793.
 — 275. Efterretning om Bibelselskabet for Danm. Kbh. 1814.
 — 278 L. 9 læs medium. — S 281 L. 31 tilføies: sammesteds.
 — 282 L. 29, 30, S. 283. L. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9,
 S. 284. L. 9, 10, 15, 28, 29, S. 285. L. 3, 29. S.
 186 L. 8. at, udflettes Bogstaverne T. da det ved Tryk-
 ningen er forfømt at tilfætte Tallet for den Tome, hvori
 ethvert af de anførte Stykker findes; men da de og-
 saa kan findes efter de anførte No. er dette og mindre
 nødvendigt.
- 284. Læg til om Roskilde Domkirke: Grundtvigs Ros-
 kilde Saga og Roskilde Rim, Kbh. 1814. En Beskri-
 velse over Domkirken af Behrmann ventes.
- 285 L. 15 læs i Bind, S. 270.
- 286 L. 11 læs Monasterologia.
- 287 og 289. 3c) og 38b) er samme Bog, anf. 2 Gange.
- 298 L. 25. Om det juridiske Selskab se: Love og
 Anordninger for det juridisk-praktiske Selskab. Andet
 Oplag. Kbh. 1779. 8. Om Kommissionen for Oldsagerne,
 og dens Rapporter til Kongen, se Antikv. Annaler, Om
 Døvsstummeinstituttet i København, se Nyerup i Skand.
 Lit. S. Skr. 1806. B. I, S. 226. Om Institutet for
 Blinde, se den fra samme udgivne Journal.
- 299 L. 20 Lægevidenskabens læs Lovvidenskabens
- 300 20b) Om den botaniske Have er Efterretning
 givet af Profesoren ved samme I. W. Hordemann i Athene
 og i sit udgivne Katalog over Havens Planter; se og i
 Engelstofts Annaler Om Universitetets Naturaliekabinet.

Navne- og Sag-Register.

	Side.		Side.
Aabenraa	- 279	Abbeder	- 60. 241. 268
Aabye. T.	- - 152	Abel, Konge, om ham	62
Aagaard	- - - 147	Abild I.	- - - 178
Aagaard, C.	- - 95	Abildgaard P. G.	
Aagaard, I.	- - 180	Profesor	- 6. 251. 308
Aagaard, K.	- - 182	Abildgaard S. Anti-	
Aagaard, N.	100. 182	kvar	- 27. 178. 185. 256
Aagensen, Svend	- 41. 194	Abrahamson W.	
Aal, Iak.	- 23. 156. 269	H. F.	7. 14. 19. 20.
Aalborg By, Skrifter om			27. 76. 233. 250. 257
den, 182, dens herkende			269. 270. 298. 303.
Tone, 184, dens Bisper	281	Abfalon, Ærkebisp	- 60.
Aarbøger, danske Mid-			193. 247. 285.
delald,	- 41-47	Acta-publica	4. 31. 52.
— islandske	- 58-39		54. 154. 143 o. fl.
— norske	- - 47-48	Adam fra Bremen	- 36
Aarhus By og Stift	182-185		48. 157
Aarhus Bisper	- - 281	Adelaer, Cort S.	- 112
Aarhus I. R.	- 130		243. 249
Aarslew, C. Magister	8	Adelen, Adelsmænd	241-47
Aasheim, A. N. hans			260. 262. 297
Levnetsbeskr.	- - 216		255. 309.

Side.	Side.
— dens Fortjen. af Vidk. 297	130-1 og fl.
— dens Talrigbed 246	Albertus Stadenfis - 31. 48.
Adelshistorie - - 244-46	Albrecht af Meklenborg,
Adelslexica - - 109. 244	Ivensk Konge - - 66
Adelung - - 139. 236.	— — — Hertug 79
Adlersparre - - 272	Algierske Frøyd - - 138
Admiralitet - - - 225	Als, Øen - - - - 180
Afhændlinger, historiske,	Alfterup - - - - 266
findes adspredte under	Altero - - - - - 286
de forskellige Afdelin-	Altertavler - 180. 271.
ger efter deres Indhold.	284-5.
Afgudsdyrkelse, Nordbo-	Altona 134. 187. 274. 307
ernes - - 13. 276. o. fl.	Altonaiske Forlig - 117
Afjovarra Præstegeld - 160	Alunværk - - - - 156
Aflødsbreve - - - 286	Amager - 74. 81. 174. 272
Agerdyrkningen og dens	Ambdere - - - - 226
Historie, Skrifter derom	Amberg H. - - - 297
155. 169. 171. 266-67	Amerinus, I. L. 87. 281
Aggershus Stift - 163-65	Amores Chr. 4. - - 98
Ahlefelderne - 102. 242.	Amthor, C. H. 129. 130
Ahleman - - - - 140	Anatomiens Historie - 300
Akademi, kirurgiske - 298	Ancher P. Kofod, 65.
— Kunsternes 177. 301	192. 194. 195. 196. 198
— de militære - 298-9	199. 205-6. 213. 217
— Spøtstens - - 136	219. 220. 225. 241. 260.
(se ellers Universiteter)	263. 269.
Akfonters Brug i Dan-	Ancherfen I. I. -
skan - - - - - 252	220. 222.
Aktstykker - 62. 70. 73. 76.	Ancherfen, J. P. 13. 35.
95. 96. 97. 104-7. 108	64. 262. 265
112-13. 115-18. 129.	Ancherfen. S. Prof. 90

Side.	Side.
Andenapriisflaget - 147-48	Ansver - - - - 283
Anders Sunnfen - - 194	Antikvariske Annaler 27.
Anders, hellig - - 283	183. 285. 309-10
<i>Andersen H.</i> - - 185	— Reiser 181. 183. 309
Anderskov - - - 179	Antikviteter se Oldsager
<i>Andreas</i> , Gudm. - 252	Apenrade se Aabenraa
Anekdoter og Partikula-	Apologier 76. 119. 140. 144 fl.
riteter — 99. 126. 138.	Apothekerkunstens Historie
145. 151. 171	300
Angelfaxerne - - - 56	Arabien, Selskabet der-
Angelfaxiske Sprog, an-	hen - - - - 141
vendt til at forklare	Arcemboldus - - 74. 282
gamle danske Ord - 209	Are Frode - - - 38
Angvald, Kong - - 162	Areal, de danske Landes
Angvaldsnæs - - - 162	179. 181-82
Anholt - - - - 183	Arensdorf, General - 115
Anker, Bernt - - 250	<i>Arents H.</i> - - - 162
Anna Katrina, Dronning 100	Arest. - - - - 224
Anna Sofie - 131 134 135	Aristokrati og Bonde-
Annaler, antikvariske 27.	trældom, Bidrag til
183. 285. 309-10	Historien derom fin-
— Engelstofts - - 293	des 101. 109. 132. 147
— Kirkehistoriens 273	226. 261
— Krage - - - - 80	Arithmetik, politisk - 154
— Middelalderens, 38	Arkitektur i Oldtiden
se Aarbøger	(se Bygningskunsten) - 272
Annise Kalk - - - 270	Arkiver - - 32. 77-176
Anordninger (se ellers	Armee, danske, deus Styr-
Løve, Forordninger) 75. 93.	ke i forskjellige Tider 93.
191-92. 227-9	120. 132. 138. 140. 150
Ansgarius - - 217. 282	Armbaad, de Gamles 253

Side.	Side.
<i>Arnas Magnæus</i> 258	Afiatisk Kompagni. 136 ff.
Arnamagnæanske Kommil, 16	150. 302
<i>Arnesen I.</i> 207. 208	<i>Aslaugus, Conr.</i> - 277
227	Aslak Bolt, Ærkebisp - 69
Arnesen, Iohn, Bisp - 244	Astronomer, danske - 301
Arnfast - - - - - 62	Astræa - - 196. 218. fl.
Arnfeld, Slægt - - - 245	Aslenius S. - - - 179
<i>Arngrim Ionas</i> - 168	Aslerous, L. - - - 26
255	Asistentskirkegaarden - 251
<i>Arnkiel T.</i> 13. 27. 30. fl.	Antvorskov se Andersskov.
Arkæologi, dens Literatur	Astronomi - - - - 267
og Historie, arkæologiske	Athene - 169. 272. 292
SyRemer og Afhandlin-	Atlas, danske 169-70. 190.
ger - 3. 4. 210. 254. ff.	265 o. fl. St.
Arnold fra Lybek - 36. 48	- Resenii - 169. 206
<i>Arrebok, A.</i> - - - 93	August Frederik, Hertug
Artillerikadetakademi - 298	117
Arv - 195. 206. 219-20	Augustin, I. S. - - 252
227	Augustinermunke i Dæn-
Arveadels Ælde i Norden	mark - - - - 286
259	Aveman F. C. - - 251
Arvesølge i Oldtiden 260	Avifer, danske - 113. 149
263	502
(se Souverænitet, Konge-	<i>Axelsson, Laur.</i> 86. 304
loven.)	
Arvekøb - - - - 206	
Arverige, hvorvidt i al-	
dre Tider Danmark har	
været - - - - 260	
Asak i Norge - - 164	
Afiatisk Handel 151. fl.	
	B
	Badeanstalter - - 307
	Baden, G. L., 15. 41.
	52. 54. 61. 62. 67. 69. 76.

Side.	Side.
111. 119. 121. 136. 179	Banfættelse - - - 287
180. 181. 199. 207. 210.	Barbareskerne, Dan-
219. 248. 254. 259. 265.	marks Stridigheder med
268. 271. 272. 300. 302	dem - - - 138 fl.
<i>Baden</i> Iak. 6. 151. 173.	<i>Bardenfleth I. F.</i> 147
231. 232. 235. 235. 295.	<i>Bärens I. H.</i> - 251.
298. hans Levnetsbe-	195. 207
skrivelse - - - 250	Baroner - - - 119
<i>Baden I.</i> Kasierer 235	<i>Bartholin A.</i> - 1. 2.
<i>Baden T.</i> Professor 301	100. 102
<i>Baden T.</i> Inspektør 7.	<i>Bartholin C. B.</i> - 292
252. 267	<i>Bartholin C. T.</i> - 130
<i>Baden T.</i> - - - 279	<i>Bartholin E. C.</i> - 231
<i>Badstüber A.</i> - 219.	<i>Bartholin I. F.</i> - 222
220. 224	<i>Bartholin I. I.</i> - 222
Bagger, Biskop - - 120	<i>Bartholin Th.</i> 25. 56.
Baggelen, I. - - - 250	119. 255. 257. 260. 299
Bahulehn - - - 130	<i>Basføe</i> - - - 164
Balance i Handelen - 136.	<i>Bastholm C.</i> Confes-
150. 306	sionarius - - 137 250.
<i>Balle N. E.</i> Biskop,	<i>Baudifin,</i> Familie 241
hans Levnet - - 250. 252	<i>Baum I. C.</i> - - 119
literære Arbejder af	Bautastene - - - 25
ham - - 275. 277. 299	Beboere, Nordens æld-
<i>Balle Th.</i> - - - 120	ste - 55. 172. 237. 303.
<i>Bang A.</i> - - 223. 224.	304
<i>Bang C. S.</i> - - 164	<i>Beckman H.</i> - - 294
<i>Bang N.</i> Klokker - 35.	Bedrifter, Danfkes, Nor-
<i>Bang O. L.</i> - - 220	fkes og Islænderes udenf.
<i>Bang O.</i> - - - 243	Fædrelandet - 55. 64. 272
Banker - - - 150. 306	Befordringsvæsenet i al-

	Side.		Side.
dre Tider - - -	268	<i>Bergenhammer, M.</i>	
Begravelse i ældre Ti-		C. - - - - -	90
der - - - - -	270-1	<i>Bergenhammer, P.</i>	
<i>Begtrup I.</i> - - -	169		234
<i>Begtrup G.</i> Profes-		<i>Bergmann</i> - - -	175
for i Landek. - 171.	173	<i>Bering, Vitus</i> 108.	110
<i>Behrman H.</i> 75. 74.			118. 278
	75. 77. 310	Berkentin, FAMILION -	242
Beleiringer, Frederiks-		<i>Berling E. H.</i> -	142
— halds - - -	108. 164	Bernoulli - - -	182
— Københavns 107-2.		Bernstorff, A. P. 151.	189
	127. 149. 175		250. 272
— Nafkøvs - 107.	179.	Bernstorff I. H. E. -	159.
— Strallunds - -	119	140. 141. 150. 189.	251
— Stades - - -	119	Bernstorff Gods - -	267
— Trondhjems -	107	<i>Bernth,</i> Professor	296
Beidenak, Biskop 75.	279.	<i>Berntsen, Arnt</i> -	153,
	281.		169. 268.
Bendts Kirke i Ring-		<i>Berregaard L.</i> -	223
sted - - - - -	178	<i>Bertram I.</i> - - -	140
Benedikt, Svend Estridens		Besiddelser, Danmarks,	
Søn - - - - -	247	udenfor Europa -	187-89
Benzon, Familie -	245	(cfr. Thaarups Statistik)	
Berg Præstegeld - -	164	Bevismaaden i Retter-	
Berg, Claus - - -	245	gang i ældre Tider -	207
<i>Berg, I. A.</i> - - -	177	<i>Beyer O.</i> - - -	186
Berg, Magnus, Kunstner	245	<i>Beyer S. M.</i> - - -	178
Bergen, By og Stift 161-62		Bibelselskab - - -	310
Bergens Bispe 110. 281-82		Bibler, trykte i de dan-	
Bergenske Skribenter -	2	ske Stater - - -	274. 275
<i>Bergendal I. S.</i> -	126	Biblioteker, offentlige	

Side.		Side
og private 8-10. 167. 305	Birckner - - -	250
Bilande, Danmarks og	Birger, Ærkebisp - -	287
Norges - 265-9. 187-9. 228	Birkerettighed 197. 198.	
Bilde, Ove, Biskop 78. 81.		199. 202. 259.
245. 247. 281	Bisperne i Danmark,	
Bille, Claus, Rigsraad 46	Norge, Island og Hertug-	
Bislerne - - - 243	dømmene 19. 20. 49. 81.	
Billeddyrkelse - - 289	278-9. 282. 247. 248.	
Billedhuggerkunst, dens.		250. 252.
Historie - - - 301	<i>Bjelke I.</i> - - -	209
Bing, Jens - - - 244	Bjergværker, Norges 155-56	
<i>Bing L. H.</i> - 159. 182.		269.
Biografier findes anførte	Bjørn, Karen, Tyge Ro-	
S. 60. 62. 63. 72. 78. 81.	thes Hustru - - -	251
82. 88. 90. 101-102. 111.	<i>Bjørn O. I.</i> - - -	119
112. 121. 133. 134. 157.	Bjørn a Skardfa - - -	39
139. 140. 144. 151-52.	<i>Bjørner</i> - - -	18 ff.
241-253. Geistliges især-	<i>Bjørnsen B. B.</i> - -	219
deleshed - 110. 278-82.	Blaafarveværk i Norge 156	
(se ellers Bisper, Helgené.)	<i>Blefkenius D.</i> - - -	167
<i>Birch D. S.</i> - - - 254	Blinde - - - - -	310
<i>Birch H. I.</i> - - - 239	<i>Blicher N.</i> - - -	182
<i>Birch I. G.</i> - 140. 170.	<i>Bloch C.</i> - - -	278
<i>Birch P.</i> - - - 115	<i>Bloch N. H. S.</i> - -	159
<i>Bircherod</i> 14. 120.	<i>Bloch S. N. I.,</i> Rek-	
135. 180. 244. 245. 255.	tor 233. 234. 296.	
266. 290	<i>Bloch T.</i> Biskop - 5. 7.	
<i>Bircherod Th. Br.</i>	Blohme, om ham - -	125
7. 28. 59. 255.	<i>Blom, S.</i> - - -	285
Bircherodske Familie 244.	<i>Bluhme I.</i> - - -	181
245. 255 fl.	<i>Blume M.</i> - - -	288

	Side.		Side.
<i>Boesfen L.</i> , Præst	265.	<i>Bosjust</i> - - -	277
88. 177. 181.	265.	Botanikens Historie - -	300
<i>Boetius M.</i> - - -	186	Bothwell, om ham - -	90
<i>Bogensø</i> - - -	181	Bradsberg Amt - - -	163
Bogsamlinger, se Biblio-		<i>Bradt</i> - - -	156. 177
theker.		Brahe, Karen - - -	9
Bogtrykkerkunst, dens		Brahe, Sofie - - -	245
Historie i Danmark. - 2.	302	Brahe, Tyge 1014	245.1
Bolt, Aslak, Ærkebisp	69	245. 247. 248.	300
	281	Brahernes Slægt	242. 243. 260
<i>Bolten I. A.</i> , 54. 72.	186	Brakteater 28, 29, 30.	59
269. 274.		Brandenburg - - -	106-7
Bombardementer	127. 149	Brændt Familien - -	241
Bondestand, danske og		<i>Brandt, F.</i> - - -	66
norske, dens Kaar og		<i>Brandt</i> - - -	156
Skæbne 101. 132. 147.		Brandt, Greve, om ham	144
210. 226-27. 262. 267-		Bråvallaflaget - - -	23
68, om dens Karakter se	173.	<i>Bredsdorff, P. M.</i>	155
	210.	Bredstedt - - -	280
<i>Borch, O.</i> - - -	118. 244	Breitenburg i Holsten	187
<i>Borch C. A.</i> - - -	298	<i>Bremer, V.</i> - - -	177
Bordesholm - - -	187	<i>Bret, le</i> - - -	274
<i>Bording A.</i> - - -	113	Breve og Brevvekslinger	66
<i>Bording I.</i> - - -	83		305. 75. 7
Borneman, Generalaudi-		82. 97. 131. 133. 156.	
tør. - - -	211	140. 143. 144. 169. 207. 235.	
Borneman H. - - -	121	Breviarier - - -	287-8
Bornholm 96. 115. 174-		<i>Brinch D.</i> - - -	160
75. 219		<i>Brinch I.</i> - - -	114
Boshauer, Marselius, om		Brittiske og nordiske	
ham - - -	98	Oldsager sammenlignede	256

Side.	Side.
<i>Brix, T. L.</i> - 207. 222	<i>Bugge Th.</i> - 189. 300.
<i>Brochmand, C. E.</i> 100.	<i>Bull</i> - - - 215-16
102	<i>Bull H. G.</i> - - - 159
<i>Brochmand R. E.</i> - 108	<i>Bulkerud i Norge</i> 2. 156
<i>Brokman, Iesper</i> 75. 245.	<i>Burg paa Femern</i> - 260.
<i>Brorson H. C.</i> Høie-	<i>Busfaur A.</i> - 126. 156.
<i>Retetsassessor</i> 219. 221.	<i>Buty</i> - - - 141
223. 224. 225	<i>Bülow I. F. I.</i> - 242
<i>Brorson, Professor</i>	<i>Bülowske Familie</i> - 242
<i>og Kapellan</i> - 168. 299	<i>Büfching A. F.</i> 5.
<i>Bruun, Kobberstikker</i> 170	34. 49. 65. 76. 99. 113.
<i>Bruun, I. Nordahl,</i>	120. 134. 156. 150. 157.
<i>Biskop</i> - - - 155. 250	293. 301
<i>Bruun, M. C.</i> - - - 158	<i>Bygningskonst og dens</i>
<i>Bruun, N. T.</i> - - - 149	<i>Historie</i> - 255. 272. 501
<i>Bruun, Th. C.</i> - 149	<i>Bygløvsen, Norges</i> - 156
<i>Bruun Juul</i> - - - 170	<i>Bylove, Byfætter etc.</i> 186.
<i>Bruyn</i> - - - 187. 305	197. 198 ff.
<i>Brünnich</i> - - - 300	<i>Bünch L.</i> - 135. 183
<i>Bryder, om</i> - - - 262	<i>Byttes Deling i Krig</i> 228
<i>Bryllupper</i> 74. 99. 100.	<i>Bæclerus I. H.</i> - 95
143. 270. 272	<i>Bøger fjeldne danske</i> 292
<i>Brandsejlvæsen, Danmarks</i>	502
155	<i>Bøgh M. F. G.</i> 253. 254
<i>Brønlund C.</i> - 282	<i>Bøgh N. S.</i> - - - 138
<i>Brød, dets Brug i Nor-</i>	<i>Bøhm I. G.</i> - 105
<i>den</i> - - - - 168	<i>Børglum, [Bisper</i> - 284
<i>Buch v.</i> - - - 164	<i>Bötticher I. G.</i> 129
<i>Buch, Præft</i> - - - 7	
<i>Budde S.</i> - - - 160	
<i>Bugenhagen</i> - - - 247	

Side.	Side.
<i>Callisen H.</i> - 177. 250	<i>Cold C. M. T.</i> 82. 219.
<i>Camèrer I. F.</i> - 185	<i>Cold I.</i> - - 128
<i>Campeaux, des, Y.</i> 138	<i>Cold I. A.</i> - 219. 223.
<i>Carl, Prinds af Hessen</i> 146. 241	<i>Colding I. P.</i> - 277
<i>Caroëk, Auditor</i> - 7	<i>Combedels, I. Ph. d. V.</i> 155
<i>Carstens A. G.</i> 66. 239 252. 263. 264	<i>Communitet ved Kbhvns. Universitet</i> 294. Forfatte- rens Dom om Afkassfel- sen af de forhen bru- gelige literære Øvelser der - - - 294-95
<i>Caselius I.</i> - - 89	<i>Compendier, i Danmk. Historie</i> - - 51-53
<i>Cataster</i> - - - 186	- i Norges Hist. - 34
<i>Catteau</i> - - - 158.	- i Hertugd. Hist. 54
<i>Caunitz, østr. Min.</i> - 124.	<i>Conradi</i> - - - 128
<i>Charisius</i> - - 101	<i>Conring H.</i> - - 110
<i>Charlotte Amalie, Dron- ning</i> - - - 121	<i>Coronæus, M.</i> - 94
<i>Christian, dansk Konge- navn, se Kristian.</i>	<i>Costenobitz</i> - 255. 272
<i>Christiani, W. E.</i> 31. 49. 54. 57. 61. 68. 69. 70. 77. 78. 83. 263. 264. 269. 277	<i>Coxe W.</i> - - 150
<i>Chronicon Schibyense</i> 78	<i>Cramer I. A.</i> 142. 251
<i>Cilicius, C.</i> - - - 85	<i>Crantz, David</i> - 166
<i>Gimbriske Sprog</i> - - 230	<i>Crantzius Alb.</i> 37. 48. 275
<i>Cistercienser</i> - - 43. 285	<i>St. Croix i vestindien</i> 188-89
<i>Clausen, F. C.</i> - 143	<i>Cronhelm F. D. C.</i> 228
<i>Clausøn, P.</i> - - 158	<i>Crusius M. G.</i> - 187
<i>Cleffel, I. C.</i> - - 255	<i>Crymogæa</i> - - 255
<i>Cléo</i> - - - - 151. 231	<i>Cypræus, Ad, P., og H.</i> 49. 198. 279
<i>Clitæu, Th.</i> - - 214	
<i>Cojet, Ivensk Minister</i> 105	
<i>Colbjørnsen, Chr.</i> 147. 148	
<i>Colbjørnsen, I. E.</i> 10. 220	

Side.	Side
D aa <i>b</i> i ældre Tider 14.	hængigt af Tydskland 263-64
208. 289.	Dannelse, de danske Lan-
D ase, O. Bispe - - 279	des, se Skikkelse.
D agbøger 96. 100. 101. 108.	Danieskjold Samlede - 10.
149. 304	137. 249. 251.
D ahl, H. - - - 160	Dansk juridisk Examen 218
D algas, J. M. - - 185	- Sprog - 231 ff. 259-60
D ame, M. F. - - 279	D arf, B. Rektor - - 6
D ampe, I. I. - - 254	D arf, P. - - - 160
Dansbrogorden 84. 119.	Dänische Bibliothek - 32.
120. 124. 253.	274 fl.
D ankworth, C. - 185.	D ebes, L. I. - - - 168
D anmark, dets Geografi 157	Deichman - - - - 101
198. 169-86. 189-90	D eichman, B. - 136
- - - dets Købstæder	Deichmann, Bispeop - 135
169-85	Deichmanske Bibliothek - 9
- - - dets Navn 260. 259	Defensionsplaner for de dan-
- - - dets Forhold til	ske Lande - 93, 171.
andre Magter 103.	Departement, udenlandske
107. 139. 263-66 fl.	141
- - - dets Historie-	D etharding a 228
skrivere 40 - 41	254. 264
50-51. 55	Diaconer - - - - 279.
- - - dets Kirkehistorie	D ichmann, Prof. 136.
60. 82. 273. ff.	233. 234. 298.
- - - dets Kongehi-	D ietrichsen, R. - 178.
storie 33. 34. 58. ff.	Djevelen, forskrive sig til
69.	138
- - - dets Oldhistorie	D igte, beskrivende 161.
25-27. 35-36. 55-	165. fl.
58. 254-56. 259	- historiske 92. 83. 100
- - - dets Middelal-	107. 113. 129. 130.
dershistorie 51-32	138. 143. 145.
36. 38-47. 58-63.	- fra Oldtiden og Mid-
- - - dets Statshistorie 33	daldæderen 15. 10.
54. 41. 53. 68 ff.	40. 61. 269
202 ff.	Digtekonst og dens Historie
- - - dets Sæmge 124	40. 234-235-36. 269. 301
127. 137-138	D imier I A. - - - 66
140 og fl. St.	Dina Winhowers, omhønde.
- - - dets Vaaben 87.	111
115. 266	Diplomatarier, danske 25.
- - - hvorvidt været Ar-	32. 61
verige i Oldt. - 260	Diplomatisk Samlinger 309
- - - hvorvidt været af-	D itmar I. P. - - 28

	Side		Side.
Ditmarsken, Landets Be-		S. 57. 70. 83. 89-100.	
skrivelse 187. Dets Histo-		115. 121. 131. 136. 142-306.	
rielskrivere 3. 54. 274.		<i>Døderlein M. S.</i> 298	
Dets Præster 279. Dets		<i>Døker</i> - - - 220	
Kirkehistorie - 274.		Dørfummeinstitut - 510	
	280		
Ditmarskerkrige 71-72. 83.			
	85-6		
Dokken - - - 138-177.			
Doktorgrad - - - 299			
Dokumenter, historiske 70.			
71. 75. 79. 88. 97. 109.			
115. 143. 175. 178. 185.			
	309		
<i>Dolmer I.</i> - - - 203		E ddaerne - 11-15. 24.	
Dom over Struensee og		258. 509.	
Brændt. - - - 145		Edsberg i Norge - 164	
Domme - - - 218. 303		Edsvold, Iern- og Guld-	
Domkirker se Kirker		værk - - - 156	
<i>Dons, I. B.</i> 6. 207. 212.		Eegholm, Herregaard 184	
	230	Efterretninger, lærde 5-8	
<i>Dorfer</i> , Præst - 135		Egebjergst - 165	
Drammen By i Norge 164-5		<i>Egede</i> , Søofficer 306	
	235	<i>Egede Hans</i> 165. 247	
<i>Dreier</i> - - - 225		<i>Egede P.</i> - 165. 166	
<i>Dreier, C.</i> Raadmand		Eger Præstegæld - - 164	
305		Eernæs - - - 165	
<i>Dreier, C. S.</i> - - 128		<i>Eggers, C. U. D.</i> 147	
<i>Dreier, I. C. H.</i> Syn-		150. 151. 167. 272.	
dicus - - - 66		302. 506	
Drikke, Forfædrenes 272		<i>Eggers E. A. F.</i> - 228	
Dronninger, danske og nor-		<i>Eggers G. F.</i> - - 187	
ske 58. 66. 67. 72. 74.		<i>Eggers, H. P.</i> - - 166	
89. 90. 112. 121.		Egils Saga - - - 18	
131. 134. 135. 443		<i>Ehrmann T. F.</i> - 153	
Droftværdighed - - 261		Biderstedt - 99. 186. 187.	
<i>Du Mont</i> - - - 309		Eiendomme, Univerfitetets	
<i>Due, I.</i> - - - 276		293. 294.	
Due, Mandrup - - 244		- - Skolerne 294. 307	
Dürell, Magnus, iv. Re-		- - andre offentlige Stif-	
fidens - - - 109. 169.		tellers 170. 180-1 fl.	
<i>Dyffel, I. A.</i> - 172. 174		<i>Eilshav E. G.</i> - 281	
Byveke - - - 76		Einar Tamhøskjelver - 63	
Død, Dødsaar, danske Kon-		<i>Einarsen, Gisfus</i> 289	
ger, Skrifter derom findes		<i>Einarus H.</i> - 2. 58	

	Side.		Side
Daab i ældre Tider	14.	hængigt af Tydskland	263-64
	1208. 289.	Dannelse , de danske Land-	
Dase , O. Bisp	279	des, se Skikkelse.	
Dagbøger 96. 100. 101. 108.	149. 304	Dannekjold Samfæ -	10.
Dahl , H.	160		137. 249. 251.
Dalgas , J. M.	185	Dansk juridisk Examen	218
Dame , M. F.	279	— Sprog -	231 ff. 259-60
Dampe , I. I.	254	Dasf , B. Rektor -	6
Danebrogorden 84.	119.	Dasf , P.	160
	120. 124. 253.	Dänische Bibliothek	82.
Dankwerth , C.	185.		274 fl.
Danmark , dets Geografi	157	Debes , L. I.	168
	198. 160-86. 189-90	Deichman	101
— — dets Købstæder	169-85	Deichman , B.	136
— — dets Navn	260. 259	Deichmann , Biskop	135
— — dets Forhold til		Defensionsplaner for de dan-	
andre Magter	103.	ske Lande	93. 171.
	107. 139. 263-66 fl.	Departement , udenlandske	141
— — dets Historie-		Detarding	228
skrivere	40 - 41		254. 264
	50-51. 55	Diaconer	279
— — dets Kirkehistorie		Dichmann , Prof.	136.
	60. 82. 273. ff.		233. 254. 298.
— — dets Kongehi-		Dietrichsen , R.	178.
storie	33. 34. 58. ff.	Djevelen , forskrive sig til	138
	69.	Digte , beskrivende	161.
— — dets Oldhistorie			165. fl.
	25-27. 35-56. 55-	— historiske	92. 83. 100.
	58. 254-56. 259		107. 113. 129. 130.
— — dets Middeltal-			138. 145. 145.
derhistorie	51-32	— fra Oldtiden og Mid-	
	96. 38-47. 58-63.	delalderen	15. 10.
— — dets Statshistorie	33		40. 62. 269
	34. 41. 53. 68 ff.	Digtekonst og dens Historie	40. 234-235-36. 269. 301
	202 ff.	Dimier I. A.	66
— — dets Sømagt	124	Dina Winhowors , omhønde.	III
	127. 137-138		32. 61
	140 og fl. St.	Diplomatarier , danske	25.
— — dets Vaaben	87.		32. 61
	115. 266	Diplomatiske Samlinger	309
— — hvorvidt været Ar-		Ditmar I. P.	28
verige i Oldt.	260		
— — hvorvidt været af-			

	Side		Side
væsen 34-96. 141, 150. fl.		Forstvæsen, Forststatistik	154, 155
<i>Fine de, A.</i> - - - 162		Forvarskrifter se Apologier.	
<i>Finn Magnusen</i> 14.	258-9	Forvarsplaner for Danmark	93, 171
<i>Finnus Johannus</i>	273	Forvarsvæsenet - 93. 268-	269. o. fl.
<i>Finnæus J. (H. Finnsen)</i>	204, 276, 292,	Fortolkning, Lovens	219,
<i>Finner</i> - - - 160, 271.		221, 223, 225 og fl.	
<i>Finmarken</i> 94, 139, 160		Fortidens Agerbrug se Ager-	
<i>Fischer F. C. T.</i> - 270		dyrkning.	
Fiskeriernes Historie, Bi-		<i>Fojs A.</i> - - - 238-39	
drag dertil - - - 268		<i>Foss C.</i> - - - 111	
<i>Fjelkekroge, O. Me-</i>		Fødtbrødreleg - - 271	
dikus - - - 108		<i>Frankenau R.</i> - - 129	
Flaadens Historie 88, 93.		Frederik I. 29, 43, 77-78.	
127, 136-38, 140, 149, 150,		Frederik II. - 54, 83-90.	
dens Vigtighed for Dan-		101, 277, 281	
mark - - - 124.		Frederik III. - 101-113,	
Flateyarborg - - - 39		187, 211	
<i>Fleischer E.</i> , Amtmand		Frederik IV 121-154, 297	
252-53		Frederik V. 54, 134, 137,	
<i>Fleischer G. C.</i> - 271		138-42, 177, 228, 239,	
Flensborg By - 186-87.		301, 305, 308.	
279, 280		Frederik, Kronprinds 159	
<i>Flensborg, G.</i> - 143		264, 305	
Flint, O. N., Kobberstikker		Frederik, Arveprinds 241	
175.		246	
Flora danica - - - 500		Frederik 4, Hertug 129, 151	
<i>Floræna M. I.</i> - 256		Frederik af Preussen 122, 149	
<i>Fogtman L.</i> 216, 224		Frederik Kristian Hertug af	
<i>Folderus E. O.</i> - 89		Augustenb. - - 305	
Folkemængde, Danmarks 150		Frederiksberg Slot - 178	
154, 306.		Frederiksborg, og Amt 174	
Folketællinger - - - 150		309.	
<i>Fontenai C. F.</i> , Ad-		Frederikshald - - 161	
miral - - - 138		Frederikshalds Beleiringer	
Forelæsninger, Univerfite-		108	
tets - - - 292		Frederiksodde, Fredericia	
Forlehninger - 90, 99		185	
Formaliteter i Retterg. 194		Frederiksstad i Sønderjyl-	
Formula concordie - 277		land - - - 280	
Forligelsesvæsenet - 229		Frederikstæen - - 164	
Forordninger 78, 93, 148,		Frederikstæer se Nikobærstæer	
155, 202, 203, 211, 216,		Frødensborg - - 178	
227, 229		Frøllers Kirke - - 177	
Forstranderet - - 225		Fremmede Ord i det danske	
		Sprog - - - 235	

	Side		Side
<i>Friedenysich C. D.</i>	14, 276.	Gamle de Ord fortlarede 16	204, 208, 209, 232.
<i>Friedenreich K.</i>	115	<i>Gam I. D.</i>	276
Friherr	119	<i>Gamst I.</i>	282
Friis, Kantsler	97	<i>Garman I. S.</i>	270
<i>Friis, C.</i>	95	Garnisoner, Regimenternes	140
<i>Friis, Iørgen</i>	129	(findes ellers i Statskalend.)	
<i>Friis P. Edvardsen</i>	178	<i>Gaspari A. Ch.</i>	34, 135, 143, 146, 236.
<i>Friman, Claus 2.</i>	161	<i>Gassendi, Prof.</i>	248
Friferens Slægt	242, 245	<i>Gatterer</i>	8
Frøde, Aro	38	Gavebreve og Donationer	161, 170 fl.
Frøde, Sæmund	59	v. Gähler H.	149
Frøder i Island	168	<i>Gebhardi L. A.</i>	3, 50, 54, 69, 77, 83, 91, 121
<i>From N. G.</i>	160	Geheimarkiv	176
Frostethingslov	203	Geheimeraader og Geheimekonferensraader	115, 128, 150.
Fruedag	289	<i>Gelmuyden I. C.</i>	215
Fruentimmer, lærde	2	Gems Kloster	285
<i>Frydensberg</i>	306	Genealogier, genealogiske	17, 21, 141, 238, 241-45
Frøland i Norge	165	Generalauditør	211
<i>Fuchs G.</i>	121	Generalprokurør	217
Fundationer, Fundatler	27	Geografi, Danmarks	103, 156-58, 169-71, 189-90
161, 170, 180, 181, 216, 217		— — Norges	103, 156-65, 189-90
Fyen 79, 108, 179-81, 190, 256, 278, 308		— — Bølandenes	69, 187-9
Fyens Geistlighed	278	— — Nordens ældre Tider	157, 55, 26, 133, 190, 254, 175
Færgerne	159, 168	Geografisens Historie, Bidrag dertil	267, fl.
Fæstebønder	226, 262	Georg, Prinds	125
Fæstninger, Danmarks	175, 176, 177, 187	St. Germain, om ham	140.
— — Norges	164	<i>Gerner</i>	155
För, Ø	184	<i>Gerner, Hans Th.</i>	116, 237
G			
<i>Gaarderetter</i>	197, 198, 201, 206		
<i>Gaarmen</i>	185		
Gaas, Hans	247		
Gabel, Familien	243		
Gabel, Fredr.	109, 128		
<i>Gabler</i>	76		
Galletti	53		
<i>Galschjott</i>	220		
<i>Galschjot, Præst</i>	296		
<i>Galthen M.</i>	183, 186		

	Side		Side
Gerner, H. Fabrikmester	177	Grammatiker	252
Gerstorf, Familie	242	Grand, Ærkebitp	29. 62.
<i>Gesner I. C. F.</i>	141		278
<i>Getreuer C. P.</i>	126. 132	Gravhøje, Gravminder	27. 30
Geusf, Professor	7	Gravkriter	243
<i>Geusf N. F.</i>	274	<i>Gräter</i>	14. 256
<i>Geyspütscher R.</i>	85	<i>Greffinger, Not.</i> Publ.	103
<i>Gheysmerus Th.</i>	42		79
Giftermaal, de Gamles	270	Grever	119
<i>Ginheimer</i>	509	Grævkaber † Danmark	125
Gilder og Gildetkraaer	198-	— — i Norge	163
199. 269. 289-90		Griffenfeld	121.
<i>Gisfelsen B.</i>	228	242. 243. 249. 252	
Gjedde, Ove	98	<i>Gröthäusen A. G.</i>	135
Gjedde, adelig Familie	242	Grottschilling, Kunstner	245
<i>Gjellebøll R.</i>	162. 163	<i>Grubbe, Sigv.</i>	101
<i>Gjesfing C.</i>	278	Gruber, I. D.	309
Gjøe Birgitte	247	Grundfæstninger, de danske	
<i>Gjøe M.</i>	120	Løves	205
Gjøe, Familie	242. 245. 247	<i>Grundtvig N. F. S.</i>	13
<i>Gjørup P. G.</i>	273	14. 19. 25. 308.	
Glasværker i Norge	156	Grøkers og Romeres Kund-	
Glossarier se Leksika		skab til Norden	55. 36
Glücksfad	95. 187	Grændfer, Norges	160. 139
Godser se Iordegods		Grændsetraktater	92. 159
<i>Goiske, Ph. Rosenstand</i>	142. 226	<i>Græsfer A. L.</i>	102
<i>Gorne I. D.</i>	221	Grønland 159. 165-67. 306	
<i>Gothlandus S. P. I.</i>	235	Grønlands Love	223
	55	Grønlandske Handel	167
Gottorpke Stridigheder	112	<i>Grønlund D.</i>	185
113. 116-18. 159		Godbrandsdalen	166
<i>Gottschalch J., Rektor</i>	7. 86	Gudelære se Mythologi.	
<i>Gottschalck, H. I.</i>		Gudstjenesten, Kultus	286-
Provst og Sognepræst, forhen			289
Conrekt. ved Odense Skole	251	Guinea	188
Goustaafjeld	156	<i>Guldberg Q. H.</i>	6. 16. 33.
Græbrødre Kirke	284	145-146. 152	
<i>Gradh P. H.</i>	154. 227	<i>Guldberg F. H., Pro-</i>	
Gradualbog, Gradualer	211.	fessor	297. 234
	287	Guldbergke Ministerium	16.
<i>Gram, Hans</i>	2. 50. 57. 58.	33. 146. 152. 294.	
62. 71. 80. 91. 135. 209.		Guldhornene	257-58
250. 263. 277. 291. 295 309.		Guldmynter prægede i de	
		danske Stater	30
		Gulethingsloven	203.

	Side		Side
<i>Friedensrich C. D.</i>	14, 276.	Gamle de Ord forklarede	16
<i>Friedensreich K.</i>	115	204, 208, 209.	252.
Friherrer - - -	119	<i>Gam I. D.</i> - - -	276
Friis, Kantaler - -	97	<i>Gamst I.</i> - - -	282
<i>Friis, C.</i> - - -	95	<i>Garman I. S.</i> - -	270
<i>Friis, Iørgen</i> - -	129	Garnisoner, Regimenternes	140
<i>Friis P, Edvardsen</i>	178	(findes ellers i Statskalend.)	
<i>Friman, Claus</i> 2,	161	<i>Gaspari A. Ch.</i> 34.	135.
Friisernes Slægt	242, 245	143, 146, 236.	
Frode, Aro - - -	38	<i>Gassendi, Prof.</i> -	243
Froda, Sæmund - -	39	<i>Gatterer</i> - - -	8
Froder i Island - -	168	Gavebreve og Donationer	161, 170 fl.
<i>From N. G.</i> - - -	160	v. Gähler H. - - -	140
Frostethingslov - -	203	<i>Gebhardi L. A.</i> 5, 50.	
Fruedag - - - - -	289	54, 69, 77, 83, 91.	121
Fruentimmer, lærde -	2	Geheimarkiv - - -	176
<i>Frydensberg</i> - - -	306	Geheimeraader og Geheime-	
Fyeland i Norge - -	165	konferensraader 115.	
<i>Fuchs G.</i> - - - - -	121	128, 150.	
Fundationer, Fundatser	27	<i>Gelmuyden I. C.</i> 215	
161, 170, 180, 181, 216, 217		Gemse Kloster - - -	285
Fyen 79, 108, 179-81, 190,		Genealogier, genealogiske	
256, 278, 308		Forfattere 17, 21, 141,	
Fyens Geistlighed -	278	238, 241-45	
Færøerne - - - - -	159, 168	Generalauditør - - -	211
Fæstebønder - - - -	226, 262	Generalprokurør - - -	217
Fæstninger, Danmarks	175-	Geografi, Danmarks -	103.
176, 177, 187		156-58, 169-71,	
- - - Norges - - -	164	189-90	
För, Ø - - - - -	184	- - - Norges 103, 156-	
		65, 189-90	
		- - - Bilandenes - - -	165-
		69, 187-9	
		- - - Nordens ældre Ti-	
		der 157, 35, 36, 153, 190,	
		254, 175	
G		Geografiens Historie, Bidrag	
<i>Gaardretter</i> - - -	197, 198,	dertil - - - - -	267, fl.
201, 206		Georg, Prinds - - -	125
<i>Gaasman</i> - - - - -	185	St. Germain, om ham	140.
Gaas, Hans - - - -	247	254	
Gabel, Familien - -	243	<i>Gerner</i> - - - - -	155
Gabel, Fredr. - - -	109, 128	<i>Gerner, Hans Th.</i>	116
<i>Gabler</i> - - - - -	76	237	
Galletti - - - - -	53		
<i>Galschjott</i> - - - -	220		
<i>Galschjot, Præst</i>	296		
<i>Galthen M.</i> 183, 186			

	Side		Side
deres Indflydelse paa Nor-		Høigenhavn	187
den 268. Stridigheder med		Hetgoland	186
dem 66. 76. 79. 87. 97. 116.		Helmetkyld	207
Harald Blaatand	56. 57.	Helmsøldus	56. 48
	203. 207. 283.	Heltingø	177
Herald Hein	59	Helvaderus N.	99.
Harald Haarderaade	63		186
Harald Klak	56	Hemmingen, Niels	82
Hurdanger	161	Henckel O.	167.
Hasse I.	222. 223. 224	Henneberg	258.
Hatting A.	110. 223	Hennings A.	154. 174.
Hauber E. C.	176		181. 188. 301.
Havamaal	309	Henrici R. S.	117
Have, botaniske	310	Herholdt J. D. Prof.	250.
v. Haven, N.	231		300.
v. Haven, P.	234	Herluf Trolle	243
Hedegaard C. D.	214.	Herlufsholm	178. 243.
215. 217. 218. 221. 222.			296.
223. 224. 225.		Hermanfen, P. Rektor	257.
Haxthausen, adelig Familie	212	Hermødet	182
Häberlin F. D. Dr.	110	Herredsfogder	206
	139. 264.	Herregårdene i Dänn.	169.
Hedemarken	165	173. 174. 178. 181. 184.	244
Hedenskab, Hedenold	13.	Herremænd	209
14. 15. 27. 271. 276. 291		Herfer	261
Heder, jydsk	182	Hersleb, P., Biskop	131
Heeren	134		142
Hegelund, Peder	84	Hersleb, S. B. Lector,	
Heger	7	nu Professor i Theologi ved	
Hegermann	208	det norske Universitet	17
Hegewisch D. H.	56.	Hertel, C. V. Praef	175. 183
	66. 91.	Hertuger, de flesvig-hol-	
Heggens Fogderi	163	stenske	54. 66. 67.
Heiberg L. Professor	236. 250-51. 296	90. 112. 118. 39. Stridig-	
Rektor		heder med dem 67. 96.	
Heiden L. L.	257	112-113. 116-18. 123.	
Heimskringla	47	130-31. 135 139. Deres	
Heinosen, Mogens	247	Titel: Arving til Norge	265
Heinze W. A.	34. 63.	Hertugdømmenes Geografi	185-188.
	154. 163.	-- -- Love	228
Helfried C. F.	149. 151	-- -- Kirkehistorie	274-
	305	275. 279-80.	
Helrecht I. F. B.	248	Hertz Chr.	148
Helge	60	Horverarsaga	29
Helgenur i den danske og			
norske Kirke	282-84		

	Side		Side
<i>Hertzholmius I. N.</i>	120. 259. 262	Hjelmstjerne, M.	10. 28. 139. 140. 167. 292
<i>Hesl L.</i>	264	Hjelpetropper, danske	
<i>Hesfelberg E.</i>	207. 212	til fremmede Magter	126.
<i>Hesfelberg P. N.</i>	164	146. o. fl. fremmede	
	285	hos os	75. 106-7. fl.
Høsten, dets Forbindelse		Hjælpevidenskaber; Hi-	
med Danmark	264	storiens findes	1-10. 11-
Høsteavl	268. 308	16. 153-90. 191-229. 230-	
Høsteandel	268. 271-72.	6. 237-53 254-272. 291-	
Høstekjød, Spise i Oldtiden	271-72		302
Høstesko, dens Ælde	272	<i>Hjorthøy, H. F.</i>	165
Hexeri	185	<i>Hjørring, A. M.</i>	107. 108
<i>Heyl</i>	I	Hof, Hofholdningen,	
Hierarki, dets Indflydelse i		Hoflester	54. 38. 99. 194.
Norden	62. 64. 67. 69.		203
31. 185. 268. 275		<i>Hoff</i>	164
Hindsholm, L. I.	101	<i>Hoffmann de, H.</i>	
Hirskraas	203. 262. 269.	Amtmand	27. 170
Historie, Nordens ældre	4.	<i>Hoffmann de, F.</i>	215
55-64. 237-39. 254-5.			225. 242
258. 259. 291. 303-4.		Hoffmanske Familie	242
Danmarks	38-39. 40-47.		245
50-52. 55-63. 68-152.		<i>Holberg L.</i>	50. 69.
Norges	38-40. 47-48. 53-	77. 83. 91. 102. 153. 161.	
54. 63-152. Hertugdøm-		191. 247. 252. 268	
menes	34. 36-37. 48-49.	Holbergske Geografi se Jonge	
54. 66-67. 70. 90. 96		<i>Holck H., Agent</i>	146
112.			170. 175
116. 130. 135. 139. 309.		Holckernes Slægt	242
Bilandenes	48. 64. 68. 70.	Holger danske	56
98. 165. 167. 168. 188.		Holland, dets politiske For-	
Den dansk norske Hi-		hold til Danmark	104.
storiens Literatur	1-5		106. 135. fl.
Dens døde Kilder	25 ff.	<i>Holm I. M.</i>	168
Kildesamlinger	31 ff.	<i>Holm P.</i>	162
Udentlandske Kilder	35	<i>Holst G.</i>	99
Indenlandske fra Mid-		<i>Holst P.</i>	154
delalderen	38-49	Holsten, Hertugdømmet,	
Historiekrivere, Fædre-		34. 48. 70. 172. 185-87.	
nelandets, findes	40. 41. 47.	280. 286. 309	
	48. 50-51	Holstengottorpke Stridighe-	
Historiekrivning	21	der	68. 130. 139
Historiegrafen, dens Hi-		(se schlesv. holst. Hertuger)	
storie, og de danske Hi-		Holsten, Minister	124
storiografer	3. 4. 24. 126		

	Side		Side
Holstein I. G.	133	Høft, I. K.	53. 143.
Holstein I. L.	140	147. 151. 218. 305. 351	
Holstein U. A.	251	Høyelsen	308
Holstein, Familie	241. 243	Høyer, Andr. Histo-	
Holtzerød N.	220	riograf	37. 53. 76
Holwein	186	122-25, hvor hans ud-	
Hooker	306	merkede Fortsættelser som	
Hoppener I. A.	29	Historiekriver vises	132.
Hopper	118		215
Horn F.	223	Høyer C.	186
Hornemann I. W.	159. 300. 310	Høyer I.	228. 240
Horrebøw N.	167	Høyer	299
Hosum M. C.	175. 284		
Hovedgaarde te Herregaarde.			
Huberus G.	113	Ibskæg, P. I.	279
Hugonotter	120	Icones regum Danie	47
Humleavlen i Fyen	267	(se Portræter)	
Haugvaka	20	Idde Præstegæld	164
Hurtigharl	213. 224.	Idunna	83
	270	Ihre	26. 232. 291
Husgeraad i ældre Tider	272	Ildebrande, i København	121. 132-153. 149
Husholdning, Forfædrenes	22. 269. ff.	i andre Stæder	162. 178.
Husum	274	181. 182. 187. 307	
Huth	152. 250. 251	Ildsprudende Bjerge	168
Murdal Glasværk	156	Illuminationer	142. 146
Hübner	140. 241	Indfødsretten	146
Hüllmann K. D.	53	Indtægt og Udgift, Statens.	
	239	96. 141. 150	
Hvid, A. C.	251	Indtægter, Universitetets	293-94
Hvidfødte Heste	309	— — Skolernes	164
Hvidtfeld, A.	247. 46.		294. ff.
69. 71. 76. 77		Indvortes Tilstand, Danmarks	
Hvidtfeld, adelig Familie	242	og Norges	82. 88.
	99.	259 o. fl.	
Hyldinger beskrevne	101 o. fl. St.	Indvortes Krige	79. 239
Høeg, Familien	242	Indskrifter, Inskriptioner	
Høisgaard, I.	232.	25. 26. 118. 131. 175.	
	234	179. 180. 184. 185. 284	
Høie, Gravhøie	27. 30	Ingialshol	168
Høiesteret	223		
Høland Præstegæld	163		
Høft G.	251. 188		

	Side
Ingeborg, Prindesse af Danmark - - -	60. 61
Iøjurier - - -	193. 223
Inkvistionskommission	145
Instituter, lærere - - -	291. 292 fl.
Interregner - - -	79. 101
Ironicus 119. 262. 304-5	
Isefjorden - - -	178
Ivers P. E. - - -	188
Island, dets Historie 38. 39. 47. 48. 63-65. 141. 167. 247. dets Geografi 64. 159. 167. 168. 169. 306. Første Bebyggelse 21. 39. Landbrug 267. Lovv 227-28. Klostre 286. Skolevæsen 307. Islandsk Handel 167. 267. 269. Sæger og øvrige Literatur 2. 3. 17-24. 168. 308. Skjalde 40. Sprog 231-232. Islands Geitlighed, 281. 282. Literaturhistorie 2. 3. 271. 255. 302. Literaturfælskab 308. Kirkehistorie 273. 274. 276. 277	
Itzehoe - - -	187
Iversen, C. Bogtrykker - 8. 51. 172. 181	
<i>Jacobeus O.</i> - - -	27
<i>Jacobi, C. F.</i> - - -	60
<i>Jacobi, L.</i> - - -	100
<i>Jacobi, Z.</i> - - -	71
Jacobæus Holg. - - -	171
<i>Jacobson, F. I.</i> , Overretsadvoket - - -	308
<i>Janson, H. F.</i> - - -	293
Jærteværdighed, Oldtidens - - -	261
Jarlsberg - - -	156

	Side
<i>Jaspar</i> - - -	76
Jean St., i Vestind. 128	
<i>Jeger N.</i> - - -	131
<i>Jensenius, C.</i> - - -	299
Jærnværker - - -	155-56
<i>Jersin, I. D.</i> - - -	178
<i>Jersin, C. I.</i> - - -	102
Jerslev Herrsd - - -	182. 285.
<i>Jesperesen, P.</i> 120. 133	
<i>Jessen, E. K. Scharde-</i> <i>bøt</i> 3. 58. 139. 158.	
<i>Jessen Th. B.</i> - - -	160
<i>Joachim, J. F.</i> - - -	133
Joachim Ernst, Hertug til Holsten Pløn 112. 113	
<i>Jochimsen, M.</i> - - -	166
<i>Johannis, Alb. Bisp</i> 89	
<i>Johannæus, Finn.</i> 48. 273	
<i>Johnstone, J.</i> - - -	64
Jomfruland - - -	165
Jomsborg - - -	304
Jonas Coldingensis - - -	169
<i>Jonas, Arngr.</i> 168. 255	
<i>Jonas, R.</i> - - -	231
<i>Jonge, N.</i> - - -	158. 175
<i>Jonge, Præst i Blaustrød</i> - - -	173
<i>Jong, de</i> - - -	306
Jonsbøgen - - -	203. 227
Jordbrand paa Island 168	
Jordebog, Valdemars - - -	61. 190
Jordegoder i Danmark 181. 267. kongelige 174. 179. 180. 181.	
Jordskælv - - -	163. 168
Journaler, lærere - - -	5-8
Jubelfester 135. 141-42. 264	
Jubellærere - - -	278
<i>Judichar, N. P.</i> 164	
Juel, Just - - -	249
Juel, Niels 85. 121. 133. 243. 247	
Juel, Povel, Amtm. 133. 253	

	Side.		Side.
Juelernes Familie	242, 243.	Kanoniske Ret	212
	244	Kapituler	164. 284
Juelsborg	181	Karen Andersdatter	98. 245
Juhl, C.	221	Karakteristiker, Nationens	
Julefest	14	Bidrag dertil findes	151.
Julestuer	14	171-72. 173. Kongernes	
Juridisk Examen, dansk	218	58. 59. 69. 90. 131. 138.	
juridiske Selskab 310, ju-		141. 142.	308
ridiske Embeder	136.	Karl Frederik, Hertug	130
Skrifter	33. 217-228	Karl, Prinds af Hessen-Cas-	
Jurisdiktioner	206	sel, Feldtmarkal	146. 241
Jurisprudents, se Lovkyn-		Karl 8. Svejske Konge	70. 79.
dighed, dens Historie	299	Karl 10	— — —
Just	149	Karl 12	— — — 123
Juul, Bruun	170	Karl, Bisp i Hammer	72. 281
Jydland	1. 42. 181-86.	Katoline Mathilde, Dron.	143-
	207	44. 126. 240. 267	
Jydske Lov	191. 194. 195	Kartoflers Dyrkning i	
Jøgerspris	60. 246	Danmark	267
Jøder	187 ff.	Karustel	100
Jørgen, Sanct	283	Kataloger	9. 10
Jørgensen S.	62	Kegfler, J. G.	255
Jørgensen, St.	181	Kemens Historie	300
		Kerteminde	181
		Kilder, mineralske	179. 303
		Kilder, til den danske	
		Historie 3. 31-36. 38 ff.	
		den norske H. 3. 31-34.	
		39. 47. ff. den islandske 3.	
		38-40. 47. ff. 255. 273.	
		den flevsig-holstenske 3.	
		31-34. 36 37. 48-49 ff.	
		til den ældre nordiske	
		Historie 4. 18-24 35-36.	
		303-4 til den nyeste Hi-	
		storie 149. o. ff. Historiens	
		udenlandske Kilder 35. ff.	
		309. døde 25 ff. Saga-	
		historiens K. 11-16 22. ff.	
		Kildesamlinger 31-34. 274-5	
		King, W. Dr.	114
		Kingo, T. A.	118. 177. 183
		Kirker, Skrifter om dem	27.
		164. 174. 177. 178. 179.	
		180. 182. 183. 279. 284.	
		285. 306. 310.	
Kaaplund, J. C.	174		
Kaas, Niels, Kantsler	89		
Kaafernes Familie	242		
Kai Lykke	109. 244		
Kalander, Gilder	290		
Kall, Abr.	36. 38. 51.		
	69. 71. 79. 98. 160		
	253.		
	293. 299		
Kall, N.	251		
Kalmarkrigen	92-94		
Kalmarunionen	65-66		
Kalundborg	178		
Kalvinistiske Stridigheder	120		
Kalø Slot	183		
Kammerjunker	119		
Kampmann H.	82		
Kanaler i Danmark	180. 187		

	Side		Side
Kirkefester	14, 286, 288-89	Klynge, F. A.	- - 14
Kirkehistorie, Danmarks,	56.	Klædedragt i ældre Tider	271, 316
	60, 82, 135,		- - 231
	253, 273-79,	Knap, B. H.	- - 89
	281-90	Knopf, K.	- - 89
— — Norges	39, 273-	Knud den store	58, 193,
	74, 276, 78, 281-		207
	84, 285-86,	Knud d. 6te	43, 60, 61,
	289-90		193
— — Islands	68, 273-	Knud den kellige, Konge	59,
	74, 276, 277-78		60, 283, 289
	282, 286, 289, 304	Knud den hellige, Hertug	59-60, 283
— — Hartugdøm.	274,	Knudskirke, St. i Odense	180
	75, 277, 279-	Knudskloster, St. i Odense	285
	80, 284, 286		- - 285
Kirkeforfatning	- - 275	Knyttinger, Knyttings Saga	21, 58, 265
Kirkeklodder	- - 289	Knæsette	- - 270
Kirkelove	199, 200, 201,	Koadjutorat, Lybæske	139-
	204, 208, 211, 286		40
Kirkeordinants	- 201, 227	Købberværkerne i Norge	155-6
Kirkeret	- 212, 224-25,	Købbersamlinger	- - 28
Kirkeritual	- - 211	Købbersikkunst	- - 301
Kirkeskikke, Kultus	208,	Købbestykker	175, 184, etc.
	286, 287, 288, 289	(se Portrater)	- -
Kirstine Munk	93, 99, 111,	Kofod, H. A.	- - 53
	243	Kolding	- - 99
Kirurgisk Akademi	- 298	Kollegialtidenden	160, 229
Kirurgiens Historie	299, 300	Kolonier, paa Ahlhedens	141
Kisbye, E. S.	- - 289	Kolonierne i Ost- og Vest-	indien 98, 187-89, 134
Kittel	- - 283	Kommentarer over Lovene	196, 121 etc.
Kiviks Monument	- 257	Kommisionen for Oldtidsgæms	257, 310, for Landvæsenet
Kjerulf, J.	- - 135		142
Kjerulf, Jørg. Prof.	53, 62, 271	Kommunitet	- - 294
Klasenske Bibliothek	- 9	Kompagnier, se Handelsfel-	skaber, asiatisk Komp. 98,
Klasenske Litteratursel-	skab		136 o. fl.
(udgiver Bibliothek for	- 508	Konfiskerede Bøger	140, 11,
Læger)	- -	Kongelige Begravelser	se
Levenfeld, T.	120	Roestilte Domkirke	- -
Leffel	- - 268	Kongelige Bibliothek	3, 9
Lima, Nordens,	155, 177		- -
Linter, Møens og Stevns	174,		- -
	178		- -
Loppenburg	- 171		- -
Ofere	- 178, 180, 285-6		- -

	Side		Side
Kongeloven	308	Krige, Danmarks, i Oldtiden	269 (se ellers Oldhistor.)
Kongemagt i Oldtiden	259.	under Unionen, (se Unionshist., med Hansestæderne, se Hansest., med Sverrig: 1563-70 (7-Aars Krig) 86-88. 1611-12, Kalmærk.) 92-94. 1643-45, (Torstensonske Krig) 95-96/ 1657-58, (den Ulfeldske Krig) 102-104 1658-60, (den københavnske Krig) 104-108. 1675-79, (skaanske Krig) 115-116. 1709-20, (den nordiske Krig) 124. 129-32, med Keiseren 1625-29 S. 94-95, med Storbritannien se Engelland.	
Kongehistorie findes ved hver Konges Navn især.		Krigeartikler, Sø- og Land-	93. 211. 228
Kongelpeilet	64. 292	Krigserklæringer, (se Manifestet,	
Konghelle	157	Krigshistorie 268. 269. 299	
Kongsberg	306	Krigstove	93. 211. 216. 225. 228
Kongsberg Sølvværk	156	Krigsretter	226
(om dets Nedlæggelse se Thaarups Stat. af 1812.		Krigsvæsen i ældre Tider	93. 268. 269
Kongslev, L. L.	78.	Kriminalløven	221. 222
192. 200. 201. 204. 210		Kristendommens Indf. og Udbredelse i Norden	56. 263. 273. 275. 276. 284
Kongsted, O. P.	89. 308	Kristian Is Historie	69-71, om hans Nedbrennelse fra de ældre danske Konger 239. 240
Konning, Bemærelsen	239	Kristian II.	29. 43. 46. 72-77. 82. 200. 277
Konvoier, Konvoiering	305	Kristian III.	29. 79-83. 200. 201
Korbmacher, G.	79	Kristian IV.	54. 91-101. 120. 123. 157. 158. 306. 187. 189. 201-2. 309. 255
Kornavl se Agerdyrkning.		Kristian V. Prinds	99-100
Kornhandelen	150		
Korografier	158-189		
Kors som Tegn paa Mod	310		
Korstog, Nordboers	64. 281		
Korter, Land- og Sø-	147. 159. 189-90		
Kortholt, D.	186		
Koutokoino	160		
Krabbe, Iørgen, om ham	116		
Krabbe, F. M., Gehejmersaad	157. 249		
Krabbe, F.	205		
Krabbernes Slægt	242. 246. 247		
Krabbesholm	184		
Kraft, C.	276		
Kraft, Familien	245		
Krag, Niels	80. 101. 160. 201		
Krag, Otto	102		
Krag, Famille	242		
Kragerø	165		
Krauthoff, K.	111		
Kranzius, A.	37. 48. 69		
Kratzenstein, Pro-	7		
tesfor	7		

I Side	Side
Kristian V. Konge. 113-121	Kroner, Mønt - 28. 29
177. 210-11	Kroner, de tre, i det danske Vaaben 86. 87. 115
Kristian VI. 34. 134-138.	Kroninger, Krøningshøitideligheder 74. 77. 91.
240	101. 102. 118. 138
Kristian VII. 31. 52. 137.	Kronologi, Krønologier 38-
141. 142-152. 177. 240.	39. 42. 61. 237-38. 267.
260. 264. 305	277. 283
Kristian Albrecht, Hertug	Kruck, Maler - 285
112-13. 117-18.	Krud, den Brug i Norden 399
Kristian Fredr., Hertug af	<i>Krusbek, K. M.</i> Prof. 266
Augustenborg - 308	<i>Krüger, Jak.</i> - 84
Kristina, Dronning - 72	<i>Krøiman</i> - 172
Kristine Munk 98. 99. 111.	Krøniker, Middelald. 51-2.
243	40-9. 70. 78. 79
Kristni Saga - 21. 276	Kultur i Norden - 284
Kristoffer I. - 61	før Kristendommen 15.
Kristoffer II. - 62-65	291
Kristoffer III, den Biser	Kulturhistorie, Nordens, Bidrag dertil, se 22. 55.
67. 197	64. 65. 74. 101. 304.
Kristoffer af Oldenburg, Grev	152. 185. 267-272. 284 fl.
79	Kunster, de skjønne 172.
Kristiania 164. 296. 297	301-2. 305
Kristiania Bibliotheker - 9	Kunstakademi - 177. 301
Kristians Amt - 163	Kunsthistorie - 252. 301
Kristiansborg Slot - 155	Kunstnere berømte 245. 252
Kristianshavn - 177	Kvartalsingen af de islandske Sagaer 17. 19. ff.
Kristiansand, Stad og Stift	Kvindekønnets Kaar hos de gamle Skandinaver 269
162. 163. 297. 306	Kvægavl i Norden 267-8
Kristianslund - 161	Kvægtyge - 268
Kristiansfæde - 179	Kæmpeviser 15. 16. 269
Kristiansø - 174. 175	vigtige som Sæderskildringer fra Fortiden.
Kritik og Antikritik - 8	Kætterier i Norden - 276
Kritisk Tilskuer - 8	København 175. 176. 177
Kritisk Behandling. Historiens - 237	198
Kritisk Journal - 6-8	Københavnske Fred 103.
<i>Krog, A. C.</i> - 182	108
<i>Krog, M. B.</i> Biskop 160	Københavnske Krig 104.
<i>Krog, G. C.</i> - 225	108
<i>Krog, Th. C.</i> - 161	
<i>Krogh, C.</i> Prof. etc. 203.	
218	
<i>Krohn, Friherre</i> 146	
<i>Krohn, L. I.</i> - 226	
<i>Krohne, W. F.</i> - 264	
Kronborg - 177	
Kronborg Amt - 174	

Side	Side
København's Beboere 107-8. 149	Landnamabok - - - 21. 39
Købstæder de norske 159.	Landvæsenet; dets Tilstand
101-65, danske 78. 173.	i ældre og nyere Tider
169-70. 175-86, søllandske	171. 182. 266-68. Land-
172-3. 177-79, deres	væsensret 226-7; Land-
Velfærd og Ophjælpning	væsenssystem. 227. Lov-
78. 172-3. 181. 263, den	givningen for Landvæsenet
Købstæder herkende	147. 227
Tone - - - 184	Landkabsord - - - 236. 309
Købstædretter - - - 197-8.	Landsknægte - - - 72. 95
Kølle - - - 28	Landsting - - - 206
	Landt, I. - - - 168
	Lange, Dr. - - - 7. 177
	Lange, P. - - - 103
	Lange, K. Student 119
	Langebæk 10. 32. 33.
	59. 41. 42. 43. 46. 44.
	56. 61. 63. 69. 70. 75.
	77. 78. 88. 109. 119.
	136. 145. 156. 157. 269
Læsland - - - 179	Langebekiana 77. 101. o. 11.
Lachmann, A. H. 51.	Langeland - - - 179. 181
68. 270. 287. 289	Langelund i Nvrge - - - 165
Esfrentz, I. H. - - - 131	Langfødgal - - - 21
Lagerbring 12. 31. 82.	Langfeld, W. - - - 138
66. 67. 134. 256. 291	Langsted, C. P. 128
Lahde, HofkobberRikker	Lapmarken - - - 94. 160
149. 152. 170. 250. 251.	Lapper - - - 160. 271
252	Larsen, I. H. Professor
Landalmue, den nordfællandske,	171. 172
Karakter - - - 173	Låst, I. - - - 186
Landbolagen, Landbolov-	Lassen, C. F. 218. 224
givning - - - 147. 217	Lassen, L. - - - 130
Lande, som have hørt til	Laurentii, A. - - - 89
det danske Rige 32. 64.	Laurentii P. - - - 288
308. Danmarks uden-	Lauritzen - - - 114
for Europa 166. 187-89	Lauritzen, Ægidius
Landeværn - - - 95	92
Landhusholdningsforeningen	Langsartikler - - - 228
- - - 306	Laurvig Grevskab 163. 226
Landkadetskademii - - - 298	Leem, K. Professor 160
Landkort - 158. 159. 169.	Ledingsbakker - - - 269
185. 189-90	Legater - - - 170. 180-81.
Landmaaling, den geogra-	293-4
fiske - - - 189	Legemsøvelser hos Forfæ-
Landmægt, den danske, se	drene - - - 271
Armeen	
Landmilitiën - - - 93. 132	

	Side		Side
Legender - 39.	60. 63.	Modermaaslets	230. ff.
	282-84	den juridiske	191-229.
Løhnsafhængighed, Danmarks		statistiske	34. 153-55, to-
af Tydskland, om har fundet	263-66	pografiske	158-186, geo-
Lehnstret	207. 226. 261	grafiske	156-58, islandiske
Lehnsvæsen - 259.	261	308, Kirkehistoriens	273
Leibnitz G. G. - 31		ff. Videnskaberne	291
Leksikon juridisk	208.		303 ff.
landsk - - -	308	Literærhistorie - 2. 3.	63.
Lemvig Købstad - 184		68. 161. 292' ff.	302
Lenthe - - -	133	Litkøb - - -	206
Leth, J. - - -	235	Little, P. - - -	282
Løgel, V. om ham - 98		Livegenfskab - 155.	272
Leyre - - -	30. 35	(se Vornédret, Bøndernes	
Levemaade, Old- og Forfæ-		Kaar etc.	
drenes, daglige 22... 68.	272	Lodbrok, Røgnar, Tog til	
Levnetabefkrivelser se Bi-		Engelland - - -	56
ograsfier.		Lofotens Fogderi - -	160
Levnetamidler, Forfæd. 81.	269 272	Lohman, C. - - -	164
Lexik, Adels- 141, danske		Lom i Norge - - -	163
235, historiske 133, juri-		Longomontanus - -	189
diske - 208. 209. 210,		Loptføn, Jok. - -	238
lærde 2-3, orthografiske		Lorck, J. Præst 5.	274
235. Runelex. - 26		Love, ældre danske før d.	
Liber daticus lundenf. roes-		oldenb. H. 191-200. ældre	
kildensf. etc. - - -	284	dre norske 202-203, yngre	
Lier Præstegæld - 163		indtil Souveræniteten	
Ligevægt i Norden - 149		75. 78. 80-81. 200-202.	
- i Handel, se Handels-		nyere fra K. Kristian 5	
balance.		Tid 210-12. 215-17. 228-	
Ligbegængelser beskr. 100.	131. 270-1	29. 308, islandiske 203-4.	
Ligtaler og Ligprækener 82		Grønlands 228 Hertug-	
85. 89. 90. 100. 121.		døm. 228. Skrifter over	
131. 136. 142. 244. 246.		Lovens 204-10. 215-15.	
301. 305		217-28	
Ligstene - 60. 271. 306		Lovgivere, Nørdens 75. 85.	
Liliendahl 228. 308		191-204. 2. 0-11	
Lillelund, Th. - 273		Lovhistorie - - -	192
Lind - - -	9. 2.6	Lovkyndighed 213 ff. dens	
Lindenberg, E. 31		Historie - - -	299-
Lippe, C. - - -	256	Lovise, Dronning - 259	
Lister Amt i Norge - 162		Lovise, Prindsesse - 241	
Literatur, Historiens 1 ff.		Lovtaler 58. 60. 82. 85.	
Arkeologiens 2-4. 254. ff.		102. 108. 110. 115. 119.	
		121. 126. 128. 308	
		Ludevig, P. - 31. 44	
		Ludevigs Kommentar 117	

	Side
Luftens Beskaffenhed	177
Luja, L.	180
Lund i Skaane	115. 284.
287. 308. Bisperns der	
278. Slaget ved Lund	115
Lund, C.	166
Lund, Gr. Fougner	164
Lund, J. G.	162
Lund, P. L.	120
Lundsgaard	181
Luther	280
Luxus i de danske Stater	271. 310
Lütken, F. i Lumby	155. 180
Lütken, Toldkammerer	7
Lützou, I. H.	136. 137
Lüxdorff	10. 29. 107.
194. 195. 209. 215	
Lüxdorfiana	46. 130 fl.
Lybekker, I. L. Amtmand	216-17 222
Lybekkerne	76. 87
(se Hansestæder)	
Lybekke Fred	95
Lybekke Koadjutorat	159
Lygum Kloster	286
Lykke, Ivar	247
Lykke, Kay	109. 244.
Lynar R. F., Greve	154
	139.
Lyschander, C. C. 1.	
45. 92. 99.	238
Lyschander, I.	255
Lyholm, C.	57. 58. 59
Lyftflotte, Kongl.	176
Lægevidenskabens Historie	177. 299. 310
Lærde Mænd	3. 245. ff.
(se Biografier og Literærhistorie.)	
Læsø	182
Lætus, C. E. M.	66
Lønblom, I. S.	75. 99
Lønborg, H.	184
Lønborg, I. I.	132

	Side
Løvsagtighedsforbrydelser	207
Løvenskjold, B. H.	163
Løvenørn	168. 308
Løvenørn, General	243

Macchabeus	84
Machenzie	306
Mad og Drikke, Forfædrenes	272
Madsen, J.	259
Magasin, danske, er citeret	33. 45. 65. 69. 72. 75.
78. 81. 88. 93. 97. 98.	
102. 107. 127. 131. 159.	
160. 183. 184. 185. ff.	
198. 244-5.	231
— Büschings	34. ff.
— finmarkiske	160
Magdalena Sibylla, Prindsesse	49
Mageskiftet om Holsten og Oldenburg	139
Magnus, Hertug i Liff.	
Kong Frederik den 2dens Broder	88. 245
Magnus Erlingen	64
Magnus Lagabæster	64. 205
Magnus den hellige	283
Magnus Smek	197
Magnusfen, Finn.	11. 258-9
Magnæus, Arnas	43
	65. ff.
Magrete, Dronning se Margrethe.	
Major	171
Materkunst, dens Historie i Danmark	301
Mallet	5. 11. 50. 52.
	69. 77. 83. 91

	Side		Side
<i>Malling, Ove</i>	53.	177-246	iske Mathematikere 300-01. Mathematisk Geografi 189
Malmö	-	- 160	Medalier se Mønter.
Malmø	-	288. 289	Mediainen, dens Historie og Tilstand i Fædrelandet i ældre og nyere Tider 129
Man, Øen	-	48. 64	177. 299-300. Medicinalpoliti. - 177
Mangor	-	309	Medicinaltæxt, dens Historie 300
Mandal	-	162	<i>Meibomius, H.</i> 31. 70
<i>Mandix, I.</i>	-	227	<i>Meier, A.</i> - 83
Manddrab	-	193. 207	<i>Meier, H.</i> - 161
Mandtæl over Adelen	109		Meklenborg, dets nære Forbindelse med Danmark i forr. Tider - 241
Manifester og Krigserklær.	83. 87. 92. 95		<i>Melanchthon</i> - 82
Maning	-	224	<i>Melbye, Th.</i> - 278
<i>Manley, Rog.</i>	-	102	<i>Melchjor Goldast</i> 48
<i>Manlius, N.</i>	-	139	Mellemregering se Interregnum.
<i>Manthey</i>	-	149	<i>Mentelle</i> - 158
Manualer	-	287	Merkurius, danske 96. 113. 158. 143
Manufakturvæsenet i Danmark	-	136. 141	Mesle - 288-289
Manuskripter	8. 24. 31. 84. 195. fl.		<i>Meursius, I.</i> 50. 69. 77
Margrethe, Dronning	66. 197. 198		<i>Meusel</i> - 53
Marias, Iomfru, Dyrkelse	289		<i>Meyer</i> - 178
Mariager Kloster	-	286	<i>Meyer</i> - 239
<i>Maribo, I. A.</i>	-	226	<i>Meyer, I.</i> - 255
Marie Eleonore, sv. Dronn.	99		<i>Michælis, A. B.</i> 51
Marieboe Kloster	-	285	Midler, Universitetets og Skolernes - 297-8
Mariebo i Laaland (har en Provincialsoglamling)	8		Middealder, danske og norske, dens Historie og Litteratur 38-49. 172. 268 fl. 292
<i>Marien, Y. A.</i>	266		Middelfatt - 181
Marmora Danica	26. 255		<i>Milche I. I.</i> - 222
Mark, Værdighed	-	261	Militær Geografi 103. 126. 157. 171. 190. Historie 54. 299. militære Skoler og Instituter 298-99. m. Love se Krigslovene.
Marken, Marklandene	185 187		<i>Millet</i> - 277
Mark Stig	-	245	
<i>Marsfeld.</i>	-	150	
<i>Mascovius</i>	-	57. 263	
Matrikul	-	132	
<i>Matthiä</i>	-	278	
<i>Matthiä, W. C.</i>	275		
Mathematik, dens Nytte i Historien etc. og Fløi i Fædrelandet	9. 70. 214. 267. berømte dan-		

	Side		Side
<i>Miltzow, C.</i>	282	Munderinger, Armeens	140
Mindestene, Mindesmærker	25-27. 30. 76. 248. 251.	Municipallove 197-98.	203
Minerva, danske, er citeret:	67. 69. ff. 143 ff. 148.	Munk, Erik	88. 245
	149. ff. 155. 166. 182.	Munk, Ians, Admiral	244
	182. 188. 268. 292	(se Worms Leksikon 2 D.	
Minerva, tydske	306	S. 95)	
Ministerielle Beretninger	139 fl.	Munke, Munkevoesenet, i D.	
Minoriter	286	og N. 285-6	
Misfaler	287	<i>Munkeberg, C. F.</i>	65
Missionsvoesenet, Missionshi-		<i>Munthe, C. F.</i>	140
storie 135. 165. 274-6		<i>Munthe, E.</i> Rektor	252
Modersmaalet	250 ff.	<i>Murray, P.</i>	4. 16. 26.
Modum. Blaafarveværk	156	67. 157. 256. 268	
Mogens Thomsen; dansk		<i>Mursina</i>	309
Adelsmand.	78	Museum, dansk	140. fl.
<i>Molbech, Chr.</i>	72. 121.	Musikkens Historie i D.	
174. 235. 236. 252. 307.		301. 302	
	256	Muus, Bisp i Opslo	281
<i>Molbech, Profesfor, I. C.</i>	298	<i>Mülertz, A. F.</i>	180. 284
<i>Moldenhawer, D. G.</i>		<i>Mülertz, I. C.</i>	299
9. 111-12. 295		<i>Müller, I.</i>	163
<i>Molesworth</i> og Skrif-		<i>Müller, I. K.</i>	270
terne mod ham	114	<i>Müller, F. H.</i>	7
<i>Moller, I.</i>	1. 2. 191	<i>Müller, O.</i>	7
Moltke, A. G., Statsminister	140. 251	<i>Müller, P. E.</i>	8. 12.
Maltkiske Familie	243	24. 258. 271. 308	
<i>Monrad, S. S.</i>	9. 63.	<i>Münter, B.</i>	194. 309
	164	<i>Münter F. Bisp</i>	36.
Monumenter	25. 255.	149. 256. 257. 274. 275.	
	257. 309-10	277. 284. 509	
Morgengave	270	<i>Mylius, P. B.</i>	112. 249
Morgenposten	97	<i>Mylius I. I.</i>	205. 220
<i>Mørgensfjerne, B. H.</i>		Mythologi den nordiske	11-
v. Munthe	218	15. 258. 308. hvorvidt	
Mars, Ø	182	brugelig for de bildende	
<i>Morsianus, G. F.</i>	291	skønne Künstler	302
<i>Mortensen, I.</i>	54	Møen	173. 174
<i>Morville, N.</i>	179. 181	<i>Møinichen, I. B.</i>	15.
<i>Moser</i>	275		225
<i>Mourier, F. G.</i>	121	Møller, I.	165
<i>Muhle</i>	274	<i>Møller, Iens, Prof.</i>	4.
<i>Mulanus, I. G.</i>	27	250. 251. 253. 282. 294	
		302. 308	
		<i>Møller, N. C.</i>	187
		<i>Møller, O. H.</i>	83. 240
		241. 242. 279. 280	
		<i>Møller, O. J.</i>	162

	Side		Side
<i>Møller, Dr.</i> - - -	299	Nielsen, Jakob, halsh.	84
<i>Møllmann, B.</i> 211	46.	<i>Nielsen, Jak.</i> -	107
73. 223. 256	278	<i>Nielsen, I. C. W.</i> As-	
<i>Mønter, Møntvælen'</i> 27.	30.	lesfor -	268
69. 82 88. 142.	143	<i>Niemann, A.</i> Profesfor	
<i>Møntsamlinger</i> - - -	28	154. 187	
		<i>Nigellius, Erm.</i> -	56
		<i>Nikohærøerne</i> -	187-88
		<i>Nisjen, H. N.</i> 173.	
		215. 308	
		<i>Nisfen, M.</i> -	223
		<i>Nisfen, N. L.</i> Prof. og	
		Rektor -	233. 296
		<i>Noodt, I. F.</i> 187.	274
		<i>Nonner</i> - -	286
		<i>Norby, Søren</i> - -	243
		<i>Nordfriesland</i> - -	187
		<i>Nordiske Krig</i> -	129-30
		<i>Nordlandene</i> 14. 160	306
		<i>Nordmandsdalen</i> -	178
		<i>Mordmør Provsti</i> -	160
		<i>Nordstrand</i> 77. 99.	186
		<i>Nordfælland</i> -	173. 174
		<i>Norge, dets Historie</i> skrivere	
		3. 29. 39. 53-54. 63-65.	
		68. ff. dets geografiske og	
		statistiske Tilstand og For-	
		fatning 65. 82. 88. 153.	
		ff. 156-165. 190. 306.	
		dets ældre politiske For-	
		hold til Engelland og Rus-	
		land 65. 71. 94. 265. til	
		Sverrig 53. 139. dets	
		Kirkehistorie 276-7. Klo-	
		stere 286, Bisper 281-2.	
		Hælgene 283, Bibliothe-	
		ker 9, Universitet og Sko-	
		ler 294. 297-8, Love	
		202-3. 210, Grændser	
		139, ... Handel 267-8,	
		Agerdyrkning 267, Bon-	
		destand 227. 210. Odels-	
		ret, Privilegier 203, 155,	
		210, Forfatning i Oldti-	
		den 262. 268, om har	
		været Provinds af Dan-	
		mark 263, om Norges	
<i>Naadlfensaar</i> - - -	225		
<i>Nakskov</i> - - -	107. 179		
<i>Nannestad, F.</i> -	135		
<i>Nannestad, N.</i>	232		
<i>Nansen, Hans, om ham</i>	343		
<i>Nationaldragt</i> - - -	310		
<i>Nationalkarakter</i>	172. 173		
<i>Nationalkultur</i> - -	284		
<i>Naturhistoriens og Natur-</i>			
<i>videnskaberens Studium</i>			
<i>i Danm.</i> 9. 158. 159. 300			
<i>Naturalistkabiner</i> -	310		
<i>Narne, gamle danske</i>	271		
<i>Nekrologium lundenie</i>	284		
<i>Negerne, Negerhandel</i>			
<i>Negerflaverie og dets</i>			
<i>Ophæv.</i> - 150. 188. 189			
<i>Nekrologier</i> - - -	203		
<i>Nemosis</i> - - -	304		
<i>Nestved</i> - - -	285		
<i>Nettelbladt, adelig Familie</i>			
	242		
<i>Neuchs, I. C.</i> 57. 259.			
257. 291			
<i>Neumann</i> - 174. 278			
<i>Neutraltet, Danmarks</i>	116.		
	147. 305		
<i>Neve, Kammeraa</i> -	127		
<i>Njalsaga</i> - - -	22		
<i>Nicolai Th.</i> -	269		
<i>Nicolaus af Aarhus</i> -	203		
<i>Niebuhr</i> - - - 7. 98.	141		
<i>Niels, Kong</i> - - -	60		
<i>Niels Ebbesen</i> - -	247		
<i>Nielsen, G.</i> - - -	251		

	Side		Side
Matrikul	132,	det norske	
Folks Sundhed	299,	Selskabet for Norges Vel	298
det norske Videnskabers Selskab	9;	Svenskes Indfald i Norge i Krigstider	87. 88. 129-30
Normanner	-		56-7
Northumberland	-		56
Nunciaturer, pavelige	275		
Numedalen	-		160
Nyborg, P. A.	232		
Nyerup, R. 2.	3. 8.		
9.	10. 12. 16 24. 25.		
27.	30. 32 36. 40. 41.		
58.	60. 65. 101. 109.		
112.	133. 148. 151. 152.		
170-176.	180 181. 185.		
192.	233. 234. 235. 250.		
256.	261. 262. 268. 269.		
271.	284. 292. 294. 502.		
306.	308. 309. 310.		
Nykjøbing paa Fætt	179,	dens Latin-Skole	296
Nyø ved Island	-		168
Nøraas	-		278
Næringsveie i Oldtiden	141		268
Nødskov, P. M.	184		
Nørnissum, I. S.	52		
	278. 284		
Nørregaard, L.	213		
Nørrejylland	181-85. 190		
		Odenfa	90. 180-1. 184. 245. 307.
		Odenfa Bibliotheker	9. 308.
		Odere	285., Lærde 245.
		Bispe	281, Latinsko 180. 296. Gymnasium 180.
		Rektors og Geistlighed	4. 278. Od. Kanal - 180
		Fattigvæsen	181. Hospital og Kommunitet 307
		Odin	13. 14. 253. 304
		Odinstære se Mythologi.	
		Oldgudelære, dens Kamp med Kristend.	- 275
		Odø	- 282
		Odsherr	i Sælland 174
		Øder, I. C.	154. 251
		Oehlenschläger	23
		Oekonomie og Kommerce Kollegium	- 150
		Oekonomisk Historie	141
		Oekonomiske Skribenter	171-172. 181. 182. 267-69
		Offentlige Stiftelser	170. 180 fl.
		Officerer	- 211
		Ogier, C.	- 97
		Oktavsamlingen af islandiske Sagæer	- 20 fl.
		Oktroier	- 216
		Olaffen	- 167
		Olaffen, H.	- 73
		Olaffen (Olavius) I.	208. 289. 308
		Olaus Petri	- 44.
		Olaus Magnus	- 254
		Olavius, O.	167. 182
		Oldenborgske Stamme, dens Herkomst og Udbredelse	239-40. Olenb. Kongers Historieskriveres 68 ff., Karakteristiker 68, Danmarks og Norges Historie i denne Periode 33. 34. 50. 68-152. 152. 200-2. 210 ff.
Obelitz, B. G.	220.		
	221		
Obotriter	-		241
Observatorium, Kbhvns	300		
Oddsens, Erik	-		39
Odelsret, Norge	155. 270. 220. 224		

	Side		Side
Oldenburgske Grever	79.	Orkneyingafaga	27. 285
	239	Orthografi, danske, Skrifter	
Oldenburgske Horn	257	over den	- - 233-4
Oldenburg, Hertugd., dets		Orvarodfaga	- - 32
Historie 68, Oldenb. og		<i>Osius, H.</i>	85. 86
Delmenhorfts Føreling		Oslan	- - 258
med Danmark 113, 117,		Ostindien 188. 228.	275
og Borthbytning derfra		Ostindiske Handel 98.	124
	139		136. 150 188.
<i>Oldenbürger, Andr.</i>		<i>Other</i>	- - 156.
	305	Otto d. store, Keiser, Krig	
Oldeslohe	- - 307. 71	med Danmark	- - 57
Oldgudelæren II. ff.	258	<i>Otto, S. V.</i>	- - 186
Oldhistorien II ff.	254. ff.	Oure Præstegæld	- - 160
Oldkultur	- - 291. ff.	Ove Gedde	- - 98
Oldsager 25. 27. 254-258.		Overkriminalret	- - 308
Kommissionen for Oldsa-		Overføøsmekke	- - 165
ger	- - 310. 257	Oxe, Peder	- 248. 82. 90
<i>Olearius, A.</i>	- - 48	Oxenfjerne, sv. Higsraad	97
<i>Olivarius, C.</i>	- - 282	Oxiske Familie	- - 242
<i>Olivarius, Profesør</i>		Oxholm, P. L. Gen.	189
	147. 151		
Oliviske Fred	- - 103		
Ollerup Præster	- - 278		
<i>Oirik, C. M.</i> 7. 158.	161		
	182		
<i>Olsen, G. H.</i>	- - 271		
Oluf den hellige	22. 65		
Oluf Tryggvason	22. 39. 58		
<i>Oluffen, Prof.</i>	155. 172		
Omvendelsehistorie Struen-			
fes	- - 144		
Oplysning se Kultur			
Oprindelse, Danfkes og Nor-			
skes	42, 288. 305		
Opalo	- - 156. 165. 285		
Orbodemaal	- - 195		
Ord, gamle danske, forkla-			
rede 12. 208-9. 228. 271			
Ordbøger se Lexica			
Ordfemlinger, danske og			
norske	- - 309		
Ordspog, danske	215. 235		
Ordener se Ridderordener			
Ordenshistoriografien	253		
Ordinantsler	- - 78. 201		
<i>Origines hafnienses</i>	175		
		P	
		<i>Palladius, Petr.</i>	- - 247
		Paludan, H. I. Præst	252
		<i>Paludan, I.</i>	- - 67
		<i>Paludan, P.</i> 177.	178.
			252
		Panegyriker se Lovtaler.	
		Papirpenge i Danmark	132
		Paraplyers Brug i Danm.	272
		<i>Parsberg, Kr.</i>	- - 103
		Pastoralvidenskab	- - 289
		<i>Pauli, I. R.</i>	- - 257
		<i>Pauli, I. M.</i> III.	1 6
		<i>Paus</i>	- - 202
		<i>Pausen, I. T.</i>	- - 239
		Pechlin, I. Gehr	- - 135
		Pederspenge, hvorvidt be-	
		talte i de nordiske Riger	275

Side	Side
<i>Pedersen, Kristiern</i> 245. 288. 292	Danmark 106-7. 266, 252
<i>Pedersen, I. Præst</i> 260	Politivæsenet - 202. 218
<i>Pedersen, Mort.</i> 60.	Politiske Tidende, se Ti-
247	dender, Aviser
<i>Pedersen, M. Abjal.</i>	- - Journal - 149
82. 158	- - Dispatch - 154
<i>Peirere, la</i> - - 168	Pompemaskine i Dokken 177
Penge, Pengesedler 132.	<i>Pontanus, I. I.</i> 46 69
150. 151	77. 83.
(se Banker)	<i>Pontoppidan, C.</i> 160
Periplus Orheri - 156	<i>Pontoppidan, C. I.</i>
Personers Ret 212. ff. 219	159. 190
Pest, Pestfygdomme - 129	<i>Pontoppidan, E. E.</i>
Peter d. store Zar, 123. 130	232
Petersen, G. Biskop i Bergen - 281	<i>Pontoppidan, F.</i> 26.
Peterlen, F. A. Præst 280	55. 74. 81. 102. 158.
<i>Petersen, Ulf.</i> - 186	169. 175. 231. 273. 276.
<i>Petersen, Joh. (Petra-</i>	277. 306
<i>us)</i> - - 48	Portræter - 152. 250. 306
<i>Petrius, P.</i> - - 280	Postvæsen i Oldtiden 268
<i>Pflugsten</i> - - 250	Poulsen, Bøghandler - 4
<i>Pflug, C. C.</i> - 140	<i>Poulsen, P.</i> - 281
Philippa, Dronning - 67	<i>Poulsen</i> - - 167
Philosophi, dens Forhold til	Povel Vendekasbe 43. 249.
Lovkyndh. - - 214	282. 288
<i>Phoenixberg, P. I.</i>	<i>Prahl, B.</i> - 188. 308
129	<i>Pram, C.</i> 173. 298. 310
Phokar Saphropti, om havn	Preisler, M. C. - 251
84	Pre trykthed se Trykthed
Physik og Kemi 177. 300	Primater i Land - 278
Pilegrimsreiser fra Norden	<i>Primon, C. F.</i> - 235
281. danske Kongers 69.	Priser paa Levnetsmidler
70. 71	etc. lette i forr. Tider
<i>Pineberg</i> - - 274	8. fl.
Plakater - - 216	Private Bogsamlinger 10
<i>Platou, L. Stoud</i> 87-88	Privilegier 187. 203. 216
236	Probenächte - 270
<i>Planck</i> - - 277	Proces 212. 215. 225-24.
<i>Plesierne</i> 135. 242-3.	227. 228
305	Procedute mod Struensee
<i>Plum, J. C.</i> - 168	og Brandt - - 144-5
<i>Plum, E. Bisp</i> 296. 308	Produkter, Norges og Danm.
Possi, Nordens ældre 15-	158. 169
16. 24. 40. 308	Profesorer 2. 180. 292 fl.
Polen, dets Forhold til	<i>Proft</i> - - 158
	Programmer 284. 296. fl.

	Side		Side
Progresser, de literære	8.	Ramus, Jonas	54. 128
	294		158
Promotioner ved Univ.	2.	Rammel, H.	- 244
	142. 299.	Randers, Beskrivelses	183-4
Profodi, dansk	- 235-6	Randulf, E. N.	- 257
Provinciallexicon	- 170	Rangstrid, diplomatisk	124
Provincialprog	- 309	Rantzau, Daniel	85. 247
Provincialberichte, Schlesw.		Rantzau, Gert	- 245
Holst.	154. 187	Rantzau, Henrik	85. 88. 89.
Provstier i Norge	- 165		181. 244. 245
Prædikebrødre	- 286	Rantzau, Iohan	78 81 86.
Prærogativer, Kongehuset			245 247
	264	Rantzau, C.	- - - 245
Præster, Præstehistorie	110.	Rantzau, C. D.	- - - 134
	278-80	Rantzau, Frants	- - - 243
Præstevieje	- 289. 291	Rantzauke Familie	242.
Præster at kalde, Rettighed			245. 260
	225	Rantzau, Grevskab i Hoffen	
Prætorius	- 28		274
Publicitet ved Universitetet		Rasch, J.	- 164. 296
	293	Rasch, Jak	- - - 130
Purrius, C.	- 175	Rasch, Ioh.	- - - 188
		Rasch, R. K.	12. 14. 160.
			252. 256
		Raskenberg Gods	- 18r
		Rathke, J. Prof.	- 267
		Receser	- - - 201-2
		Reedtz, adelig Familie	242
		Reenberg, Morten	- 244
		Reenhjelm	- - - 39
		Reformationshistorier	274.
			276-277. 307
		Reformerte i Danmark	- 120
			185
		Regentsen i Kbhvn.	294
		Register over Lov og Forordninger	- - - 216
		Regnar Lodbrok	- 22 56
		Rehder, F.	- - - 100
		Rehder, I.	- - - 102
		Reierfen, A.	178. 273.
			284
		Reinhard, K.	- 305
		Reimer	- - - 41
		Reiser i Fædrelandet og dets tilhørende Lande	27. 34.
			128. 133. 150-51. 166.

Quirinus, P. - 158
 Qvistgaard, I. 4. 90.
 96. 108

Radeslygen i Norge - 299
 Rahbek, K. L. 16.
 131. 236. 252. 269. 296.
 298.
 Rakkestad, - - - 164
 Ramdohr, F. W. B.
 172
 Ramshardt, Admiral
 137
 Ramus, Professor, C. 30

	Side		Side
157. 158. 159. 160. 161.		Ribe -	284-85. 197. 198
165. 167. 171-2. 174.		Ribe Bispe -	281. 285
181. 182. 188. Antikva-		Riddere -	119. 255
riske 27. 30. 256. 309.		(se ellers i Statskalenderen)	
Dankes i fremmede Lan-		Ridderorden -	84. 97.
de 55. 64. 97. 281. Kon-			119-20
gernes Reiser 70. 71.		Riddertet -	95
101. 128. 135. 145		Ridderkab, Hestvognholst	150
Religion, hedenstke 11 ff.		Riegels, N. D. 73. 92.	
160. 274. kristelige 273. ff.		109. 112. 114. 121. 127.	
Religionskikke, hedenstke 13		133. 134. 136. 137. 205.	
katholske 286. ff.			299
Relikvier -	289	Riefe, P. -	225
Rembert -	282	Rimkrønike, danske og fr.	66
Rendeborg 96. 49. 182.			245. 66
Rendeborgske Forlig 117		Ringetige -	156
Retorius, E. I. -	84	Riste, I. -	108. 130
Resen, Hans, Bispe -	24	Ringsted -	258. 264
Resen, (Resenius), Peter		Ringsted Kloster -	285
11. 26. 83. 169. 175. 309		Ritus -	211. 266
183. 191. 193. 198. 200.		Robertus -	59
205. 244. 309		Roche-Gallichon, de	165
Resen, I. P. -	100	Roche, des, I. B. -	50
Reskripter -	216. 229	Roches, B. -	169
Resolusioner, kongelige 119.		Roeskilde 178. 197. 198.	
	216		284. 310
Retskrivningslexica -	234-5	Roeskildske Fred -	104
Retskrivningsteorier 255		Roeskildske Bispe -	278-79
(se Orthografi) 492		Roger -	171
Retspleie -	207. 211.	Rhode -	275. 303. 255
Retebøder -	204	Rhede, P. -	185
Rettergang, Fortidens (se		Rokke -	461
Proces) -	79	Röm Krætes Historie -	58
Reusf, H. A. -	225. 226	Roms Indflydelse se Hierarki	
Reventlau, C. D. -	269	Römers og Grækeres Kænde-	
Reventlau, D. Overhov-		skab til Norden -	55-6
mester -	264	Romerreisen 69-70. 71. 229	
Reventlau, C. D. Renteam-		Römiske Ret -	214. 219.
terpræsident -	171		220. ff.
Reventlauske Familie -	242.	Rømmerige -	156
	243	Romsdal -	160. 162
Reverdi, E. S. F. 5.		Rosenkilde, I. -	56
153. 251		Rosenkrands, L. 108	
Revolusioner i Danm. 305.		Rosenkrands, Gunde	195. 104. 106. 215
109. 144			
Rhode -	30. 253		
Rhud -	276		

	Side		Side
Rosenkræde, Holger	244.	Forhold til Danmark	76.
	245	97. 99. 139.	265
Rosendrans, Ole	116.	Ruyters holl. Admiral Lev-	110
- 119.	262. 305	net	110
Rosenkrands, Iver	262. 295	Rühs, F.	13. 14. 16.
Rosenkrandsøernes Familie	137. 242. 243. 244. 245.		24. 55
246. 269		Ryberg	250
Rosenkrona, M. G.	251	Rygaard	184
Rosenkrands	226	Ryge, A. N.	90. 248
Rosenftand Gøttsche, P.	142	Rymbegla	267
		Rynning	155
Rosenparre, Sten	243	Ryslensten	245
Rosenørn, adelig Familie	245	Rytterdistrikter	179
		Rytterret	93
Rosk, Ø i Nordlandene	158	Rødernes Præstegæld	164
Rosted	156	Rømer, L. E.	188
Rosted, Dr.	306	Rømp	184
Rostgaard, R.	100.	Røn, P.	248: 282.
	240	Rønnow, Claus	245 287.
Rostgaard, Hans	108. 249	Røsfig, K. G.	255
Rosefontanus, P.		Røverstatenerne til Barbare-	
Parv.	71. 282	skot.	
Rothe, A. B.	219. 261		
Rothe, C. P.	51. 121.		
	133. 243. 249		
Rothe, Tyge	244. 146.		
	147. 172. 226. 251. 259.		
	261. 262. 269		
Rottbøll, C. M.	6	Saga	19
Rottbøll, Friis	6	Sagor, de inlandske, og	
Rottbøll, I. L.	228	Skrifter om dem	16-24
Rud, Familie	245	Sagalitteraturen	3. 16 ff.
Rud, Otto	243		368
Rud, O. Rektor	178. 283.	Sagasamlinger	17. 21
	284	Sagnhistoriens Kilder	11-16
Rhird, N.	276	Sally	302
Rudkøbing	181	Salmer, K. Fredr. 2dens	89
Rugmann, I. L.	47	Saltholm, Beskr.	174
Runer, Kilder for den el-		Saltværker	186. 307
dre Hist.	30	Selvingeakter	118. 134. 138
Runekapitel	309	Semlinger, throndbjemfke	161 ff.
Runer, Runestene, Runeli-			
teratur, Runelæxa, Ru-		Samlingen til den danske	34.
nemønter	25-27. 30. 252	Historie, Suhms:	29. 34.
Ruprecht, Geysp.	83	77. 102. 109. 115.	
Rusland, om dets politiske		120. 126. 131 ff. 136.	

	Side		Side
<i>Miltzow, C.</i>	282	Munderinger, Armeens	140
Mindestene, Mindesmærker	25-27. 30. 76. 248. 251.	Municipallove 197-98.	203
Minerva, danske, er citeret:	67. 69. ff. 143 ff. 148.	Munk, Erik	88. 245
	149. ff. 155. 166. 182.	Munk, Iens, Admiral	244
	182. 188. 268. 292	(se Worms Lækkikon 2 D.	S. 95)
Minerva, tydske	306	Munke, Munkevoesenet, i D.	og N. 285-6
Ministerielle Beretninger	139 ff.	<i>Munkeberg, C. F.</i>	65
Minoriter	286	<i>Munthe, C. F.</i>	140
Misfaler	287	<i>Munthe, E.</i> Rektor	252
Missionsvæsenet, Missionshi-	storie 135. 165. 274-6	<i>Murray, P.</i>	4. 16. 26.
Modermaalet	230 ff.		67. 157. 256. 268
Modum Blaaafarvoværk	156	<i>Mursina</i>	309
Mogens Thomsen, dansk	Adelsmand. - - 78	Museum, dansk	140. ff.
<i>Molbech, Chr.</i>	72. 121.	Musikkens Historie i D.	301. 302
	174. 235. 236. 252. 307.	Muus, Bisp i Opalo	281
	256	<i>Mülertz, A. F.</i>	180. 284
<i>Molbech, Professor, I. C.</i>	298	<i>Mülertz, I. C.</i>	299
<i>Moldenhawer, D. G.</i>	9. 111-12. 295	<i>Müller, I.</i>	163
<i>Molesworth</i> og Skrif-	terne mod ham - 114	<i>Müller, I. K.</i>	270
<i>Moller, I. I.</i>	2. 191	<i>Müller, F. H.</i>	7
Moltke, A. G., Statsminister	140. 251	<i>Müller, O.</i>	7
Moltkiske Familie	243	<i>Müller, P. E.</i>	8. 12.
<i>Monrad, S. S.</i>	9. 63.		24. 258. 271. 308
	164	<i>Münter, B.</i>	194. 309
Monumenter	25. 255.	<i>Münter F. Bisp</i>	30.
	257. 309-10		149. 256. 257. 274. 275.
Morgengave	270		277. 284. 309
Morgenposten	97	<i>Mylius, P. B.</i>	112. 249
<i>Mørgensfjerne, B. H.</i>	v. Munthe - - 216	<i>Mylius I. I.</i>	205. 226
	182	Mythologi den nordiske	11-
<i>Morsianus, C. F.</i>	231		15. 258. 308. hvorvidt
<i>Mortensen, I.</i>	54	brugelig for de bildende	skønne Kunstler - 302
<i>Morville, N.</i>	179. 181	Møen	173. 174
<i>Moser</i>	275	<i>Møinichen, I. B.</i>	13.
<i>Mourier, F. O.</i>	121		225
<i>Muhle</i>	277	<i>Møller, I.</i>	165
<i>Mulshius, J. G.</i>	27	<i>Møller, Iens, Prof.</i>	4.
			250. 251. 253. 282. 294
			302. 308
		<i>Møller, N. C.</i>	187
		<i>Møller, O. H.</i>	83. 240
			241. 242. 279. 280
		<i>Møller, O. J.</i>	162

	Side		Side
Scriptores, Samlinger af	31	Skaanske Lov	194, 267
Scriptores rerum danicarum,		hvørvidt givet af K.	
er iteret S. 32, 39, 41,		Valdemar	194-6
42, 43 ff, 57, 60 ff, 65		Skagen	182
67-70, 156, 190, 193, 237,		Skalhøtta Bispet	282
241, 278, 279		Skanderborg Slot	184
Scuppius, I. B.	104	Skandinaviens ældre Historie	
Sehested, Handibal	111	55, 304.	
Sehested, I. S.	179	Skandinavisk Museum og	
Sehestedske Familie	242	Literaturielsk. Skrifter,	
Seehuus, M.	138	cit. 4, 30, 51, 66, 76, 96,	
Seeland im Sommer 1807:		101, 108, 112, 132, 159,	
148		257, 258, 268, 269, 276,	
Seerup, H. I.	149	281, 308, fl.	
Seidelin, K. H.	147	Skaatsfeld Syssel	168
Seiersø	289	Skælernes Slægt	242, 243,
Seilads, Danstes i Oldtiden		244	
266-7		Skiibrud, det Bornholmske	
Selskaber, lærde	9, 298	115-16	
— — økonomiske	308	Skiibrudnes Behandling ef-	
Søveierbønder	219	ter danske Love	205,
Seminarium, fredericiannum		225-6	
161		Skiibbygning i ældre og ny-	
Seminarium, det lærde	295-6	ere Tider	136, 137, 177,
— — andre (de Skole-		249	
væsen)		Skiibbygningens videnskab	137,
Semler, I. S.	98	249, 268-9	
Sevel, F. C.	217, 220,	Skiitved Præstegæld	164
226		Skjen i Norge	163, 165
Seyditz, Prof.	294	Skiikkelse, de danske Lan-	
Sibbern, N. P. 3, 4, 8,		des, Aarsag dertil	172
58, 70, 71, 77, 83, 84, 86,		Skiilderisamling	28
87, 99, 191		Skielderup, M. Prof.	
Sidney, engelsk Minister	97	300	
Sigersted i Sælland	178	Skiøde, de Gamles	268
Sigurd Iorslafar	64	Skioldenæsholm	178
Sigurd Sigurdlen	35	Skodborg i Sydland	184
Sillejords Præstegæld	162	Skoler, lærde 2.	135, 164,
Simansen, Vedel, Prof.		180, 202, 294, 295-297,	
4, 30, 79, 281, 308		307	
Sjøborg, N. H. 32, 36,		— andre	162, 169, 279
255, 256, 269		Skolehistorie	297
Skaaning, H.	183	Skolevæsenet	135, 162, 164,
Skaane, gammel dansk Pro-		169, 294 ff.	
vinds 32, 174, 198, 199,		Skotland, dets pol. Forhold	
256, 257, 307		til Danm. og Norge	65,
Skaanske Krig	115-16	71	

	Side		Side
Skougaard, P. N.	174	Slægtregister 21-22	238-40
Translatør	174	Smith, A. C.	164
Skovkloster	285	Smith, C.	112
Skove, Danmarks; Skov-		Snedorf, Fr. S. 52. 65.	134
vælen	154. 155		154
Skram, Peder	81. 247	Sne- og Jordkjæde	162. 163
Skribenter, Fædrelandets	2-3	Snefjeldens	168
(Se Lærde Mand)		Snorronius, I.	267
Skriftemaal	299. 287	Suetrio Sturlesch	47. 247
Skrivekunst i Norden; Old-		Snorros Edda	2-11
tiden	26	Sommerfeldt, Am-	
Skrivkalendere og Opteg-		mand	163
nelser, Krist.	43. 96	Sommerschild	166
Skuepenge, historiske	27.	Sophie, Dronning	89-90
	28. 69	Sophia Amalia, Dronning	112
Skuepil, danske, deres Hi-		Sophia Magdalena, Dronning	134. 135. 178
storie	301	Sortebrødre	285
Skydegeværs Brug i Norden	309	Sorterup, J. I.	132. 257
	309	Sorø	247. 285
Skælskør Købstad	178	Sorø Akademi	100. 298
Skønne Videnskaber og		Sorø Kloster	1-285
Kunster	172. 177. 298.	Sou, den norske	88
	301. 305	Souveræniteten (se Enævlede.	
Slag	115. 147. II.) Jubelfest for Søværn.	132
Slagelse	307. 178	Souverænitetshistorien	34
Slagelse Kirker	284		106-110. 304
Slange, Niels	91-2	Spalleregangs, Kbhvns.	177
Slangendorphius, J. O.	89. 275-6.	Span, H. Admiral	137
		Spangenberg, L.	48
Slaver og Vender	36. 48-9	Spøtiasbanken	266
Slesvig, Stad	186. 197.	Spæculum regali	64
	284	Sperling, O. 5. 14. 28.	
— Land (se Sønderjylland)		60. 113. 231. 246. 255.	
Slesvigske Kanal	187. 307.	261. 269. 271.	
Slesvigske Bispe og Geist-		Spiderodtref	271
lighed	279.	Spættler 33. 109.	264.
Slesvig-holstenske Hertuger	265		275. 277.
Slesvigs Forhold til Dan-		Spørmann, Prof.	85
mark	54. 66. 67. 68. 251	Spørmann, E. G. Amtmand	7. 256. 250
Slixfjorden	186		160
Slotte i Danm.	176. 178.	Spørring	170
	185. 184.	Springvand, Kbhvns.	177
Slægtbøger, Adelen	241	Sprog, danske	173. 250-36
Slægtskab, aandeligt	289	308. dets. Vigtighed for	
		Historikeren	230
		— islandske Sprog	231-2

	Side		Side
Sprogkyndighed dansk Konges	83	Stephantus	44. 80.
Spydebjerg i Norge	165		157. 257
Spørgsmaal, juridiske	217-18	Stephansen, M.	167.
Staden Erobring	129		168
Stadfeldt, Sa. Arg.	183-4. 224	Steffens	309
Stadsretter	197-8	Stettinske Fred	87
Staller	261	Stevns og Stevns Kljnt	198
Stampe, H. Gehrd.	10.	Stiftelser, offentlige	170. 180-81. 186. 293-4, ff.
	139. 151. 217. 220	Stiklestad	161
Stapelholm	186	Stil, danko	236
Statistik, Fædrelandets	153-4	Storbritannien, se Engel-land.	
Statistiske Skribenter	152. 153-6. 158-9. 169. ff.	Stordommen	227
	171. 175. 176	Straffelovene	211. 221-23. 226
Statsamboder i Oldtid	261	Stral, Laur.	43
Statsforfatningen	114. 172. 309. 259-61. 262-3	Strålfunds Beleiring	129
Statsgæld	141. 150	Strandingsret	225-6
Statshistorie	29. 55. ff.	Strelow, J. N.	47
Statshusholdning i Oldtid	265 ff.	Stridigheder, med Høns-æderne	116. 130. ff.
Statsindtægter	98. 140. 150. 203. 140. 150	med Gælltigheden	44. 62.
Statkalender	246. 325	ff. (se Hierarki), med	
Statsraadet	113	Slesvig og Holsten	112. 116 ff. 130. 139. etc.
Statskrifter	105. 112. 147. 156. ff.	Steinhorsiske	136
Ståter	141. 251. 301	Stridskrifter, politiske	104-5. 110. 130 ff.
Stavanger	162	Siruansee, J. F.	144-46.
Stedbeskrivelser se Topografer og Körtografier.			305
Sten af By at bære	206	Strøm, H. b.	162. 164
Stenbuch	272	Strøms	164
Stenbuch, General	129	Stub, Keld	244
	134. 305	Stubbekøbing	179
Stenernes, Digteren	221	Stubberup Kirke	284
Steenen, F.	214	Støhus, C.	191
Stofætninger	36. 306	Studentervæbninger	150.
Stenestrup, Prof.	227.		296
	241	Sturtz, H. P.	139. 144.
Steinhorsiske Stridigheder	135-6		251
Stempelskræftkunstens Hist. i Danmark	301	Stutteri	309
Stenku	156	Stygge, M.	245
		Stærkødder	20
		Stedernes Hist. i Danm.	177-79
		Stævninger	198

	Side		Side
Størdalen - - -	160	Sydomshistorie, Fred. den	5tes 142
Suhm, P. F. - 3.	13.	Sylvefen, S. - - -	227
25. 32. 34. 37. 51. 62.		Sylt, Øen - - -	184
55. 57. 58. 59. 60. 63. 67.		Symboliske Bøger -	276
75. 77. 88. 109. 112.		Syngestykkers Alder hos os	301
115. 119. 125. 131. 136.		Systemer, juridiske	212-13
138. 142. 144. 157. 172.		Syv, Peder	230. 232.
230. 236. 237. 258. 259.			235. 269
242. 250. 252. 256. 261.		Syvaarskrigen under Fr. 2	87-88
266. 268. 276. 281. 301.	308	Sæder, Skikke og Tænke-	maade i ældre og nyere
Suhm, Familien - - -	242	Tider 16. 20, 101. 172.	269. 308
Suhms Samlinger se Sam-		Sælhundefangst - - -	183
linger.		Sælland 95. 173-4. 177-9.	190
Suhr, Provst - - -	179	Sællands Bisper og Geist-	lighed - - - 278
Sundevit - - -	280	Sællandske Love 194. 196-	197. 199
Surturbranda Fjelde	167	Sæmund Frode - - -	39
Südphen, H. - - -	280	Sæmunds Edda 11-12. 308	
Svalius - - -	77	Sæters i Norge - - -	162
Svane, Hans, Ærkebisp	251.	Sægubrot - - -	22
	282	Sættaten - - -	132. 136.
Svaningius, I. 46. 69.		Sæhikorien - - -	268-9. fl.
71. 73. 89. 100		Sækadetakademiet -	136.
Svanfœe, N. - - -	159		298
Svave, P. - 76. 81. 247.	248	Sækort - - -	308
		Sækrigsartikler - - -	216
Svend Aagfen - - -	41	Sækrigtjenesten - - -	228
Svend Eskriften, Kg. -	59	Sælvpønter, danske og norske	29. 30
Svend Græthe - - -	197	Sælvværk, Kongsb. 156. 334.	
Svend Tjæskæg - - -	57. 68	Sæmagt, den danske	140.
(cfr. Torfæi Trifolium hist.)			149. 150
Svend, Biskop - - -	281	Sæmånsvret - - -	136
Svendborg - - -	290	Sændagskolerne, om dem se	Kollegiåltid.
Svenske Sprogs Lighed og		Sænderjylland - - -	185-6.
Ulighed. med Dansk	232		197. 231. 272
Sverre, Kong 23. 64. 238.	292	Sændmør - - -	162
Sverrigs Stridigheder med		Sæofficerer, danske	136-38
Danmark etc. 44. 70. 97.			247. fl.
107. 138. 139. 265 etc.			
Swinon - - -	159		
Svovelmener, islandske	167		
Sværd, de Gamles - - -	269		
Syderserne - - -	48. 64-5		
Sydalland - - -	174. 178-9		

	Side		Side
Søretten - - -	221. 225	Thors Hammerstegn	270. 310
Søslag - - -	107. 147. fl.	Thorarentsen, S.	228
Søvelen, Danmarks	136-8	Thorhillius, J.	- 2
	269	Thorhaltesen, E.	204
		Thoring - - -	236
		Thorkelin, G. I. Ge-	heimearkivar 12. 25. 32.
		56. 176. 200. 203.	204. 263.
		Thorlacius, B.	18.
		30. 39. 64. 255. 271. 272. 354	
Tabeller, historiske -	239	Thorlacius, S. Th	14. 25. 47. 48. 64. 167
— over Kirkehist. - -	273	205-10. 255. 256.	270. 271
Tacitus - - - -	254	Thott, O. - - -	10. 89. 110. 151. 251
Taktik - - - -	93. 268-9	Thott, Familien	242. 243
Taler - 101. 142. 292. fl.		Trondhjem, Norges gamle	Hovedstad 27. 107. 130. 161
Tanfana, Tanfe - - -	256	Th. Domkirke	27. 265;
Tangbrand, Bispe - - -	281	Th. Stift 160-61. Th. Bi-	sper - - - - 281
Taulen, Hans	282. 247. 248	Thronfølgervalg i Sverrig	134
Teltemarken - 156. 162-3		Thue, F. W.	161. 164. 165
Terlon - - - -	102	Thura, A. 2. 8. 108.	132. 175. 182. 285. 292. 293. 308
Terpuger, L. - - -	286	Thura; L. - - -	174. 175. 183. 245. 249. 276.
Terpuger, P. 26. 184.		Thy i Jylland - - -	182
185. 281. 286		Tidender, lærde - -	5-8
Testamenter, om - - -	210	— Aviser eller politiske	113. 138. 143. 149
Testrup, C. S. - - -	207	Tidsregninger - - -	61. fl.
Thestrup - - - -	268	Tiendyr - 174. 175. 225	
Tetens - - - -	187	Tillmann, E. - - -	188
Tetens, S. Dr. og Stifts-	provst - - - - 180-81	Tillag og Rettelser	303-310
Thaarup, F. Amtm.	153. 154. 155. 175. 176	Tings Ret - - - -	212. 219 ff.
Thaarup, Th. - - -	126	Tode, Professor 7. 138.	301. 250.
Theiste, Amtmand	7	Toldvasen - - - -	187
Theodoricus, I. 178		Topografier, norske	156-165
Theodoricus Mönchus	47	danke 165-186. 156 fl.	
Thim i Jylland - - -	184		
Thing - - - -	207		
Thingmænd - - - -	206. 207		
Thisted - - - -	181-182		
Thistrup, G. - - -	74		
Thode, I. - - - -	268		
Thomas, Sanctt, Øen	188		
Thomisen, Th. G.	110		
Thor, Gud - - - -	14		

	Side		Side
<i>Viborg</i> , Professor	175.	<i>Waage</i> , Ch. - - -	251
	298. 300.	<i>Wadsfjær</i> - - -	55. 250
<i>Vicelin</i> - - -	283	<i>Wagner</i> , D. E. - -	50
<i>Vidalin</i> - - -	167. 231	<i>Wale</i> , de, Cl - - -	92
<i>Videnskaberne</i> , deres Til-		<i>Walkendorf</i> , Høns -	74
stand, Literatur og Histo-		<i>Walkendorf</i> , Kristoffer	245
rio 2. 132. 135. 136.		<i>Wallensbæk</i> , H. M.	
	141. 291. 299		107
<i>Videnskabernes</i> Selskab i		<i>Walther</i> , J. - - -	111
Kbhvn. 298, dets udg-		<i>Wamberg</i> - - -	224
danke Ordbog 235, an-		<i>Wandall</i> , P. T. -	60.
dre videnskabelige Sel-		10. 118. 235. 246.	351
sksaber - 235. 298 ff.		<i>Wandalinus</i> , J. 121	
<i>Videnskabselskabets</i> Skrit-		<i>Wangensten</i> -	190
ter, danske, cit. 4. 29. 35.		<i>Wartberg</i> , P. -	214.
57. 61. 66. 74. 81. 172.			221. 223
179. 189. 195. 209. 239.		<i>Weber</i> , I. J. - - -	55
263. 269. 282. 297. fl.		<i>Wedel</i> , I. M., -	172
- norske 160. 162. 158.		<i>Wedel</i> <i>Larlsberg</i> ,	
	159, fl.	F. W. - - -	55. 237
<i>Vidsted</i> , L. M. - - -	245	<i>Weghorst</i> , Prof. 308.	
<i>Vidner</i> - - -	194		214
<i>Vigøghumafaga</i> - - -	25	<i>Weile</i> , C. O. - - -	209
<i>Vilhelm</i> , Abbed 241. 285		<i>Weinwich</i> , N. H. 59.	
<i>Vilhelmine Karoline</i> -	240	161. 174. 252. 301	
<i>Vinding</i> - - -	244. 295	<i>Welleius</i> , A. S. 1e	
<i>Vinding</i> , Rasmus -	305	<i>Wedel</i> .	
<i>Vinland</i> - - -	166	<i>Weller</i> , J. - - -	100
<i>Vintersborg</i> Baron -	226	<i>Werfel</i> , I. - - -	53. 147
<i>Visitationsretten</i> paa Søen		<i>Wertauff</i> , E. K. 4. 18.	
	305	27. 38. 52. 64. 183.	
<i>Vitherlagsret</i> 193-4. 261		239. 257. 269. 272. 309	
<i>Vitkøl</i> Kloster - - -	285	<i>West</i> , H. - - -	188. 252
<i>Vium</i> - - -	182-3	<i>Westhowius</i> , W. 93.	
<i>Vogelius</i> , P. - - -	58. 60		177
<i>Vold</i> og Hørværk, Forbryd.		<i>Westphalen</i> , E. I. 4.	
	222	31. 44. 48. 181. 194. fl.	
<i>Vordingborg</i> Købstad	296	<i>Wibe</i> - - -	125. 131
- - - Slot - - -	507	<i>Wibernes</i> Slægt - -	243
<i>Vornedretten</i> 101. 135. 147		<i>Wiedewelt</i> - - -	177. 250
<i>Voss</i> , G. E. - - -	63. 78	<i>Wielandt</i> , I. 5. 14.	
<i>Vulffstan</i> - - -	156	240. 241. 285	
<i>Værdalen</i> - - -	160	<i>Willebrandt</i> , J. P.	
<i>Vøluppa</i> - - -	14. 309		268
		<i>Wille</i> - - -	13

	Side
<i>Wille, H. T.</i>	162
<i>Willehad</i>	282
<i>Wilse, I. N.</i>	161. 163. 164. 172. 182. 185
<i>Wind, O.</i>	97
<i>Windernes Slægt</i>	242
<i>Winding, I.</i>	222
<i>Winsløw, I.</i>	120
<i>Winsløw, P.</i>	256
<i>Winstrup, P.</i>	96. 100 257
<i>Wintker, E. G.</i>	62
<i>Wismarus</i>	90
<i>Witk, N. R.</i>	231
<i>Witt, P.</i>	127
<i>Witte</i>	186
<i>Wittekind</i>	239
<i>Wittrup, L.</i>	10
<i>Wiwett, E. W.</i>	138
<i>Wolff, I.</i>	89
<i>Wolff, I. L.</i>	100. 158. 169. 266
<i>Wolff, Od. Prof.</i>	41. 70. 81. 91. 97. 101. 108. 120. 121. 133. 175. 178. 253. 272
<i>Wolfram, C.</i>	119
<i>Worm, C.</i>	154
<i>Worm, O.</i>	26. 193. 247. 255. 257
<i>Worm, I. S.</i>	26. 58. 64. 75. 77. 84. 97. 255. 291. 297
<i>Worm, M.</i>	244
<i>Worm, W.</i>	120
<i>Wøldike, M.</i>	282 286, 287

	Side
<i>Zach, v.</i>	168
<i>Zettitz</i>	155. 165
<i>Ziegler, I.</i>	73
<i>Ziener, Ch.</i>	167
<i>Zinklars Nederlag</i>	93
<i>Zinzendorf</i>	135
<i>Zoega, I.</i>	252
<i>Zwergius, S. G.</i>	187
— — <i>D. G.</i>	270
<i>Zütphen, H. de Sudphen.</i>	

<i>Ægteskab, Præsternes</i>	289
<i>Ægteskabskilmisise</i>	146. 219
<i>Ælnothus, Monac.</i>	59

<i>Øer, de danske</i>	179
	184. 190
<i>Øgmund, Bisp</i>	282
<i>Ømkloster</i>	286
<i>Øre, Ørtug, Mønt.</i>	29
<i>Ørefigen</i>	222
<i>Ørefunds Told</i>	265-6.
<i>Slag i Ørefund</i>	107
<i>Ørkenøerne</i>	22. 70. 76. 283
<i>Ørsted, I.</i>	80

Yves, d, L. - - 145

100
100
100

100
100
100

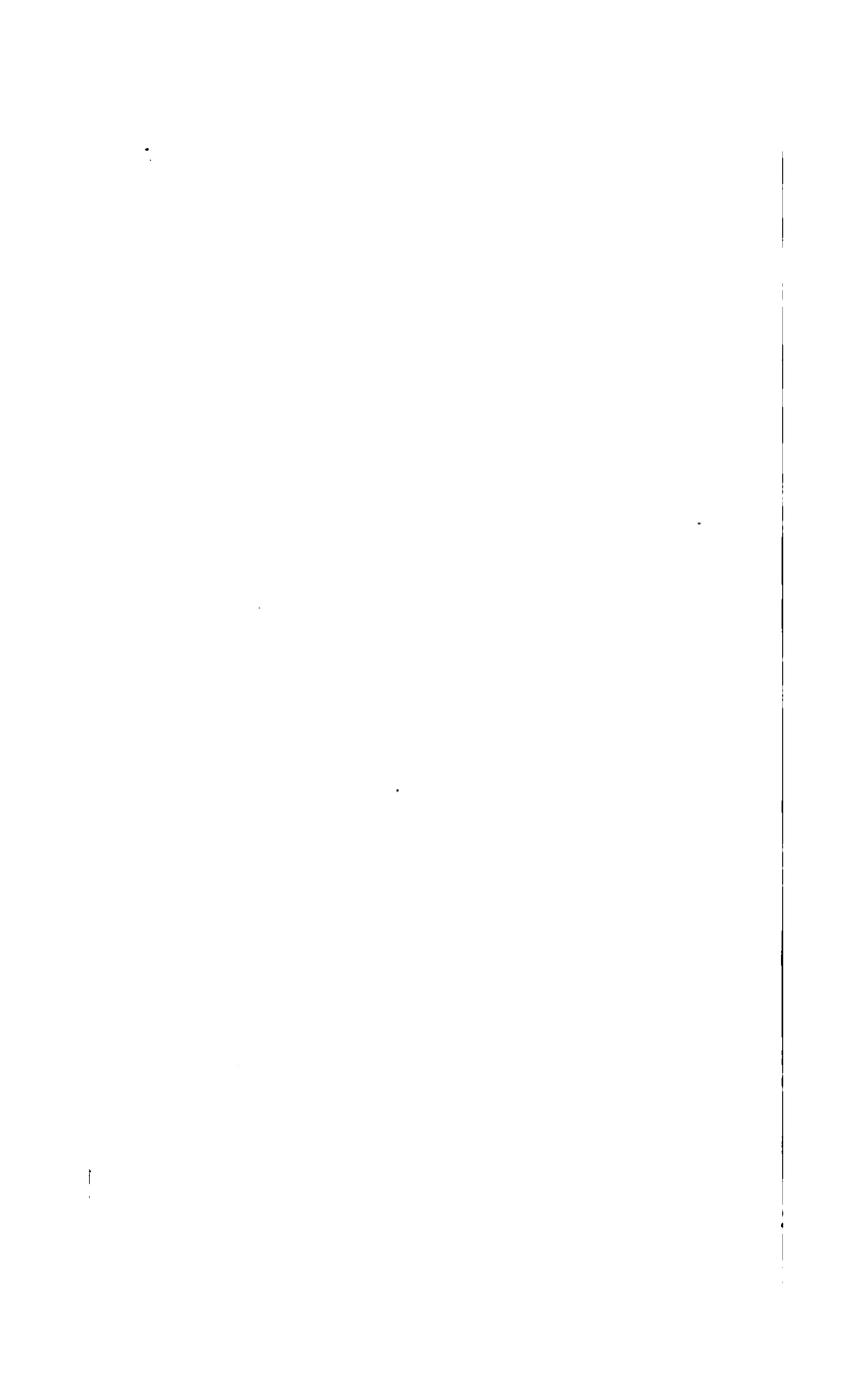
100

100

100
100

100

SEP 24 1915

